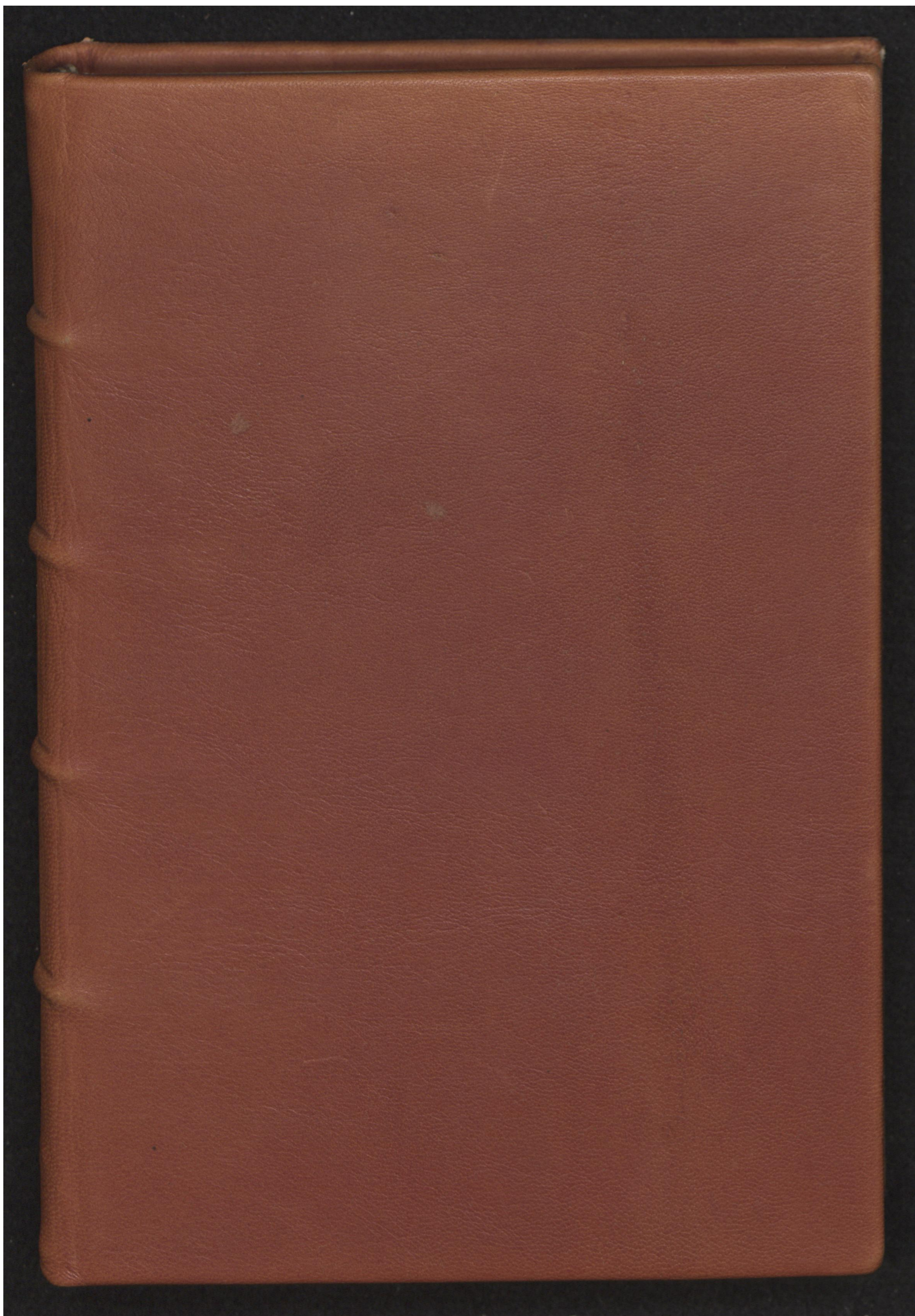
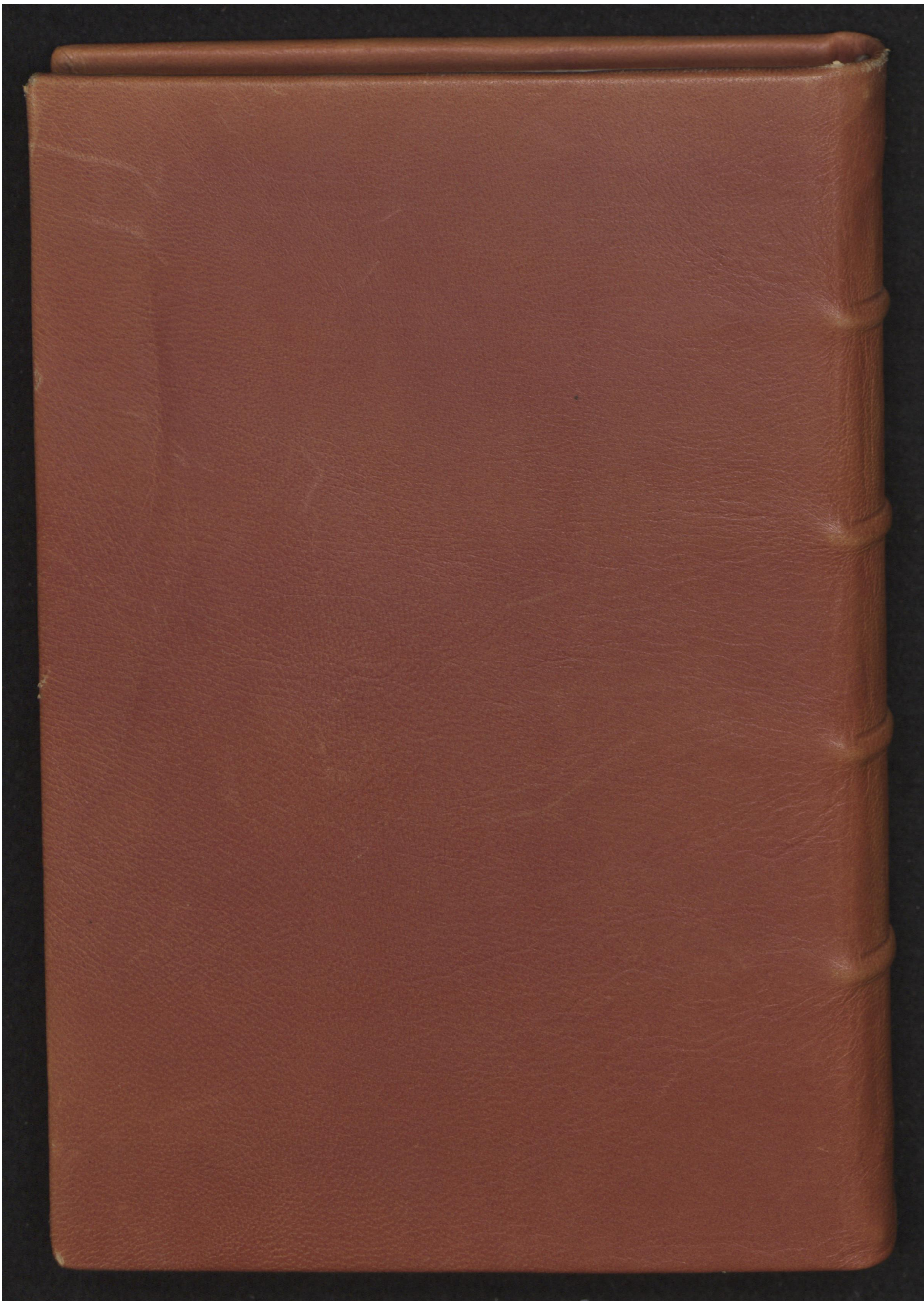

2
3
87

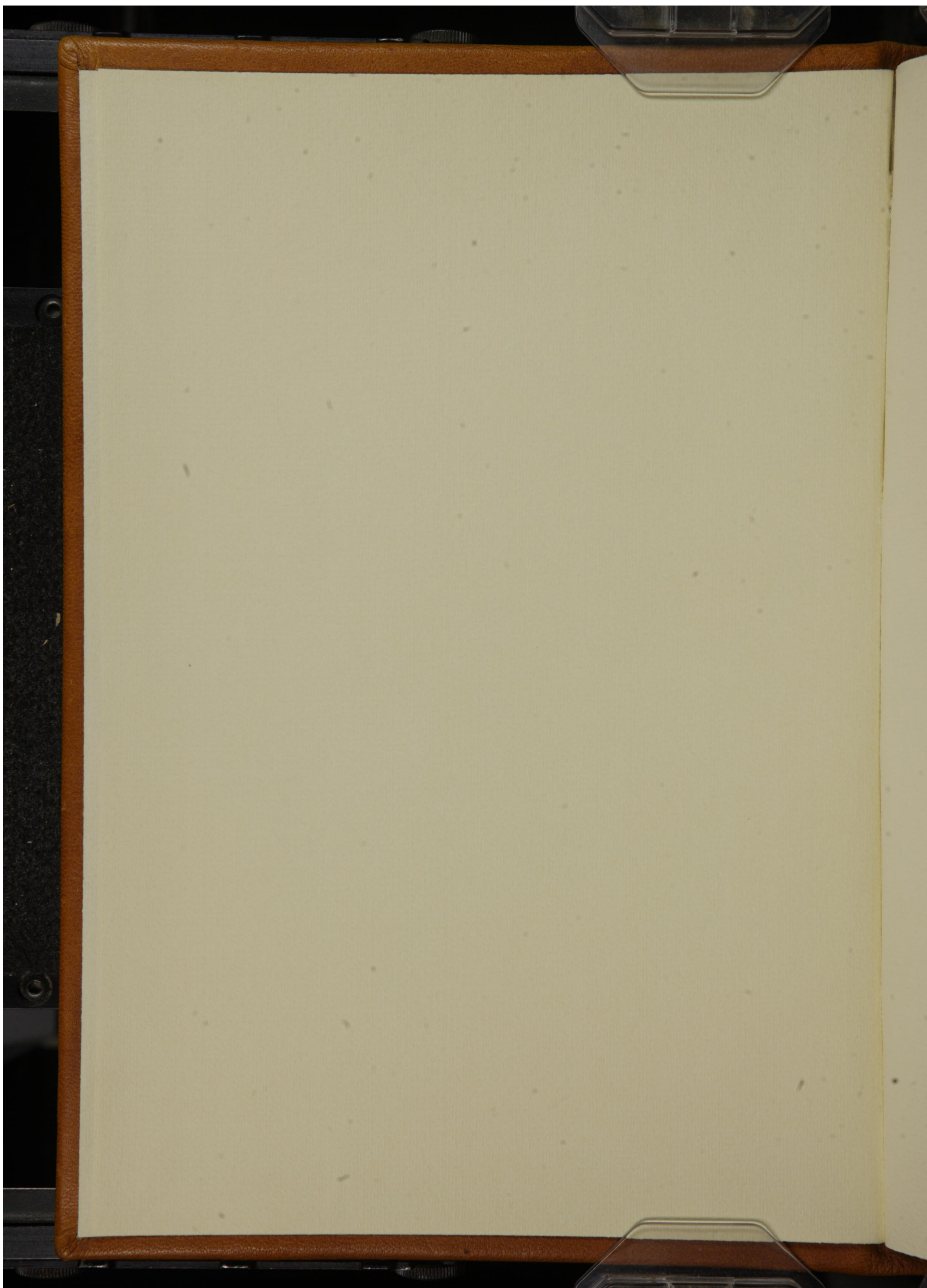

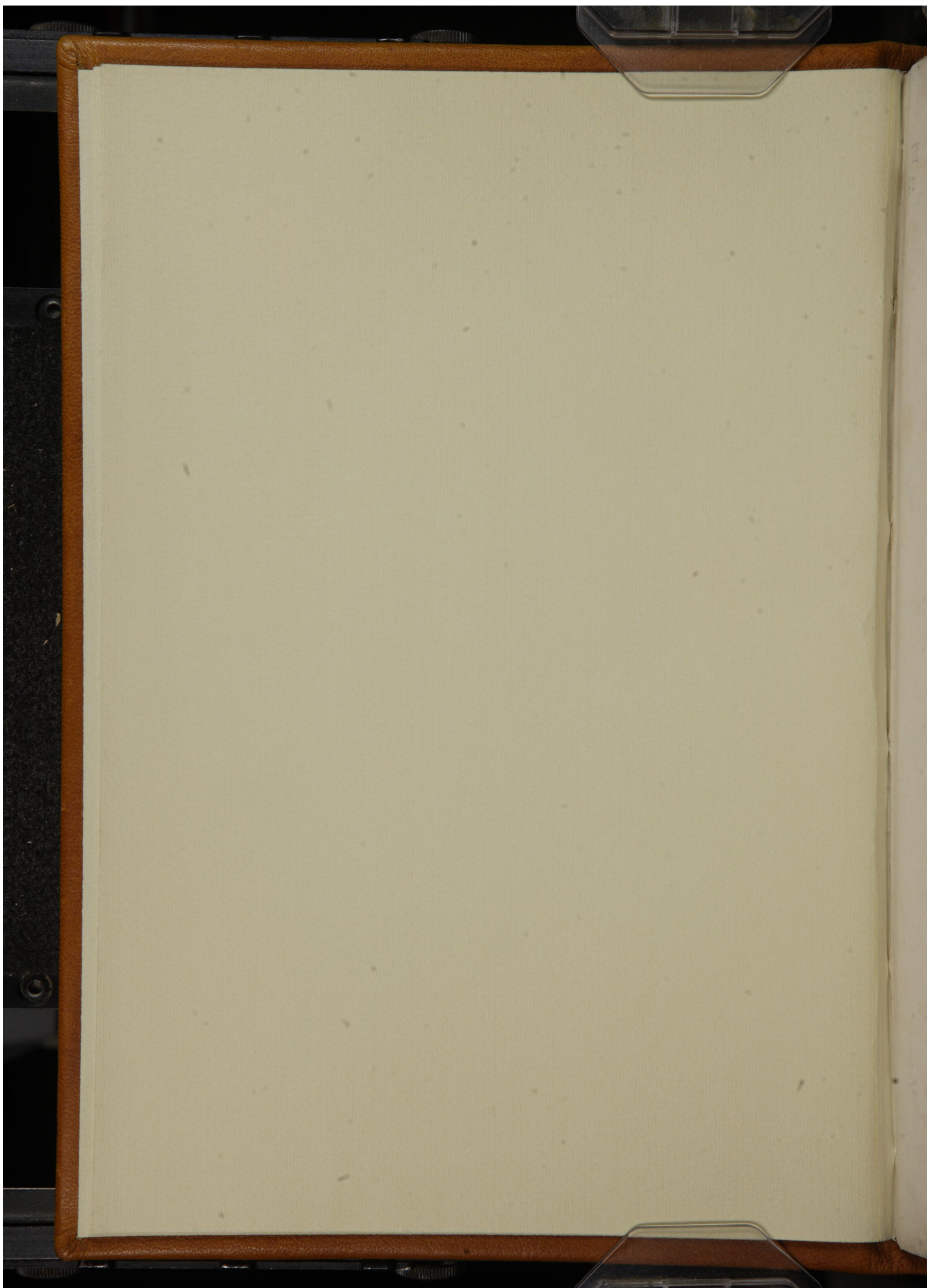

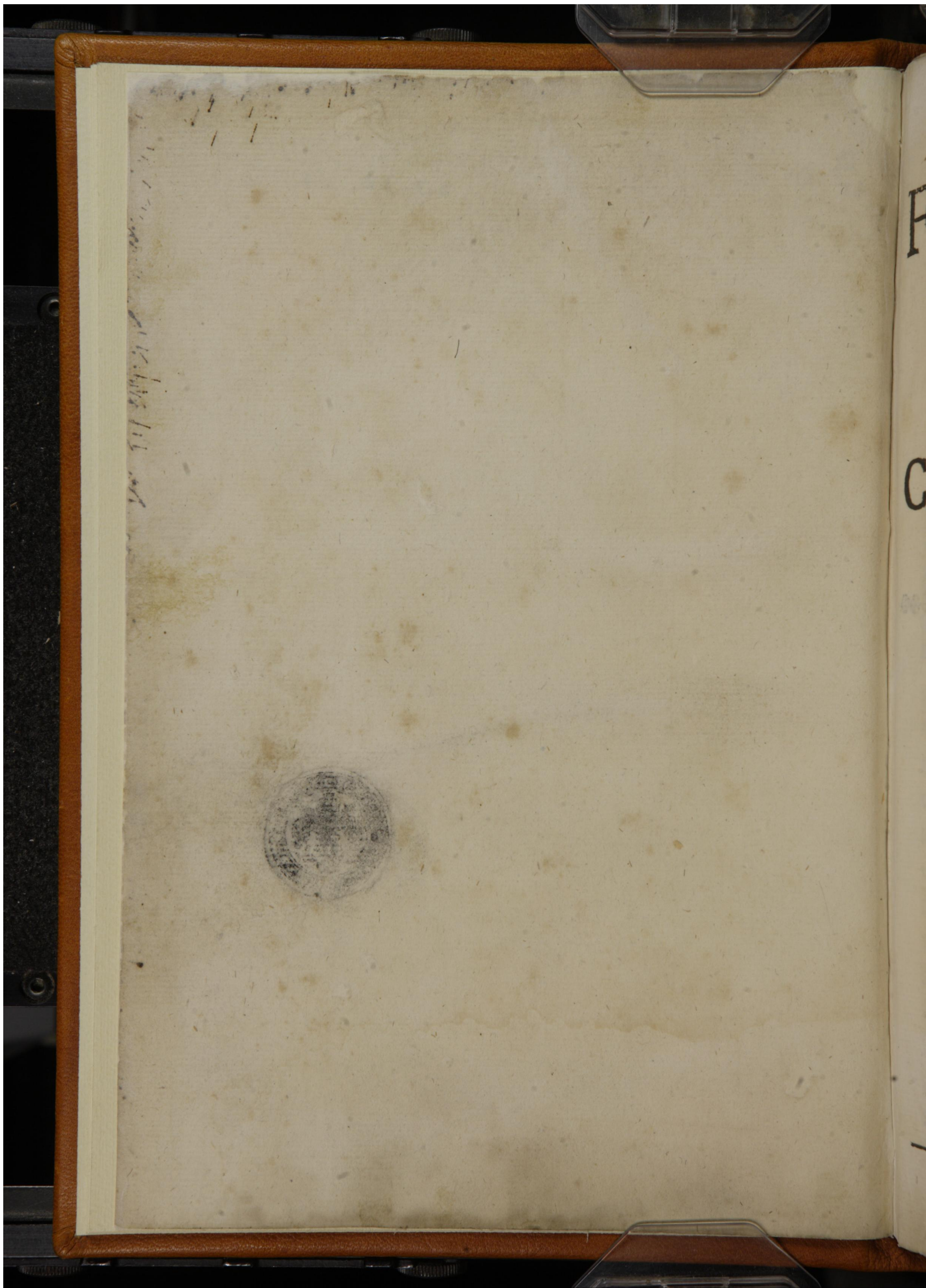

2. 3. 87

FRANCISCI MARIÆ

EPISCOPI PORTVENSIS

CARDINALIS BRANCATII

Dissertationes.

ROMAE M.DC.LXXII.

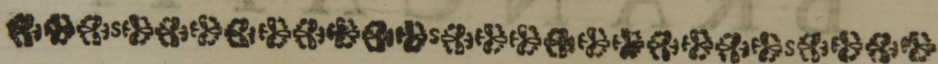
Ex Typographia Nicolai Angeli Tinassij.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendissimo Patri Magistro Sacri Palatij Apostolici.

I. de Angelis Archiep. Vrbinaten. Vicesg.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Libellus Sac. Palatij Apost. Mag.

ERVDITO LECTORI
FRANCISCVS GRISENDVS.

Obiliſſimæ quæque gemmarum, etiamſi ſoliuagæ, nullo ſcilicet vel æqualium conſortio, vel minorum ſatellitio circumſeptæ, incedant, natiui luminis maieſtate ſecuræ ſemper, aut admiratores, aut emptores, inuenient. Quapropter ipſarum pretioſiſſimas ideo ab Antiquis *Vniones* dictas crediderim, quòd, licèt vnicæ, ac ſingulæ ſeſe oculis offerant, pro theſauro, ac miraculo habeantur. Non negauerim tamen, earum quamlibet, ſi per aureum quoddam monile alijs pluribus amplexu mutuo ſocietur, dotem quodammodo augere ſuam: ſeu quòd ex æmulatione prouocatæ inſitum, arcanumque ſplendorem exerant magis; ſeu quòd ex amore ſolicitatæ, altera alteri ſtudeat ingenitum decus afflare, in reciprocum beneuolentiæ argumentum. Quælibet profectò vel minima EMINENTISSIMI CARDINALIS BRANCATII

Diſſer-

Dissertatio ab ingenij superfuso splendore, à soliditate doctrinæ, atque ab eruditionis raritate grandis, & inclyta gemma est. Nullius igitur periculi metu permitti poterat, vt quæque illarum pro libitu soliuaga per manus excurreret, solo scilicet proprij vultus aspectu dignitatem, ac pretium sibi factura. Censui tamen, eruditissimi viri Dominici Magri insistens vestigijs, voluminis huius monili verè aureo illas simul alligare, affabrèque componere. Nam ita inuicem comparatæ, coniunctæque vel pugnaci quodammodò luce splendescent magis, vt Æmulæ; vel vt Sorores fœderata pulchritudine oculos rapient magis. Et meritò. Licèt enim scriptiones istæ tractatum integrum, & longa meditatione conditum non expromant, sed tantùm dubia quædam in dies, & ex casu subnata diri-mant, id longè maioris in Eminentissimo Auctore doctrinæ argumentum est. Nam sic sole clariùs patet, adesse illi, & ingenium semper in numerato, & facultatum omnium capax, & ad omnes difficultatum assultus depellendos versatile, ac paratum. Fruere his, Lector, donis, quæ offero, & selegi inter plurima Eminentissimi Domini, aliàs in lucem proditura: & interim ex vngue metire non integrum certè Leonem, sed vix illius partem.

INDEX DISSERTATIONVM

DE PRIVILEGIIS, QVIBVS GAVDENT CARDINALES In proprijs Cappellis.

DVbitanti aliquandò mihi, quibusnam fruamur priuilegijs, aut quid nobis, ex Pontificum indulgentia, in nostris domesticis Sacellis, quidue in ijs ipsis, liceat Cappellanis nostris: visum fuit peropportunum, totam hanc materiam in quatuor diuidere quæstiunculas, quæ dissertationem complectantur vniuersam, ne in posterùm, quæ nobis, quæue illis concedantur, ignoraremus. *Mihi enim*, vt ait Augustinus, *non videtur errare quisquam, cum aliquid nescire se scit, sed cum putat scire, quod nescit.* *August.* Ep. 80.

Antequàm singulas dissoluam, præmittendum esse censui, vt certum, priuilegijs, quibus Episcopi diuersis in rebus fruuntur, potiri etiam Cardinales, ijsque sex præsertim, de quibus meminit Glossa, Manfredus, Villadiegus, Barbatius, Iacobatius, Layman, Diana, & Fagnanus.

Cardinales ijsdem fruuntur, quibus Episcopi, Priuilegijs.

Glos. in cap. fin. de Priuil. in 6. in verbo indulgemus. *Manfred.* in Tract. de Card. dec. 214. *Villadieg.* de orig. Card. q. 13. nu. 63. *Barbat.* de præf. Card. q. 3. p. 1. nu. 6 *Iacobat.* de Concil. lib. 1. fol. 36. col. 2. *Layman* Theolog. Moral. lib. 1. tract. 5 p. 3. c. 2. nu. 1. *Diana* p. 5. tract. de potest. & priuil. Card. resolut 48. *Fagnan.* in c. Quod nonnullis a nu 4. de priuil.

Imò in hac re nostra, non solùm ijsdem, ac Episcopi, gaudent priuilegijs, sed etiam amplioribus, cum in administratione maiores sint

Concilium Lateranen. vlt: seſſ. 9. Card. *Turrecrem.* in Sum. lib. 1. cap. 81. *Villadieg.* de orig. Card. qu. 11. *Barbat.* de præſt. Card. q. 1 nu. 52. *Manfred.* d. tract. deciſ. 114. *Alban.* de Card. q. 7. *Zerol.* in prax. par. 2. Verbo Epiſcopi.

Epiſcopis, vt firmant Concilium Lateranenſe, Turrecremata, Villadiegus, Barbatius, Manfredus, Albanus, & Zerola.

Felix IV. in Epiſtola ad omnes Orthodoxos, & habetur in c. ſicut non alij de Conſect. diſt. 1. *Minutius*, & *Arnobius* lib. 6. adu. Gẽt. *Tertull*, ad Scapulam.

Conc. Laodicen. c. 58.

Conc. Pariſien. ſub Gregor. IV. cap. 47. *Conc. Trident. Synod:* Can. 1. ſeſſ. 22. de Sacrif. Miſſæ. *Barboſ.* in Collect. nu. 15.

Hinc quamuis, cogente ſolummodò neceſſitate, *Extra tabernacula diuinis precibus à Pontificibus delibuta*, vt ait Felix IV. (quod reddita Eccleſiæ pace, & poſt Cõſtantini tempora cœptum, vt ex Minutio, & Arnobio, & pariter ex Tertulliano colligi poteſt) & in domibus etiam Epiſcopis interdictum fuerit, vt in Concilio Laodiceno, & in Pariſienſi ſub Gregorio IV. & in Sacra Tridentina Synodo, & apud Barboſam, qui congerit ceteros; licèt ante Felicis Conſtitutionem, in domibus priuatis, & in carceribus, Miſſæ holocauſtum ex cauſa liberè oblatum fuiſſet, vt ex S. Auguſtino, & alijs latiùs infrà videbimus:

S. Auguſt. Collat. cũ Donat. Coll. 3. c. 5. & contra eoſdem Donat: poſt Coll. cap. 14.

Nauarrus in manual. lat. c. 25. nu. 32. *Rodriq.* in Sum. p. 1. c. 242. num. 14.

Nihilominùs hodiè etiam poſt Tridentinum poſſunt Cardinales (non tamen, ſecundùm aliquorum ſententiam, Epiſcopi) ex Pontificum priuilegio extra locum ſacrum ſuper Altare portatile celebrare. Ita Nauarrus, & Rodriquez, qui ſcribit, *Ni el Papa lo concede a los Obiſpos, excepto à los Cardenales*, & alij.

Can. Concedimus de conſec. diſt. 1.

Gloſ. in d. c. fin. de priuil. Verbo Indulgemus. *Nauarrus, Paludanus*, & Sotus diſt. 3. q. 2. *Henriq.* Sũm. l. 9. c. 24. ij. P. *Suar.* loc. Inf. cit. ver: tertia exceptio. *Azor.* to. 1. lib. 10 c. 25. q. 5. *Sà* in Aphor. verb. Miſſa nu. 27. *Coninck.* de Sacram. q. 83. ar. 2. dub. 4. n. 217. *Barb.* de off. Epiſc. par. 2. alleg. 23. num. 5.

Et quod olim indultum Sacerdotibus fuerat in Concilio Triburienſi, & habetur in Canone, vt ſcilicet, ſi in itinere deeſſet Eccleſia, *poſſint in tabula conſecrata* (ait) *ſacrificium offerre*, & deinceps ſolis Epiſcopis in itinere *etiam ante lucem permiſſum*. Ita Gloſſa, quam ſequuntur Nauarrus, Paludanus, & Sotus, quos refert, & amplectitur Henriquez, Suarez, Azorius, Sà, Coninck, & poſt alios Barboſa.

Hoc

Hoc Cardinalibus, etiam nõ iter facientibus, & antè lucẽ est permissum, vt concludit idem Hẽriquez ex Paludano, & Soto, & firmãt Scortia, Alzedus, & post hos Diana, (his postremis indistinctè loquentibus in itinere, vel extrà) & Tamburinus ea ratione, quia licèt concessionis causa itineratio, vt ità dicam, Episcoporum sit; concessio tamen est absoluta, & vniuersalis, ita vt, vel ægritudinis, vel belli, vel pestis, vel ex alia simili causa id poterunt. Sic Valerus, & alij apud Barbosam, & Syluestrũ ex eodẽ, Paludano (qui ait, *Cardinalibus Papã in hoc dispensare, quod celebrent antè Auroram*) taleque priuilegium Cardinalium esse mixtum, personale videlicet, & locale, optimè ad rem aduertit Valerus; cum ratione illorum personæ id quilibet locus nanciscatur, quod infrà sæpius nobis rememorandum sit. Cumque duo sint, quæ, vt vidimus, Episcopis, & Cardinalibus suprà leges concedantur, alterum, vt extrà Martyria, & Ecclesias super portatili Altare, itineris occasione, valeãt celebrare, vt expresè Bonifacius statuit; alterũ, vt antè lucem, ex dicta Glossa, id facere possint: De vtroque peracturis supponere visũ fuit (vt altiùs substruamus disquisitionis resolutioni fundamentum) aliqua ex Ecclesiasticis Historijs, & Concilijs eruta. Primò circà Sacrificij oblationis loca: deindè circà tempus, vt clariùs, quid Pontifices, quidue populorum vsus indulserint, & faciliùs intelligatur.

Cognoscendum igitur erit, post Constantini Magni tempora, vt diximus, & quartum salutis humanæ seculum (quo, Tyramnorum, &

Henriquez loc. cit. ex *Paludano*, & *Soto* in 4. dist. 13. qu. 2. art. 2. *Scort.* de Sacrif. Missæ lib. 2. c. 15. n. 4. *Alzed.* de præst. Episcop. p. 1. c. 13. nu. 13. *Diana* d. part. 5. resolut. 77. *Tamburin.* de Sacrif. Miss. lib. 1. c. 4. §. 2. n. 9.

Valer. de diff. vtr. for. v. Missa Diff. 2. *Barbos.* in Coll. d. c. 8. de Sacrif. Missæ num. 16. *Syluester* in Sum. verb. Missa 1. n. 6.

Valer. de diff. vtr. for. diff. 2. in Verbo Missa.

Bonifacius in d. c. fin.

Glos. in d. c. fin.

De loco Sacrificij.

Gentilium furor iam deferbuerat, & templa impunè diuino Numini excitabantur, Christianaque professio palàm cæperat exerceri, adeòque è cryptis, & catacumbis oblationes Sancti holocausti fidenter emerserant) cessante Deuteronomij lege; *Caue, ne offeras holocaustum tuum in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegerit Dominus*, non tantùm in Martyrijs, Basilicisque Sacerdotes, sed in priuatis etiam domibus, & sic super Altaria, quæ plerumque à Fidelibus ex tempore excitabantur, obtulisse: tum, vt ipsorum feruori fieret satis, tum etiam, vt arbitror, quia profundiùs fixæ consuetudines repentè eradicari vix possunt, *& duris mentibus*, ait Gregorius, *simul omnia abscindere impossibile esse, non dubium est.* Hinc in D. Ambrosij vita, à Paulino conscripta, eumdem Sanctum in Transtyberinæ cuiusdam domus oratorio, cum ad sacrificium offerendum inuitatus fuisset, paralyticæ mulieri reddidisse ibidem sanitatem habemus, vt ex eodem Paulino refert Card. Baronius; & Diuus Augustinus meminit sacrificij in fundis Hesperij, & priuata domo peracti, ipsamque à spirituum infestationibus, quibus summoperè vexabatur, occasione hac liberatã, & alibi ad Xantippũ *In fundo Straboniano Abundantium Ordinibus insignitum* ait, quod pluriès in Sancti Gregorij Epistolarum Registris confirmatum reperimus, (de quibus oratorijs copiosè non minùs, quàm doctè disseruit Nicolaus le Maistre) Idemque Sanctus Pontifex absque publicis Missis hæc priuata consecrari oratoria iussit, quod in Regum Palatijs

Cap. 12.

Gregorius ep. 71. lib. 9. in his terminis.

Bar. tom. 4. an. 377. *D. Augustinus* de Ciuitate Dei lib. 22. cap. 8.

Epist. 226.

Nicolaus le Maistr. in lib. 2. c. 5. de Bonis Ecclesiasticis.

S. Greg. Epist. 9. lib. 2. ind. 10. & alibi, & in *Epist.* 5. ad Pipinum Regem apud *Gretserum* pag. 38. Impres. Ingolstadien.

latijs per publicas Missas fieri ex Zacharia Papa nouimus. Immò in ijsdem domesticis Sacrosanctam Eucharistiam retentam fuisse à Sancta Gorgonia eius sorore affirmat D. Gregorius Nanzianzenus, de quo nuper noster Lupus pleniùs disserit.

Lup. in Not. ad Canon. 31. Synod. Trullan. par. 2. pagin. 916.

Adeò quòd licèt Iustinianus in priuatis domibus celebrari prohibuerit, contrarius nihilominùs vsus semper inualuit, & successorum Imperatorum, & Mauritij præsertim, temporibus, vt ex eiusdem Sancti Gregorij epistolis facilè conspici potest, ac notat Baronius. Atque hinc consequentibus seculis sæpius, & præsertim in Synodo Regia Ticinensi, non permissus tantùm, sed, vti laudabilis, vsus iniunctus est, & declaratum, quibus Sacerdotibus vti deberent, ibi; *Docendi sunt seculares viri, vt si in domibus suis mysteria diuina iugiter exerceri debeant, quod laudabile est, ab ijs tantùm tractentur, qui ab Episcopis examinati fuerint, &c.* Videndus etiam est Hincmarus Rhemensis; licèt nostris hisce temporibus cum Ambianate queri non iniuria possimus, Ecclesias publicas in oratoria domestica conuersas, adeò quòd vix ad solemnitates in templis occursationes Nobilium conspiciantur.

Iustin. Nouell. 131.

S. *Gregor.* Epist. 42. ad Venan. Epist. 43. ad Ioan. Episcop. Syracusan. lib. 5. Ind. 14

Baron. Tom. 8. ann. 596. & To. 9. ann. 835.

Hinc. Rhem. lib. 5. c. 8.

Ambian. in Tertull. Rediu. Obser. 1. c. 39.

Cur autem aræ huiusmodi portatiles, vel sacræ tabulæ ecclesiarum vicem, prærogatiuamque induerint, alia afferri ratio non posse videtur, quàm quia cum nunquam ecclesiæ construerentur, vel in Dei cultum commutarentur, quin illius, in cuius honorem erigebantur, vel alterius Sancti illic collocarentur

Reli-

S. Greg. in d. Epist. 71. lib. 9.
Baron. ann. 560.

Reliquiæ, (vt habetur ex S. Gregorio, & notant omnes cum Baronio, qui de Theodomiro Galleciæ Rege mentionem habet) & altaria hæc, de quibus agimus, consecrari non permittantur sine Sanctorum Reliquijs, templorum loco rectè haberi quidem, & adhiberi poterunt.

De tempore Sacrificij.

Ex quibus omnibus deduci facilè poterit, si de Episcopis præsertim, & Cardinalibus loquamur, vix priuilegium, aut legis laxationem dici posse, tàm si iter habeant, quàm si domi permaneant, vt in proprijs palatiorum sacellis ara portatili huiusmodi celebrari licuerit ante Tridentinæ Synodus decretum. Quo cum nihil Episcopis Cardinalibus demptum voluerint Amplissimi Patres illi, vt notauimus, non est cur aliquem ijs scrupulum inijciamus, tàm si ipsimet sacrificium offerant, quàm si coràm ipsis offerre faciant, & in itinere, & domi, vt pleniùs infrà discutiemus. Et hæc quoad locum.

Quo ad tempus autem, & horam, superest nunc aliquid simili methodo considerandum, quidue ab Ecclesiæ nascentis exordio, varijsque in regionibus seruatum comperiatur. Et diuersimodè quidem vsus obtinuit: vt enim tempori Fideles, & necessitati parerent vrgente persecutione, ait Baronius, summo mane, seu nocturno tempore, conuenientes secretò ad sacram Synaxim, diuinam Eucharistiam communicabant, itemque serò offerebant, vt habemus ex D. Cypriano, & ex Georgio, qui mentionem facit Sancti Antiochi Anachoretæ,

Baron. To. 2. ann. 257. n. 11.

Cypr. Ep. 63. ad Cæcilium, siue 3. lib. 2. in antiq. Codic. & *apud Sur.* die 22. April. To. v. *Georg* in Act. S. Theod Siceotæ.

tæ, ac tandem ex eodem Baronio. Et id, quod de Thelesphoro habemus in eius Actis, ibi: *Hic fecit, vt in Natali Domini Nostri Iesu Christi noctu Missæ celebrarentur*, cum omni alio tempore ante horæ tertiæ cursum nullus præsumeret Missas celebrare, quia ea hora Dominus Noster Iesus Christus ascendit in Crucem; optimè ab eodem Baronio declaratur, accipiendum scilicet esse de ijs, quæ frequentiori vsu in Ecclesia seruarentur; *Cum alioquin* (ait ipse) *multis constet exemplis, in sacris vigilijs noctu sacrificium offerri consueuisse*: & Amalarius Fortunatus, cum huiusce Thelesphori constitutionis meminisset, *Vidi Leonem Apostolicum* (inquit) *diluculò intrare ad Missam, nescio vtrùm causa necessitatis intercedente hoc ageret, an sola potestate*. Hæcque Amalarius, admiratus forsan, quia in Homilia, iussu eiusdem Leonis, ab Episcopis suis subditis recitanda, & à Baronio relata, vetitum reperiretur, ibi. *Nullus Missam cantet solus, nullus antè Solis ortum, nisi in Natiuitate Domini*, & sic videri poterat, hoc contrà suammet prohibitionem fecisse.

Bar. To. 8. an. 597.

Bar. To. 2. an. 154. nu. 2.

Amal. Fort. De Eccles. Offic. cap. 42. lib. 3.

Bar. To. 10. an. 855.

Huicque rei fauent sequentium Pontificum exempla, horæ anticipationem huiusmodi Principibus, vt priuilegium, concedentium. Vrbanus IV. Marchioni Misnensi anno 1264. ex Raynaldi relatione, concedit, *Vt aliqua ex necessitate possit coram se rem diuinam celebrari facere circa vltimam noctis horam*. Bonifacius VIII. Catherinæ Imperatrici Cõstantinopolitanæ, apud eumdem Raynaldum, indulsit, *Vt antè lucem, & quòd dies illucesceret (prouiso tamen, quòd parcè*

Raynal. To. 14. Annal. Eccl.

Raynal. To. 14. an. 1301.

con-

conceſſione huiuſmodi vtaris) Verba ſunt eiuſdem Pontificis, *quia, cum in altaris officio immolatur Dominus Dei filius Ieſus Chriſtus, qui candor eſt lucis æternæ, congruit, illud non in noctis fieri tenebris, ſed in luce*. Clemens inſuper V. Philippo Principi Tarentino ampliori iuris laxamento conceſſit, vt ait idem Raynaldus, *A media nocte ad horam nonam coràm ſe celebrari diuina iubere poſſe, quo tamen parcè priuilegio vteretur*. Ioannes XXII. tandem, vt cetera prætermittamus, Philippo Franciæ Regi, *Antequam dies eluceſceret coram ſe, & eius familia*, id fieri permiſit, vt idem refert Raynaldus.

Raynal. To.15.an.1312.n.48.

Raynal. an. 1316. uu. 18.

Et hæ ſatis ſint exemplorum inductiones: hinc enim erui facilè poterit non minùs rigor Eccleſiaſticæ diſciplinæ, quàm integer ſacrorum rituum vſus aliquandò ex indulgentia remiſſus.

His, tàm ex iure, quàm ex Eccleſiaſticis hiſtorijs, ſtabilitis fundamentis; primá erit ex quæſtionibus excitanda, quamnam horam exigat priuilegium, tàm Cardinalibus, quàm eorum ſacerdotibus in ſuorum palatiorum Cappellis deſeruientibus indultum: & quomodo ly *Antè auroram, vel antè lucem* ſint intelligenda, quæue temporis dimenſio fauori aptanda ſit. Non enim immoramur longiùs in inquiſitione: an idem, quod Cardinalibus permiſſum, eorum Cappellanis itidem ſit. Communis enim ſententia Scribentium eſt, tàm in *Cap. fin. de Priuil. in 6.* quàm alibi: & illam tenuere Suarez, Diaz, Rodriquez, Naldus, Tamburinus, & ceteri, qui omnes affirmant, poſſe,

Suar. in 3. par. to. 3. q. 83. art. 2. ſect. 4. verſ. tertia exceptio. *Diaz* in prax. crim. can. c. 47. num. 3. *Rodriq.* in Sum. c. 243. *Nald.* in Sum. verb. Miſſa nu. 29 *Tamb.* de Sacr. Miſſ. l. 1. c. 4. §. 2. nu. 8.

posse Episcopos, & per consequens Cardinales cum suis Cappellanis in hoc dispensare, vt cum Dominis conformentur.

Et quidem regulariter initium auroræ terminus est, antè quam non licet Missam celebrare, ex D. Thoma, Suarez, Scortia, Fr. Ioanne à Cruz, Bonacina, & alijs innumeris, quos colligit Barbosa.

D. Tho. in 3. par. q. 83. ar. 2. ad 4. *Suar.* loc. cit. *Scort.* de Sacrif. Miss. d. c. 15. num. 3. *Io. A Cruz* de Stat. Relig. l. 2. c. 5. dub. 6. *Bonac.* de Sacr. Euch. to. 1. disp. 4. q. vlt. pun. 9. nu. 5. *Barbos.* in Collec. Conc. sess. 22. de obseruandis. &c. num. 29.

Vt autem clariùs se se prodat responsio, differendum nobis erit primò circà eos, qui nullo vtuntur priuilegio, quid hoc casu, auroræ initium importet: deindè quid pro ijs, qui fauoribus, gratijsque concessis fruuntur. Et quidem S. Thomas constituit auroræ initium inter mediam noctem, & Solis ortum, quando scilicet substantia Solis super terram apparet; auroramque incipere, quando claritas radiorum Solis, non Sol, in cœlo conspicitur: tunc enim quodammodo dicitur Sol ortus; & signatè auroræ initium esse per horam, & quartam horæ partem, ante Solis apparitionem, affirmant Sotus, & Gabriel; & Polancus ex Astronomis firmat lineam crepusculi, in qua Sol, cum sit sub Horizonte in parte Orientali, facit principium auroræ, tuncque distat ab eodem Horizonte per gradus 18, in quibus ascendens consumit horam integram cum quinta horæ parte, & tali tempore quilibet sacerdos sine alia dispensatione celebrare poterit. Bonacina verò horam cum dimidio crepusculis assignat ex communi Theologorum, & Astronomorum sententia: licèt rectiori sententia diuersè asserendum erit in mense

S. Tho. d. q. 83. art. 2. ad 4.

Sot. in 4. dist. 13. q. 2. art. 2. *Gabr.* in let. 14. in Can. *Polan.* in 1. aphor. de sac. cærem. à num. 7.

Bonac. de Sacr. Euch. to. 1. disp. 4. q. vlt. pun. 9. n. 5.

Martio, & Iunio; in primo enim crepuſcula per horam, & quadrantem durant; in ſecundo duas integras horas excedunt, quod exactiſſimè (vt infrà etiam videbimus, cum de tempore pomeridiano agendum erit) obſeruatum apparet à Marcello Francolino, adeò quòd nihil ſuperſit deſiderandum, cum animaduerſionibus tamen, quas infrà perpendemus.

Francol. in Trac. de temp. horar. Can. in fine.

Aſſerendum igitur videretur quoad eos, qui nullo fruuntur priuilegio, poſſe per duas ferè horas antè Solis manifeſtationem ſacrificium offerre: ſufficit enim, quòd terminetur per horam cum quadrante ante Solis ortum; ita ex Suares, Hieronymo Rodriquez, Scortia, Roſello, Azorio, Rodriquez, & alijs, quos colligit Diana, qui vt probabiliorem exiſtimat aſſerentium opinionem, per horam cum dimidio ante Solis ortum id licere. Adeò quòd, exempli gratia, in menſe Ianuario, à principio vſque ad medietatem, iuxtà communem poli altitudinem Italicam, plùs, minuſue, à gradu 39. ad 43. (quæ latitudo comprehendit omnem ferè Italiam, & nonnulla alia loca) celebrationem inchoare potuerint hora horologij communis duodecima cum dimidio circiter. Et, vt ſcrupulis occurratur, iuxta ſententiam doctiſſimi Suarij, & aliorum, non inſiſtendum ſuper illo quadrante vltrà horam, cum in re morali per mathematicam menſuram non ſit procedendum, & ſic poſſe per ſeſquihoram agere: & illum ſequuntur Victorius, Layman, & communiter alij.

Suar. loc. cit. verſ. tertia exceptio. *Hier. Rodr.* in comp. QQ. Reg. reſol. 25. de celeb. Miſſ. *Scor.* loc. cit. c. 15. num. 3. *Roſel.* in verb. Miſſ. nu. 2. *Azor.* d. l. 10. c. 25. qu. 5. *Rodriq.* tom. 1. QQ. Regul. q. 43. art. 3. *Diana* par. 2. trac. 14. de celeb. Miſ. reſol. 33:

Suar. loc. cit. verſ. 2.

Victor. in Sum. 47. *Laym.* trac. 5. de Sacrif. Miſ. c. 4. num. 2.

Quid autem pro ijs, qui priuilegijs vtuntur, dicen-

dicendum erit? & quidem, ſi de ipſis conſtat, conceſſionum verba ſectanda ſunt, & ad illorum amuſſim peragendum. Quoad Cardinales verò (quorum priuilegia apud Doctores, & vſum, traditionemque reperiuntur, & quod eſt ampliùs, ſcientia Summorum Pontificum, eorumque tolerantia nituntur) equidem cenſerem, amplianda vſque ad lineam Regularibus conceſſorum, & præſertim S. Dominici, & S. Franciſci, quibus indultum, quòd per tres horas ante Solis ortum poſſint celebrare, vt inquiunt Suarez, Miranda, & Hieronymus Rodriquez. Et ſaltem ex ſupradictis certum erit, quòd ſi ſimplex ſacerdos, præciſo quocumque priuilegio, Miſſam inchoare poterit per mediam horam antè initium crepuſculi, & hoc, quia ſufficit, quòd terminetur circà auroræ initium; certè Cardinalibus, eorumque Cappellanis dimidium horæ antè hoc tempus concedendum erit fauore huius Eminentiſſimæ Dignitatis; & ſic per duas horas cum tribus quadrantibus anticipare, vt Miſſæ ſacrificium deſinat per duas horas cum quadrante ante Solis ortum, cum ferè ſpatio ſemihoræ perfici ſoleat. Siquidem ex communi ſententia licet hoc priuilegiatis per duas horas cum quadrante alterius ante Solis ortum, vt vidimus, & notat Scortia.

Suar. loc. cit. *Miran.* in Man. prauat. q. 40. art. 10. concl. 2. p. 1. *Hier. Rodriq.* loc. cit.

Scor. de Sacr. Miſſ. l. 2. c. 15. num. 4.

Quid autem? An poſt meridiem, ſicut & antè auroram, & per quod temporis interuallum hoc priuilegium temperandum erit? Et quidem, vt vidimus, aliquandò etiam ad veſpertinum dilatum eſt Sacrificium, vt ex Suario de

ſancto Antiocho diximus: & apud Græcos in Quadrageſima, & Vigilijs ad vigeſimam primam horam noſtri communis horologij, & eorum Monachi ad Solis vſque produxerunt occaſum; contrà id, quod Innocentius IV. pro ijs, ne vltrà horam nonam Sacrificium differrent, conſtituerat.

Nunc verò ſeruanda erit Pij V. conſtitutio, quæ incipit *Sanctiſſimus*, qua omnes facultates celebrandi, aut celebrare faciendi veſpertino tempore Miſſas reuocantur ſub pœnis ibidem expreſſis, de quo Scortia diſſerit. Inter iſtos igitur duos terminos, (auroram ſcilicet, & meridiem) cum poteſtas hæc ſit coercenda, & de tempore antelucano viderimus, incipiendum erit de meridiei confinibus; quid iuxtà probabilem ſententiam, cuicumque Sacerdoti, priuilegijs non munito, permiſſum erit? Per totum enim ſpatium, vſque ad meridiem incluſiuè, celebrare fas erit, iuxtà communem omnium aſſertionem, & Rubricas: Poſt illud aſſerunt aliqui, paulò à meridie delapſa, operari incipere poſſe, cum non ſit, vt diximus, tempus mathematica, ſed lance morali expendendum. Ita Ioannes Andreas, Fernandez, Vaſquez apud Dianam, Ioannes Præpoſitus, & communiter alij.

Scor. in epit. Bull. ſel. theor. ¶. 4.

Io. Andr. in cap. 1. de celeb. miſſ. *Dian.* p. 2. tract. 14. reſol. 34. & p. 4. trac. 4. reſol. 104. *Io. Præpoſ.* in 3. p. q. 83. art. 2. dub. 4. nu: 143.

Hanc menſuram temporis poſt meridiem aliqui ſignanter affirmant, antè tertiam horæ lapſæ partem Sacrificium incipiendum eſſe, aliàs peccati mortalis labes incurreretur. Ita Azorius. Alij non excedunt mediam horam, vt Layman, & Homobonus. Alij trium

Azor. p. 1. l. 10. c. 25. q. 6.

Laym. l. 4. trac. 5. c. 4. nu. 4. *Homob.* in Exam. p. 1. trac. 4. c. 14. q. 114.

qua-

quadrantium effluxum inducere peccatum mortale in celebrante: Sic Bonacina. Alij per horam non integram id licere absque peccati lethalis incursu: Ita Syluius, & Hieronymus Rodriquez. Alij permittunt infrà totam horam post meridiem exordiri Sacrum posse. Ita Cardinalis de Lugo, quem refert Diana, & Philippus de la Cruz: vndè si post horam initium darent, labem mortalem contraherent, vt inquiunt Tamburinus, Opatou, Franciscus de Nigro, Ruiz, & Garçia. Et alij communiter concedunt, sacrificium absque scrupulo incipi posse hora integra post meridiem, vt firmant Leandrus, & Martinus de S. Ioseph, qui asserunt consuetudine iam id vsurpari, vt videre est apud eumdem Dianam.

Sylu. in 3. p. qu. 83. art. 2. *Hier. Rodr* in Comp. Quæst. Reg. resol. 25. de celeb. Mi. num. 2.

Card. de Lugo de Sacr. Euch. disp. 20. sect. 1. num. 37. *Dian.* p. 5. tr. 5. res. 58. *Phil. de la Cruz* in Nor. de Confe.. tr. 10. §. 3. corol. 2.

Tamb. de Sacr. Mis. l. 1. c. 6. § 4. n. 122. *Opat.* de Sacr. tr. de Euch. disp. 11. q 2. nu. 2. *Fran. de Nig.* in Add. Cærem. *Ruyz* p. 6. animad. 2 q. 10. *Garc* in Sum. tr. 3. diff. 8. dub. 1. pun. 1. nu. 72. *Lean.* de Sacr. to. 2. tr. 8. disp. 6. q 11. *Mart. de S. Ioseph* in monit. Confes. to. 1. l. 1. tr. 14. Euch. monit. 13. *Dian.* p. 10. tr. 12. resol. 22.

In hoc opinionum cōflictu, vt verum fatear, parum puto in subtili quadrantium dimensione morandum, dummodò post à meridie exactam horam sacrificio initium detur. Cum enim ex dictis, in materia hac, moraliter potiùs, quàm mathematicè sit ratiocinandum, cogitare debemus, quòd non omnes, non dicam oppida, & municipia, sed ciuitates etiam horologijs vtuntur, quibus hora per quadrantium sectionem significetur. Vndè vix, quamuis peritus, & prudens sacerdos agnoscere poterit, si duo, vel tres sint elapsi, & quot ex quatuor horæ interuallis præterierint, ita vt vetitum sibi instare tempus agnoscat; nec clepsydra, aut potius Ἀμμωμέτρῳ vti facilè poterit: hincque horam integram prudenter concedi posse existimarem, ne scrupulos potiùs timoratis conscientijs

inijcere videamur, cum de lethali agatur culpa.

Hæc tamen regula sic firmata suas habet restrictiones pro ijs etiam, qui nullo vti legis possunt laxamento.

Si, exempli gratia, Missa, in qua Ordinationes generales habentur, in cantu peragatur; multotiès enim ob ordinandorum numerum ad aliquas post meridiem horas protrahi facilè continget; vel si intrà Missarum solemnia conciones ex præscripto sint habendæ. Itidem in Missa funebri, vel si sacerdos celebraturus post meridiem in locum, vbi populus ex præcepto festi ad sacram Synaxim conuenerit, perueniat in aliorum defectu. Insuper, ad dandum infirmo periclitanti Viaticum, aliqui permittunt sacerdoti ieiuno per tres horas post meridiem conficere posse. Ita Vasquez, & post eum Auersa, & Diana; & in alijs similibus prout de sacerdote in itinere impedito scribũt Enriquez, Miranda, Suarez apud Laymanũ, & Philippus de la Cruz apud eumdem Dianam, Castropalaus, & alij.

Auers. de Sacr. Euch. q. 11. sect. 15. *Dian.* d. p. 10. tr. 12. resol. 26. & p. 5. tr. 13. res. 7.

Laym. l. 4, tr. 4. c. 4. nu. 4. *Phil. de la Cruz* loc. cit. *Dian.* d. resol. 7. tr. 13. p. 5. *Castrop.* tom. 4. tr. 22. pun. 7. num. 14.

Et ratio est, quia sufficit initum sacrificium fuisse tempore permisso, cœptum siquidem relinqui nefas erit, pro integritate illius iure diuino omninò seruanda, quod præualet alteri positiuo de hora.

Hæcque pro ijs, qui nulla iuris dispensatione, aut Pontificum beneficio sunt donati. Superest igitur nunc aliquid dicendum de ijs, qui priuilegijs fulciuntur.

Et, vt de antelucano tempore ratiocinati fuimus, ita & in hoc consequenter affirmandum generaliter erit (vt priuilegium aliquod gratiæ

affe-

afferat ſuper communem regulam *ad textum in cap. in his de priuil. & cap. ſi Papa eod. tit. in 6.*) quòd poſſint poſt meridiem operari per horam ſaltem cum dimidio ex vi priuilegij, cum ex magis communi opinione, vt vidimus, hora poſt meridiem ipſam concedatur ijs, qui tantùm iure ordinario nituntur. Addendum igitur erit ſaltem illius dimidium. Quamuis non deſint, qui & horam integram permittant, ita vt duæ videantur horæ conceſſæ; nihilominùs iudicio meo non erit adeò res dilatanda, iuxtà tabulas extenſas à Francolino ad vſum diuerſarum poli altitudinum, ex quo deſumpſit Tamburinus Societatis Ieſu quidquid hac de re breuiter ediſſerit.

Francol. in calce tract. de temp. horar. Can. *Tambur.* de Sacrif. Miſ. l. 1. c. 6. §. 4. à num. 26.

Ceterùm inſpicienda erunt priuilegia, cum iuxtà eorum tenorem indulgenda ſint temporis ſpatia. Aliqui enim ex Regularibus conceſſum ſibi aiunt, vt vſque ad nonam, & ad tres poſt meridiem horas, ijs ipſis operari ſit liberum. Ita Ioannes de la Cruz apud Dianam, quos nuper refert Auendanus, addens etiam Dicaſtillum.

Io: de la Cruz in Direc. conſc. p. 2. de Sacrif. Miſ. q. 2. dub. 1. concl. 4. *Dian.* d. reſ. 34. *Auen.* in Theſ. Ind. tr. 12. c. 10. nu. 240. & nu. 48. tr. 5. diſp. 4.

Sed magna quidem mea admiratione. Siquidem per Tridentini Concilij decretum *De Sacrificio Miſſæ* iniunctum fuit Ordinarijs, vti Sedis Apoſtolicæ Delegatis, quòd, non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, exemptionibus, &c. non permittant, ſacerdotes, alijs quàm debitis horis, celebrare, &c. hancque Concilij conſtitutionem Regulares etiam comprehendere aduertit Barboſa; & firmant alii, quos refert Diana.

Barboſ. in Collect. nu. 32. *Dian.* d. p. 10. tr. 12. reſ. 25. §. ſed quidquid ſit de hoc

Et

Et certò etiam ſcio, omnia huiuſmodi ferè priuilegia, poſt Concilium à Sancta Sede indulta, vel confirmata, hanc clauſulam inſitam habere: *Dummodò ſint in vſu, & non aduerſentur Sacri Concilij Tridentini decretis*; quod etiam aduertit Pellizarius, & alii poſt eum. Addo inſuper, quòd priuilegia, Regularibus conceſſa, in quibus pleraque contrà Sacri Concilii decreta continebantur, à S.M. Pio V. in Bulla, quæ incipit, *Etſi Mendicantium, &c.* contenta paulò poſt à S.M. Gregorio XIII. per aliam ſimilem, incipientem *In tanta rerum, &c.* expreſsè reuocata fuerint, & in omnibus Concilii Tridentini decretorum iniuncta ſit exequutio, ac ſi tales Pii V. litteræ nunquam emanaſſent. Quæ reuocationis conſtitutio, vſu recepta in omnibus, & ab omnibus fuit, vt teſtantur Cherubinus, Quaranta, Piaſecius, Emanuel Rodriques, Baſſeus, Machada penes Dianam, qui reſpondens huic clauſulæ, *Dummodo, &c.* diſtinctionem, ſua peritia indignam, protulit; quòd ſcilicet Pontifices per hanc clauſulam, *Dummodo, &c.* non intendāt reuocare, vel modificare, niſi ea priuilegia, quibus ſacrum Concilium expreſsè derogauit; non autem ea, quæ dicto ſacro Concilio quoquè modo aduerſentur. Sufficeret enim negare illud eius *Notandum*: etenim legis explicatio ad legislatorem ſpectat, neque illi manifeſtum fuit, mentem Pontificis talem eſſe, qualem is gratis exponit, & quidem diuinat, cum non afferat aliquod legale documentum. Falſum inſuper eſt ab eodem allatum exemplum de priuilegio Regularibus conceſſo, quòd poſſint

Pillez. in Man, Reg. to. 2. tr. 8. c, 1. ſect. 4. nu. 81.

Cherub. in Comp. Bull. ſum. 2. conſt. 9. Greg. XIII. ſchol. 1. *Quar.* ad eamd. Bull. *Piaſec.* in Prax. p. 2. c. 3. art. 6. nu. 8. *Em. Rod.* to. 3. q. 74. art. 16. *Baſſ.* in flor. verb. priuileg. 4. nu. 8. *Machad.* tom. 2. l. 4. p. 6. tr. 10. docum. 11. nu. 4. *Dian.* p. 11. tr. 2. reſol. 6.

ſint, extra tempora à iure ſtatuta, & contra diſpoſitionem Concilij, Ordines ſacros ſuſcipere.

Seſſ. 23. cap. 8.

Hoc enim priuilegio iterùm donati ſunt poſt Concilium à Clemente VIII. & Paulo V. abſque prædicta clauſula *Dummodo, &c.* vt aduertit idem Barboſa, quemadmodum etiam à Gregorio XIII. Patres Societatis Ieſu; aliàs in vim priuilegiorum, ante Concilium obtentorum, ordinari nequirent, vt inquiunt Miranda, Riccius, & Lezana. Vndè hodiè Epiſcopus ordinans diſpenſat cum Regularibus ob cauſas, ab eorumdem Superioribus allatas, vt nuper Auda exponit in Diaconatu, & Diana, qui alios refert, & Nouarius.

Barboſ. in Collec. d.c. 8.n.5.

Miran. in Man. to. 1. q. 38. art. 4. *Ricc.* p. 4. prax. reſol. 93. nu. 6. aliàs p. 4. reſ. 213. in prax. Interſtit. *Lezan.* in Sum. c. 14. nu. 1.

Aud. in Theat. Regul. verb. Ordo. *Dianam* p. 3. tr. 2. reſol. 32. *Nouar.* in Lucer. Reg. verb. Ordo.

Et ratio eſt aperta: nam idem eſt, quòd Concilium aliquod fieri prohibeat per ſimplicem diſpoſitionem contrariam, ac per derogationem priuilegiorum expreſſam, quoad hoc vt clauſula illa locum ſibi vindicet. Semper enim verum eſt, quòd ſi à Concilio contrarium quocumque modo diſponitur, conciliaris conſtitutio à clauſula conditionali, vel modali præſeruetur, adeoque priuilegium excludatur. Sicut etiam videmus, ab eodem Concilio aliquos ex ſacris Canonibus per ſimplex decretum contrarium correctos, abſque expreſſa illorum derogatione: & nemo dixerit ad correctionem prædictam Concilium deuenire debuiſſe per expreſſam abrogationem; exempli gratia, cum ſtatuit, minores Ordines conferendos per temporum interſtitia, & tamen ex Decreto Alexandri Tertii licebat Epiſcopo eadem die il-

Seſſ. 23. cap. Ordines Minores.

Cap. de eo De tempor. Ordinat.

los conferre, vt aduertunt Glossa, & Riccius.

Gloss. in cap. de eo, verb. Ad minores De temp. Ord. *Ricc.* decis. 173. p. 3.

Solertiori difficultatem hanc eludere nisus est effugio P. Auendanus, dum affirmat, Concilium in dicto decreto de Missis, comprehendere Regulares in prohibitione celebrandi extra Ecclesiam, non autem circa horam celebrationis: in hac enim de hora nulla de Regularibus mentio. At meo iudicio fallitur; licèt enim diuersos diuersis Religionibus ritus permittat, etiam post Concilium, Ecclesia, (vt ipse considerat) non inde sequitur idem esse dicendum de hora: hæc siquidem in Rubricis Missalis correctio post Concilium expresse statuta videtur ab aurora ad meridiem: at ritus diuersi manifestè, vel indulti, vel tolerati palàm sunt ab Ecclesia. Vnde ad priuilegiorum amussim, vel coercenda, vel laxanda erit horarũ praxis, & vsus; & inde, si priuilegia non aderunt, Regulares erunt etiam quoad horam, non tantùm quoad locum, conciliari dispositione deuincti. Nec superstitionis consideratio est causa principalis, & sola, conciliaris constitutionis, vt ex eodem textu deduci facilè potest. Tandem vrget contrà eruditum P. Auendanum declaratio Sacræ Congregationis apud Bellarminum, & Barbosam, quam ipse refert, videlicet, *Ante diem, & horis indebitis nulli liceat celebrare etiam vi priuilegij ante Tridentinum concessi*, vt per Barbosam, & Lezanam; quam declarationem is euitare conatur communi illa responsione, non scilicet constare de ipsa legitimè ad formam decreti Vrbani VIII. &c.

Auend. in Thes. Ind. tit. 12. c. 10. num. 241.

Auend. d. loc. cit. num. 242.

Barbos. in Coll. Apost. Dec. coll. 476. num. 5. *Lez.* Sum. to. 1. c. 21. num. 2.

Si

Si qui verò ex Regularibus post Concilium priuilegia, vt docebam, à Summis Pontificibus absque illa clausula *Dummodo* obtinuerit, nō abnuerim liberè vti posse, etiam si contrarium à Concilio statutum fuerit. Communis siquidem opinio, & praxis nostra ferunt, ad derogationem Tridentinæ Synodus dispositionis, sufficere contraria Pontificis, absque eo quòd de hoc Concilio mentio in illa habeatur, vt post ceteros firmat Barbosa.

Barb. in Collec. Conc. sess. 1. num. 2. in decreto de incohan. Concilio.

Sed quoniam in hac eadem primæ quæstionis thesi dubitare aliquis poterit: num, quod Cardinalibus licet, eorum permittatur Cappellanis, tam quoad horam, quàm quoad ritum; operæ pretium visum fuit dubitationi huic pleniùs, quàm suprà, facere satis. Et quidem, quòd ij possint eorum Dominis in officio vniformari, voluerunt Villadiegus ex *Clem. 2. de celebr. Missar.* vbi hoc apertè in Concilio Viennensi dispositū habetur, & ibidem Doctores. Ita pariter firmant Alzedus, Gauantes, qui refert sacræ Rituum Congregationis declarationem, & Neusser, Portellus, Emanuel Rodriquez, Leander, & alij. At certum est, Missam præcipuam partem esse diuini officij iuxta Glossam, Ferrum, & Francolinum. Ergo non tantùm quoad ritum, sed etiam quoad tempus sequi Dominorū exēplum rectè valebunt, sicut in simili & eorumdem priuilegio liberi sunt à residentia in Curato Beneficio, iuxtà sentētiam Albani, & ante eū Laudēsis, & Barbatij, (quidquid sit de huiusmodi opinionis veritate,) & in casu nostro quoad horā celebrādi affirmant Filiucius, & idem Al-

An, quod Cardinalibus, idem liceat eorum Cappellanis.

Villad. de Card. orig. n. 63 q. 13. fol. 59. in Tract. t. 13. p. 2

Alzed. de præstan. Episc. p. 1. c. 5. num. 118. *Gauan.* in Man. Episc. verb. Horæ Canon. num. 3. *Neuss.* de Hor: Can. q 2. num. 19. disp. 3. & q. 3. num. 22. *Portel.* in Dub. Reg. verb. Horæ Can. *Em. Rodr.* in Sum. to 4. c. 68. n. 10. Leander. q. 16. tr. 8. disput. 3. to. 6. *Gloss.* in d. Clem. de celeb. Miss. verb. Canonicus, & in Clem. Vnica de Reliq. & venerat. Sanct. circa fin. *Ferr.* de Hor. Can. num. 26. *Franc.* de Temp. hor. Can. c. 29. num. 2.

Filiuc. to. 1. tr. 5. c. 4. n. 113. *Alzed.* loc. cit. p. 1. c. 13. n. 12.

zedus, qui ceteros etiam, & multos cumulat.

Et hoc eò fortiùs affirmandum erit, siquidem absque vrgenti causa nunquam, aut raro in Cardinalium ædibus id contingere potest, vt experientia docet. Quis enim ante Solis ortum per horam; & quadrantem (tempus omnibus saltem permissum, vt vidimus) Cappellam aperit ad celebrandum? nisi, exempli gratia, Vrbe Cardinali discessuro ad aliquod aliud peragendum negotium, vel ipse, vel Cappellanus operari cogantur, quæ iustum præbebunt fundamentum ad tempus omnibus commune præueniendum. Quòd si Regularibus plerisque hoc indultum vidimus, præsertim quoad tempus, rationi valdè consonum erit, id Cardinalibus non denegandum ex Pontificum saltem tolerantia (de qua infrà iterùm agendum erit) qui, cum Cardinales fuerint, cognitum habent, quid in istis casibus ipsimet fecerint, & silent.

Animaduertendum tamen pro huiusce Disputationis coronide assertiones suprà firmatas locum sibi regulariter vindicare posse in regionibus & populis, qui Christianam amplexi Religionem nobis magis cogniti sunt, vt Italia, Gallia, Hispania, Germania, Græcia, omnesque aliæ regiones, quæ intrà sexagesimum tertium gradum poli altitudinem obtinent; ad quam vsque, cum dies totius anni lõgissimus, sit semper minor viginti horis, & consequenter nox breuissima sit maior quatuor horis, etiamsi Missa celebretur duabus horis ante Solis ortum, id tamen semper continget fieri citra me-

diam

diam noctem. Hacque regula comprehenditur Suetia, & magna pars Noruegiæ, cuius celeberrimum emporium, *Berges* nomine habet polum eleuatum Gr. 61. Non ita dicendum puto de vlterioribus partibus Septemtrionis, locisque maiori poli altitudini subiectis, quos videre est apud Ricciolũ; in aliquibus enim dies æstate longissimus est 21. 22. 23. 24. horarum, & talis hyeme nox, dictis diebus correspondens, vt contingit in locis Islandiæ: in alijs dies (pro die intellige spatiũ, quo Sol cõtinuatè conspicitur) durat per menses (plùs, minùsue pro altitudine poli, cui subsunt) & tantundem durat nox hyeme, vt experiuntur incolæ in noua Zembla, intra gradum 70 & 80 latitudinis comprehensa, alijque populi simili, aut maiori latitudine gaudentes.

Ricciol. l. 9. Geograph.

In regionibus igitur, quæ huiusmodi subeunt vices dierum, & noctium, dubitatum est apud Gauantem, qui refert, iussu S. M. Vrbani VIII. de hac re actum in Congregatione particulari ex peritioribus tam Theologis, quam Mathematicis, & præsertim Theodoro Rubeo coacta, & in eam communiter itum sententiam, quòd vbi aurora Physicè non conspiciatur, vt apud nostras, & similes regiones, attendatur ea, quam moralis, & politicus vsus exponit, quando scilicet ibi terminari solet hominum quies, & labores inchoari, iuxtà regionis consuetudinem probatam. De hoc meminit etiam noster Magrus. Vberiori tamen calamo dissertissimè apud me P. Honoratus Fabri de eadem ratiocinatur materia, cuius viri labor ne

Gauan. in Rub. Mis. vlt. impress. tit. 15. de hora celebrat. Miss.

Magr. in Notit. vocabul. Ecclés. vocab. Missa.

parte

parte aliqua intercidat, hìc adnectendum, vt iacet, operæpretium existimaui.

Duo sunt rei Ecclesiasticæ capita, quæ ad certam diei horam, seù certum circuli diurni punctum accomodari, per sacros Canones statuitur; nimirùm sacri ieiunij ritus, & Missarum celebratio: nempè ieiunij Ecclesiastici lege cautum est, ne quid cibi sumatur, nisi ex priuilegio, à media nocte ad meridiem, nec inde ad mediam noctem post solitam cœnulam; celebratio verò Missæ ad ortum Solis, & meridiem habitudinem dicit; cum nec diù ante ortum Solis, nec diù post meridiem, nisi ex priuilegio, sacrum fieri debeat.

Cum autem pro diuersa locorum latitudine, seù poli eleuatione, seù declinatione Solis, ortus Solis pluribus, vel paucioribus horis meridiem antecedat; immo in ijs terrarum tractibus, qui versùs polos mundi propriùs excurrunt, Sol per aliquot hebdomadas, aut etiam menses non occidat æstiuo tempore; quia suprà Horizontem extat; nec per brumam oriatur, quia sub Horizonte latet; iussus dicere, quid sentiam de hac quæstione, paucis assertionibus rem istam breuiter expedio.

Dico primò. Quiuis terræ tractus, quantumuis Borealis, citrà punctum poli Geometricum, suum habet meridiem, item punctum oppositum, quod apud nos, idem est cum puncto mediæ noctis; aspectus autem ad Boream, aut meridiem, magneticæ acus opera, facilè deprehenditur. Vnde, Sole per aliquot dies, idest circulos diurnos integros, supra Horizontem extan-

tante, facilè cognoſcitur, quando nam ille ſit in meridiei puncto, ſeù meridiani ſemicirculo Auſtrali: item quando ſit in puncto mediæ noctis, ſeù ſemicirculo Boreali eiuſdem meridiani; ſeù, propriè loquendo, in principio diei naturalis Eccleſiaſtici, qui à mediæ noctis puncto, ſeù ſectionis circuli diurni, cum ſemicirculo Boreali meridiani incipit: Sole verò per aliquot dies infra Horizontem latente, nimirùm, quando eſt in ſignis Auſtralibus reſpectu tractus Borealis; cum habeantur ſigna Borealia Auſtralibus oppoſita, haud dubiè, quando ſignum oppoſitum eſt in ſemicirculo meridiani Boreali, Sol eſt in puncto meridiei; quando verò ſignum prædictum eſt in ſemicirculo Auſtrali meridiani, Sol eſt in puncto mediæ noctis; vnde quoad puncta meridiei, & mediæ noctis, nulla penitùs eſt difficultas.

Dico ſecundò. Dies naturalis, propriè loquendo, illud tempus eſt, quo Sol integrum circulum diurnum, ſeù paralellum decurrit; tempus, inquam, 24. horarum, ducto ſcilicet initio numerandi horas à puncto mediæ noctis, nimirùm quoad prædictos Eccleſiaſticos ritus. Vnde quoad ieiunium, non eſt difficultas; cum facilè definiatur, & deſignetur tempus excurrens à mediæ noctis puncto ad meridiem, & hinc ad mediam noctem ſequentem.

Dico tertiò. Cum initium diei Eccleſiaſtici à mediæ noctis puncto ducatur, & diù poſt meridiem Miſſa celebrari non poſſit, haud dubiò totis ferè duodecim horis celebrari non debet, nimirùm à meridie ad mediam noctem ſequentem,

tem, in ijs ſcilicet terris, in quibus Sol per multos dies, vel extat ſuprà, vel latet infra Horizontem, vt ex dictis manifeſtè ſequitur.

Dico quartò. Toto illo tempore, quo Sol extat ſuprà Horizontem, idque per multos dies, poſt mediã noctem ſtatim Miſſa celebrari poteſt, nihil enim vetat; ibi enim, ideſt in puncto mediæ noctis eſt principium, non quidem arcus diurni, ſed integri circuli diurni, & principium diei, vt ſuprà dictum eſt: Domus enim vnam tantùm vigeſimam quartam circuli partem diurni infrà Horizontem latere, Sol oritur vna ſemihora poſt mediam noctem; igitur ſemihora poſt mediam noctem Miſſa celebrari poteſt, nimirùm ad ortum Solis, item vno quadrante horæ, ſi vna quadrageſima octaua pars circuli diurni latet infrà Horizontem, atque ita deinceps octo, quatuor, duobus deinceps minutis poſt mediam noctem; igitur, circulo diurno integro ſuprà Horizontem extánte, ſtatim à media nocte Miſſa celebrari poteſt.

Dico quintò. Toto illo tempore, quo Sol latet infrà Horizontem, idque per multos dies, Miſſa celebrari poteſt, licèt Sol non oriatur; ibi enim Miſſam non celebrari grauiſſimum eſſet, & contrà Eccleſiæ, & Chriſti mentem. Qua verò tandem hora? Aliquot certè ante meridiem; ſed quot? An fortè tribus, aut quatuor? Cum enim non procul à nobis, puta in Belgio &c. Sol hyeme tribus tantùm horis ante meridiem oriatur, ac proindè ibidem, immo & in Gallia, Germania &c. tribus, aut quatuor horis ante ortum Solis Miſſæ celebrentur teſte

Lean-

Leandro, qui citat Nauarrum, Ægidium, Fagundez, Philibertum Narbonenſem, longè potiori iure tribus, aut quatuor horis celebrari poſſunt ante meridiem.

Leand. p.2 tr. 8. diſput. 16. q.16.

Dico ſextò. Probabiliſſimum eſt toto illo tempore Miſſam celebrari poſſe in dictis regionibus ſex horis ante meridiem; cum enim ab ortu Solis illa hora determinari non poſſit, nulla enim hora Sol oritur, toto illo tempore, aliunde certè determinari non poteſt, quam à Meridiano ſextæ horæ, à quo ſemicirculus ortiuus, & occiduus circuli diurni, ſeù cuiuslibet parallelli æqualiter diuiditur. Cum enim ſtatim à media nocte Miſſa celebrari non poſſit, toto illo tempore, vt patet, nullum aliud reſtat determinatiuum, niſi à dicto ſextæ horæ puncto petatur.

Dico ſeptimò. Priuilegia celebrandi Miſſam poſt meridiem habent etiam locum in prędictis regionibus, non tamen celebrandi duabus horis ante alios, cum nè vno quidem momento ante mediam noctem celebrari poſſit, nimirum Sole extante per multos dies ſupra Horizontem per æſtatem; at verò per brumam Sole latente, cum alij citra priuilegium celebrare poſſent, vt dixi, ſex horis ante meridiem, ij certè, qui dictis priuilegiis gaudent, octo horis ante meridiem, & quatuor poſt mediam noctem celebrare poſſunt.

Hæc ſunt, quæ de hoc argumento mihi dicenda occurrunt, de quo apud Antiquos nihil ferè legitur, quia fortè Ritus Catholici versùs Borealem tractum ad circulum polarem, qui

ſupremam Noruegiæ oram ſecat, nunquam peruenerunt. Vnde ij populi, qui Religionem Catholicam ſuſceperunt, aliquot ſuper ortus Solis punctum habuerunt, quod celebrandi horam determinaret, & hæc ſaluo ſemper &c. Ita

P. Faber *Vtram igitur ex his, qui viam ingrediatur, iudicio meo à tuta non aberrabit.*

An vnica, vel plures Miſſæ poſsint celebrari.

Diſcuſſis autem his, quæ ad primum totius huiuſce diſſertationis articulum pertinere, illique lumen afferre potuerunt, ſupereſt ſecundus eiuſdem nodus exoluendus: An ſcilicet tantùm vnica, vel plures in eadem Cappella à diuerſis ſacerdotibus Miſſæ celebrari valeant.

Turrian. de Pœnit. diſp. 23. dub. 3. Ad *Præpoſ.* in 3. par. *D. Tho.* q. 8. de approbat. miniſt. dub. 7. num. 53. *Lauden.* de priu. Card. q. 17. & in alio tract. de eod. q. 13. *Alban.* de Card. q. 42. priuil. 25. *Nald.* in Sum. verb. Cardinales num. 8. *Sot.* in 4. diſt. 17. q. 4. art. 2. verſ. Cardinales verò. *Azor.* to. 2. l. 4. c. 3. verſ. 6. quæritur. *Suar.* in 3. p. to. 4. diſp. 25. ſect. 2. In Exceptionibus nu. 12. *Tanner.* to. 4. diſp. 6. q. 9. dub. 3. num. 58. *Dian.* p. 5. reſol. 10. tr. 2. *Conc. Later.* ſeſſ. 9. de Cardd.

Ad quod prænotandum erit, Cardinales, reſpectu familiæ propriæ, Paſtoris officio perfungi. Ita Turrianus, & Præpoſitus, & ante illos Laudenſis, Albanus, Naldus, Sotus, Azorius, Suarez, qui ait, *Cardinales eſſe proprios Sacerdotes, & veluti ſuæ familiæ Parochos, & erga illam poſſe per ſe, vel per alios, hoc exercere munus*; Tannerius, & Diana poſt alios, quos cumulat: & colligitur ex Concilio Lateranenſi vltimo ſub Leone X. ibi; *Ordinamus, vt quilibet Cardinalis ſe domus, & familiæ ſuæ optimum Rectorem, Præfectumque oſtendat eſſe &c.* Vnde eſt, quòd in eodem oratorio Domeſtici præcepto Concilii Lateranenſis, quod habetur in *cap. Omnibus vtriuſque ſexus de pœnit. & remiſ.* ſatisfaciant, nec aliam in hoc agnoſcant eccleſiam Parochialem. Cum igitur propriæ familiæ cura apud Cardinales ſit, & per alium etiam, quæ ad animarum ſalutem ſpectant, dirigere poſſunt, nil mirum, ſi ad eoſdem pertinebit, licentiam dare, vt præ-

ceptum in eadem Cappella (quæ veluti Parochialis ecclesia est, vt diximus) quoties opus fuerit, impleant; ad quod vide Tamburinum.

Tambur. de Sacr. Miss. l. 1. c. 4. §. 2.

Dixi à diuersis sacerdotibus. Siquidem post constitutionem Alexandri II. de qua in *Can. sufficit de Consecr. dist.* 1. nemini ius fuit pluriès celebrandi (nisi in Natiuitate Domini) quemadmodum antea solebant, ita vt Leonem III. Pontificem aliquandò septiès, nouiès aliquandò eadem die celebrasse notat post Durandum Scortia: & de Sancto Vdalrico pluribus vicibus eodem mane sacrificium obtulisse scripsit Baronius, & ex Concilio Salegustadiensi exscripsit, *Ne ampliùs, quàm tres Missas offerre sacerdotibus sit permissum in die*. Vide eumdem Baronium, & Pamelium ex Vvalafrido, & Scortiam, qui ad ornatum huius argumenti plura, & plures erúditè cumulat, ac tandem Loasam.

Scor. de Sacr. Miss. l. 2. c. 16.

Baron. to. 10. ann. 940. & to. 11. ann. 1022. *Concil. Salagust.* c. 5.

Bar. to. 11. d. ann. 1022. *Pamel.* tom. 1. lyturg. pag. 569. *Vualaf.* c. 21. *Scor.* loc. cit. c. 16. *Loas.* in addit. ad Conc, xij. Toletan. cap. 5.

Et, vt ad eamdem redeamus controuersiam, affirmatiuè respondendum censeo, posse videlicet pluriès in eadem Cappella, vt in Parochiali ecclesia, eodem die celebrari.

Ad quorum robur animaduertendum est eadem ex ratione; in Vrbe has Cappellas à D. Vicegerente non visitari, prout ceteræ, quæ in aliorum ædibus sunt, inuisuntur. Incumbit enim eisdem Cardinalibus, decoris, splendorisque in ijsdem cura, ex prædicto Concilio Lateranensi vltimo, ibi. *Sint omnes vigiles, Missarumque celebrationi intenti, habeantque Cappellas suas in loco honesto, pro vt facere consueuerunt*; & hinc ijsdem in

Conc. Lateran. d. sess. 9.

Quadragesima Pontifices pro familiaribus indulgentias elargiuntur, quibus Stationales fruũtur ecclesiæ.

Secundò confirmatur à simili Societatis Iesu priuilegio, quod scilicet in eorum priuato sacello valeant celebrare absque alia Ordinarij licentia, & approbatione, quod ijdem Patres, vt notum est, Doctissimi, non vnicum tantùm sacrificium, sed plura & insuper ab exteris sacerdotibus offerantur, permittere sunt interpretati; scientibus in Vrbe Summis Pontificibus, & permittentibus, vt obseruat Scortia: & hoc ea ratione, ait Suarez, quia est priuilegium non tantùm personis, sed loco concessum, quod, supra loquentes de Cardinalibus, eorumque Cappellanis, firmauimus.

Scor. de Sacr. Miss. lib. 2. c. 13. nu. 3. *Suar.* d. tom. 3. disp. 81. sect. 3. in fine.

Tertiò roboratur: siquidem non est maior ratio, cur vnicus tantùm Cappellanus ibidem eadem die Sacris operari possit, & nequeant alij Domestici; tum quia ad supra firmata consequenter se habeat: tum quia id prohibitum non reperiatur, vt è contra expresè limitatum videmus in alijs licentijs, quæ à Summis Pontificibus conceduntur; quòd scilicet vnica tantùm Missa in dictis oratorijs dici possit in die: non enim locum habet ad præsens prohibitio Concilij Antisiodorensis sub Gregorio Primo, *Vt non liceat super vno altari in vna die duas Missas celebrare*. Cum igitur nostrum priuilegium hanc non habeat restrictionem, aut interpretationem; non est cur meritò plures Missæ prohibitæ videantur. Imò summoperè decere existimarẽ, vt plures Cardinalium Cappellani fre-

Conc. Antisiod. can. 11.

frequenter in eiusmodi Sacellis operentur Sacris: cum enim ex probatis veluti Parochialis ecclesiæ loco habeantur, congruum videtur, vt Domestici, varijs distenti curis, & muneribus, in diuersis horis sacrificijs adesse possint, nec tanta fraudentur spirituali consolatione, & vtilitate.

An exteri, vel tantum Domestici satisfaciant.

Dubitari tertiò poterit: An exteri, & Cardinalium non familiares Ecclesiæ satisfacere possint præcepto; si huiusmodi Missis assistant; quod crebrò accidere potest, cum ad Cardinales, Pontificiam Cappellam adituros, Nobiles, & Amici se conferant (vt est consuetum) ad obsequium ijs præstandum, (quod vulgò *Corteggiare* dicitur) tunc enim ferè omnes sacrificio intersunt in Cardinalis Cappella, hicque casus semper in solemnioribus, & de præcepto, vt vocant, festis occurrit.

Et quidem affirmatiuè respondendum puto, tum quia, vt firmauimus, Cappella Cardinalis est ad instar ecclesiæ, in qua omnes admitti debent, vt Sacris intersint, exemplo Episcoporum in sua residentia permanentium.

Tum & secundò, quia hoc prohibitum non reperitur, & cum non sit de natura prohibitorum, quia mala, videtur concessum. *Cap.* 1. *de Procur. in* 6. *l.* 1. *ff. eod. l. Quod non* §. *quod eis ff. quib. cau. maior.* cum similibus, in quibus concessum intelligitur, quod expresè non prohibetur. *Cap. si non licet* 23. *q.* 5. *cap. Inter corporalia de Translat. Episc.* vbi Glossa in verbo *Nõ inuenitur*: & è contra, quando Pontifex id vetitum voluit, expressit, vt in concessionibus pro priuatis

uatis Oratorijs, in quibus apertè cauetur, vt tantùm pro Domesticis deseruiant, neque exteri ibidem se præcepto Ecclesiæ exoluere possint, si aderunt, vt ait Quaranta. Sicut etiam in certis solemnioribus festiuitatibus id pariter est interdictum, (quod, vt obiter dicam, desumitur ex Concilio Agatensi, & habetur in *cap. si quis etiam de consecr. dist.* 1. quem ornatè ponderat idem disertus admodùm Nicolaus le Maistre) vt firmat Tamburinus, singillatim expendens huiusmodi concessionum clausulas contra Pellizarium, & Homobonum, qui ratione vtuntur tam infirma, vt diuinatores potiùs sint dicendi, quàm ratiocinatores, & gratis asserunt, illam scilicet clausulam restrictiuam poni potiùs ex stylo Curiæ, quàm vt effectum limitationis inducat, ac si stylus ipse perperam verba interpretari permittat, & elusorius sit contra expressam verborum significationem, & energiam, & sic non obligare. Et quidem in Sacra Congregatione, in qua de huiusmodi oratoriorũ concessione agitur, nunquã talis opinio fuit admissa, cum sit diuinatiua, & apertissimè falsa. Nec suffragatur ratio, quia iam non sunt ampliùs cogendi Fideles ad illam in Parochia audiendam, & sic vbicumque celebretur, validè satisfaciunt; nam in casu nostro, vt optimè aduertit Tamburinus, priuatum illud oratorium, quoad non Domesticos, est locus prohibitus ad sacrificium ex Summi Pontificis interdictione, dum *Tantùm* pro familiaribus indulget.

Quaran. in Bull. verb. Missa.

Nic. le Mais. in d. suo tract. de Patrim. sac. l. 2. cap. 5. *Tambur.* de sacrif. Mis. l. 1. c. 3 §. 4. num. 34. *Pelliz.* in Man. Reg. to. 2. tr. 8. c. 2. qu. 4.

Tambur. loc. cit.

At, quòd Cardinalibus id permittatur, facit eorum summa dignitas in Hyerarchico Ordine,

ne, (quoad officium, inquam) qua nulla maior, excepto Pontifice, in terris considerari potest, vt ait Eugenius IV. & post Zabarellam, & Probum notat Loterius. Vnde non videntur exteri ab huiusmodi priuilegij prærogatiua expellendi, vt praxis obtinuit; nunquam enim vidimus, à doctis, & timoratæ conscientiæ confessarijs illos obligari ad Missam in ecclesia iterum audiendam, si dixerint illi, interfuisse in Cardinalium Sacello in festis de præcepto: vt prætaream Pontificum interpretatiuam concessionem, qui Cardinales cum fuerint, hoc admiserunt, nec illud prohibuere Pontifices creati.

Eug. IV in Bull. Non mediocri to. 1. Bullar. *Zabarel. & Prob.* ad Monachum. *Lòter.* de re benef. l. 1. q. 8. nu. 33. & seq.

Huic fauet sententiæ præcipua animaduersio, scilicet constitutionem Ecclesiasticam de Missa audienda in festis de præcepto, (ex dispositione *cap. si quis etiam de Consecr. dist.* 1. *Can. omnes Fideles, & c. Missas ead. dist. c. Conquestus de ferijs*, & in Actis Martyrum Africæ, de quibus Baronius) non arctare Fideles, vt in tali, vel tali loco illi assistant, (si expresè contrarium non disponatur, de quo supra contra Pellizarium disseruimus) vt aduertunt Azorius, & Molfesius cum alijs, sed simpliciter, vbi ritè celebratur siue in Parochiali, siue in ecclesia Regularium, siue in oratorio priuato, vt vidimus, dummodò locus sit sacer, & ad id legitimè destinatus, prout scribit Suarez ex *Can. nullus de consecr. dist.* 1. quamuis olim in solis Parochijs id licebat, de quo Filesacius, Azorius, Barbosa, Toletus, & alij ab ijsdem relati.

Bar. an. 303. nu. 48.

Azor. p. 1. l. 7. c 6. vers. quartò quæritur. *Molfes.* in Sum. p. 1. tr. 3. c. 17. n. 32.

Suar. in 3. p. tom. 3. q. 83. disp. 81. art. 3. sect. 13. *Filesac.* de orig. paræc. c. 6. in suis varijs opusculis. *Azor.* p. 1. l. 7. c. 6. vers. quartò quæritur. *Barbos.* de Paroch. p. 1. c. 11. nu. 18. & 19. *Tolet.* in Sum. l. 16. c. 7. n. 1.

Vnde Sacra Congregatio Concilij die 22. Septembris 1640. respondit, quod interessen-

tes ſacrificio Miſſæ in priuato Epiſcopi ſacello ſatisfaciant pręcepto Eccleſiaſtico, tam in Diœceſi, quam extrà. Quamobrem nihil ampliùs ſuper hoc hæſitandum erit, ſi de Cappellis Cardinalium loquamur, ex ſupra abundè probatis.

Diſquiri pariter poteſt hìc; An Cardinalis poſſit in propria Cappella Epiſcopũ ſtatis cæremonijs conſecrare? Hanc quæſtionem eruditè valde tetigit, poſt primam huius diſſertationis impreſſionem, Diana, qui ſequutus eſt affirmatiuam ſententiam: nam locus non eſt de eſſentia conſecrationis. Peccare autem ait, Epiſcopum conſecrantem, culpamque contrahere venialem, quia in re leui communi ritui ſit aduerſatus. Cui opinioni ſubſcriberem, ſi leue iudicarem, in tam ſolemni celebritate, quæ ſingulis recurrit annis, ab ijs ritibus, & inſtitutis, quæ cæremoniæ poſtulant, ſi non quoad rem, attamen quoad locum, aberrare.

Dian. p. 12: tr. de conſecr. Epiſc. reſol. 80.

An tandẽ Sacerdotes exteri poſſint in huiuſmodi Cardinalium Cappellis ad celebrandum admitti, quamuis non ſit pro ſeruitio Cardinalium, vel eius familiæ? Et quidem, ſi à ſimili de priuilegijs, Soc. Ieſu Patribus elargitis, argui licebit, æquè cenſerem, id permittendum ex Suarez, & Naldo: quia huiuſmodi priuilegium reſpicit locum, vt diximus, & in caſu, de quo agimus, Cappellæ inſtar Parochialium eccleſiarum habentur.

Suar. loc. cit. *Nald.* in Sum. verb. Miſſa nu. 33.

Soluenda eſt poſtremò dubitatio: An, dum Cardinalis abeſt, poſſit, eius abſentia durante, in ſui palatij Cappella ab eiuſdem Cappellanis Sacrificium offerri.

Et quidem dicendum existimarem posse, si domicilium Cardinalis non dimittat, sed eòdem sit reuersurus, præsertim, si pro familiæ, quæ remanserat, commoditate, vel etiam pro eorundem Sacellariorum deuotione, Sacris ibidem operentur, ex supra firmata sæpius conclusione, *Cappellam hanc esse veluti Parochialem Ecclesiam propriæ familiæ*: quare semper illi patere debet, etiam si Cardinales extra Vrbem versentur; nulla enim maior ratio reddi potest, cur liceat celebrari, si intersit, vel si non aderit, Dominus.

Quod à simili probabilius redditur assertione. Siquidem est communiter apud Doctores exceptum, quòd Episcopi palatium, & sic Cardinalis, etiam si ab illo sit absens, & extra Vrbem, (dummodo alteri non locetur) eadem gaudeat Ecclesiastica immunitate, ac quando Dominus aderit iuxta Marium Italiam addentem, etiamsi Episcopus obijsset, & loquentem expresśè de Cardinalium palatijs, eumque sequitur Barbosa, & Nouarius; Et ratio est, quia, cum sit in eamdem domum Dominus reuersurus, non cessat esse, dicique domus Episcopi, vel Cardinalis: & sic etiam Cappella non debet sua amittere priuilegia, quæ cum sint mixta, vt probauimus, propria etiam Cappellæ dici poterunt. Accedit regula iuxta Glossam, quòd dicitur inhabitare domum is, qui pro æquali anni parte habitat in ea.

Mar. Ital. de Immun. Eccles. l. 1. c. 4. §. 9. num. 4.

Barbos. in Collect. decret. to. 4. cap. constituimus 17. q. 4. num. 1. *Nouar.* in Sum. Bull. de Immun. Eccles. n. 10.

Glos. in cap. Dilectus it 2. de Rescript. verb. Domicilium.

Hincque licet fructus, & obuentiones, quæ Cardinalibus, in Curia præsentibus, ratione, vt dicimus, Pilei, debentur loco distributionum

quotidianarum, nisi à præsentibus, recipi nequeant, vt notat Anastasius Germonius: nihilominùs, si per sex menses, & non vltra absuerint à Curia, illas lucrantur, hac tantummodo ratione, quia non videntur abesse citò reuersuri. Itidem, quamuis Cardinalis consensus non requiratur in prouisione Beneficij vacantis per obitum sui familiaris, si longo temporis spatio absens à Curia fuerit; hoc nihilominùs fallit, iuxta Gomesium, si per modicum aliquod mensium interuallum id contingat.

Anast: Germ. de Indult. Card. §. ibi, quoad vixeris num. 22. & 23.

Gomes. in reg. de impet. benef. vac. per obitum q. 17. num. 8.

Quamobrem rectè hinc inferri potest, conclusionem affirmatiuam solidis niti fundamentis iuxta propositam deductionem.

An autem in his terminis, Cardinalibus extra Vrbem commorantibus, valeant eorum Cappellani priuilegio frui celebrandi ante auroram, & post meridiem, vt ijs licet, ex supra firmatis conclusionibus, ipsis præsentibus? Controuersi quidem iuris esse potest, in quo tamen negatiuæ adhærerem sententiæ. Etenim priuilegium hoc temporis, non est ex Pontificio Bonifacij indulto, sed ex Glossa, & communi Doctorum sententia desumitur, vt vidimus, qui cum non loquantur de casu nostro, non auderem ad alium eamdem ampliare sententiam. Ideoque cessante hoc fundamento, consequens itidem erit, vt, Cardinalibus ipsis taliter absentibus, nequeant eorum gaudere priuilegio.

Glos. in d. c. fin.

DE

DE OPTIONE SEX EPISCOPATVVM S. R. E. CARDINALIVM.

VM, defuncto optimo Principe Carolo Cardinali Mediceo Sacri Nostri Senatus Decano, & Episcopo Ostiensi, in controuersiam vocari intellexerim: An mihi, qui Prior Presbyterorum eram, & Viterbiensem Ecclesiam obtinebam, alterius ex Suburbicis sex Episcopatibus optio concedi posset; vt quod legibus, quod more, institutisque Maiorum permittatur, mihi ipsi proponerem; hanc disceptationem ad sedandum non minùs animum, quàm discendi ardorem, veritatemque inuestigandam expendere non alienum existimaui, & vt alij saltem ad sententiam mea meliorem proferendam faciliùs excitentur. Cumque non tam quod vsu receptum sit, quàm quibus id rationibus sit inductum, præstet cognoscere, vt quod apud Scriptores repererim, clariùs promatur, & validiùs, nonnulla præmittenda duxi, quæ facilitatem concilient, & simul vberiorem exhibeant apparatum.

Romana igitur Ecclesia pubescente, & res Christiana cum maiora in dies exciperet incrementa; in ipsa Vrbe, vt cura animarum exactiùs administraretur, diuisæ fuerunt à Summo Pontifice Euaristo initio secundi seculi, tot veluti

luti Diœceſes, nonnullæ Eccleſiæ iuxta commodum, numerumque Fidelium; ipſiſque intitulati vel incardinati, vt (1) aiebant, tot Presbyteri, quot neceſſitas exigebat, cenſuſque patiebatur. Cumque his alij in adiutorium Presbyteri, & Diaconi ſub Fabiano, Hyginio, & Marcello Summis Pontificibus iuncti exinde fuiſſent, vnus præ ceteris præſtantior, Cardinalis nomine cenſebatur (qui Primates Eccleſiæ apud (2) Anaſtaſium, & Baronium meo iudicio dicuntur) cuique veluti cardini regimen incumbebat Eccleſię, Chriſtianorumque Synaxeos, niſi opulentiores Tituli eſſent, qui plures admitterent Cardinales, vt notant Panuinius (3) & Caſalius, licet ijs Bellarminus aduerſetur; & hi omnes Romano Pontifici operanti in Eccleſijs aſſiſtebant.

Interim cum eadem Romana Eccleſia liberiori cœpiſſet vti rerum adminiſtratione, & Orientis Imperatorum interna hæreſis, Barbarorumque externus incurſus, & Italicorum militum diſciplina, veluti poſtliminio reſtituta, vim pro libidine dominandi retudiſſent, adeo vt per Exarchos, Vrbiſque Præfectos otium ijs non fuerit ad Romanos Pontifices (prout iam fecerant) obruendos; emerſit paulatim ſplendor Eccleſiaſticus, & Pontifici ſua dignitas vindicata, auctuſque cultus, omniaque decora, quibus Imperij dignitas eminet, populi venerationem conciliabant. Lapſis namque Romana, Rauẽnatique ditione Græcis Imperatori-

(1) *Leo IV.* in c. qui plures relat. 21. q. 1. & c. SS. Canō. diſt. 70. ex Concilio Placent. Vide etiam *Oſtien.* in c. coram 35 de elect. n. 1. *Azor.* p. 2. l. 4. cap. 1. in princ. *Maucler* in Monarc. p. 2. l. 4. c. 11. p. 560.

(2) *Anaſtaſ.* in Seuerino, & *Baron.* ann. 630.

(3) *Panuin.* in interpr. voc. obſc. verbo Tituli. *Fileſac.* de orig. Paræc. cap. 4. *Caſal.* de Veter. ſac. Chriſtianor. Rit. c. 82. *Cerda* in Aduerſ. c. 86. n. 4. *P. Lupus* in Schol. Can. 6. Concil. Calced. p. 1. pag. 537.

At *Em. Bellar.* lib. 1. de Cler. c. 16. contrariam ſectatus eſt ſententiam. Nomenclaturam videlicet non à pręcellentia, & Proedria ſuper ceteros oriri conſacerdotes; ſed loco, & Eccleſiæ priùs tributam, ab hac ad Presbyteros, qui loco deſeruiebant, tranſijſſe, quod clarè euinci poteſt ex *Bulla Ioannis III.* an. 560 apud *Torrig.* de Crypt. Vatic. p. 2. pag. 313. & *Martinel.* in ſua Roma Sac. in Eccl. SS. Apoſt. pag. 70. ibi: *hanc etiam* (Baſilicā SS. Apoſt.) *& in Natali Apoſt. Philippi & Iacobi, quod eſt in Kal. Maij, ad honorem omnium Apoſt. decenter dedicatam Tit. Cardinalatus illā conſtituimus, necnon vt Parochiā ſicuti ceteri Tituli Vrbis habent &c.* Vnde apparet Titulum ab Eccleſia emanaſſe. Epigraphes Bullæ prædictæ dirigitur ſiquidem *Dilectis Filijs Cardinalibus, & Clericis Eccleſ. Apoſt.* Pro contrariam tamē amplectētibus ſentētiā plures S. Greg. epiſtolæ faciunt, & pręſertim lib. 2. ep. 13. ad Epiſc. Fundanūm, in quibus Epiſcopi deſtinātur Cardd. in aliquibus Cathedralibus, quæ verè Cardinales dici nequeunt, vnde neq; Epiſcopis nomē illud præſtare valerent. Vtraq; tamen conciliari poteſt aſſertio ex multiplici ſcilicet harum vocū *Cardinalis, & incardinationis* ſignificatione. In Titulis enim Vrbis pręcipui animarum Curatoris loco habebantur huiuſmodi Cardinales, & mutuò nomen indebant, & accipiebant, vt Parochus à Parochia, & hæc à Parocho: ita & *Cardinalis* ab Eccleſia Curata, & hæc à *Cardinali.* In Cathedralibus autem, vt verus, & proprius Epiſcopus ab illarum regimine ſortiebatur nomē *cardinis*, & primi Rectoris. De quibus tamē cōſule doctiſſimā *Eminentiſſimi non minus dignitate, quam doctrina, Card. Albizȳ* diſſertationem: Dominum etiam *Suareſſi* in ſuo Præneſt. lib. 2. cap. 10. & Addentes ad *Ciacc.* in vita Gelaſij I. *Mich. Monac.* in ſuo Sanctuar. Capuan. pag. 578. in Not. verb. *Cardinalia* in Bull. S. Stephani Epiſc. Vide etiam ſub Sergio Papa ann. 692. n. 34. & ann. 705. ſub Ioanne VI. n. 10. apud *Baronium.*

toribus, & Longobardis Regibus Italico Regno depulſis, integrum primò fuit Romano Antiſtiti libertatem Religioni aſſerere. *Et Roma*, vt ait (4) Sigonius, *Romanuſque Ducatus à Græcis ad Romanum Pontificem propter nefandam eorum hæreſim, impietatemque peruenit*. Reſpublica ſiquidem Romana tunc à Ducibus, ablegatis ab Imperatoribus, (5) regebatur, vt (6) Baronius notat, idemque ait: *Chriſtianæ Religionis Summus Pontificatus adeo inſigniter externis quoque ſplendoribus illuſtris euaſit*.

Hancque ob cauſam, ni fallor, Presbyteris Cardinalibus adaucti finitimi fuerunt Epiſcopi, qui celebranti Pontifici iuxta ritum, quem in Ordine Romano conſpicimus, deſeruirent; Ijque Epiſcopi Lateranenſis Eccleſiæ (7) Cardinales *titulo hactenus inaudito*, inquit Baronius anno 1057 appellabantur: & addit Petrus Damianus *lib. 2. ep. 1.* (& ipſe Cardinalis, & Epiſcopus Oſtienſis) *Quibus ſolis poſt Apoſtolicum ſacroſanctum illud Altare licet accedere, ac diuini cultus myſteria celebrare*. Et antiquus Romanæ Eccleſię Ritualis apud Baroniū loc. cit. *Vt omni Dominico die à Septem Epiſcopis Cardinalibus Hebdomadarijs, qui in Eccleſia Saluatoris obſeruant, Miſſarum ſolemnia ſuper Altare B. Petri celebraretur, & Gloria in excelſis Deo diceretur*. Miniſterij autem modus, & tempus apud diuerſos Sacrorum Rituum deſcriptores adnotantur. (8)

In ho-

(4) *Sigon.* de Regno Ital. lib. 3. ann. 727. *Mancl.* l. cit. lib. 4. cap. 12.

(5) Quorum poſtremus fuit Baſilius, vt aduertit idem *Baron.* ſub Greg. II. & Leone Iconoclaſta ann. 726. nu. 14. Indè ad Conſules iterum deuentum, quod munus ab eodem Gregorio Carolo Martello oblatum eſt, vt in Append. ad *Gregor. Turonen.* cap. 110.

(6) *Baron.* ann. 711 num. 12. & ann. 367.

(7) Imo ſimpliciter Lateranen. Epiſc. dicti quandoque fuere, vt apud *erudititiſſimum Kircher*, in ſua hiſt. S. Euſtachij Inſcriptio confirmat p. 170 *Anno Dominicæ Incarnationis 1138. Precibus D. Odonis Comti, & Ioannis Ep. Archipresbyteri huius Eccleſiæ (S. Stephani) & aliquorum Fidelium Domini; D. Guido Card. Epiſcopus Lateranen. & S. Tyburtinæ Eccleſiæ in 11. die menſis Martij Eccleſiam iſtam &c conſecrauit*. Ex quo etiam obiter nota ex Ciaccon. quòd tunc tẽporis Tiburtin. forſan erat inter ſeptem Epiſcopatus ſub Innocentio II. videlicet. Non ènim audeo affirmare ſimpliciter, ſiquidẽ ſub ſucceſſoribus Pontificibus tantùm ſex leguntur Epiſcopi, neque inter illos Tiburtinus.

Idem & συλλειτουργοὶ, aut Cooperatores, vt infra & Collaterales Epiſcopi apud *Em. D. meum Card. Raſponum* in ſua Baſilica Lateranen. lib. 1. c. 3 ibi. *Cum celebrat D. Papa* (ex Ioanne Diacono in hiſt. de rebus Lateran.) *debent ei aſſiſtere Collaterales ſui, videlicet vij. Epiſcopi cum xxviij. Card* & ex eodem Archiu. Diploma Anaſtaſij IV. An. 1154. protulit, vbi modus eorum ſeruitij adnotatur, & ab eodem Pontifice nominantur *ſui Cooperatores, & Vicarij in d. Baſilica*. Aliquando etiam Romani Epiſcopi ſimpliciter vocati, ſicut ex Chronic. Caſſinen l. 30. c. 30. & ibi *Abb de Nuce* n. 1397. & forſan eodem fungebatur munere ij, qui Conſtantinop. hærebant Patriarchæ, quoſque *Pet. Greg. Toloſ.* l. 15. c. 9. ſyntag. iur. *Eutcellos* appellat [illegible], idest, *ſine motu*, & *Quieſcentes*, vel *Aſtantes*, qui Diœceſim aliquam non regebant: quamuis *Gretſ.* l. 1. c. 2. num. 7. Comm. in c. 1. *Codini* de Offic. magnæ Eccl. Conſtant. aſſertionem hanc falſam agnoſcat, *Et ex cerebro eximij illius I. C.* (ait *Gretſer.*) *pregnatam*.

(8) In fragm. de Rit. E. R. apud *Vuolf. Laz.* Antuerp. 1560. pag. 269. & ſeq. quæ videntur Auctoris ix. ſeculi. In Rituali M. S. *Cencij Camer.* circa an. 1190. *in Luitprando* in vita Stephani IV. (ſi is eſt, qui Vitas Pontificum ſcripſit, quod non probatur *D. Holſtenio noſtro* in ſuis nuperis adnot. ad Geogr. Caroli a S. Paulo pag. 1. & *Correctori* eiuſd Luitprandi Moguntij impreſſi) & in alijs huiuſmodi Scriptoribus, ex quibus notabis Antiquiorẽ iſtorū *Priorem Epiſcoporum* vocatum ex *Cenc. Camer* eoſq. e Pluuialibus ſemper indutos. Vide etiam *Mandoſ.* in gloſ. facult. Regent. §. conſiderantes. *Cohell* in notit. Card c. 5. *Hurtad.* de reſid. to. 1. lib. 2. reſ. 7. n. 1. *Carol. a S. Paulo* in ſua Geogr. Sac. Ital. lib. 2. n. 8. p. 35. *Abb. Caet.* in vita Gelaſij II. pag. 14.

In horum ſeptem Epiſcoporum Cardinalium mentionem primò incidimus ſub Stephano IV. anno 769. apud Anaſtaſium in eius vita, & Baronium anno prædicto. Licèt Petrus de Natalibus in ſuo *Catalogo Sanctorum* ad Simplicium Pontificem anno 468. & Caſalius ad Honorium II. anno 1125. per longam temporum intercapedinem contrarij, initium perperàm rèferant, quibus aiunt, cœptũ hoc Cardinalium fuiſſe miniſterium; ſed communis ſententia ſub Stephano, vt diximus, aſſignat. Antelationem autem ceteris Epiſcopis hos Cardinales Epiſcopos habuiſſe poſt Gregorium VII. & Vrbanum Secundum notat Panuinius, & poſt eum Morinus.

Petr de Natal. lib. 11. c. 5. de Simplicio: ſed iudicio meo deceptus fuit ex ordinat. 28 Presbyterorum Cardd. à præd. Pontifice pro Pœnitentiæ, & Baptiſmatis Sacramentis per Titulos diſtributorum nullum autem adſciuerat Epiſcopum Card. ſibi cooperatorem, neque ex Pontificũ Biographis id aſſeruiſſe quempiam meminimus; non rectè etiam *Caſal.* de Veter. Sacr. Chriſt. Rit. c. 82. ad Honorij II. retulit Pontificatum nulli nixus Authori.

Panuin, de Epiſc. & Titul. Cardd. pag. mihi 66. *Morin.* de Sacr. Ordin p. 3. exerc. 16. c. 3. nu. 19. cum ſeqq.

Sed à Caliſto II. vſque ad hæc tempora ſex tantùm numerantur Cardinales Epiſcopi poſt SS. Rufinæ, & Secundæ Cathedræ ſuppreſſionem; hic enim Portuenſi illam vniuit Eccleſiam, vt ex Illeſca, & Panuinio, & ceteris Scriptoribus omnibus compertum eſt: ſcilicet Oſtienſis, Portuenſis, Sabinus, Albanus, Præneſtinus, Tuſculanus. Non tamen vt ignotum me fugit, quòd aliquando inter ſeptem Tiburtinus, Nepeſinus, Sutrinus, Labicanus, & Hortanus fuerint adſciti: & ſupra de Tiburtino diximus. Ignoro nihilominùs, quo hauſerit fonte Amicus olim noſter D. Conſtantinus Caetanus, dum aſſeruit, Romanos Pontifices ex varijs Italiæ Epiſcopatibus hos Epiſcopos Comminiſtros euocaſſe, vt ſibi deſeruirent operantibus, & Archiepiſcopum Piſanum, Epiſcopos Papienſem, & Mutinenſem in

Illeſc. in hiſt. Pontif. in Eugenio II. *Panuin.*

Vt in Chron. *Caſſ* l. 4. c. 37. notat *Abb. Ang de Nuce* n. 1728. & *Vghell* tom. 1 Ital. Sacr. in Epiſc. Portuen. & in Epiſc. Hortan. in Epiſc. Rodulpho.

Caetanus in d. Comment. in vitam Gelaſij II. num. 19 *Azor.* l. 4. p. 2. c. 1. §. Sextò quæritur.

hoc

hoc albo descripsit. Raró, aut nusquã siquidem legimus vsque ad Paschalis II. & Innocentij II. tempora Episcopos ad Cardinalium munus euectos, & seculis aliquot posterioribus euectos Ecclesias, quibus præerant, non dimisisse, (1) illæ etenim statim vacabant: Et licèt idem annuisse videtur (2) Panuinius, dum ob diuersas causas hoc euenisse affirmat, omisit has explicare, & multæ aderant; cum tunc Romana Ecclesia fuerit per quinquaginta ferè annos sub Henricis IV. & V. Imperatoribus, ita sæuis, luctuosisque agitata procellis, & schismatibus lacerata, vt loco vix consistere liceret Romanis Pontificibus; vnde nil mirum, si alij in illud adsciti fuerint ministerium, nunquam tamen vt Cardinales Episcopi Lateranenses, sed vt hodie Episcopi, qui Assistentes nuncupantur. Ipsi enim Episcopi Cardinales semper sub prædictis Pontificibus creati inueniuntur apud Ciacconium in eorum Vitis, & semper ex ijs, qui proximioribus Vrbis Episcopatibus præerant, &, vt idem Panuinius (3) ait, *Ex circumuicinis Ciuitatibus assignati*. Caetanum errantem sequutus nuper fuit noster Suaresius Episcopus Vasionensis accuratissimus in sua Prænesti.

Hæc historicè dicta sunto. Cum autem ad controuersa, & polemica deueniendum sit, duabus vtemur inspectionibus. Prima, in qua de Presbyteris Cardinalibus res erit, qui Titulis tantùm Cardinalitijs contenti, Dignitatis tamen prioritate vnam ex VI. Ecclesijs Episcopalibus, iure optionis (vt hodiè fit) adipiscuntur: An scilicet id ritè, iurèque possint, nulla adhibita Pontificis dispensatione. Se-

(1) Vide *Carem. Rom*, lib. 1. c. de secundo Conitlt. & forma pronunc. Card. ibi. *N. Episcopum Firmanum absoluimus à vinculo, quo tenebatur Ecclesiæ suæ &c. ipsum assumimus in S. R. E. Presbyterum Cardinalem*. Vide etiam *Zerol*. in Praxi verbo Episcopi q. 15. p. 1. & *Santar*. Var. q. 2. n. 5. & 11. qui ceteros referunt, probantes, tum non fuisse consuetum; quòd Episcopi eligerentur Cardinales, tum quòd haberentur hæc duo velut incompatibilia: quibus adde *D. Fagnan*. in c: Bonæ memoriæ de postulat. Præiat, fusè, & eruditè.

(2) *Panuin*. de Episcop. Tit. & Diaconijs Cardinalium p. 67

(3) *Panuin*. loc. cit. pag. 57.

Suar. in Prænest. lib. 2. c. 10. pag. mihi 191.

Secunda, in qua de ijs Cardinalibus ſermo verſabitur, qui aliam Cathedralem iam ſibi deſponderant, ſed prioritatis prærogatiua vnam ex ijs VI. ſuperinducere cupiunt: An his liceat, & quibus fundamentis antiqua, recentiaque de hoc nitantur exempla.

Primam controuerſiam faciliores excipiunt obiectiones; vt autem illam hiſtoricis magis reddamus comptam ornamentis, difficultatem excitabimus ex primogenia Titulorum in Vrbe natura. Vulgata quippe eſt Anaſtaſij Cardinalis S. Marcelli à Leone IV. cum Romana Synodo priuatio (de qua inter Decretales eſt *c.2. de cleric. non reſid.*) adeo ſiquidem obſtricti illorum vinculo detinebantur Cardinales, vt per modicum tantùm temporis ab ijs abeſſe permittebantur. Hincque conijci ratio poteſt, cur Sedis Apoſtolicæ Apocriſarij ad Imperatores munus Diaconibus tantùm Cardinalibus, & Palatinis, non Regionarijs, imponebatur, niſi operis aliquid, non ad Diaconatus Ordinem ſpectans, exequendum imponeretur, vt à Conſtantino Papa ád Epiſcopos, vi adactos ad hæreſim, Eccleſiæ reconciliandos, ad quod Michaelem Presbyterum Cardinalem Apocriſarium deſtinauit anno 713. ex Theophane, & Baronio in dicto anno. Ne ſcilicet proprios (ſi Presbyteri fuiſſent Cardinales) relinquerent Titulos adeo hoc religioſè colebant: & hoc modo verba Hincmari Rhemenſis ſunt intelligenda. Is enim cum de origine Apocriſariorum coniecturam expoſuiſſet, exordiumque illorum Conſtantini temporibus conſignaſ-

Baron. tom. 7. an. 583. ſub Pelagij anno ſexto.

Hinc. Rhemen. epiſt. ad Procer. Regni nu. 13. & 14.

signasset; ex quo, ait, *Locum & Sedem suam*, vrbem scilicet Romanam, Papæ Syluestro, edicto Priuilegij tradidisset &c. subdit. *Aliquando per Episcopos, aliquando verò per Diaconos Apostolica Sedes hoc officio fungebatur*.

Cumque ante Alexandri V. & Gregorij XII. tempora, & schisma tam diuturnum & lugubre, Titulos non licuisset mutare, sicut neque Cardinales (1) poterant Episcopatus; nil mirum, si in casu proposito, prima facie permittendum non videbatur, Titulum dimittere, & ad Episcopale coniugium conuolare. At Morinus (2) obseruat ex Ciacconio ab anno 1400. sub Bonifacio IX. id innouatum fuisse.

Attamen nulla Ecclesiarum polygamia hìc agnosci potest, cum Titulum, & Episcopatum non coniungebant. Hincque prima nostræ disceptationis inspectio pede inoffẽso procedit, & in facto eã amplecti possumus, sicut ex D. Gregorio, (3) aliorumq; Pontificũ epistolis confirmatur, & hodie nulla difficultate experimur.

Nodus tamen in hac Thesi difficilior nobis expediendus superest, cum inde à nascentis huius Lateranensium Cardinalium ad VII. has Ecclesias destinationis exordio animaduertere facilè possimus, ipsos dimissis Titulis, nihilominus nunquam ferè præsentes illas coluisse Ecclesias, quibus despondebantur.

Expendamus, si placet, nunc tantùm Ostiensium Episcoporum exempla, & certè ex eorum vitis arguere facilè, certòque poterimus, ferè semper à proprijs Diœcesibus absfuisse.

Siquidem horum aliqui fuerũt Vicarii Papæ in

(1) *Panuin.* in Episc. Sabinen. pag. 8. ann. 1409. *Contil.* in suo Elencho pag. 150, & 173 de Petro Card. S. Angeli. Vnde *Vghell.* to. 1. Ital. Sac. in Episc. Sabinen. in Iordano Card. Vrsino Episc. 55. illum, ait. sub Eugenio IV. dimisso Albanen. Episcopatu conuolasse ad Sabinen. ann. 1431. *pessimo exemplo, cum non adhuc Senatus mores admisissent, vt qui semel vnus è sex, qui persistunt Põtifici, fuisset electus, ad alium Episcopatum transiret: ex eo autem vsu receptum est, vt qui priores venissent ad purpuram, sibi illud munus Episcopatus deligerent, quod ex alicuius decessu contigisset vacare*. Hæc ille: hincque videtur agnoscere initium optionis nostræ.

(2) *Morin.* de Sac. Ordin. p. 3. exerc. 16. de Archid. cap. 3. nu. 22. *Ciacc.* in Alex. V.

(3) Huic fauet argumento praxis S. Gregor. quæ à Ioan. Diac. in eius vita lib. 7. c. 3. depromitur. *Is enim, si quando necessitas ordinandi Sacerdotes obrepsit* (idest Episcopos) *neque Cardinales Ecclesiæ suæ, neque Monachos Monasterij sui penitus excusauit, quominus illis Ecclesiam regendam committeret*. Multaque refert ex registro Episcoporum exempla, qui, relictis Titulis proprijs, Cathedralibus perpetuò hærebant. Idque subsequentibus seruatum seculis, vt dignosci potest, ex epist. *Friderici I. ad Adrianum IV.* quam refert *Goldast.* tom. 3. Constit. Imper. an. 1159. pro filio Comitis Blandraten. vt ad Ecclesiam Rauennatem ex Presbytero S. R. E. Titulo relicto, promoueretur. Et prius idem legimus vsu receptum sub *Innoc. II. in F. Balduino, & Rodulpho* Cardinalibus ad Pisanam, & Hortanam Ecclesias euectis, & aliàs frequenter.

in Vrbe, vt Conradus Cardinalis (fuit tamen hic Sabinensis) & S.R.E. Bibliothecarii, Sũmi Pontificis Vicecancellarii, Vrbis Moderatores &c. Idemque in aliorum VI. Episcoporum serie cõspicitur apud eumdem Vghellium, & Panuinium. Præter tempora, quibus Summi Pontifices Auenione commorabãtur: tunc enim & harum Ecclesiarum Cardinales Episcopi deligebantur, & nunquam in iis permanebant, ex quibus de eorum consistentia in propriis Ecclesiis nulla potest erui coniectura.

Hoc insuper robur mutuari potest à duabus S. M. Vrbani VIII. Constitutionibus: prima, quæ est LX. in ordine, qua statuit, Cardinalibus, indulto conferendi Beneficia, vti non licere, nisi in Ecclesia, quam (dimissa alia) postremò adoptauerant: Excepit autem hos VI. Episcopos Cardinales. Hi enim licèt horum vnum cum priori retineant Episcopatum, in vtroque tamen hac frui poterunt libertate conferendi, nec alia talis concessionis ratio reddi poterit, nisi quia presse, & propriè vt Cathedrales de per se existentes non agnoscantur.

Secunda est in ordine 139. *super resid. Episcop.* §. 17. In quo eximuntur hi VI. Episcopi à decreto, & obligatione residendi; iubeturque, vt si aliam habeant, in illa, non in Suburbica Ecclesia morari debeant; aliàs ijsdem subiaceant pœnis, quibus si non residerent, deuincirentur. En manifestè hinc deprehendi valet, Ecclesias hasce non exigere sibi hærentes Episcopos.

Ceterum si animum ad communem Scriben-

bentium opinionem vertamus, si ad Sacræ Tridentinæ Synodus decretum nulli dubium esse potest, quin Episcopi, ceterique animarum Curatores ex præcepto diuino propriarum vultus ouium agnoscendi, illasque verbo, & exemplo, quibus præsunt, iuuandi, corrigendi, excitandi arctissimo vinculo teneantur obstricti, quod expresè Cardinalibus ibidem iniunctum legimus ab eodem sacro Concilio. Vnde rationes inuestigare superest, quibus, & consuetudo perpetuæ absentiæ, & Pontificia nitatur indulgentia, præter Sacrarum Constitutionum fundamentum.

Sess. 23. cap. 1.

Dicet forsan aliquis, hos nostros Episcopos nomine tantùm perfrui, non Episcopali obstringi munere; ex historijs siquidem Ecclesiasticis, vt antiquissimum habemus institutum, Episcopos aliquando electos fuisse, vt dignitate à ceteris Presbyteris seiungerentur, & cum occasio tandem tulisset, tunc manus mittebant ad aratrum. Hincque munus ab exercitio secerni posse videtur; sic à Romanæ Ecclesiæ incunabulis, vt Sancto Epiphanio placuit: *Linus, & Cletus Episcopi instituti à D. Petro, cum ipse prædicandi cum Paulo Euangelij causa in alias regiones, & vrbes profectionem susciperet. Carere namque Episcopo Roma non poterat*: quod & Petauius, & Saussay, & ante eos Torres ab eodem exscripserunt authore; & in actis S. Iacobi Apostoli, quæ legit Ecclesia, habemus in Hispania plures ad Christi fidem conuertisse, ex quorum numero S. Petrus septem ordinauit, direxitque primos in Prouinciam illam Episcopos. Et tamen, vt ad-

Epiphan. l. 1. adu. hæres. to. 2. hæres. 27.

Petau. de Eccles. Hierar. l. 1. c. 10. nu. 1. & 2. *Saus.* in Panopl. Episc. l. 5. pag. 348. *Torres* de Commendat. p. 3. impres. Venet. 1562.

Baron. in Not. ad Martyrol. die 25. Iulij.

vt aduertit Baronius, S. Iacobus ſuis tantùm contribulibus Euangelium tunc prædicauerat, non autem Gentibus, nec aliquam in illa Prouincia fundauerat Eccleſiam. Sic à Gregorio II. S. Bonifacius ad Francos miſſus tali ornatus dignitate, & poſt multos annos Moguntinæ Eccleſiæ deſponſatus, de quo vide (1) Albonum Floriacenſem, & noſtrum P. Lupum. De qua etiam re noſtri meminerunt Theologi (2) Vaſquez, Suarez, Gerondius, Azorius, Diana, Fileſacius, & (3) Canoniſtæ pariter, Oſtienſis, Abbas, & Dartes eruditè. Sic tandem (4) Sozomenus inquit: *Creabantur Epiſcopi non vrbis alicuius, ſed honoris cauſa*, ita vt & ἄπολιν dici poſſint, & nulli certæ ſedi addicti.

At quis non videt, quòd licèt hi non actu, & eodem tempore, quo promouebantur, certæ deſtinabantur Eccleſiæ, aut populo, mox tamen ijs imponendi erant. Noſtri verò iam habent deſignatam, & traditam ſponſam, cum qua habitare cogendi eſſent, & nihilominùs ad id non adiguntur.

Hinc multò minùs dici potuerunt Titulares Epiſcopi (non loquor de ijs, quos Synodus Cabilonenſis ſub Carolo Magno (5) *Scotos* vocat, & Fileſacius *Errones*) ſed de ijs, (6) qui ad certam ſedem eliguntur, pergere tamen nequeunt, quia vel Gentilium, vel Turcarum furor, & odium inde illos deturbarent, depellerentque. Hos autem Noſtros, nec inſidiæ inimicorum, nec viarum longinquitas arcent ab officio, vel deterrent. Vnde cum Titulo munus, & Paſtoralem præſentiam iungendo non excuſantur.

(1) *Alb. Floria.* in Greg. II. *Lupus* in Not. ad Chalced. Synod. p. 1. pag. 539.

(2) *Vaſq.* in 3. p. to. 3. diſp. 241. c. 1. nu. 8. *Suar.* tom. 3. de Relig. l. 1. c. 16. nu. 9. latè de legib. l. 4. c. 4. à nu. 21. *Geron* de Epiſc. l. 1. diſp. 1. c. 8. *Azor.* to. 2. l. 3. c. 29. qu. 3. *Dian.* p. 12. reſ. 76. *Fileſ.* de ſac. Epiſc. auth. §. 3. c. 10.

(3) *Oſtien.* & *Abb.* in cap. Inter corporalia de tranſ. Epiſc. *Dart.* in ſuo opere Canon. cap. de Stat. Eccl. tempor. Apoſtol. c. 13. & 18. & in alio de Ordin. & Dignit. Eccleſ. l. 1. c. 12. vbi multa congerit in rem noſtram.

(4) *Sozom.* l. 6. c. 34. de Monachis Prouinciæ Oſthoenæ.

(5) *Synod. Cabilon.* cap. 37. *Fileſac.* de Orig. Paræc. c. 3.

(6) Vide de iſtis Titulo tenus Epiſcopis *Eminentiſſimum Pallauic.* in ſua hiſtor. Conc. Trid. lib. 20. c. 16. à nu. 10. *Ricciul.* in lucubrat. Eccl. lib. 2. c. 5. *Dian.* p. 12. reſ. 76.

Pro

Pro solutione igitur difficultatis oppositæ, cur scilicet non resideant vnquam; communis DD. assertio affirmat, id euenisse ob harum Ecclesiarum ad Romanam Vrbem, Basilicamque Lateranensem proximitatem. Ita (1) Rodulphus Cupers in lucubratione, quam Alexandro Cardinali Farnesio, Episcopo Ostiensi, & simul S. R. E. Vicecancellario nuncupauit, licèt postea alias referat causas, non tamen solidas, vt videbimus, & firmis innixas fundamentis. (2) Ita Azorius (3) Santarellus (4) Gerunda, & alij communiter (5)

Alij penes (6) Hurtadum opinantur, quòd hi sex Episcopi habent iurisdictionem tantùm delegatam à Papa, & is Ordinariam in prędictis Ecclesijs, & inde ille censetur residere; quamobrem cum Cardinales Vicarijs proprijs delegatam eorum iurisdictionem subdelegent, nil mirum, si à residentiæ excusentur prœcepto. Cui fauere videntur verba Decreti S. M. Vrbani VIII. (quod in calce addendum duximus) quibus curam harum sex Ecclesiarum Summi Pontificis Vicario, absentibus eorum Episcopis, asserit commendatam. Hæc tamen non illi arridet sententia, propriamq; exponens ait, hoc ex vsu, & Romani Pontificis fluere dispensatione, quia sunt Papæ Assistentes, & veluti septem oculi super lapidem vnum, vt dixit S. Petrus Damianus loc. cit. quare priuilegium, vel immemorialis consuetudo personaliter non residendi hisce assistit Cardinalibus. Declararunt siquidem facto ipso antiquiores Pontifices horum Cardinalium Episcoporum in Romana

Curia

(1) *Rod. Cupers* in relect. cap. Oportebat. 79. dist. art. 2. sub tit. *Episcopi Cardinales quomodo &c.* a nu. 41. & 42. & pag. 268. nu. 52.

(2) *Azor.* tom. 2. lib. 4. c. 1. & lib. 7. & c. 3. ver. 7. *quæritur*; vbi asserit, *quòd Episcopi ipsi cum Vrbi finitimi essent, ob negotia Rom Curiam frequentare consueuerant, & soli præ ceteris tamquam Sũmo Pontifici, & Vrbis Archiepiscopo subiecti, & suffraganei. Vnde factum est, vt Cardd. Episc. ante Leonis IX. tempora cœperint nominari, hoc est principales, & primarij Episcopi.* Ita ille, & vt *Baron.* in d. anno 769 circa finem litt. *E.* loquitur. *Qui proximos Vrbis habentes Episcopatus, assisterent Pontifici eidem S. R. E. annexi Cardini.*

(3) *Santarell.* var. q. 2. n. 5. vbi tamen ait, Cardd prædictos non excusari a residentia ob hanc causam, sed benè ex illa desumi posse fundamentum à Pontifice dispensandi, & sic hanc dispensationem prærequiri.

(4) *Gerunda* de Episc. tom. 2. lib. 7. disp. 12. c. 1. nu. 3.

(5) *Lotter.* de re benef. lib. 2. q. 35 nu. 17. ibi. *Sunt enim omnes prædicti Episcopat. Cardin. intra quadragesimum lapidem ab Vrbe.*

(6) *Hurtad.* de Resid. to. 1. l. 2. res. 7. num. 10.

Curia aſſiſtentiam eſſe in euidentem Eccleſiæ Lateranenſis (quæ eſt Mater, & vertex omnium Eccleſiarum) vtilitatem, *vtpote ad eius eximiam grauitatem expedienter repræſentandam*; Ita ipſe. Vnde videtur aſſerere, in caſu noſtro vnam militare ex cauſis diſpenſandi à Sacro Concilio Tridentino ibi expreſſam, euidentem ſcilicet Eccleſiæ vtilitatem. Imo ad euincendum, quòd non tantùm facto, ſed inſuper eorum decretis per centum, & ampliùs annos Romani Pontifices huic addidere conſuetudini robur, refert ibidem n. 5. Paulum III. die 18. Februarij 1547. Pium V. anno 1568. per oraculum, Cardinali Alexandro Farneſio (qui vt vidimus erat S. R. E. Vicecancellarius, & Oſtienſis Epiſcopus) declaraſſe, iſtos ſex Epiſcopatus, qui prope Vrbem, & Suburbani ſunt, non inducere reſidendi neceſſitatem, imo neque incompatibilitatem cum alijs.

Seſſ. 23. cap. 1.

Addendum inſuper eſt Clementis VIII. reſponſum ad quartam glorioſæ memoriæ Cardinalis Bellarmini dubitationem (quod habetur inter huius epiſtolas nuper impreſſas in fine, & in eiuſdem Vita à P. Fuligatto euulgata) quo aſſerit, aliàs de hoc dubitatum poſt Concilij Tridentini decretum, ſed nihil innouatum, neque ipſum ait innouare voluiſſe, iuſtas ſupponendo rationes adeſſe. Et tandem Vrbani VIII. S. M. die 28. Nouembris 1633. quæ omnia oracula, & decreta, ad maiorem rei euidentiam, in calce huius diſſertationis exſcripta reperientur.

Cupers loc. cit. nu. 42.

Alij, & idem Cupers aiunt ceſſare difficulta-

cultatem; huiusmodi enim Episcopatus habentur vt vniti, & incorporati Cardinalatibus, ad quos gradatim illi Cardinales ascendunt, qui Papæ diuturniori tempore in Presbyterali Ordine seruierunt. Causas autem vnionis tres assignant, videlicet ex Canonum Decretis, ex temporum perturbatione, ex Ecclesiarum paupertate, & proximitate; & ideo concludunt, potuisse Pontifices vnire Cathedralem Canonicatui vniuersalis Ecclesiæ, vt est Cardinalatus: quamobrem ipsius vnionis ratione Cardinalis Episcopus debet loco insigniori residere, qui est Basilica Lateranensis.

Alij tandem cum Caietano (cuius infra latiùs examinanda erit doctrina) desumunt hanc praxim non residendi ex conditione personæ, cum tales sint hi Cardinales, quòd meliùs, vel saltem æquè bene gregem pascere (licèt absentes) valeant. Et ob hanc causam, ait ipse, *sex Episcopi vicini Romanæ Ecclesiæ habent Romæ residentiam, & sunt Episcopatus Cardinales.* Caiet. 2. 2. q 185. ar. 5.

Inter diuersas huiusmodi sententias, vt meam proferam, (quæ communi hæret, vicinitatis scilicet, & Cathedralium proximitatis) pro solidiori fundamento mihi aliqua haurienda erunt ex fontibus Theologicis.

Et primò in materia Pastoralis residentiæ duplicem considerari posse præsentiam. Physicam, seu corporalem vnam: moralem, & interpretatiuam alteram. Per primam præsens ille propriè dicitur, cuius essentia sensui præsentatur, & sic præsens est præsentibus, vt optimè tradit D. Thomas & iuxta hanc exceptionem D. Tho. p. 1. qu. 8. ar. 3. in corp. & ad 2.

nem Episcopus dicitur præsens, & residens in loco illo, vbi conspicitur, siue sit Ciuitas ipsa, siue aliquod suæ Diœcesis Oppidum; debet enim discurrere, quod est propriè ἐπισκοπεῖν, idest *inspicere*. Secundùm alteram moralem, Episcopus dicitur præsens etiam illi Diœcesis parti, cui tunc temporis actu non insistit, &, vt loquitur D. Thomas, dicitur præsens intellectui, non sensui suarum ouium; *Sicut Rex*, ait ipse, *licèt non sit nisi in vno loco, dicitur tamen esse in toto Regno per suam potentiam; & in aliqua domo dicuntur esse præsentia aliqua alicui, qui tamen non est secundùm substantiam in aliqua parte domus*. Quod eleganter exprimit S. Leo ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, quando ait: *Et longinquis à Nobis Prouincijs præsentiam quodammodo Nostræ visitationis impenderes*. Hic enim vices Romani Pontificis per Illyricum, & Epirum sustinebat; & ille per hunc præsens ferè adesse videbatur. Et hoc modo intelligendus est S. Hieronymus, quòd scilicet Sanctus Ioannes Euangelista totas Asiæ fundauit, rexitque Ecclesias, per præsentiam videlicet moralem respectu illarum, quibus non aderat.

S. Hieron. l. 1. con. Iouin. & Comm. in cap. 20. Matth.

Secundò præintelligendæ sunt magistrales doctrinæ, & distinctiones Caietani, quòd scilicet residentiæ præceptum, quia affirmatiuum, vt sic, semper, sed non ad semper obliget; attamen cum sit alligatum debito vigilandi super gregem, illumque pascendi, ex frequentia istorum actuum, & præparatione ad illos continuam exigeret applicationem, & sic residentiam; nihilominùs ex eo, quod, vt diximus, est affir-

Caiet. loc. cit. 2. 2. qu. 185. ar. 5. & in eius trac. de Resid. impres. cum alijs eiusdem argumẽti Venetijs 1562

affirmatiuum, respectu loci habet materiã mutabilitati subiectam, & ideò contingere, vt absque violatione præcepti Episcopus aliquando non resideat. Scio, hanc theoricam Caietani à Catharino derideri, quasi contradicentem sibi, quòd videlicet præceptum hoc obliget semper, & non obliget semper; tamen vt solidam, & rectè explicabilem libenter amplectimur.

Cathar. in fine sui Opusculi de Resid.

Nec tandem prætermittendam duximus communem Scribentium assertionem, quòd scilicet, vt Episcopi tuta non resideant conscientia vltra permissum tempus à Concilio, duo prærequirantur, & dispensatio Summi Pontificis, & causa ad dispensandum (quæ à Tridentino exprimitur loc. cit.) sicut duplex etiam est vinculum, quo ligantur, & præcepti diuini, vt diximus, & iuris positiui, quo Episcopi non residentes pœna imposita plectuntur.

His autem præcognitis: Dico primo, Sex Episcopos Cardinales absque aliquo scrupulo posse in Vrbe, & pro Summi Pontificis seruitio commorari.

Secundò. Non tamen adeò suarum Ecclesiarum oblitos, quin per seipsos teneantur, ex Sacrorum Canonum, & Tridentini Constitutionum præscripto, suarum ouium aliquando necessitates audire, vultusque cognoscere, & ij, qui Suffraganeos non habent, propria dignitatis Episcopalis, Ordinis scilicet, & Confirmationis, Sacramenta ministrare.

Primum Assertionis enunciatum est commune, sicut, & ratio communiter assigna-

tur proximitatis ad Vrbem; vt enim ex primo ſuppoſito deduci poteſt, ſunt Eccleſiæ prædictæ intrà ſphæram moralis reſidentiæ, & actiuitatis iuxta exempla ab Angelico Doctore conſiderata, quæ etiam ſufficientem præſtitiſſe Romanis Pontificibus cauſam videntur cum dictis Epiſcopis Cardinalibus diſpenſandi. Ad quod notabilis eſt epiſtola 603. Honorii Tertii apud Vghellum ad Nicolaum de Claromonte. *Etſi de vniuerſis fratribus, & Coepiſcopis noſtris curam, & ſollicitudinem gerere teneamur, & eorum commoda, quantum commodè poſſimus, releuare ſpiritualiter, tamen circa illos, qui locum in Eccleſia Romana ſortiti, Nobiſcũ ſuſcipere ſollicitudinis onera iugiter patiuntur, exuberare debet Noſtræ charitatis affectus, quatenus ſentientes honorem ex onere, ac ad exemplar Ordinum Supernorum quantò viciniùs Nobis aſſiſtere meruerunt, tantò ampliùs in noſtra mutuò ferueant charitate. Hinc eſt, Venerabilis Frater, quod cum Tuſculanus Epiſcopatus habitaculum in Vrbe non habuerit hactenus opportunum; Nos volẽtes tam tuis, quam Succeſſorum tuorum incommoditatibus, quæ ex hoc prouenire poterunt, obuiare, Eccleſiam S. Mariæ in Monaſterio, de conſilio Fratrum noſtrorum Epiſcopatui tuo iure concedimus: authoritate præſentium ſtatuentes, vt Eccleſiam ſupradictam cum perſonis, & omnibus bonis ſuis Tibi, ac Succeſſoribus tuis ea lege ſubiaceat; quæ alijs fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus ſuæ noſcuntur Eccleſiæ ſubiacere, &c. Datum Viterbij 13. Kal. Decembris, &c.* Ex qua non tantùm Pontificiæ in hoc diſpenſationis antiquum percipimus exemplum; ſed ipſius cauſam iuſtam agnoſcimus, & commorãdi in Vrbe exhibitam opportunitatẽ.

Vghell. to. 1. Ital. Sac. in Epiſc. Tuſc. num. 16.

Pro

Pro cuius confirmatione mecum ipſe reputabam, quòd cum in Sacra Tridentina Synodo hæc reſidentiæ materia exactiſſimè agitata fuerit inter doctiſſimos Patres (vt Eminentiſſimus Dominus Cardinalis Pallauicinus, noſtri decus Collegij, nuper expoſuit) & Cardinalibus præſertim iniuncta, nihil de ſex hiſce Cardinalibus Epiſcopis innouatum, aut in poſterùm coercita diſpenſatio fuerit; vt optimè aduertit Sanctiſſimus Pontifex Clemens VIII. in quarto, vt diximus, reſponſo ad dubia piæ memoriæ Cardinalis Bellarmini. Neque ſimile vero videtur, tot Pontifices zelo Eccleſiaſticæ diſciplinæ repletos, ſimulque ſapientia, doctrinaque excultos per tot ſecula, quibus locum hic vſus obtinuit; id permiſiſſe, quod Sacris Conſtitutionibus, & diuino, eò fortiùs, contrairet præcepto.

Card. Pallau. in Hiſt. Conc. Trid. lib. 21. cap. 11.

Secundum noſtræ Aſſertionis membrum non fuit ab alijs, quos viderim ſaltem explicitè ponderatum. Innuitur ſolum à Torres. ibi: *Sex Epiſcopos Cardinales ſemper excipio, qui propter vicinitatem Eccleſiarum in miniſterio Cardinalatus perpetuò eſſe poſſunt ſimul, & ab Ecclesijs ſuis non abeſſe*. Innuitur etiam à Santarello, & quamuis ſimpliciter loquatur de cunctis Cardinalibus, qui proximas, & ſuburbicas habent Diœceſes: tamen ratio, cui nititur, etiam hos noſtros ſex Epiſcopos fortiùs comprehendit, ibi: *Et crebrò viſitare eas poſſunt, & ſic excuſantur, ſi Romæ commorentur*.

Torres in tract. de Commendat. perpet. in princ. §. præterea.

Santar. loc. cit. num. 5.

Quod mihi neceſſarium ſanè videtur ad ſedandas conſcientias, eò fortiùs, quia benè coniungi poteſt cum Pontificis obſequio, & ſerui-

tio Lateranensis Ecclesiæ, ob sæpius memoratam proximitatẽ & propriarum cultum Diœcesum; & quæ in Præcognoscendis diximus, apprimè id confirmant. Sicut enim & Paterfamilias, & Rex non laudandi erunt, nec excusandi, si & corporaliter ille domesticas officinas, hic aliquando Regni Prouincias etiam remotiores non inuisant, licet moraliter, sicut aduertebamus, vt præsentes habeantur; quomodo Episcopus immunis ab hoc existimandus, qui frequenter, quantùm fieri poterit, oneri à Domino sibi credito non satisfaciat? & rectè Sotus admonet cum dicat: *Si quis Diœcesim proximam haberet Romæ, quam crebrò visitare posset, forsitan suam posset excusare absentiam; hac namq; ratione, vt aiunt, permittuntur sex Episcopatus Romæ circumiacentes Cardinalibus esse mancipati*. Quod etiam inculcat Torres.

Sot. in d. art. 5. de Residen.

Torr. d. tract. de Comméd. perpet. circà principium; & pag. mihi 108. impres. Venet. 1562.

Neque idcircò audiendi sunt Ostiensis & Martinus Laudensis, dum asserunt, istos sex Episcopos, ex eo, quòd assistunt Pontifici, & quilibet eorum habeat suum Vicarium, siue Vicedominum in sua Ecclesia residentem cum administratione spiritualium, & temporalium, à prædicta obligatione excusari. Loquuntur enim iuxta illorum temporum corruptelam, in quibus Ecclesiarum cura, personalisque insistentia magnopere contemnebatur: cui præsertim malo Sacrum Concilium Tridentinum remedium adhibere coactum fuit. Nimis enim vrgent SS. Patrum, Conciliorumque doctrinæ, & Constitutiones, vt vidimus in secundo supposito, quæ laqueum, solutu difficilem, anima-

Ostien. in cap. Examinata de confirm. vtil. vel inut. *Mart. Lauden.* de Cardinal. q. 88.

bus

bus inijciunt eorum, qui Pastores, non mercenarij, verè fuerint, & dici voluerint; vt enim cum Synodo Romana sub Leone Quarto loquar, *Absentia Episcopi plerumque fit calamitas plebis*, quæ saltèm leniri valde visitatione poterit.

Cap. 6. apud *Luitprand.* in eius vita, vbi de Concil. Sardicen. dispositione. *Baron.* to. 10. ann. septimo d. Leonis, & *Anastas.* in Vita eiusdem Leonis IV.

Idque multò magis hisce temporibus locum sibi vindicare debet, cum functiones, vt vocant, Ecclesiasticæ Summorum Pontificum, quibus sex Episcopi Cardinales adesse tenentur, rariores admodùm sint, & à vicinis Diœcesibus regressuris non multùm afferre incommodi poterit hoc, cum reuertuntur.

Post hæc scripta S. D. N. Alexander VII. spiritu afflatus diuino in Consistorio V. Id. Octobris, in quo ad Optionem admissi fuimus, Decreto sanxit, vt omnes sex Episcopi visitare teneantur proprias suas Diœceses, ad præscriptum Sacrorum Canonum, & Concilij Tridentini: vnde iam legem habemus, nec aliter opinandi libertatem.

Hinc neque obstare nostræ Conclusioni videntur illæ, quæ ab alijs suprà allatis, rationes, aut potiùs effugia considerantur. Videlicet vnionis Episcopatuum ad Cardinalatum, & ex hoc nexu tutos esse, si in munere Cardinalatus Romæ commorentur: ex hac enim ratione potiùs hi sex Cardinales Episcopi suis Cathedralibus adesse cogerentur, vtpote maioris Dignitatis, & Officij, quàm sit Cardinalatus in his terminis Pastoralis curæ; pro vt dicunt Doctores in eo qui obtinet Curatum beneficium cum Canonicatu, quòd debeat scilicet residere in Curato, quia animarum procuratio cete-

Gonzal. gloss. 6. nu. 70. in reg. Canc. *Garz.* de benef. p. 12. cap. 2. nu. 40. vbi S. Cong. Concilij Declarationem refert. *Castropal.* p. 2. tr. 13. disp. 5. punct. 2. n. 3. qui ceteros adducunt.

ceteris quibuſcunque Eccleſiaſticis muneribus, & officijs eſt præferenda, ex communi Scribentium ſententia.

Vel Iuriſdictionis à Summo Pontifice ſuper dictos Epiſcopatus, velut proprias Papæ Diœceſis partes, delegatio, vt apud Hurtadum remanente apud Summum Pontificem ordinaria. Nam certè nullum apparuit vnquam huius delegationis veſtigium in Bullis Pontificijs dictarum Eccleſiarum, aut apud Scriptores, & S. R. E. Chartophilacia.

Hurtad, loc, cit. rel. 7.n.10.

Vel tandem eiuſdem Hurtadi aſſertionis ob euidentem ſcilicet Eccleſiæ Lateranenſis (quæ mater & vertex eſt omnium Eccleſiarum) vtilitatem; aliunde enim aſciſci poterat Dignitas huic Proto-Baſilicæ, abſque eo, quòd ceteris Cathedralibus præiudicium inferatur.

Vnde explicato primæ difficultatis nodo iuxta vtramque inſpectionem, ſupereſt de ſecunda deliberatio. In qua maiores mihi fiunt obuiæ reſolutionis anguſtiæ, adeò vt, dum illam euoluerem, accuratiùs, in ſalebra, vt aiunt, hæſerim factus mihimetipſi grauis. Non enim ſatis intelligebam, quomodò permittendum ſit Epiſcopis, primam habentibus ſponſam, alteram ex ſex iſtis (dignitatis tantùm antiquitate) ſuperinducere, licèt cum Pontificis diſpenſatione, cui ſuppetere, vt diximus, cauſæ debent, quibus, & concedentes, & obtinentes à formidine exſoluantur erroris. Hanc enim Eccleſiarum monogamiam cognitum ſatis eſt, ex Apoſtolica fluere traditione, vt Irenæus docet, ſancitamque varijs Conciliorum Conſtitu-

Iren: lib. 3 c. 3.

Vide *Petau*. de Eccleſiaſt. Hierarch. lib. 1. in ſua Theol. Dogm.

Nicen. 1. c. 8. & 15. quod clariùs euincitur in eius edit. Arabica Chalced. cap. 6. vbi multa congerit *P. Lupus noſter*. tom. 1. ſuarum Notarum. Conc. Cabilonen. ſub Vitaliano anno 663.

ſtitutionibus, & SS. PP. ſententijs, & demum Tridentinæ Synodus Decreto *ſeſſ* 7. c. 2. ibi: *Cum valdè felix ſit ille cenſendus, cui vnam Eccleſiam bene, ac fructuosè, & cum animarum ſibi commiſſarum ſalute regere contigerit.*

Ambr. lib. de dignit Sacerd. c. 5. tom. 4. in verba Apoſt. *Oportet Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum* ait. *Si ad ſuperficiem tantum literæ reſpiciamus prohibet bigamum Epiſcopum ordinari; ſi vero ad altiorem ſenſum conſcendimus, inhibet Epiſcopum duas vſurpare Eccleſias.* Idem dicit *Chriſoſt.* hom. 2. in epiſt. ad Tit. *Auguſtin.* de bono coniug. c. 18. *S. Leo* epiſt. 88. ad Afroſ. aliaque Patrũ teſtimonia congerit *Gratianus* cauſa 21. q. 1. & 2.

Ex aduerſo autem non tantùm antiquiora, & veluti rubigine obducta afferri poſſunt exempla, à XII. videlicet ſeculo vſque ad XV. ex hiſtorijs Eccleſiaſticis, ſed recentiora, & nuperrima etiam poſt Tridentinum Concilium. Vidimus hoc ſupra in Guidone SS. Lateranenſis, & Tiburtinæ Eccleſiarum Epiſcopo, ſi tanquam Lateranenſem vnam ex ſeptem tunc Eccleſiis Cathedralibus obtineret, & ſimul Tiburtinam ſub Innocentio II. ann. 1138. Itidem Alexander III. anno 1177. Abſaloni Epiſcopo Roſchildenſi alteram Lundenſem regendam impoſuit, & prius anno 1163. Conrado Cardinali Sabinenſi, quem (vt poſt alios nuper aduertit Donius) *Tribus ſimul raro, & inaudito hactenus exemplo*, inquit ille, *præfecit Eccleſijs*, *fortaſſe*, ait, *ex pia cauſa*: & circa annum 1185. ſub Lucio III. Guilielmus Archiepiſcopus Rhemenſis creatur Cardinalis Epiſcopus Prænestinus, vt Ciacconius notat (licet Morinus illum corrigat; Innocentius ſiquidem III. poſt Lucium Pontifex, illum vocat *Cardinalem Sanctæ Sabinæ*) Idemque, & liberaliùs in ſubſequentibus ſeruatum ſeculis, & ſub Leone X. cum Ioanne Cardinali Lotharingio, qui nouem obtinebat Epiſcopatus, vt inquiunt Frinzonius, & Donius: & per conſequentes Pontificatus multa ſuppeterent exempla.

Apud *Baron.* tom. 11. ann. 1177.

Donius in florib. hiſt. Cardd. p. 1. in eiuſd. Conradi nu. 3.

Ciaccon. in Lucio. *Morin.* de Sac. Ordin. p. 3. exerc. 16. c. 3. nu. 20. *Innoc. III.* in multis epiſtolis Decretal. l. 2. circa annum 1198.

Frinzon. in Gallia Purpur. lib. 4. ann. 1518. *Don.* loc. cit. num. 3.

Imò

Imò si antiquissima expetamus, præstò erunt Episcopi Thracicæ Dioceseos in sexta Prouincia, pro quibus exaratum reperitur Decretum in calce *Synodus Ephesinæ*, & apud *P. Lupum* in suis ad ipsam notis p. 1. Hi enim, dum in Concilio affirmassent, quòd vetus mos vigeret in Prouincijs Europæ, quòd singuli Episcopi duos vel tres haberent sub se Episcopatus, Synodus respondit: *Quòd honesta petitio esset ex eo, quòd vetus consuetudo vim legis obtineret*; eosque in hac consuetudine reliquit.

In quinto pariter, & sexto Seculo multas proferet Registrum S. Gregorij Magni itidem comprobationes: persæpe enim idem Summus Pontifex alterius Cathedralis regimen vni commendauit Episcopo, & plerumque perpetuo vinculo, & *incardinatione*, vt ipse loquitur. Quandocumque enim Barbarorum incursione ferè dirutis Ciuitatibus, greges populorum absque Pastoribus errabant, nec spes supererat illas reædificandi; adeò vt nihil ab hodiernis differre videantur *Commendationibus*, licèt recentes sint perpetuæ, tunc tamen non ijsdem formulis, vt hodie in ijs incardinabantur, sed similibus; omnesque vno intuitu conspici poterunt apud Ioannem Diaconum.

Io. Diac. in Vita S. Gregor. Magni cap. 15.

Exemplisque demùm hisce robur validissimum addent varia, vt diximus, Summorum Pontificum Decreta, & Oracula vsque ad nostra hæc tempora, quæ in fine huius disceptationis adijciuntur, quæque omnia consuetudinem hanc tutam in praxi reddere tandem videntur: multòque magis animaduersio illa,

quod

quòd cùm disquisitio Pastoralis residentiæ in Sacra, & Oecumenica Tridentina Synodo adeò, vt ita dicam, acri conatu, contentioneque aduersis animis fuerit exagitata, & Cardinalibus ijsdem iniuncta: nusquam tamen de his nostris sex Episcopis Cardinalibus actũ, aut ijsdem imposita fuerit. Imò ijdem Authores, qui præsentes fuerunt, quosque supra retulimus, semper illos sex Episcopos exceperunt.

Hæcque sunt, quæ pro vtraque huius hypothesis parte in aciem educi posse intelleximus. Cùm autem æquè libratis rationibus, cuinam victoria sit concedenda, non facile apud nos sit iudicare, fœdere distinctionis potiùs concordare studuimus. Aut enim Cardinalis, cui secundæ ex his Ecclesijs imponenda per optionem est cura, primam obtinet adeò huic proximam, vt moraliter cum antiquiori continuata dici valeat, & non multùm distans: & tunc secundam superinducere tutè posse arbitramur; vtriusque siquidem custodiæ, vt finitimæ, inuigilare haud poterit difficulter; sicut videre est in omnibus Sancti Gregorij Commendationibus, quas supra innuimus.

Aut valdè distractæ sunt Ecclesiæ, ita vt pro vtraque inuisenda magnam pati debeat Episcopus difficultatem, & tunc secùs dicimus.

Prima distinctionis pars ijsdem ferè suadetur argumentis, quibus firmatum iam fuit, licuisse, licereque hodie, antiquissimam sequi consuetudinem, qua per nongentos ferè annos, hos Episcopos Cardinales, de quibus est sermo, in Vrbe, nullo iniecto conscientiæ scrupulo, commo-

ratos fuisse, & à propria Diœcesi absentes vidimus ex historijs; idque, vt fert communis opinio, ex sola harum Suburbicarum Ecclesiarum ad Vrbem propinquitate.

Hier. epist. 11. ad Ageruchiam.

In secunda sincerè dicam cum D. Hieronymo, *Quòd nobis de portu egredientibus quasi quidam scopulus opponitur, ne possimus ad pelagi tuta decurrere*. Non enim audeo Cardinali Archiepiscopo Hispalensi, aut Cardinali Episcopo Malacitano (quod nuper vidimus) vtramque hanc Sponsam permittere. Quomodo siquidem ouium voces audire, aut vultus agnoscere poterunt, quæ tam longè dissitæ sunt? quomodo quę abiecta sunt, reducere, quæque confracta sunt, alligare? Ipsi videant; & verbis vtar S. M. Vrbani VIII. in suo Decreto Consistoriali 28. Nouembris 1633. *Inualuisse scilicet quidem hūc morem optandi: illum tamen à se non laudari, nec improbari; commendari verò Cardinales aliarum Ecclesiarum Episcopos, vtpote Cardinalem Borromeum piæ mem. & alios, qui optione huiusmodi abstinuerunt*. Sed neque hanc forsan amplecterer ἀδιαφορίαν, atque indifferentiam.

Ciaccon. in vita Ioannis de S. Paulo Ep. Sabinen. *Huic Episcopo Sabinen. creato Innocentius III. restituit iura Ecclesiæ eius, quæ Conradi Prædecessoris longa absentia labefactata erant*. hi sunt quidem absentiæ fructus.

Omnia tamen hęc effata cuilibet rectiùs sentienti supponimus, & summoperè gauderemus hisce laboribus, id nancisci potuisse, vt christiana charitate, in quibus errauimus, corrigamur. Hìc etiam assuendum fore non abs re iudicarem Statum Ecclesiæ Romanæ circà Cardinales Episcopos, quem ex scripto Vaticano codice ita protulit Baronius.

Baron. to. 11. ann. 1057.

Sunt in Ecclesia Romana, Romæ scilicet, quinque Ecclesiæ Patriarchales. Prima est Ecclesia Lateranensis,

quæ

quæ & Cōstantiniana, & Basilica Saluatoris diuerso nomine nuncupatur. Hæc habet septem Cardinales Episcopos, hosque dictos Episcopos Collaterales, itemq; & Hebdomadarios, eo quòd singulis hebdomadibus per vices expleant munus Pōtificis, Episcopi Cardinales erāt hi, Episcopus Ostiensis, Episcopus Portuensis, Episcopus Sanctæ Rufinæ, siue Siluæ candidæ, Episcopus Albanensis, Episcopus Sabinensis, Episcopus Tusculanus, Episcopus Prænestinus.

Alia Patriarchalis est Sanctæ Mariæ, Maior dicta, in qua habet septem Cardinales Presbyteros, scilicet Cardinalem Sanctorum Apostolorum Philippi, & Iacobi, Sancti Cyriaci in Thermis, Sancti Eusebij, Sanctæ Pudentianæ, Sancti Vitalis, Sanctorum Petri, & Marcellini, & Sancti Clementis.

Alia Patriarchalis Ecclesia Sancti Petri, in qua item septem sunt Presbyteri Cardinales, scilicet Sanctæ Mariæ trans Tiberim, Sancti Chrysogoni, Sanctæ Cæciliæ, Sanctæ Anastasiæ, Sancti Laurentij in Damaso, Sancti Marci, Sanctorum Martini, & Siluestri.

Alia Ecclesia Patriarchalis est Basilica Sancti Pauli, in quo sunt Cardinales Sanctæ Sabinæ, Sanctæ Priscæ, Sanctæ Balbinæ, Sanctorum Nerei, & Achillei, Sancti Sixti, Sancti Marcelli, Sanctæ Susannæ.

Quinta Patriarchalis erat Sanctus Laurentius extra muros, in qua sunt hi Cardinales, Sanctæ Praxedis, Sancti Petri ad Vincula, Sancti Laurentij in Lucina, Sanctorum Ioannis, & Pauli, Sanctorum Quatuor Coronatorum, Sancti Stephani in Monte Cælio, Sancti Quirici.

His autem Patriarchalibus Ecclesijs præfecti erant hi: Lateranensi primus Episcopus Collateralis; Sanctæ Mariæ Maiori Archipresbyter Cardinalis; Sancto Petro Archipresbyter Cardinalis; Ecclesiæ Sancti Pauli Abbas

bas Cardinalis; Ecclesiæ S. Laurentij Abbas Cardinalis.

Sunt præter titulos Diaconiæ, ijsque præfecti Diaconi Cardinales, dicti Regionarij, *ijdemque numero duodecim. Diaconijs Regionarijs præfecti item Diaconi Palatini sex: hi præsunt Diaconijs, quæ sunt Sancta Maria in Dominica, cui præest Archidiaconus; Sancta Lucia ad septem Solia, Sancta Maria Noua, Sancti Cosma, & Damianus, Sanctus Hadrianus, Sancti Sergius, & Bacchus, Sanctus Theodorus, Sanctus Georgius, Sancta Maria in Schola Græca, Sancta Maria in Porticu, Sanctus Nicolaus in Carcere, Sanctus Angelus in Foro piscario, Sanctus Eustachius, Sancta Maria in Aquiro, Sancta Maria in Via lata, Sancta Agatha in Equo marmoreo, Sancta Lucia in capite Suburræ, Sancti Viti in Macello. Est munus Diaconorum Regionariorum cantare Euangelium in Stationibus: Palatini cantant Euangelium in Ecclesia Lateranensi.*

Subdiaconi sunt omnes numero viginti, & vnus; septem Regionarij, qui Epistolas, & Lectiones cantant in Stationibus; septem Palatini, qui idem munus præstant in Ecclesia Lateranensi; septem alij, qui dicuntur Schola Cantorum, qui cantant tantummodo, quando Summus Pontifex celebrare consueuit.

Hæc nomenclatura, præter quam, quod est manca, differt etiam in titulis Abbatiarum ab illa, quam refert *Panuinius* De Sept. Vrb. Eccl. qui S. Mariæ in Auentino, ac S. Sabini Episcopi, sicut & S. Sabæ, & S. Tiburtij vnicas agnoscit Abbatias. Insuper addit aliam S. Pancratij prætermissam in m.s. à Baronio relato, in quo cum hoc additamento essent viginti duæ Abbatiæ. Denique nulla reperitur Abbatia S. Basilij apud Scriptores, sed potiùs S. Blasij.

Sunt in Vrbe Abbatiæ viginti duæ; videlicet, Sancti Cæsarij in Palatio, Sancti Gregorij in cliuo Scauri, Sanctæ Mariæ in Auentino, Sancti Sabini Episcopi, Sanctorum Alexij, & Bonifacij, Sanctorum Priscæ, & Aquilæ, Sancti Sabbæ, Sancti Tiburtij, Sanctorum Cosmæ & Damiani in Vico aureo; Sancti Siluestri inter duos hortos, Sanctæ Mariæ in Capitolio, Sancti Basilij iuxta Palatium, Sanctæ Agathæ, Sancti Laurentij in Paneperna, Sancti Thomæ iuxta Torum Claudij, Sancti Blasij inter Tiberim, & portam Sancti Petri, Sanctæ

Tri-

Trinitatis Scotorum, Sancti Valentini iuxta Pontem, Sanctæ Mariæ in Capite aureo, Sanctæ Mariæ in Pallaria, Sanctæ Mariæ iuxta Sanctum Petrum ad Vincula.

Insuper præter septem Collaterales Episcopos erant alij Episcopi, qui dicuntur Suffraganei Romani Pontificis, nulli alij Primati, vel Archiepiscopo subiecti, qui frequenter ad Synodos vocarentur. In Campania, Tiburtinus, Anagninus, Signinus, Ferentinus, Alatrinus, Verulanus, Soranus, Fundanus, Caietanus, Tarracinus. In Marsis sunt hi: Furconensis, Marsicanus, Valuensis, Theatinus, Pennensis, Aprutinus. In Tuscia sunt hi: Nepesinus, Sutrinus, Ciuitensis, Hortanus, Balneoregiensis, Vrbeuetanus, Viterbiensis, Castrensis, Suanensis, Clusinus, Perusinus; Castellanus, Aricinus, Grossetanus, Volaterranus, Senensis, Lucanus, Pistoriensis, Florentinus, Fesulanus, Lunensis. In Vmbria, & Marchia: Spoletum, Assisium, Fulginas, Nucerinus, Eugubinus, Reatinus, Tudertinus, Amerinus, Narniensis, Interamnensis, Esculanus, Firmanus, Camerinensis, Auximanus, Humanus, Anconitanus, Esinus, Senogalliensis, Fanensis, Pisaurensis, Forosempronienfis, Calliensis, Vrbinas, Ariminensis, Ferentanus.

Hic erat totius Ecclesiarum Romæ conspectus, sed credo paulò posterioris temporis, quàm à Baronio consignatur, vti conijcio ex Viterbiensis Episcopi adnumeratione, cùm dubium sit, an Ecclesiæ illius erectio sequuta fuerit in Cathedralē eo anno, quē refert Baronius.

Demùm cùm nobis per optionem Ecclesiæ Sabinensis obtigerit, vt qui hanc legendi dissertationem habuerit otium, simul noscere valeat aliqua de antedicta Diœcesi, & Cathedrali scitu digna, annectere libuit Epistolam disertissimi vi-

mi viri Dominici Magri Viterbiensis nostræ Ecclesiæ Canonici Theologi hac de re eleganter, & accuratè conscriptam.

DECRETA
CONSISTORIALIA

Die 18. *Februarij* 1549.

PAVLI III.

SAnctitas Sua, quæ iam pluribus mensibus elapsis intra se proposuit, & decreuit, Cathedralibus, & Metropolitanis pro tempore vacantibus de personis Cardinalium, qui alteri Cathedrali, seu Metropolitanæ Ecclesiæ tunc præessent, aut illam in administrationem, aut aliàs quouis modo concedere, vel committere, & propositum, & decretum suum huiusmodi ab indè citra firmiter obseruata, etiam nominationes Sanctitati Suæ, per habentes ius nominandi factas, reijciendo, & admittere denegando; volens in præmissis, & circa præmissa pleniùs prouidere; eadem Sanctitate Sua proponente, de Fratrum consilio statuit, decreuit, & ordinauit, quòd omnes, & singuli Cardinales, tam in Romana Curia præsentes, quàm extra eam, vbiuis locorum, etiam de licentia, aut mandato Sanctitatis Suæ existentes vnica Metropolitana, aut alia Cathedrali Ecclesia, cui, vt Archiepiscopi, vel Episcopi præsint, vel

quam

quam in administrationem, aut commendam, aut aliàs quomodolibet obtineant, contenti sint, & esse debeant, & qui ex eis, pluribus Metropolitanis, aut Cathedralibus Ecclesijs (sex, quæ pro titulo Cardinalatus concedi consueuerunt, dumtaxat exceptis) præsunt, aut eas in administrationem, aut aliàs obtinent; omnes easdem Ecclesias, præter vnam, quam maluerint in Sanctitatis Suæ, aut Romani Pontificis pro tempore existentis, manibus, infra sex menses, si ad liberam dispositionem eiusdem Sanctitatis Suæ pertinuerint, si verò de Iurepatronatus fuerint, aut ad eas nominandi ius alicui competat, infra annum realiter, & cum effectu dimittere, & earum regimen, & administrationem cedere teneantur, & debeant, alioquin, sex mensibus, & anno prædictis elapsis, omnes Ecclesiæ, per singulos Cardinales obtentæ, ea, cuius regimen & administrationem vltimò assecuti fuerunt, dumtaxat excepta, eo ipso vacent, & vacare censeantur, possitque eisdem sic vacantibus Ecclesijs per Sanctitatem Suam, & Sedem Apostolicam de persona idonea liberè prouideri, ac tempus ad præmissa adimplendum, præsentibus, ex nunc, absentibus verò, si citra montes, mensis, si verò vltrà montes fuerint, duorum mensium terminum, vt verisimiliter ignorantiam prætendere non valeant, similitèr statuit, & præfixit. Propterea cùm ad Cardinales præcipuè spectet Sanctitati Suæ, & Romano Pontifici pro tempore existenti in regimine Vniuersalis Ecclesiæ assistere; Sanctitas Sua, ea proponente, de Fratrum consilio statuit, ordinauit,

nauit, atque decreuit, quòd omnes, & ſinguli moderni, & pro tempore exiſtentes S. R. E. Cardinales, & in Romana Curia, & apud Sedem Apoſtolicam reſidere omninò debeant, & teneantur, quod ſi non fecerint, niſi de expreſſa licentia Sanctitatis Suæ, aut Succeſſorum ſuorum apud Eccleſiam Metropolitanam, ſeu Cathedralem, cui pro tempore præfuerint, ſeu quam in adminiſtrationem, aut aliàs obtinuerint, reſederint, omnibus, & ſingulis priuilegijs, immunitatibus, & indultis, quibus alii S. R. E. Cardinales gaudent, & gaudere poſſunt, & debent, durante eorum abſentia, ipſo facto priuati ſint, & eſſe cenſeantur, ac etiam aliis per Sanctitatem Suam, & Succeſſores præfatos arbitrandis pœnis &c. ſubiaceant, nec non omnes, & ſingulas licentias permanendi vbicunque voluerint, quibuſcumque ex eiſdem Cardinalibus, & ex quacunque cauſa à Sanctitate Sua, vel Romanis Pontificibus prædeceſſoribus ſuis hactenus habitas, & conceſſas, reuocauit, caſſauit, & annullauit, ac pro tempore concedendas, nemini ſuffragari voluit, niſi quoad hoc, vt apud Eccleſiam Metropolitanam, ſeu Cathedralem, cui præfuerint, vel quam in adminiſtrationem obtinuerint, vt præfertur, reſidere valeant, ſicque in præmiſſis ſublata &c. iudicari, &c. ac abſentibus citrà Montes, trium menſium, vltrà Montes verò exiſtentibus, ſex menſium ſpatium aſſignauit.

Hoc Decretum lectum fuit coram Patribus Concilij Tridentini die 25. *Februarij* 1549, *in Legatorum congregatione, vt ex M.SS. Em. Card. Pallauicini p.* 172.

Die

Die Mercurij 19. Martij. 1550.

Proponente Sanctiss. D. N.

IVLII III.

STatutum, & ordinationem, ac decretum dudum per fel. rec. Paulum PP. III. super dimissione Ecclesiarum per Reuerendissimos obtentarum de eorundem Reuerendissimorum DD. consilio facta innouando, de simili consilio Idem Sanctissimus Statuit, ordinauit, & decreuit, vt ipsi Reuerendissimi DD. Cardinales, qui pluribus Metropolitanis, aut Cathedralibus Ecclesiis (sex, quæ ipsis Cardinalibus primoribus concedi cõsueuerunt, dumtaxat exceptis) præsunt, aut in administrationem, aut aliàs obtinent; omnes easdem Ecclesias, præterquam vnam, quam maluerint, citra, infra sex menses, si verò vltra montes consistant, infra annum, in Sanctitatis Suæ, aut Romani Pontificis pro tempore existentis manibus dimittere, ac illarum regimini, & administrationi cedere omnino teneantur, ac debeant. Alioquin, sex mensibus, & anno præfatis elapsis, omnes Ecclesiæ per singulos Cardinales obtentæ, & cuius regimen, & administrationem vlteriùs assecuti fuerint, vna dumtaxat excepta, eo ipso vacent, & vacare censeantur, possitque Ecclesijs ipsis per S. Suam, & Sedem Apostolicam de persona, seu personis idoneis liberè prouideri. Præterea Statuit, & ordinauit, vt interim, qui plures Ecclesias, vt

præſertur, obtinentes, vna earum per eos, vt præfertur, retenta, reliquas ex cauſa permutationis, aut ad effectum vt alij vel alijs ſimilibus, ſeu diſſimilibus Metropolitanis, & Cathedralibus Eccleſijs præficiantur, aut in adminiſtratores deputentur, dimittere nullatenus poſſint, ſed ſimpliciter ad hoc vt Eccleſijs ipſis de alia, ſeu alijs perſonis idoneis, aliam ſeu alias ſimiles Eccleſias non obtinentibus per Sanctitatem Suam, & Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes liberè prouideri valeat, dimittere teneantur, & debeant.

Die 14. Ianuarij 1558.

PII V.

SAnctiſſimus Dominus Noſter dedit in titulum mihi Alexandro Cardinali Farneſio Vicecancellario Metropolitanam Eccleſiam Montis Realis, quam prius in adminiſtrationem habebam, meque illi in Archiepiſcopum præfecit, & paſtorem; curam committendo cum retentione omnium, & quorumcumque quæ obtineo, latiſſimè extenden. & cum clauſulis opportunis, & conſuetis.

Et quia Epiſcopatum Tuſculanum obtineo decreuit Sanctitas Sua, quod ſex Epiſcopatus, qui ſunt prope Vrbem, videlicet Oſtienſis Portuenſis, Præneſtinus, Albanenſis, Tuſculanus, & Sabinenſis non inducant incompatibilitatem, iuxta formam aliàs traditam, tempore fel. rec. Pauli Papæ III.

Die

Die 28. Nouembris 1633.

VRBANI VIII.

Cardinales duos, quos ſibi in pectore reſeruauerat, & quorum declarationem in vltima Cardinalium creatione, quæ facta fuit 19 Nouembris 1629. & Sanctitas Sua in aliud tempus diſtulit, nominauit, publicauit, declarauit.

Sanctiſſimus D. Noſter oblata occaſione optionis Eccleſiæ Sabinenſis factæ per Cardinalem Centinum Epiſcopum Macerateñ. dixit inualuiſſe quidem hunc morem optandi; illum tamen à ſe non laudari, nec improbari; Commendari verò Cardinales aliarum Eccleſiarum Epiſcopos, vtpotè Cardinalem Borromeum piæ mem. & alios, qui optione huiuſmodi abſtinuerunt. Inſuper S. Sua declarauit, dubium hactenus nullo modo fuiſſe, nec eſſe debere, reſidentiam Cardinalium Archiepiſcoporum, ac Epiſcoporum extitiſſe, & eſſe apud alias Eccleſias Metropolitanas, ſeu Cathedrales ſibi commiſſas, non autem apud ſex Eccleſias Cathedrales titulares eorumdem Cardinalium, in quibus Cardinales ordine priores præeſſe ſolent, quibus ob vicinitatem Vrbis Cardinalis Sanctiſſimi Vicarius pro tempore exiſtens, abſentibus earum Epiſcopis, commodè inuigilare poteſt, & inuigilat; & propterea eos, qui alijs Eccleſijs ſupradictis præſunt, & apud eas non reſiderunt, nec reſident, non feciſſe, nec facere illarum fructus ſuos, etiam

ſub prætextu, quod alicui ex dictis ſex Eccleſijs præſideant, & in Vrbe commorentur, aut cuiuſuis tolerantiæ, vel facultatis, præterquam per Breue ſpeciale S. Suæ, vel Romani Pontificis pro tempore exiſtentis ſibi conceſſæ: ideoque monere ſe eoſdem Cardinales pro prima vice, vt ad reſidentiam huiuſmodi ſtatim ſe conferant ſub amiſſionis fructuum, eo ipſo incurrenda, & alijs canonicis pœnis, animo etiam procedendi ad vlteriora, ſi non paruerint. Succeſſiuè idem Sanctiſſimus D. N. mandauit ſupradictum Decretum regiſtrari per Reuerendiſs. D. Cardinalem S. R. E. Vicecancellarium in præſenti libro Decretorum conſiſtorialium, cum Clauſulis latiſſimè extendeñ.

Ad Eminentiſſ. & Reuerendiſs. Cardinalem

FRANCISCVM MARIAM
BRANCATIVM
EPISCOPVM SABINENSEM

Dominici Magri Coniecturæ, & Obſeruationes De Sabinenſi Epiſcopatu.

QVod egregiæ probitati tuæ, ac in regendis Eccleſijs dexteritati debebatur, Clementiſſimi Pontificis prouidentia factum eſt, vt in ampliſſimo Purpuratorum Patrum Senatu Sabinenſem Eccleſiam gubernandam ſuſciperes. In qua optione & iuſtis Sacri Collegij vo-

tis, & totius Romanæ Curiæ expectationi satisfactum fuisse fatentur omnes. Hoc ego honore tuo ita ex animo gauisus sum, vt non multos putem me habere in ea re superiores. Et ne vacuus ad te per litteras adeam, mitto quæ de Sabinensi Episcopatu (olim vno ex sacri septemuiratus Cardine Lateranensis Basilicæ) veritatis indagandæ gratia ex veterum Scriptorum sententia perfunctoria lectione, & festinante oculo collegi, vt celerata securitas lætitiæ meæ impatientiam mitigaret. Gaudebo, si tibi, Principi omnigena eruditione, & acri iudicio exornato, has meas rudes, ac celeres eruditiones saltem ex parte probatas esse cognouero.

In ipso igitur scriptionis limine statim occurrit impeditissimus nodus à nemine (quē ego legerim) nec veterum, nec recentiorum Scriptorum extricatus, nedum animaduersus. Nempe cur Sabinensis Antistes non ab aliqua Ciuitate, vel Metropoli; sed à tota Prouincia renuncietur? Quod in Concilijs Oecumenicis, alijsque subscriptionibus nusquam legimus. Et quamuis aliquando Præsules in Synodis, ac in S. Gregorij Registro videantur renunciati à Prouincijs; hoc ex triplici capite oriri potuit. Primò, quia erant Primates Regnorum, vel Prouinciarum, in quibus tamen certum est obtinuisse propriam sedem Metropolitanam. Vnde S. Gregorius scripsit epistolas, *Maximiano Arabiæ, & Felici Siciliæ Episcopis*. Quis verò Ecclesiasticæ historiæ vel leuissimè peritus ignorat in supradictis Prouincijs quamplurimos floruisse

ruisse

ruiſſe Antiſtites? imò ex eodem Pontifice patet euidentiſſimè Felicem fuiſſe Meſſanenſem Epiſcopum; ſic etiam inſcribuntur aliquæ epiſtolæ, *Auguſtino Angliæ Epiſcopo*, qui erat in Anglia Primas. Secundò, quia ſolùm innuit Pontifex Prouinciam,in qua Epiſcopus obtinet Cathedram, vt cum ſcribit, *Leoni, & Martino Epiſcopis in Corſica*; & non *Corſicæ*, vel in qua exercet munia Epiſcopalia ex vulgi errore, ſic noſtris temporibus Apollinaris Epiſcopus Nicænus è Societate Ieſu vocabatur Epiſcopus Aethiopiæ, quia ibi Epiſcopale munus exercebat, ibique ob Chriſti fidem à Schiſmaticis occiſus. Tertiò denique ſæpiſſimè in Synodis ex incuria Cancellariorum, qui forſitan parùm Topographiam callebant, in Catalogo Epiſcoporum præcipuè Septemtrionalium non ciuitatem; ſed nationem, & gentem fuiſſe illis adſcriptam; quare idem erit *Epiſcopus Galliæ*, *Epiſcopus Angliæ*, ac *Epiſcopus Gallus*, vel *Anglus*, vt obſeruaui. Innumeras enim in Gallia, & Anglia extitiſſe Cathedras Metropolitanas, ac Epiſcopales luce meridiana clarius eſt. Nec ſilentio prætereundum eſt, aliquando ex librariorum incuria mendum irrepſiſſe in Epiſcoporum nomenclatura. Legimus enim in S. Gregorij Regiſtro epiſtolam inſcriptam *Georgio Epiſcopo Italiæ*, quod corrigit Latinius noſter, *Exarcho Italiæ*. Similiter alteram *Felici Epiſcopo Sardiniæ* inſcriptam, quam idem Latinius lynceis oculis reſtituit, *Epiſcopo Sardenſi*, nam Pontifex in ea admonet Felicem, vt pareat Epiſcopo Primæ Iuſtinianæ, quæ ſita eſt in Illyrico. Eo-

dem

dem modo restituit aliam inscriptionem S. Gregorij scribentis, *Leandro Episcopo Hispaniæ*, legitque, *Hispalensi*. Fuit enim Leander coæuus, ac carissimus eidem Pontifici. In Græcorum Menologio nonne S. Martinus intitulatur *Episcopus Franciæ*, qui Turonensi Ecclesiæ præfuit? Et S. Maximus nominatur ibidem *Episcopus Siciliæ*, qui Taurominam rexit Ecclesiam? Prætermitto nunc opinionem illorum, qui existimarunt, Sabinam fuisse ciuitatem, vt eius fautores rideantur pinguibus cachinnis. Simillimum errorem animaduertit P. Philippus Labbe, summæ eruditionis Ecclesiasticæ scriptor, in Synopsi Conciliorum, in quem lapsus est Binius, eiusque exscriptores, qui leuissima coniectura adducti appellarunt Concilium Sabinense illud, quod celebratum fuit Vallissoleti in Hispania sub Ioanne nuncupato XXII. eo quòd in illo præsederit, tamquam Apostolicæ Sedis legatus, Guillelmus Sabinensis Episcopus. Apud omnes igitur Scriptores sanæ mentis tam sacros, quàm profanos, certum, ac indubitatum semper fuit, præcipuam, regiamque Sabinorum Vrbem appellatam fuisse *Cures*, inclytam, splendidamque olim Tatij Dynastæ sedem, de qua cecinit Virgilius Vatum Princeps. *Tatioque Seni; Curibusque seueris*. Quæ Ciuitas postea, transmigratis Romam Sabinis, iacuit vilis, ac despecta. Conuenerant enim Tatius, & Romulus, inito fœdere, in hanc sententiam, vt ex duobus populis vnus efficeretur, & Sabini Romam migrarent. Roma verò nomen retineret; sed Romani simul ac Sabini appellarentur Aeneid. 8.

Quiri-

Lib. 1.

Quirites, vt teſtatur Liuius. *Ita geminata* (ideſt Roma) *vt Sabinis tamen aliquid daretur, Quirites à Curibus appellati*. Ex quo tempore factum eſt, vt notauit eruditiſſimus Pancirolus, Sabinos in parma viridi orbem album luteo, rubroque circulis cinctum tenuiſſe, margine alius luteus ambiens. Et hoc duplicis Romani Imperij arctam coniunctionem denotabat. Duo enim circuli duplex imperium coniunctum, vnum orbem Romanum complecti inſinuabant. Imò quod magis eſt, Sedes *Curulis* maximi honoris inſigne, ac regia appellata deducitur à Curibus ex Lipſio, alijſque viris doctiſſimis. Concedendum tamen eſt Curenſes aliquando confusè dictos eſſe Sabinos temporis decurſu ab eorum Metropoli, vt ex M. SS. Nicolai Heinſij apud Holſtenium in Annotationibus Geographicis. Congruum itaque, & honeſtum fuit ſedem Epiſcopalem Sabinorum collocare Curibus, tamquam totius Prouinciæ capite, vel ſaltem, deletis Curibus, in eius territorio, vt infra oſtendam ex Diui Gregorij Magni epiſtola. Nam vbi ante Chriſti aduentum morabantur Ethnicorum Proto-Flamines, vel Flamines, ſtatutum fuit ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus, vt ibidem Archiepiſcopi, & Epiſcopi ordinarentur, ita in ſacris Canonibus ſtatuerunt Lucius, Clemens, & Anacletus Summi Pontifices: vnde in Concilio Romano celebrato ſub Hilario Papa anno 465. ſubſcripſit Tiberius Curium Sabinorum Epiſcopus. Suppoſito hoc ſolidiſſimo, ac certiſsimo fundamento, reſtat examinandum; in quanam parte Sabinæ fuerit Cu-

In Comm. ad Notit. Imper. Occid. cap. 22.

Lib. 12. de Magiſt.

Cap. 1. 2. & 3. diſt. 80.

rium

rium ciuitas? nam ex hac accurata situs indagine facile erit Episcopalem sedem inuenire. Leander existimat Cures fuisse oppidum hodie *Turre* nuncupatum; sed à tali viro recedere cum verecundia compellor, vt ex meis probationibus infra clarissimè patebit. Eamdem opinionem secutus est Blondus, qui perperam intelligens epistolam S. Gregorij non discriminauit Ecclesiam S. Anthimi, cuius meminit Pontifex ab Ecclesia S. Euthimij. Nam S. Anthimi Presbyteri, ac Martyris meminit Martyrologium Romanum die 11. Maij: Euthimij verò Diaconi die 5. eiusdem mensis, cuius Ecclesia subterranea erat, vbi nunc visitur Episcopium apud Foronouum, hodieque extat Oratorium sub eius inuocatione, quod antiquissima veneratione celebre in die festo inuisunt populi; S. Anthimi autem Ecclesia sita fuit in Curibus, vt ex Diui Gregorij epistola infra adducenda. Iubilius Maurus Sabinus in suis M.ss. patriæ amore seductus mordicùs contendit probare Turrem fuisse Cures, sed ficulneo gladio facillimè iugulantur rationes ab eo adductæ. Cluuerius etiam somnians confundit Cures, & Forum nouum, seu Foronouum, (vt alij scribunt) facitque ex duabus ciuitatibus dissitis vnicam tantùm. Siquidem Foronouum erat in eo loco, in quo hodie extat antiquum Sabinense Episcopium olim nascentis Ecclesiæ exordijs dicatum S. Euthimio; nunc verò B. Mariæ Virgini, imò tempore Eugenij IV. hoc Templum vocabatur, *S. Maria Maior in Sabinis*, vt ex instrumentis Emphyteoticis anno 1431. Confir-

matur magis hæc mea opinio ex quodam libro M. s. Manliani ſeruato, in quo legitur. *S. Maria Forinoui.* Hæc veriſſima mea opinio fulcitur quadam inſcriptione reperta die 28. Februarij anno 1666. in Eccleſia rurali S. Petri apud oppidum Montis boni in Sabinis in demolitione altaris lapidei. Erat enim ibi capſula cum Sanctorum Reliquijs, & charta parua pergamena cum ſequenti inſcriptione, quam meiſmet oculis legi. *De honore Domini Noſtri Ieſu Chriſti, & Sanctæ Reſurectionis, & B. Mariæ Virginis in Foronouo &c.* ſequebatur Catalogus Reliquiarum; deinde verò in calce *Ego Ioannes Epiſcopus Sanctæ Sedis Sauinenſis condidi, & conſecraui.* ex ea pendebat ſigillum ceræ rubræ, ouatæ figuræ, iuxta illius ætatis morem, in quo impreſſa erat effigies ipſius Epiſcopi Pontificalibus infulis, ac ſacris indumentis cum hac inſcriptione. *Ioannes Epiſcopus Sauinenſis.* Goticus character vetuſtiſsimus, & littera B. mutata in V. indicant, hunc Epiſcopum fuiſſe Ioannem, qui præfuit Eccleſiæ Sabinenſi anno 900. quando Sabinenſes Præſules dignitate Cardinalitia non fruebantur. Ita etiam ſentit eruditiſsimus Marianus Victorius ſummo ingenio, ac eruditione Præſul ſcribens Senis Iubilio Mauro die 19. Octobris 1569. in hæc verba. *V. S. m'hà fatto gran piacere; anzi grandiſſimo à mandarmi quella iſcrittione del Veſcouio, e tengo certiſſimo, che lì foſſe Forum nouum.* Apparent enim hodie quamplurima veſtigia Foronoui, quod fuit Romanorum municipium, vti colligitur ex antiquiſsimæ inſcriptionis fragmento, ibidem reperto, quam refert

fert Holſtenius, vir antiquitatis ſtudio ſuſpiciendus, in ſuis Annotationibus Geographicis, opere poſthumo, excuſo liberalitate Ampliſſimi Cardinalis Franciſci Barberini de vniuerſa litteratorum Republica optimè meriti, dum codices tam Græcos, quàm Latinos è tenebris erutos publicæ ſtudioſorum vtilitati prælo ſubijciendos curat: quem ſeruet Summus rerum Cuſtos ad populorum felicitatem, & ſui Numinis honorem. Clariùs etiam probatur Forum nouum hoc in loco extitiſſe ex alia vetutiſſima inſcriptione, quæ legitur in quadam ara lapidea poſita in Eccleſia ſubterranea S. Euthimij in eodem Epiſcopij templo nimirum. D.N.M. ANTONII GORDI PII FELICIS AVGVSTI FORONOVANI DEVOTI NVMINI, MAIESTATIQVE EORVM. Eamdem egomet legi adhibito lumine; nam locus eſt obſcurus, ac macerie obrutus. Nec prætermittenda hoc in loco eſt auctoritas probatiſſimi viri Fabiani Nuculæ de veteri Epiſcopio optimè meriti, ac Sabinenſium eruditionum ſolertiſſimi obſeruatoris, qui tibi epiſtolam in hæc verba ſcripſit die 25. Maij 1667.

Ho poi ben conſiderata, & ammirata la dottiſſima lettera, che ſopra le conietture del Veſcouato Sabino ſcriue à V. Eminenza il Signor Teologo Canonico Domenico Magri, e nel legger coſi fondatamente deſcritte le ſacre, & antiche memorie della ſpoſa di V. Eminenza ho prouata vna conſolatione da non poterſi eſprimere, & queſta ſarà commune alla Sabina tutta, mentre può gloriarſi di veder vendicata in queſto feliciſſimo ſecolo la verità offeſa dalle penne de' graui ben ſi; ma ſonnolenti

Scrittori. In tutte le cose siamo egualmente conuenuti con il detto Signor Canonico, eccetto che nel sito di Forum nouum, *la qual Città ognuno ha sempre certamente creduto fosse constituita sotto la Fara, nelqual territorio non lungi da quello di Cures si vedono molti, e famosi edifitij, che sono vestigi di luogo assai ampio; ma tutto questo non gia con autorità fondata di memorie, ò di Scrittori, ma per antica traditione; ma giache l'opinione del Signor Canonico è appoggiata à proue cosi viue, portando autorità d'huomini probatissimi, e d'iscrittioni autentichissime hò stimato mia fortuna di concorrere nella sua sentenza, e dire che* Forum nouum *sia l'istesso che Vescouio*. Huic eruditissimo viro egomet ostendi legendam aræ inscriptionem, & amplissima vestigia Forinoui in visitatione Ecclesiæ S. Mariæ in Foronouo totius Sabinæ Cathedralis. Forsitan illa vestigia in territorio Faræ, quæ annuit idem Fabianus sunt Curium potiùs, & non Foronoui. Si Cluuerius vigilans, apertisque oculis legisset Plinium, non incurrisset in decumanum errorem confundendo has duas ciuitates; nam Plinius numerans Sabinæ populos scribit. *Sabinorum Amiterni, Curenses, Forum Decij, Forum nouum &c.* Vnde opinor præter Numentanam, duas alias Episcopales Sedes numerandas esse in Sabina, vnam apud Cures, alteram apud Forum nouum, vbi hodie extat Episcopium, vt apertissimè colligitur ex subscriptionibus Synodalibus; nam in Concilijs Romanis primo, secundo, & quarto celebratis sub Symmacho semper subscripsit Proiectitius Episcopus Foronouanus, & tamen in ijsdem Concilijs subscripsit Dulcitius Episcopus S. Anthimi,

Lib. 1. cap. 12.

thimi, quæ ecclesia erat in territorio Curensi, vt infra videbimus manifestè; ergo erant duæ Sedes Episcopales omninò distinctæ. Ita etiam in alio concilio Romano sub Felice III. subscripserunt, Felicissimus Sabinensiũ, & Asterius Foronouanus episcopi. Quare (vt sermone sapiẽtissimi Valerij Chimentelli loquar) Sabina meruit honorem Bisellij. Hunc Clarissimum virum seculo suo illustrando natum doctrina, ac pietate veneror, eiusque lucubrationes aureis sententijs refertas auidissimè lego. Posterioribus verò temporibus inuenio aliam subscriptionem in Concilio Lateranensi sub Martino I. scilicet; Ioannes Episcopus Sanctæ Vicisabinatis Ecclesiæ: forsitan, quia sæuiẽte hostiũ incursione, & deletis ciuitatibus Sabinorum, Cures vicus euaserat, quod probo Strabonis testimonio. *Cures nunc viculus est, quondam vrbs illustris*. Alij tamen opinantur hunc Ioannem fuisse Episcopum Foronouanum; qui destructa Ciuitate ad proximum Vicum se receperat; nam hodie collis prope Episcopium vulgò appellatur *Colle di Vico*. & tunc temporis nimirum anno 649. existimo vnicum fuisse totius Sabinæ Præsulem in Episcopio. Denique deleto etiam Vico à Gothis Alexander VI. Episcopalem sedem Manlianum transtulit, ac Ciuitatis honore decorauit, vt ex Bulla sub die 14. Octobris 1495. instante Oliuerio episcopo Sabinensi Cardinali Caraffa. In ea Pontifex deplorat conditionem infelicissimam Episcopalis Ecclesiæ in hæc verba. *Sanè attendentes, quòd Ecclesia Sabinensis, quæ Episcopi Cardinalis existit, & olim antiquis temporibus*

Lib. 5.

bus

bus insignis fuit, ac cui venerabilis frater noster Oliuerius Episcopus Sabinensis ad præsens præesse dignoscitur, in loco campestri, deserto, & à nemine habitato est constituta &c. Ecce vnde irrepsit paulatim abusus nominandi Episcopum Sabinensem Prouinciæ Antistitem contra totius Ecclesiæ ritum. Destructis enim ciuitatibus ob immanium bellorum incendia præsertim ab Agisulpho Longobardorum Rege, vt profusis lacrymis testatur S. Gregorius Pontifex, præcipuè destructoris Totilæ tempore, vt ex inscriptione Narsetis ad pontem Salarium satis manifestè patet. Idem euenit his temporibus Episcopo Conuenarum, vulgò *Comìnges* in Gallia, in cuius districtu cum nulla existat Ciuitas, inscribitur ab illa oppidorum collectione, in quam Accolæ paulatim conuenere, illisque datus est Pastor, qui gregem illum regeret. Imò aliquando Sabinæ Episcopus vocatur Lateranensis, quæ nomenclatura erat certè communis Septem Episcopis Basilicæ Lateranensi adscriptis, de quibus fusè agunt Auctores Ecclesiastici, & ego in mea Notitia *V. Cardinalis*.

His coniecturis, & probationibus admissis, assero audacter, imò euidentissimè, quia Patronos habeo Holstenium testem oculatum, & illorum locorum peritissimum indagatorem, & Marianum Victorium Episcopum Amerinum, virum singularis eruditionis, & linguarum exoticarum doctissimum, Cures fuisse apud fluuium Curensem à Blondo corruptè *Curtesem* appellatum. Hodie oppidum, detorto vocabulo, *Correse*, vulgò appellatum. Opus Mariani Victo-

cto-

ctorij est de Origine Italiæ, & Sabinorum contra Iubilium Maurum Medicum, qui etiam saxis medicas manus admouere contendens inscriptiones immutando vetustissimas, probat Cures fuisse Correse oppidum prope Monasterium Farfense, quod hodie numerat centum quinquaginta capita. Comprobatur etiam hæc veritas ex antiquissima donatione eiusdem Monasterij ante mille annos conscripta. Quare, deletis Curibus, Episcopalis Sedes translata fuit ad Ecclesiam S. Anthimi Martyris existentem in Curium territorio, quo in loco Sanctus Presbyter Martyrium passus est, vt ex Martyrologijs Romano, Bedæ, Vsuardi, & Adonis via Salaria veteri, vigesimo secundo ab Vrbe milliario, cuius acta inuenies apud Surium die vndecima Maij, qui etiam recitat sermonem B. Petri Damiani in laudem eiusdem Sancti Martyris. Appellata est autem via hæc Salaria, quia, vt scribit Festus, per eam Sabini sal è mari deferebant: dicta etiam fuit Iunia. Quando verò aliqui Scriptores asserunt S. Anthimum adeptum esse palmam Martyrij in agro Piniano, intelligendi sunt de agro in via Salaria, quem possidebat Falco Pinianus à S. Anthimo ad fidem conuersus, in cuius honorem postea Oratorium construxerat in loco Martyrij, extantque ibidem vestigia eiusdem Ecclesiæ, ac celeberrimi Monasterij, hodieque vulgò *S. Antimo* nuncupati. Ex eo igitur translationis tempore cœpit Episcopus Sabinensis appellari S. Anthimi in Curium territorio, & sic Dulcitius Episcopus S. Anthimi subscripsit Concilijs Romanis

nis tertio, & quinto ſub Symmacho celebratis, qui tamen idem Dulcitius in primo Concilio ſub eodem Symmacho ſubſcripſerat abſolutè *Epiſcopus Sabinenſis*, ergo idem omnino erat Epiſcopus Sabinenſis, & S. Anthimi in Curium territorio. Io: Diaconus in vita S. Gregorij Papæ narrat, S. Pontificem commendaſſe Eccleſiam S. Anthimi proprio Paſtore deſtitutam Gaudioſo Epiſcopo Numentano, vtpote viciniori. Sed expedit eamdem epiſtolam hùc referre ad verbum, non ſolùm ad corroborandam magis meam indubitatam coniecturam; ſed etiam ad manifeſtandam tanti Paſtoris vigilantiam, ac ſolicitudinem in grege paſcendo.

Lib. 3. cap. 15.

GREGORIVS GRATIOSO
EPISCOPO NVMENTANO

Epiſt. XX. lib. II. Indict. XI.

POſtquam hoſtilis impietas diuerſarum Ciuitatum, ita peccatis facientibus, deſolauit Eccleſias, vt reparandi eas ſpes nulla, populo deficiente, remanſerit; maiori valde cura conſtringimur; ne defunctis earum Sacerdotibus, reliquiæ plebis, nullo Paſtoris moderamine gubernante, per deuia fidei hoſtis callidi, quod abſit, rapiantur inſidijs. Huius ergo rei ſolicitudine ſæpe commoti, hoc noſtro ſedit cordi conſilium, vt vicinis eas mandaremus Pontificibus gubernandas. Ideoque Fraternitati tuæ curam, gubernationemque Sancti Anthimi Eccleſiæ in Curium Sabinorum territorio conſtitutæ præuidimus committendam, quam tuæ Eccleſiæ aggregari,

gari, vnirique necesse est, quatenus vtrarumque Ecclesiarum Sacerdos rectè, Christo adiuuante, possis existere, & quæque tibi de eius patrimonio, vel de Cleri ordinatione, seu promotione vigilanti, ac canonica visa fuerint, cura disponere, quippe vt Pontifex proprius liberam habebis ex præsenti nostra permissione licentiam. Quapropter, Frater charissime, Dominicorum reminiscens mandatorum salubriter ita in commissæ plebis regimine, lucrandisque animabus inuigila, vt ante tribunal æterni iudicis constitutus fructum bonæ operationis, qui ad mercedem tuam pertineat, eidem Redemptori nostro, in quo lætari possis, exhibeas.

Huius Sanctissimi, & Sapientissimi Pontificis exemplum sequutus Alexander VII. prouidus, ac solertissimus Pastor summa benignitate eiusdem Sabinensis Ecclesiæ curam Tibi, tuæque in regendis Ecclesijs notissimæ vigilantiæ commendauit. Quippe qui lynceis oculis in Viterbiensi propinquiori specula constitutus non solùm vnico oculorum intuitu vniuersam Sabinensem Diœcesim contemplaris; sed etiam ob breuissimum locorum interuallum ouium tuarum voces commodissimè audis, illæque tuam vicissim cognoscunt. Nonne Manliani Ciuitatem præcipuam ouilis tui ostium extensis manibus claudere, & reserare vales, ne fures oues tuas mactent, & perdant aliunde ascendendo? ibique residet totius gregis Ostiarius vigilantissimus Salaminæ Episcopus, qui vices tuas sedulò exercet, gregemque tuum ad pinguia pascua ducit. Quare in nouo grege pascendo plus oneris dexteritati tuæ impositum esse re ipsa non experimur. Quanta verò,

& qualis fuerit Sabinensium Antistitum dignitas supra cœteros ex eo conijcere facilè possumus, quod Episcopus Sabinensis, absente Papa, coronabat Romanum Imperatorem. Quare Clemens V. annuens precibus Henrici Romanorum Regis, qui Viennensi Concilio distentus Imperatoria petebat insignia, eam prouinciam demandauit Arlondo de Palagrua Sabinensi, Leonardo Albanensi, & Nicolao Ostiensi Episcopis, nec non Francisco, & Lucæ Diaconis Cardinalibus, quibus omnibus singula munia impertitus est. Ast in Consistorio maxima irrepsit disceptatio, quis nam eorum præferendus foret, allegante Ostiense, quòd cum Pontificem consecrare suum esset, ita & Imperatorem coronare. Sabinensis verò asserebat tamquam certum, & euidens, quòd in coronatione Imperatorum ipse Papæ proximior Imperatoriam coronam sustentaret; sicque sancitum fuit, Papa decretante, vt Sabinensis illo fungeretur munere, cœterisque præesset, vti refert Raynaldus. Hæc autem scripsi *Non vt ingenium tuum aureum* (Augustini verbis ad Hieronymum vtor) *meis obolis ditare contendam*, dum seculum nostrum doctrina, ac moribus prorsus inauras; sed vt pericliteris meam in obsequendo celeritatem & obseruantiam. Mihi quoque curæ fuit arctare paginam limite pauciore, vt Te, in grauissimarum, seriarumque rerum tractatione summa cum laude detentum, legendi talione moderarer; capacissimo namque ingenio tuo nulla, nec sacra, nec profana se subducit eruditio. Longa

Anno 1311. num. 6.

inte-

interim Te, & felix senectus maneat, Præsul Amplissime; nam & vita tua Ecclesiæ Orthodoxæ lucrum reputatur. Viterbio Idibus Octobris 1666.

TATIVS SABINVS REX.

Apud Fuluium Vrsinum in numismate argenteo.

Suffragium ex epistola P. Christiani Lupi.

FRANCISCO MARIÆ BRANCATIO S.R.E. CARDINALI AMPLISSIMO.

EMINENTISS. DOMINE.

CVm vltimis meis literis, &c.

Etiam sex Cardinales Episcopatus iam dudum spectare ad Romanæ Ecclesiæ Clerum; non obligare ad residentiam plenam, ideoque etiam à Cardinalibus alium Episcopatum habentibus optari, ac obtineri posse, Eminentia Vestra, lucidissimè demonstrat. Etenim Episcopatuum pluralitas est res similis Episcoporum translationi, quam rigidissimè damnauit sacrosancta Nicæna Synodus, & tamen S. Eustatium Berrheæ Episcopum ipsa transtulit Antiochiam. Sunt res ex genere suo prauæ, quæ tamen per circumstantias purgantur, fiuntque non solùm vtiles, sed insuper necessariæ, & sanctæ. Nam & Carthaginensi Catholicorum cum Donatistis collationi interfuit Lucidus Marcellianensis Episcopus, simul ac Baritensis; & Ephesinæ Synodo subscripsit Athanasius Episcopus Dueltanus, & Zozopolitanus: etiam illic adfuit Timotheus Termosi Episcopus, & Eudoxiadis. Et in Codice Iustinianeo extat Lex mandans vnicuique ciuitati esse suum Episcopum, & adiungens: *Excipitur*

Tomen-

Tomensium * *Scythiæ ciuitas; illius enim Episcopus reliquarum etiam ciuitatum curam gerit: tum etiam Leontopolis Isauriæ subest Episcopo Isauropolitano.* Scythia erat quarta Thracicæ Diœceseos prouinciæ, eique amplas, & insignes fuisse ciuitates plures testatur Ammianus Marcellinus: & tamen non nisi vnicum semper habuit Antistitem, non à prima Ciuitate Tomensem, sed à regione passim dictum Scythiæ Episcopum: quo modo nunc, Eminentia Vestra, titulatur Episcopus Sabinensis. Quæ res non est sine alijs etiam exemplis. Et S. Leo Papa nunquam exuere voluit priorem suum Episcopatum Tullensem. Quod tamen Cardinalem Episcopatum alteri contiguum, aut planè vicinum esse; atque ita ab eodem vnius Antistitis verbo, & exemplo pasci posse iubeat Eminentia Vestra, omnes hìc admodum probant, & laudant. Gaudemus etiam à tanto Prælato damnari noxias hodiernæ Theologiæ laxitates. Dissitorum, licèt alter Cardinalis sit, Episcopatuum coniunctio est fundamentalibus Ecclesiasticæ disciplinæ, & hierarchiæ regulis patēter aduersa. Sabinensi Ecclesiæ, licèt debito tardiùs, de obtento tanto Pastore, gratulor ex animo, apprecorque multos tantæ felicitatis annos, &c.

Dabam Louanij die 17. Iunij Anno 1667.

* Ita & *Phot.* in Nomocan. c. 20. & ibi *Balsam.* ibi. *Neque in duabus ciuitatibus potest quis esse Episcopus: excipitur Episcopus Tomensis: ille enim reliquarum Ecclesiarum Scythia curam gerit, &c.*

BVL-

BVLLAE PONTIFICVM ad Ecclesiam Sabinensem spectantes.

PII II.

Pius Episcopus Seruus Seruorum Dei. Dilecto Filio Archipresbytero Sabinensi Salutem, & Apostolicam benedictionem. Apostolicæ seruitutis officium Nobis licèt immeritis ex alto commissum, circa quarumlibet Ecclesiarum statum in meliùs, dante Domino, prosperandum studiosis curis exequi solliciti libentèr illa solerti prouisione exequi mandamus, per quæ Ecclesiæ ipsæ etiam per diuini cultus augmentum prosperiores complectantur successùs, ipsæque Ecclesiæ, & personæ in illis, Laudibus diuinis insistentes continuis proficiant incrementis. Sanè pro parte dilecti Filij Pauli Francisci Prioris Secularis, & Collegiatæ Ecclesię Sancti Laurentij extra muros Terræ nostræ Manliani Sabinensis Dioecesis petitio continebat, quòd licèt in ipsa Terra septem Parochiales Ecclesiæ existant, tamen, quia Rectores earundem, quasi vna hora diebus singulis in eis Missas celebrare consueuerunt, contingit sæpe numero, quòd ij, qui pro suis peragendis negotijs ipsa hora occupati existunt ad Ecclesias tardiùs pro Missa audienda accedentes illam audire non possunt, ex quo

ple-

plerumque non modica ſcandala ſuſcitantur, & ſicut petitio eadem ſubiungebat, ſi Parochialis Eccleſia Sãcti Liberatoris de dicta Terra Archipresbyteratus nuncupata, quam & Prioratum eiuſdem Eccleſiæ Sancti Laurentij dictus Paulus obtinet, in Collegiatam erigeretur, ita quod Collegium dictæ Eccleſiæ Sancti Laurentij, in qua die feſtiuitatis ipſius Sancti dumtaxat diuina officia celebrantur, & in qua licèt quatuor Canonicorum numerus inſtitutus exiſtat; Præbendarum tamen diſtinctio non habetur, ad Eccleſiam Sancti Liberatoris transferatur, ac de cetero non quatuor, ſed ſex Canonicorum numerus in dicta Eccleſia Sancti Liberatoris inſtitueretur, & in ea principalis Dignitas non Prioratus, ſed Archipresbyteratus exiſteret, & illam pro tempore obtinens non Prior, ſed Archipresbyter nuncuparetur, & tam prædictæ Sancti Laurentij, quàm Sanctæ Mariæ de Goliano dictæ Diœceſis Eccleſiæ menſæ Capitulari eiuſdem Eccleſiæ Sancti Liberatoris perpetuò vnirentur, annecterentur, incorporarentur, ita quod omnes, & ſinguli fructus, redditus, & prouentus tam Sancti Liberatoris, quàm Sancti Laurentij, & Sanctæ Mariæ Eccleſiarum prædictarum in vnam maſſam communem redigerentur, illique in octo portiones æquales diuiderentur, quarum duo Archipresbytero pro tempore exiſtenti, ſingulæ verò aliæ ſingulis ipſius Eccleſiæ Sancti Liberatoris Canonicis cederent, ita & quemadmodùm dictæ Eccleſiæ Sancti Laurentij hactenùs cedere conſueuerunt, tenerenturque ij-

dem

dem Archipresbyter, & Canonici diebus singulis saltèm tres Missas, & earum cum nota vnam, ac singulas horas Canonicas congruis temporibus celebrare per erectionem, & translationem huiusmodi non modò præmissa cessarent scandala, sed in ipsa Ecclesia Sancti Liberatoris diuinus Cultus non mediocritèr augeretur, animarumque salus, & Populi deuotio subsequeretur, & id in magnum dictæ Ecclesiæ cederet ornamentum. Quare pro parte dicti Pauli asserentis, quòd mensæ Capitularis Sancti Laurentij octuaginta, & Sanctæ Mariæ viginti, & Sancti Liberatoris Ecclesiarum prædictarum quinque florenorum auri de Camera fructus redditus, & prouentus secundùm communem æstimationem valorem annuum non excedunt; Nobis fuit humilitèr supplicatum, vt super ijs opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur de præmissis certam notitiam non habentes huiusmodi supplicationibus inclinati Discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vocatis dilectis filijs Capitulo dictæ Ecclesiæ Sancti Laurentij, & alijs, qui fuerint euocandi de præmissis omnibus, & singulis, ac eorum circumstantijs vniuersis authoritate nostra tu diligentèr informes, & si per informationem huiusmodi ita esse repereris, & ad hoc Venerabilis Fratris nostri Isidori Episcopi Sabinensis consensus accesserit, præfatam Ecclesiam Sancti Liberatoris in Collegiatam eadem auctoritate nostra erigas, & ad illam Collegium dictæ Ecclesiæ Sancti Laurentij cum

om-

omnibus, & singulis insignijs collegialibus transferas, nec non in illa loco Prioratus Archipresbyteratum, qui in ea dignitas principalis, & curata existat, & vltra quatuor prædictos duos alios Canonicatus, & totidem Canonicales portiones de nouo crees, ita quòd de cætero dignitas in ipsa Ecclesia principalis Archipresbyteratus, & eam pro tempore obtinens Archipresbyter nuncupetur. Et nihilominus tamen si creationem, translationem, & creationem huiusmodi per te vigore præsentium fieri contigerit, vt præfatas S. Laurentij, & Sanctæ Mariæ Ecclesias prædictas cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis mensæ Capitulari Ecclesiæ Sancti Liberatoris dicta authoritate perpetuò incorpores, vnias, & annectas, ita quòd liceat Archipresbytero, & Capitulo Ecclesiæ Sancti Liberatoris huiusmodi pro tempore existentibus Sancti Laurentij ex tunc Sanctæ Mariæ verò Ecclesiarum, iuriumque, & pertinentiarum prædictarum cedente, vel decedente dilecto filio moderno illius Rectore, aut illam aliàs quomodolibet dimittente, authoritate propria liberè & licitè apprehendere, & perpetuò retinere, ac illorum fructus, redditus, & prouentus in suos vsus, & vtilitatem conuertere, Diœcesani loci, aut alterius licentia, & assensu super hoc minimè requisito. Præterea authoritate prædicta statuas, & ordines, quòd omnes, & singuli fructus, redditus, & prouentus præfati in octo portiones æquales diuidantur, quarum Archipresbytero duas, singuli verò Canonici eius-

dem Ecclesiæ Sancti Liberatoris singulas portiones percipiant, nec non vt diebus singulis saltèm tres missas, & earum vnam cum Nota, ac singulas horas Canonicas congruis temporibus celebrare teneantur, non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac Consuetudinibus dictæ Ecclesiæ Sancti Liberatoris, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis contrarijs quibuscunque; aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de huiusmodi, vel alijs beneficijs Ecclesiasticis in illis partibus speciales, vel generales Apostolicæ Sedis, vel Legatorum eius literas impetrarint, etiam si per eas ad inhibitionem, reseruationem, & decretum, vel alitèr quomodolibet sit processum, quas quidem literas, & processus habitos per easdem, & quæcunque inde secuta ad Sancti Laurentij, & Sanctæ Mariæ Ecclesias prædictas volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem beneficiorum aliorum præiudicium generari, & quibusuis priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus, quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totalitèr non inserta effectus earum impediri posset quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumcunque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis, prouiso, quòd Sancti Laurentij, & Sanctę Mariæ Ecclesiæ præfatæ propter vnionem, annexionem, & incorporationem huiusmodi debitis obsequijs non fraudentur, sed earum con-

congruè supportentur onera consueta. Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane, si secùs super ijs à quocunque quauis authoritate scientèr, vel ignorantèr contigerit attentari. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo sexagesimo, Nono Kalendas Aprilis, Pontificatus nostri Anno tertio. Expedita quinto decimo Kalendas Iunij anno tertio.

A. De Monte A. De Comitibus.
Adrianus.

ALEXANDRI VI.

ALexander Episcopus Seruus Seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Sacrosancta Romana Ecclesia, quæ super vniuersas Orbis Ecclesias obtinet diuina institutione primatum, circa statum Ecclesiarum omnium, præsertim Cathedralium, earumque, ac personarum illius præsidentium, & in illis dignitates, ac canonicatus, & præbendas, nec non alia Beneficia Ecclesiastica obtinentium profectus, & commoda, velut pia Mater de filiorum necessitate sollicita vigilantèr excogitat, & prudentèr intendit, & quandoque etiam per ministerium translationis earundem Ecclesiarum accommodè, prout locorum, ac temporum qualitas exigit, & illarum vtilitas persuadet, Ecclesiarum ipsarum statui, ac locorum aliorum insignium decori, dignitati, ac venustati studet efficacitèr prouidere. Sanè

attendens, quòd Ecclesia Sabinensis, quæ Episcopi Cardinalis existit, & olim antiquis temporibus insignis fuit, ac cui Venerabilis Frater Noster Oliuerius Episcopus Sabinensis ad præsens præesse dignoscitur, in loco campestri, deserto, & à nemine habitato est constituta, adeo vt ad Ecclesiam ipsam, ad diuina officia, quæ ibi ob loci indispositionem minimè celebrantur, audiens nullus confluat, nec Archipresbyter eiusdem Ecclesiæ, qui inibi maiorem post Pontificalem obtinet dignitatem, ac Canonici, & alij Clerici inibi residere possint, nec etiam Episcopus Sabinensis pro tempore existens, cum non sint inibi domus ad eum recipiendum, ad dictam Ecclesiam visitandam valeat se conferre, & propterea tam pro dignitate Episcopali, præsertim cum Ecclesia ipsa Episcopi Cardinalis existat, vt præfertur, quàm pro diuini cultus augumento, ac personarum Ecclesiasticarum in ea dignitates, ac canonicatus, ac præbendas, ac alia, si quæ sint, Beneficia Ecclesiastica, obtinentium commoditate expedire, vt Ecclesia prædicta ad aliquem locum insignem Sabinensis Diœcesis pariter, & accommodum transferatur, ac considerantes Terram Malleani dictæ Diœcesis, in qua Ecclesia Sancti Liberatoris Collegiata Archipresbyterum inibi dignitatem obtinentem principalem, ac sex Canonicos præbendatos habens existit, esse munitam, & Domino benedicente populosam, & satis accommodam, vt titulo, & honore Ciuitatis decoretur, Sedesque Episcopalis inibi instituatur, dictaque Ecclesia

Sancti

Sancti Liberatoris in Cathedralem Eccleſiã Sabinenſem nuncupatam erigatur, ac domibus, ædificijs, & officijs neceſſarijs pro Epiſcopo Sabinenſi, & dilectis Filijs Capitulo dictæ Eccleſiæ Sabinenſis, ac alijs Clericis, & Beneficiatis in illa, qui apud dictam erigendam Eccleſiam morari congruè, & diuinis officiis intendere, ac alia ad diuinum cultum pertinentia meliùs, & commodiùs adimplere valeant, ornetur, & ædificetur, habita ſuper his cum Fratribus Noſtris deliberatione matura, Terram Malleani in Ciuitatem cum titulo, & honore Ciuitatis, & Eccleſiã Sancti Liberatoris huiuſmodi, accedente etiam in his dilectorum Filiorum moderni dictę Eccleſię Archipresbyteri, & Capituli expreſſo conſenſu in Cathedralem Eccleſiam, cui etiam præfatus Oliuerius Epiſcopus, vt hactenus dictæ antiquæ Eccleſiæ præfuit, præſit, authoritate Apoſtolica de Fratrum prædictorum conſilio perpetuò erigimus. Ita quòd de cætero dicta Terra Ciuitas exiſtat, & illa Sabinenſis Ciuitas, & Eccleſia Sancti Liberatoris Cathedralis, & Sabinenſis Eccleſia nũcupentur, inibique ſit Sedes Epiſcopalis Sabinẽſis, ac Archipresbyteratum, & Canonicatus, & Præbendas, & alia Beneficia Eccleſiaſtica dictæ Eccleſiæ Sabinenſis, illiuſque perſonas ad dictam Eccleſiam erectam transferimus, dictæque Eccleſiæ Sabinenſis Antiquæ poſſeſſiones, & bona omnia cum omnibus iuribus, & pertinentijs ſuis eidem Eccleſiæ erectæ, illiuſque Epiſcopali menſæ perpetuò applicamus, appropriamus, & aſſignamus: ſtatuentes, & ordinan-

dinan-

dinantes, quòd Archipresbyter dictæ Ecclesiæ erectæ, etiam quamdiu vitam duxerit in humanis, Archipresbyter dictæ Ecclesiæ Sabinensis erectæ, qui tamen inibi dignitatem secundam obtineat, & similitèr Canonici, illius Canonici remaneant. Quòdque cedentibus, vel decedentibus simul, vel successiuè Archipresbyteratus, & Canonicatus, & Præbendatus vtriusque Ecclesiarum prædictarum obtinentibus, seu illos aliter quomodolibet dimittētibus, vnus Archipresbyter dumtaxat, & decem Canonici, & duo perpetui Beneficiati inibi esse debeant, ipsique Canonicatus, & Præbendatus, qui pro tempore vacauerint per cessum, vel decessum, seu quauis alia dimissione huiusmodi, penitùs suppressi, & extincti sint, & esse censeantur, nec aliquis in locum sic cedentis, vel decedentis, aut dimittentis institui possit, donec numerus dictorum Canonicorum ad denarium numerum fuerit reductus. Quòdque omnes fructus, redditus, & prouentus dictorum Archipresbyteratuum, & Canonicatuum, & Præbendarum, postquam ad dictum numerum reducti fuerint, in vnam massam redigantur, & Archipresbyter duas, ac Canonici inibi residentes, & diuinis officijs insistentes, singulas integras, ac duo Beneficiati præfati dimidiā, portiones percipiant, & fructus sic cedentiū, vel decedentium, aut dimittentium Canonicorum interim Archipresbytero, & alijs Canonicis accrescant, ac Cura animarum Parochianorum dictæ Ecclesiæ S. Liberatoris per Archipresbyterum, & Canonicos prædictos, vel alios Pre-

sbyte-

sbyteros idoneos, ad nutum eorum amouibiles, diligenter exerceatur, & deseruiatur inibi laudabiliter in Diuinis. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, statu quoque, & consuetudine dictarum Ecclesiarum, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ceterisque contrarijs quibuscunque.

Volumus autem, quòd in dicta Ecclesia Antiqua Sabinensi Episcopus pro tempore existens Sabinensis, & Capitulum præfati per aliquem idoneum Presbyterum laudabiliter in diuinis deseruire facere, ac Archipresbyter, & Canonici præfati in festo Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis Missam, ac Vesperas solemniter celebrare omninò teneantur. Nec illa, & Cœmeterium eius ad prophanos vsus, velut hæreditas, redigantur; Quòdque Episcopus, & Capitulum, et Canonici præfati, et Clerici, qui in Ecclesia noua post huiusmodi erectionem pro tempore erunt, omnibus, et singulis priuilegijs, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus, prærogatiuis, et indultis gaudeant, et vtantur, quibus vti, potiri, et gaudere in dicta Ecclesia Antiqua consueuerunt, potuerunt, et debuerunt. Decernentes ex nunc irritum, et inane, si secùs super his à quoque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo hominum liceat, hanc paginam Nostræ erectionis, translationis, applicationis, appropriationis, assignationis, statuti, ordinationis, et voluntatis, et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

re. Si quis autem hoc attentare pręſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, et Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLXXXXV. xiv. Kalendis Octobris, Pontificatus Noſtri Anno Quarto.

Gratis de mandato D. N. Papæ.

L. Podocatarus.

P. de Caſtillo.

B. de Comitibus.

P. Natalis.

Io. Iuſtus pro Computatore.

LEONIS X.

DIlecti Filij Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Exponi Nobis ſuper feciſtis, quòd fel. rec. Alexander Papa VI. prædeceſſor Noſter Oppidum Manleani Ciuitatis nomine inſigniuit, ac Collegiatam Eccleſiam ibidem conſiſtentem in Cathedralem Eccleſiam erexit, & quòd vos Collegiatam Eccleſiam à fundamentis dirutam pro Cathedrali Eccleſia ædificare cœpiſtis, quam Cathedralem paupertatis, & malorum temporum euentu perficere minimè valetis, & eodem tempore, vt peregrini, ſeu viatores cum equitibus,

& mu-

& mulis, ac sarcinis Romam citiùs ad Vrbem per quinque milliaria, & à latrunculis securi venire possent, quandam viam propè dictam Ciuitatem facere cœpistis, per quam viatores prædicti de præsenti transeunt, & quòd hyemali, seu tempore pluuiarum per dicta loca sine vitæ periculo, & discrimine peregrinorum difficile est, sex riuis, siue torrentibus impedientibus; quæ loca si quinque, aut sex pontibus munirentur, in maximum viatorum, & peregrinorum prædictorum cederet commodum, & releuamen. Quare Nobis humiliter supplicare fecistis, vt pedagium, siue gabellam vnius Boloneni pro qualibet salma, viatoribus cum salmis per territorium dictæ Ciuitatis transeuntibus pro perfectione dictæ fabricæ & erectione, manutentione dictorum pontium, ac domus Episcopalis imponere, illiusque exactionem vobis pro prædictis fabricis, & illis finitis, medietatem inter mensam Episcopalem Sabinensem, & Ciuitatem ipsam Manleanensem Nouam Sabinam distribui debere & non aliàs concedere elargiri dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati gabellam, siue pedagium vnius boloneni quibuscunque viatoribus, cum salmis per dictum territorium sponte transeuntibus, dummodo aliæ viæ non possint intercidi, ita vt omnibus sit libera facultas transeundi, quà voluerint, &, præstito per vos aliquo impedimento, gratia huiusmodi intelligatur abrogata, imponimus, ac Cōmunitati, & hominibus prædictis dictam gabellam, siue pedagium exigendi, ac prædi-

ctis fabricis applicandi, et, illis finitis, medietas gabellæ, siue pedagij huiusmodi pro mensa Episcopali Sabinensi, & alia medietas Communitati Ciuitatis Manleani Nouæ Sabinæ esse debeat, licentiam concedimus, & facultatem, Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, ac iuribus, & legibus noui pedagij imponi prohibentibus, cæterisque contrarijs quibuscunque non obstantibus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub anulo Piscatoris die xv. Septembris M. D. XIIII. Pontificatus Nostris Anno Secundo.

Tho. Pighinuccius.

LEONIS X.

VEnerabilis Frater Noster Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Cum sicut Nobis nuper exposuisti aliàs, postquam fel. rec. Alexander Papa VI. prædecessor Noste.: ad magnam instantiam bo. me. Oliuerij Carraphæ olim Episcopi Sabinensis Cardinalis Neapolitani oppidum Malliani Sabinensis Diœcesis nomine Ciuitatis insigniuerat, & Ecclesiam eiusdem Oppidi tunc Collegiatam sub inuocatione Sācti Liberatoris Episcopi & Martyris in Cathedralem Ecclesiam erexerat, ac succedente tempore cum occasione huiusmodi erectionis Cathedralis Ecclesiæ per Diœcesim Sabinensem, vniuersa ferme alia parte

ipsius

ipsius Diœcesis præter Mallianensem pro antiqua Ecclesia Sanctæ Mariæ in Voscopio,quæ illa Cathedralis sicut priùs remaneret, reclamante, grauia odia, & scandala suborirentur, & diuersæ querelæ pullularent,non solùm verbales quæstiones, verùm iurgia,bella, incendia, atque depopulationes in tota Diœcesi prædicta contra ipsos Mallianenses pararentur: Tu ad controuersiam huiusmodi sedandam illuc à piæ me. Iulio Papa II. etiam Prædecessore Nostro missus, auditis partibus, et rectè omnibus moderatis pro bono pacis Apostolica authoritate statueras,et ordinaueras, vt vtraque Ecclesia Sanctæ Mariæ,et Sancti Liberatoris Cathedralis Ecclesiæ Sabinensis, et illæ inuicem vnitæ essent, ac Sanctæ Mariæ diceretur Antiqua, et Sancti Liberatoris Ecclesiæ huiusmodi Noua Ecclesia Sabinensis, et Episcopus Sabinensis pro tempore existens nuncuparetur Episcopus vtriusque Sabinæ;in reliquis verò dignitatibus, canonicatibus, & præbendis vtriusque Ecclesiæ omnia, sicut à principio instituta, & reseruata reperirentur, integra, & illibata remanerent;& deinde cum fabrica Ecclesiæ Sancti Liberatoris, & domus Episcopalis prope Ecclesiam Sanctæ Mariæ Veteris Sabinensis modicùm profecerat,ac Communitas Malliani Ecclesiam huiusmodi causantibus succedentium temporum sinistris euentibus perficere minimè valeret: Nos attendentes, quòd si viatores, & peregrini per territorium Malliani cum equitaturis mulis, & sarcinis ad Vrbem transeuntes adiuuarentur pro bono itinere suo

tribus, vel quatuor pontibus in dicto districtu in diuersis riuulis constructis, & conseruatis plurimùm in breuitate, & securitate viæ releuarentur, neque graue esset illis, pro hoc beneficio viæ, & sarcinis transferendis per dictum territorium gabellam, seu pedagium vnius Bolognini pro qualibet salma impēdere, pedagiū huiusmodi per alias Nostras in forma Breuis litteras perpetuò imposueramus, ac illud etiam fabricis huiusmodi expletis pro commoditate Ciuitatis Mallianensium, qui huiusmodi pontes sanos, & integros manutenere deberent & sustentare, ac vtilitate Ecclesiæ Sabinensis, quæ redditibus plurimùm tenuis existit, exigendi licentiam, & facultatem concesseramus: Tu cū ære tuo, & propria pecunia palatiū iuxta Ecclesiam sanctæ Mariæ Veteris Sabinæ ædificaueris, illudque Ecclesiæ Sabinensi perpetuò applicaueris, et appropriaueris, ac in eo nomine præter Episcopum Sabinensem, et Officiales suos, vel de eius licentia sub pœna excommunicationis hospitari posse, neque debere volueris. Et insuper Tu de tuis bonis, et huiusmodi media gabella, aut pedagio Ecclesiam sancti Liberatoris iam ferme integrè construxeris, ac similiter vnam domum in frōtespicio eiusdem Ecclesię sācti Liberatoris Nouę Sabinæ emi feceris, ac eidem Ecclesiæ sancti Liberatoris perpetuò applicaueris, et appropriaueris, Nobis humiliter supplicasti, vt applicationibus, et appropriationibus, ac volūtati tuis huiusmodi pro illarū subsistentia firmiori, robur Nostræ approbationis adijcere, ac aliàs in præmissis oportunè

pro-

prouidere de benignitate Apostolica dignaremur: Nos igitur, qui in his libenter assistimus, per quæ Ecclesiarum omnium, et illis præsidentium personarum commodis, et vtilitatibus consulitur, ac diuinus cultus in eisdem Ecclesijs vigeat, et augeatur; huiusmodi supplicationibus inclinati applicationes, et appropriationes, ac voluntatē tuas, huiusmodi authoritate prædicta tenore præsentiū approbamus, & confirmamus, ac illis perpetuæ firmitatis robur adijcimus, et neminem in dicto palatio Episcopali præter Episcopū pro tempore existentē, et Vicarios, seu Officiales suos, nisi de ipsorū Episcopi, et Vicarij mandato, seù consensu, sub eadem excommunicationis sententia, siue pœna habitare, seu morari posse decernimus, supplentes omnes, et singulos defectus, siqui in præmissis interuenerint; Et nihilhominus pro conseruatione, seu manutentione dictæ nouæ Ecclesiæ, et diuini cultus in ea, in qua septem Canonicatus, et totidem præbendæ modicorum redditiuum esse noscuntur, augmento, in ipsa noua Ecclesia quinque alios Canonicatus, et totidem præbendæ pro quinque alijs Canonicis authoritate, et tenore prædictis erigimus, et instituimus, ac in transitu districtus Malliani Nouæ Sabinæ huiusmodi integram gabellam, aut pedagium duorum bologninorum perpetuò exigendum authoritate, et tenore prædictis imponimus, seu etiam impositionem gabellæ, et pedagij de vno bolognino primo imposito, ac desuper confectas litteras cum omnibus, et singulis in eis contentis clausulis ad aliud bologninum

num modo infraſcripto, vt omnes, et ſinguli per dictam viam districtus Malleani ſua ſponte versùs Vrbem tranſeuntes, aut redeuntes cum ſalmis, aut ſarcinis vnam integram gabellam; ſeu pedagium duorum bologninorum pro qualibet ſalma perſonis, ad eiuſdem gabellę et pedagij ſolutionem recipiendam pro tempore deputatis ſub pœna amiſſionis earundem ſalmarum abſque alia excuſatione, et allegatione, etiamſi ab huiuſmodi ſolutione per Nos, et Apoſtolicam Sedem eximi contigerit, ſoluere teneantur, ex certa ſcientia, et de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine extendimus, et ampliamus. Ita quòd gabella, ſeu pedagium huiuſmodi in complementum, ſeu perfectionem fabricæ etiam Cathedralis Nouæ Sabinæ, et domus Epiſcopalis prædictarum, et non alios vſus conuertatur; fabricis huiuſmodi terminatis vnã quartam partem Epiſcopo Sabinenſi pro tempore exiſtenti pro augmento ſuorum redditũum, et aliam quartam partem Ciuitati, ſeu Communitati Malliani pro cõſeruatione integrorum pontium neceſſariorum, alias verò duas partes gabellæ, et pedagij huiuſmodi pro dote quinque Canonicatuum, ac omnium xij. Canonicatuum competenti ſtipendio reſidendo iuxta prouidam tui, aut ſucceſſorum tuorum Epiſcoporum Sabinenſium ordinationem diſtribuendas, ita vt in ipſa noua Eccleſia Sabinenſi numerus duodecim Canonicorum perpetuò conſiſtat, qui ſingulis diebus duas Miſſas ad minùs integrè, et vnam cantando celebrare ſimiliter, et Veſperas quotidie in cantu

cele-

celebrarè, Dominicis autem, & festiuis solemnitatibus similiter Vesperas, et Missam in cantu celebrare sub pœnis per Te Canonicis non interessentibus imponendis, et ipsi Canonici, nisi eidem Ecclesiæ, vt præfertur, deseruierint, nihil ex huiusmodi dote, seu ex huiusmodi distributionibus percipere possint, sed interessentibus Canonicis, et non alijs accrescant, eisdem authoritate, et tenore perpetuò applicamus, et appropriamus, decernentes irritum, et inane, si secùs super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attemptari, ac mandantes Venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Petracensi, et Episcopo Asculano, et dilecto filio Archipresbytero Ecclesiæ Sabinensis, quatenùs ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios tibi, et pro tempore existenti Episcopo Sabinensi, in præmissis efficacis defensionis præsidio assistente, faciant authoritate Nostra impositionem, applicationem, et appropriationem, ac alia præmissa iuxta earumdem præsentium tenorem firmiter obseruari, ac singulos, quos ipsæ præsentes concernunt, illis pacificè gaudere, non permittentes, vos desuper quomodolibet indebitè molestari, contradictores, molestatores quoslibet, et rebelles per censuras, et pœnas Ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias eorum arbitrio moderandas, appellatione postposita, compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, necnon dictarum Ecclesiarum iura-

men-

mento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, et conſuetudinibus, ac quibuſuis priuilegijs, et indultis Apoſtolicis, et ex quibuſuis cauſis, et cum quibuſuis, etiam præſentium derogatorijs, clauſulis, et decretis quomodolibet pro tempore conceſſis, quibus tenores illorum, ac ſi de verbo ad verbum inſerti forent præſentibus, pro ſufficienter expreſſis habentes (illis aliàs in ſuo robore permanſuris) ſpecialiter, et expreſsè derogamus, ceteriſque contrarijs quibuſcumque. Datum Romæ apud S. Petrum ſub anulo Piſcatoris Die 25. Iunij 1521. Pontificatus Noſtri Anno Nono.

IVLII III.

IVlius Papa III. ad futuram rei memoriam. Circumſpecta Sedis Apoſtolicæ benignitas his, quæ pro diuini cultus augmento, et Eccleſiarum, et perſonarum quarumlibet vtilitate à Romanis Pontificibus emanaſſe, et inde ſequuta fuiſſe dicuntur, vt ſolidiora perſiſtant; libenter, cum ab illa petitur, eius approbationis partes interponit. Sanè Venerabilis Frater Noſter Franciſcus Epiſcopus Sabinenſis Cardinalis de Turnone nuncupatus tam ſuo, quàm dilectorum filiorum Canonicorum Eccleſiæ, et Communitatis Sabinenſis nominibus Nobis nuper expoſuit, quòd aliàs poſtquam felicis recordationis Alexander Papa Sextus Prædeceſſor Noſter oppidum Maliani Ciuitatis nomine inſigniuerat, illam Nouam Sabinenſem vocando,

ac

ac Collegiatam Ecclesiam, inibi tunc existentem, in Cathedralem sub inuocatione sancti Liberatoris Episcopi, & Martyris erexerat piæ memoriæ Leo Papa X. etiam Prædecessor Noster ex precibus dictorum Communitatis, & dilectorum filiorũ dictæ Ciuitatis, & hominũ, vel aliàs accepto, quòd ipsi Communitas, & homines dictam Collegiatam Ecclesiam à fundamentis dirutam pro Cathedrali Ecclesia ędificare cœperãt, quam tamen ob paupertatis, & malorum temporum euentus perficere non valebant, & eodem tempore, vt peregrini, seu viatores cum equis, mulis, & sarcinis ad almam Vrbem nostram venientes, citiùs ad ipsam Vrbem per quinque milliaria, & à latrunculis securi venire possent, quandam viam prope dictam Ciuitatem facere cœperant, per quam viatores prædicti iam tunc transibant, et quòd hyemali, seu pluuiali tempore prædicta loca sine vitæ periculo, et discrimine peregrinorum difficile erat transire, sex riuis, siue torrentibus impedientibus, quæ loca, si quinque, aut sex pontibus munita forent, in maximum viatorum, et peregrinorum prædictorum cedere sperabatur commodum, et releuamen. Idem Leo Prædecessor per quasdam primò Communitati, et hominibus supradictis gabellam, seu pedagium vnius bononeni quibuscunque viatoribus cum salmis per dictum territorium sponte transeuntibus, dummodo aliæ viæ non possent interdici, et omnibus esset libera facultas transeundi, quà vellent, imposuit, ac eisdem Communitati, et hominibus gabellam, seu pe-

dagium huiuſmodi exigendi, et præfatis fa-
bricis applicandi,quibus finitis,vnam pro men-
ſa Epiſcopali Sabinenſi, et alterã medietatẽ ga-
bellæ, ſiue pedagij huiuſmodi pro ipſis Cõmu-
nitate,& hominibus eſſe voluit, licentiam con-
ceſſit, et facultatem, et deinde per alias ſuas li-
teras bo. me. Bernardino tunc Epiſcopo Sabi-
nenſi directas inter alia in ipſis literis cõtenta ad
eiuſdem Bernardini Epiſcopi preces pro con-
ſeruatione,et manutentione dictæ nouæ Eccle-
ſiæ, et diuini cultus in ea, in qua tunc ſeptem
Canonicatus, et totidem præbendæ modico-
rum reddituum eſſe noſcebantur, augmento
quinque alios Canonicatus, & præbendas to-
tidem pro quinque alijs Canonicis Apoſtolica
auctoritate erexit, & inſtituit. Et propterea
ſeu forſan alijs reſpectibus in tranſitu diſtrictus
dictæ nouæ Ciuitatis integram gabellam, ſiue
pedagium duorum bononenorum perpetuò
exigendorum impoſuit, ſeu etiam impoſitio-
nẽ gabellæ, vel pedagij vnius bononeni primò,
vt præfertur, factam, ac deſuper confectas lite-
ras cum omnibus, & ſingulis in eis contentis
clauſulis ad aliud bononenum hoc modo vide-
licet: vt omnes, & ſinguli per dictam viam
diſtrictus Mãliani ſua ſponte versùs Vrbem ip-
ſam tranſeuntes, aut redeuntes cum ſalmis, vel
ſarcinis vnam integram gabellam, ſiue peda-
gium duorũ bononenorum pro qualibet ſalma
perſonis, ad eiuſdem gabellæ, ſeu pedagij ſolu-
tionem recipiendam pro tempore deputatis,
ſub pœna amiſſionis earumdem ſalmarum abſ-
que aliqua excuſatione, & allegatione, etiamſi

eos

eos ab huiusmodi solutione per Prædecessores Nostros,& Sedem prædictã eximi cõtingeret, soluere tenerentur, ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine extendit, et ampliauit, volens,quòd gabella, seu pedagium huiusmodi in complementum, seu perfectionem etiam Cathedralis Ecclesiæ Nouę Sabinẽsis, et Domus Episcopalis per dictum Bernardinum Episcopum erectæ, et non alios vsus conuerteretur; fabricis verò huiusmodi terminatis vnam quartam partem Episcopo Sabinensi pro tempore existenti pro augmento suorum redditunm, et aliam quartam partem Ciuitati, seu Communitati huiusmodi pro conseruatione integrorum pontium necessariorum, alias verò duas partes gabellæ, et pedagij huiusmodi pro dote quinque Canonicatuũ, ac omnium duodecim Canonicatuum competenti stipendio residendo iuxta prouidam ordinationem dicti Bernardini Episcopi, aut Successorum suorum Episcoporum Sabinensium distribuendas. Ita vt in ipsa noua Ecclesia Sabinensi numerus duodecim Canonicorum perpetuò consisteret,qui singulis diebus duas Missas ad minus integrè, et vnam cantando celebrare, similiter et Vesperas in cantu dicere, Dominicis autem, et festiuis solemnitatibus etiam Vesperas, et Missam in cantu celebrare, sub pœnis per Bernardinum Episcopum prædictum Canonicis non interessentibus imponendis, tenerentur, et ipsi Canonici, nisi eidem Ecclesiæ, vt præfertur, deseruirent, nihil ex huiusmodi dote, seu distributionibus perci-

pere possent, sed interessentibus Canonicis, & non alijs accrescerent; perpetuò applicauit, & appropriauit. Et demùm felicis recordationis Paulus Papa Tertius similiter Prædecessor Noster, qui antea ad preces tunc Præceptoris, & Fratrũ Hospitalis Nostri Sancti Spiritus in Saxia de dicta Vrbe Ordinis Sancti Augustini, ac dilecti filij nobilis Viri Iulij *de la Ruuere* Comitis Gallesij, & Domicelli Romani, asserentium, vnam gabellam in territorio Manliani prope portum etiam Gallesij pro constructione Nouæ Ecclesiæ Sabinensis ad certum tempus exigendi dictis Communitati, & hominibus licentiam per Alexandrum concessam, & per Leonem Prædecessores præfatos confirmatam, et de nouo etiam concessam fuisse; quòdque Communitas, et homines præfati, licèt tempus concessionis prædictæ effluxisset, et dicta Ecclesia constructa esset, sicque causæ exactionis gabellæ huiusmodi cessassent, ab illius exactione non abstinebant, concessiones, et literas prædictas, etiam in forma motus proprij reuocauerat, et annullauerat, easque cessare, nec earum prætextu ex tunc gabellam prædictam, seu quæuis alia subsidia exigi, aut peti posse decreuerat, eisdem Communitati, et hominibus desuper sub certis pœnis inhibens: accepto per eum, quòd ex inspectione primò dictarum in forma Breuis cõfectarum literarum satis apertè constabat, gabellam, seu pedagium huiusmodi in perpetuum concessa fuisse, et sic dictas reuocatorias literas subreptionis vitio subiacere. Et attendens propterea, quòd Communi-

munitas, et Canonici à sua possessione, vel quasi exigendi gabellam, & pedagium huiusmodi tolli non debebant, ad preces bonæ memoriæ Bonifatij, tunc Episcopi Sabinensis, tam suo, quàm dictorum Communitatis, & Canonicorum nominibus supplicantis literas reuocatorias prædictas subreptitiè, & obreptitiè obtentas fuisse: & per eas literas Leonis Prædecessoris huiusmodi reuocatas esse non censeri, sed illibatas permansisse, & permanere; ac ipsos Communitatem, & Canonicos per se, vel ab eis pro tempore deputatos integram gabellam, seu pedagium ab omnibus, & singulis personis, per viam districtus Manliani huiusmodi trāseuntibus, & redeuntibus iuxta formam, & tenorem dictarum ipsius Leonis Prędecessoris literarum exigere, & leuare posse, nec propterea aliquas pœnas, & censuras in dictis suis reuocatorijs literis contentas incurrere, perinde ac si eædem reuocatoriæ literæ nullatenùs emanassent, etiā perpetuò declarauit, dictosque Communitatē, & Canonicos aduersùs reuocationē, annullationem, & inhibitionem in ipsis literis contentas, ac in pristinum, & eum, in quo ante illas quomodolibet erant, statum restituit, & ita iudicandum fore decreuit, prout in singulis literis prædictis pleniùs dicitur contineri. Quare dictus Franciscus Episcopus nominibus prædictis asserens, concessiones supradictas in diuini cultus augmentum, & communem, & publicam vtilitatē cessisse; Nobis humiliter supplicauit, vt concessionibus huiusmodi pro illarum subsistentia firmiori robur Nostræ approbatio-

nis

nis adijcere, aliàsque in præmissis oportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui singulorum votis præsertim diuini cultus incrementum, ac Ecclesiarum, & personarum quarumlibet vtilitatem, atque indemnitatem concernentibus, quantùm cum Deo possumus, fauorabiliter annuimus, singularum literarum prædictarum tenores præsentibus pro expressis habentes, ipsosque Communitatem, & Canonicos, ac eorum singulos à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendi, harum serie absoluendos, & absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati concessiones, impositionem, augmentum, & applicationem gabellæ, siue pedagij huiusmodi per Leonem, ac restitutionem per Paulum Prædecessores præfatos, vt præfertur, factam, omniaque, & singula alia in singulis desuper confectis literis huiusmodi contenta, nec non exactiones, & alia inde secuta quæcunque autoritate Apostolica tenore præsentium approbámus, & confirmamus, eisque perpetuæ firmitatis robur adijcimus, ac omnes, & singulos, tam iuris, quàm facti defectus, si qui forsan interuenerint, in eisdem supplemus. Mandantes per easdem præsentes Venerabilibus Fratribus Nostris Albiganensi Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ Auditori, & Nepesino, & Narniensi Episcopis

quate-

quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios omnibus, & singulis, quos dictæ præsentes concernunt, in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant auctoritate Nostra omnes, & singulos, quos ipsæ præsentes concernunt, eis, ac omnibus, & singulis in illis contentis pacificè gaudere. Non permittentes eos, vel eorum aliquem per quoscumque desuper indebitè molestari, contradictores quoslibet, & rebelles per censuras, & pœnas Ecclesiasticas appellatione postposita compescendo. Non obstantibus Apostolicis, ac in quibusuis Concilijs editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus contrarijs quibuscumque, aut si aliquibus communitèr, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Anulo Piscatoris die vigesima prima Martij MDL. Pontificatus Nostri anno primo.

C. Saul
V. Macaranus

Notitię Episcopatuum Portuensis, ac Syluæ Candidæ.

AD pleniorem Ecclesiasticorum, peritorumque in sacris Ritibus eruditionem adne-

adnectere libuit, quas de Ecclesia Portuensi, ac Syluæ Candidæ Barbarorum procursu iam deletæ, obseruationes adnotauerat Michael Lonigus, vt Coepiscoporum nostrorum munia, & antiqua priuilegia innotescant magis, & Ordinum dignitas perpendatur, cum ab immemorabili, inter Ecclesiæ Senatores purpura decorentur, & ex ijs Septem sint, qui propiùs Pontificem Romanum circumstant.

FRANCISCO SFORTIAE

S.R.E. CARDINALI AMPLISSIMO

Episcopo Portuensi, & Syluæ Candidæ, siue Sanctæ Rufinæ.

ILlustrissime Domine. Episcopos Septem Almæ Vrbis viciniores, Ostiensem scilicet, Portuensem, Albanensem, Tusculanum, Prænestinum, Sabinensem, & Syluæ Candidæ, siue Sanctæ Rufinæ, in ipsis exorientis Romanæ Ecclesiæ primordijs sumptos fuisse legimus, vt, in vniuersalis Ecclesiæ negocijs grauioribus explicandis, Pontifici Maximo semper assisterent in similitudinem, vel septem spirituum illorum, qui in cœlis astant iugiter ante Thronum Dei, vel etiam septem candelabrorum aureorum, in quorum medio Filium hominis vestitum podere, præcinctumque ad mamillas zona aurea in Apocalypsi Ioannes Apostolus se vidisse testatur. Ipsis verò nouum munus iniunctum extitisse temporibus successiuis, vt in quolibet

libet hebdomada per vices vnus eorum quolibet die missas solemnitèr in maiori Altari Lateranensis Basilicæ celebraret, & ex eo postmodùm dictos fuisse Hebdomadarios Episcopos: ex quo deinde Pontifici assisterent, fuerunt vocati Episcopi Assistentes. Tandem cum ceteros Christiani Orbis Episcopos præcellerent, ipsos quoque Cardinalatus titulo cumulatos fuisse testantur ij, qui diligentiùs solent historiarum Ecclesiasticarum recondita perscrutari.

Extant sane hactenus Sex ex Episcopis ipsis cum Episcopatibus suis, qui in vniuersali Ecclesia post Summum Pontificem principem locum obtinent, inter quos Tu, Pater Illustrissime, sedem secundam retines. Verùm quia Septimus S. Rufinæ scilicèt, siue Syluæ Candidæ Episcopatus multis abhinc seculis desijt, de ipso hæc pauca scitu dignissima tibi suggerenda curauimus, iniquissimum reputantes, si tantæ Ecclesiæ monumenta clarissima, quæ ad tuæ istius Portuensis gloriam redundare videntur, iaceant diutiùs obliuione sepulta.

Igitur ante omnia cum præclara S. Rufinæ, siue Syluæ Candidæ Episcopalis Ecclesia à Saracenis solo æquata fuisset (erat autem in loco illo, qui hactenus dicitur S. Rufinæ Casale Archihospitalis Sancti Spiritus in Saxia) comperimus Sergium Tertium Pontificem Maximum anno Christi 906. Pontificatus tertio ad ipsam restaurandam possessiones, & bona plurima contulisse, ea conditione tamen, vt Sacerdotes, & Clerici eiusdem Ecclesiæ pro reme-

Vghellius To. 1. Ital. Sacræ in Episcopo XIII. Syluæ Candidæ scribit, hoc Sergij III. priuilegium factum fuisse anno 910.

dio Ecclesiæ suæ, & successorum eius Romanorum Pontificum centum *Kyrie eleison*, & centum *Christe eleison* deberent quotidie in eadem Ecclesia clamare, oblationesque in missarum solemnijs per singulas hebdomadas tribus vicibus.

Comperimus deinde, Ioannem XIX. Pontificem Maximum anno Christi 1021. dum priuilegia à Prædecessoribus suis concessa Ecclesiæ S.Rufinæ, siue Syluæ Candidæ innouaret, Petro eiusdem Ecclesiæ Episcopo, suisque successoribus confirmasse inter cetera quinque monasteria, videlicèt S. Stephani maioris, & minoris, Sanctorum Ioannis, & Pauli, B. Martini, ac Ierusalem, constructa iuxta magnam Diui Petri Basilicam Vaticanam; nec non ius consecrationis, tam in dicta magna Basilica, quàm in alijs Ecclesijs Leoninæ Ciuitatis, quæ nunc *Burgus* dicitur, vetuisseque, vt nullus Episcopus, excepto Episcopo Syluæ Cãdidæ, ad illa loca accedere præsumeret ad exercendas similes functiones.

Vghellius loc. cit. pag. 111. col. 1. & pag. 123. col. 1. pro monasterio *Ierusalem* ponit monasterium *S. Teclæ*.

Similitèr eundem Ioannem Pontificem dicto Petro Episcopo Syluæ Candidæ, ac successoribus eius legimus concessisse omnia iudicia Ecclesiastica prædictæ Basilicæ Mònasteriorum, ac totius Ciuitatis Leoninæ. Ordinasse etiam, vt Romani Pontifices pro tempore existentes ad Imperatoris coronationem primum omnium Syluæ Candidæ Episcopum inuitarent, vtque Pontifice Maximo impedito cuncta sacra officia, quæ per ipsum Pontificem in præmissa Basilica, Monasterijs, & Leonina Ci-

uitate fieri consueuerat, non per alium, quàm per Episcopum Syluæ Candidæ expedirentur. Atque Consecrationes altarium in eadem Basilica, ac Monasterijs, & Sacerdotum, & Clericorum, ac Diaconissarum totius prædictæ Ciuitatis Episcopo Syluæ Candidæ pro tempore existenti liberè demisisse. Præterea voluisse legimus eundem Pontificem, vt in diebus Palmarum, Cœnæ Domini, Parasceue, ac Sabbati Sancti posset Syluæ Candidę Episcopus Processionem cum Palmis agere in Basilica memorata, Chrisma conficere, solemnitèr baptizare, ordinare, & omnia ea facere, quæ diebus illis per alios Episcopos in suis Ecclesijs expediri solent. Insuper celebrare solemnitèr ijsdem diebus super Altari maiori Basilicæ Vaticanæ, quo tempore quicquid auri, argenti, panis, ceræ, vel aliarum rerum ab officij initio vsque ad Missæ finem super Altari, siue in Confessione positum, aut iactatum fuisset, vel Episcopo ipsi celebranti oblatum, ipsiusmet Episcopi esset. Indulsisse etiam, vt in quatuor memoratis diebus posset Episcopus Sylię Candidæ vocare aliquem ex Diaconis Pontificis ad ministrandum sibi in præmissis officijs, in Missis solemnibus, si ei vtile visum esset.

Tandem verò eundem Pontificem Petro iam dicto Syluæ Candidæ Episcopo, & successoribus eius confirmasse legimus Ecclesiam SS. Adelberti & Paulini, Ecclesiam S. Benedicti cum omnibus eorum iuribus positas in insula Licaonia, vt esset ipsis Episcopis Episcopale domicilium, Clericosque omnes Ecclesiarum il-

larum plenariè Episcopis Syluæ Candidæ subiecit.

Super Ecclesia ista S. Adelberti (& est nunc Ecclesia S. Bartholomei in Insula) inter Portuensem, & Syluæ Candidæ Episcopos comperimus per plures annos discordias plurimas viguisse, & tandem sub Leone IX. Pontifice in Lateranensi Synodo re maturiùs discussa, & considerata, cum Portuensis Episcopus contra Crescentium, tunc Episcopum Syluæ Candidæ, agens Benedicti VIII. Pontificis priuilegium produxisset, in quo Ecclesia S. Adelberti prædicta Benedicto tunc Portuensi Episcopo concedebatur, qui eam consecrauerat tempore Othonis Imperatoris III. à quo edificata fuerat, Leo prædictus Pontifex eamdem Ecclesiam Portuensi Episcopo confirmauit, descriptis, & designatis Portuensis Ecclesiæ, seu Diœcesis limitibus, in quibus Transtyberina regio, & Licaonia insula comprehenduntur. Concessit etiam Episcopis Portuensibus pro tempore existentibus facultates omnes mobiles, & immobiles illorum hominum, qui sine hærede, aut intestati decederēt in regione, & insula supradictis.

Post hæc verò præmissa priuilegia per Ioannem XIX. Pontificem iam concessa per Victorem II. circa annum Christi 1055. Humberto S. Rufinæ Episcopo, siue Syluæ Candidæ, ac successoribus confirmata fuisse legimus sub die x. Kal. Maij Indictione ij. eumdemque Victorem Secundum addidisse alia priuilegia, nimirùm, vt in Sabbato Sancto pro cœna Episcopus S. Rufinæ duodecim solidos denariorum de

de B. Petri Confessione, & quinque panes pro vnoquoque Sabbato Quatuor Temporum, & in vnaquaque Festiuitate, in qua apud Ecclesiã Beati Petri pernoctandum esset, duos solidos cum candela olei, ac cereo. In Festiuitate verò sancti Petri, & in Octauis, in Dominica *Gaudete*, in Festiuitate S. Andreæ, in Epiphania, in Ascensione, in Pentecoste, & in festo S. Rufinæ triginta libras ceræ, duo congia olei, & duas libras de olibano de eadem Confesione reciperet, candelas verò pendentes cum climoterijs, & cicédulis ad sufficientiam, sicut semper fuit.

Vghellius loc. cit. pag. 123. col. 1. & pag. 127. col. 1. non ponit quinque *Panes*, sed quinque *Solidos denariorum*.

Vghellius loc. cit pro *Climoterys* legit *Clamatarys*, & *Clamastarijs*. *Magrus* noster in sua Notitia asserit dicẽdum *Climacterijs*.

Insuper feria secunda Paschatis, ad Basilicam Vaticanam pro Statione ibidem celebranda solemnitèr equitabatur Episcopus Sanctæ Rufinæ, siue Syluæ Candidæ pro tempore existens, qui Pontificem Maximum de equo descẽdentem ad staphile semper recipere consueuerat, ob tanti obsequij memoriam voluit idem Victor Põtifex, vt chirothecas, cum quibus illa die Pontifex Maximus Mißã solemniter celebrauerat, Episcopus Syluæ Candidæ perpetuis futuris temporibus lucraretur, eumdemque Humbertũ Episcopũ, eiusque successores perpetuos Sedis Apostolicæ Bibliothecarios instituit.

Tandem cum Ecclesia ipsa S. Rufinæ, seu Syluæ Candidæ omnino esset incolis destituta, multisque iam annis proprio caruisset Pastore, & Portuensis Ciuitas in solitudinem penè deuenisset, Calixtus Secundus Pontifex circa annum Christi 1120. easdem Ecclesias vniuit inuicem, & ex duabus vnam effecit vnius Ecclesiæ priuilegijs communicatis, mandans nihilominus,

minus, vt ſicut olim ſingulis earum ſinguli Epiſcopi conſtituti ſacro Lateranenſi Altari conſueuerunt miniſtrare, ita deinceps vnus in eis, tanquam vna Eccleſia, ordinatus Epiſcopus eiuſdem Altaris ſeruitio in ordine vicis ſuæ inſeruiret, quam vnionem poſtmodùm Adrianus IV, & Gregorius IX. Pontifices confirmarunt.

Reſtat iam, Pater Illuſtriſſime, vt ex præmiſſis omnibus Eccleſiarum vnione, & priuilegiorum communicatione ſupra proximè recenſitis concludamus Tranſtyberinam regionem, Licaoniam inſulam, & Ciuitatem Leoninam iure Diœceſano ad Epiſcopum Portuenſem pertinere, & proinde in locis illis poſſe ſolùm Portuenſem Epiſcopum eccleſias, altaria, epiſcopos, & Moniales conſecrare, ſacerdotes, & clericos ordinare, viſitare, ius dicere in ſpiritualibus, & cetera omnia facere, quæ alij Epiſcopi in ſuis Diœceſibus expedire ſolent; atque Dominica Palmarũ, Feria Quinta Cœnæ Domini, Sexta Paraſceue, Sabbato Sãcto, Dominica *Gaudete*, in feſtiuitate S. Andreæ Apoſtoli, in Epiphania, Aſcenſione, & Pentecoſte, ceteriſque diebus, in quibus Pontifex in Vaticana Baſilica ritu ſolemni celebrare non poteſt, Portuenſem Epiſcopum ſolum vigore vnionis præmiſſæ poſſe liberè, & abſolutè, abſque eo quòd veniam ſolitam à Pontifice poſtulet ſuper eodem Altari maiori Vaticanæ Baſilicæ, Miſſas ſolemnitèr celebrare.

Humillimus Seruus
Michael Lonigus.

De

DE PACTIONIBVS CARDINALIVM, quæ vocantur CONCLAVIS CAPITVLA.

Roximis præteritis Comitijs pro noui Pontificis electione, defuncto verè optimo Principe Vrbano huius nominis VIII. tam in Nouendialibus, quàm postea, dum Conclaui clauderemur, efformata fuere quædam Capitula, seu conuentiones pactaque iurata à singulis Cardinalibus ob bonum futuri Pontificatus regimen, quibus iureiurando adacti promittebamus, seruaturos nos quædam, quæ Christianæ Reipublicæ bono magis expedire videbantur.

Hinc sæpe mecum ipse recogitans, vt naturali veritatis inuestigandæ studio satisfacerem, quærendum constitui circà hæc de nonnullis: et Primò, An hæ pactiones, & Capitula sint licita. Secundò, Posito, quòd sint, quo tempore sint facienda. Tertiò, An, & quomodo obligent, & in quo foro, & an præciso iuramento. Quartò, An dato, quòd electus Pontifex ijs ligetur, possit nihilominùs secum dispensare, vel Confessario committere, vt secum ipse dispenset. Quintò demum, An iurans cum ceteris Cardinalibus aliqua mentali restrictione, & equiuocatione vti possit.

Has

Anchar. conſ. 281. incipien. In auxilium veritatis, & iuſtitiæ: *Barbat.* conſ. 1. *Alex.* conſ. 224. vol. 6. *Card. Iacobat.* de Conc. lib. 7. art. 5. *Burſatt.* conſ. 342. lib. 4. *Flam. Cherub.* in Compen. Bull. in Bull. [illegible] 53. Pij IV. in eligendis ſcho. [illegible] 1.

Has quæſtiones latiſſimè pertractarunt Ancharanus, Barbatius, qui agit de pactionibus Conclauis in electione Pauli II. de quo etiam Alexander, Cardinalis Iacobatius, & ex ijs Burſattus, Flaminius Cherubinus, & alij multi, vt infra videbimus. Vnde, *ne crambem afferam recoctam* (vt fert Adagium) breuiter rem perſtringam, & meam promam ſententiam forſan nouam, ſed validis, & antiquis nixam fundamentis.

An Capitula Conclauis ſint licita.

Iacobat. d. art. 5. nu. 150.

Azor. in Summ. p. 2. lib. 4. c. 5. verſ. Decimò quæritur.

Lauor. Var. lucub. tit. 1. c. 9. num. 51.

Dico igitur quoad primum, has conuentiones licitas ſemper habitas, & exiſtimatas, & vſque à temporibus Bonifacij VIII (vt notat Iacobatius) in vſu fuiſſe; imò, vt habetur ex Azorio, à temporibus Alexandri III citra; vnde nec nuperum, nec explodendum inuentum: quandoquidem in quacumque Sede vacante vſurpatum, vt ex multis Conclauibus apud Lauorium colligi poteſt.

Barbat. d. conſ. 1. nu. 9. & 14. *Card.* in cap. Licet de elect. quæſt. 44.

Et iurè quidem; cum ad Cardinales, vti Papæ conſiliarios, & Eccleſiæ cardines, feliciori regiminis directioni conſulere in poſterùm pertineat, vt notant Barbatius, & Cardinalis: & quia metus, & reuerentia abſunt, id impellit Cardinales, vt rem referant ad trutinam, & quicquid è Chriſtiana Republica futurum intelligunt, integrum ſibi eſſe putant edicere.

Cap. Vbi periculum §. cæterùm de Elect. in 6.

Barbat. d. conſ. 1. n. 25. *Iacobat.* de Conc. d. art. 5. n. 180.

Huic tamen aſſertioni aduerſari videntur ea, quæ Gregorius Decimus damnat, prohibens Cardinalibus *pactiones*, *intendimenta*, & *condicta*, vtpote quæ ſua ſunt plerumque, non quæ Ieſu Chriſti, reſpicientia, & annullat iuramenta, vt aduertunt Barbatius, & Iacobatius latiſ-

latiſſimè, ex quo Burſattus, & alij. Vnde arguunt, huiuſmodi pactiones, & Capitula nequaquam permittenda, neque facta admittenda: tum quia ex eis futuri Pontificis electio retardari poteſt, tum quia in præiudicium plenitudinis poteſtatis, ex ore Chriſti collatæ Pontifici, tendere ſummoperè videntur. *Burſat. d. conſ. 342. nu. 25.*

Fauet Conſtitutio Innocentij VI à Raynaldo relata. Cum enim Cardinales in Conclaui poſt obitum Clementis VI multas edidiſſent pactiones, nimiùm Pontificum lædentes authoritatem, Innocentius electus Pontifex ſua Conſtitutione illas reſcidit. *Raynal.* in Annal. Eccleſ. anno 1352. to. 16. n. 26. & ann. 1353. nu. 29.

Sed re vera Doctores iſti decepti ſunt, (vt euidentèr apparet) aut prurientes auribus noluerunt videre, quæ clariſſima ſunt in Textu, cuius ſaltem mentem aſſecuti non fuerunt; ibi enim Pontifex prohibet *pactiones, & intendimenta*, quæ retardare poſſunt electionem, vt ſunt, cum priuata res publicæ detrahit, aut cum Principibus morem gerere, & ab eorum nutu pendere ſatagunt Electores; id enim apertè in electione ſua magno cum Eccleſiæ Catholicæ diſcrimine Gregorius didicerat: Sedes namque Apoſtolica per tres ferè annos, Cardinalium diſcordijs, & Principum factionibus agitata, Paſtore viduata, vt notum eſt, vacauerat.

Idque apertè deducitur ex contextu, ibi; *Dum libertas adimitur eligendi*, & ibi; *Omni priuatæ affectionis inordinatione depoſita*, item: *Non, quæ ſua ſunt, quærant; non commodis priuatis intendant*; et tandē ibi: *Id acturi tantummodo, vt eorum miniſterio acceleretur vtilis, & pernéceſſaria totius mūdi prouiſio.*

Q Ex

Ex quibus, qui non cæcutit, haurire facilè potest, quæ Pontifex ibi prohibet, et annullat, et Summarium textus clarissimè exponit: *Cassat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data, vel facta essent de aliquo eligendo.* Et sic non illa, quæ futurum Ecclesiæ regimen respiciunt, et animaduersiones, vt ea euitentur, quæ in Antecessore, vti minùs laudabilia, reprehendi potuerant.

Non obseruantur Conclauis Capitula Cardinaliũ commodum tantùm respicientia.

Hinc etiam responderi potest Constitutioni Innocentij VI. nam re vera Capitula in illa damnata, reiectaque nullum Christianæ Reipublicæ commodum attingebant, sed omnia ad Cardinalium, et Collegij authoritatem ampliandam collineabant, & Pontificiam nimiùm coercebant; *Exempli gratia*, quòd non faceret Cardinales, donec eorum numerus reduceretur ad xvi. et tunc, cum consilio, et consensu, saltem duarum partium Cardinalium. Item, quòd non posset procedere contra Cardinales sine consensu omnium Fratrum, vel duarum partium; sic etiam in alienationibus, et concessionibus bonorum Ecclesiæ, et similia continebat. Nil igitur mirum, si reuocata, et cassa fuere.

Plat. in Vit. Clem. V. *Raynald.* tom. 15. Annal.

Reprehendi etiam poterant ea, quæ inita fuerunt in Conclaui Benedicti XI, in quo Clemens V. electus fuit, vt apud Platinam, et Raynaldum, et nihilominus ab ipso religiosissimè obseruata fuerunt.

Dicto cap. Vbi periculum.

Totum hoc subsequenti praxi vsurpatum videmus, et ab ortu dispositionis in Lugdunensi Concilio experientia coaluit, cum in cunctis

vaca-

vacationibus ab obitu Gregorij X. ferè ſemper huiuſmodi pactiones confectæ conſpiciantur apud Conclauium ſcriptores; et licèt non ſeruatæ, vt obijcit Iacobatius, nihilominùs ſemper conſcriptæ, et ſemper cum admiratione, et querelis non cuſtoditæ, vt infra videbimus.

Iacob. d. art. 5. num. 151.

Sunt autem conficiendæ (vt ad ſecundum dubium tranſeamus) in Nouendialibus, ne in Conclaui aliò Cardinales diuertantur, quàm ad miniſterium electionis, vt aduertit idem Lauorius poſt Panuinium, et Azorius iuxta Bullam Pij IV. licèt hodie ceſſent abſurda, conſiderata à Barbatio, et Burſatto, cum ex Bulla Gregorij XV et Vrbani VIII ſtatutis horis tantùm de mane, et veſpere in Cappella Xyſti electionis negotium peragi oporteat, et ſic cæteræ, quæ ſuperſunt, horæ à Cardinalibus huic operi tradi quidem poſſunt, vt experientia nos in eo Cōclaui apertè docuit. Modus autem, quo Cardinales in Nouendialibus citari ſolebant in craſtinum ad Capitula hæc peragenda, habetur in Diario Iulij Secundi in Nouendialibus poſt obitum Pij Tertij.

Conclauis pactiones quando ſunt conficiendæ

Lauor. loc. c. tit. 3. c. 5. n. 1. & 2. *Pānin* in Annot. ad Platin. in Vita Clem. V. *Azor.* par. 2. c. 5. *Bulla Pij IV* §. 3. verſ. & ingredientes *Barbat.* d. conſ. 1. num. 25. *Burſ.* d. conſ. 342 num. 26. & ſeq.

Ad tertium. An per ſe hæ conuentiones, et pacta inita obligent, an ex vi ſolius iuriſiurandi, et voti, et in quo foro, interno, an externo? In hac controuerſia duæ ſunt ex aduersò pugnantes ſententiæ, et tertia diſtinguit.

An, & quomodo obligent Conclauis conuentiones.

Prima, et magis cōmunis eſt negatiua, quòd ſcilicèt per ſe non ligent, neque ex vi iuramenti tanquam acceſſorij ad rem ſuapte natura non conſiſtentem, et prohibitam veluti maioris boni impeditiuam, vt latiſſimè videre eſt apud

Barb. d. conf. 1. *Iacob.* in d. art. 5. *Burſ.* d. conſ. 342. *Azor.* l. 4. p. 2. c. 5. verſ. Decimo quæritur. *Paleott.* de Sac. Conſtit. Conſul. p. 1. q. 3. art. 4. verſ. 2. *Lauor.* loc. cit.

citatos Doctores, & præſertim Barbatium, Iacobatium, Burſattum, Azorium, Paleottum, & Lauorium. Fundamentum eſt; nam hoc eſſet derogare, & infirmare plenitudinem Pontificiæ poteſtatis, cui nec ipſe Pontifex, licèt iuratus, poteſt cedere ex *Cap. ſi diligenti de foro competenti*, vt inquiunt Iacobatius, Albanus, & Decianus; ſic enim ab altero iudicaretur, quod fieri non poteſt, vt colligit Antonius Auguſtinus. Prima namque Sedes à nemine iudicatur in terris, aut ad aliquid peragendum cogitur. Vnde eo ipſo, quòd Pontifex eſt renunciatus, ſolutus dicitur ab omni vinculo promiſſionis, iuramenti, & voti, cum illo caſu, vt ponderant Alexander & Albanus, votum, & iuſiurandum in Eccleſiæ, & amplitudinis Pontificiæ poteſtatis detrimentum magnoperè verterentur. Hinc in Sede vacante Eugenij IV. ex conſilio Cardinalis Bononienſis ceſſatum fuit à ſimilibus Capitulis tanquam nullius roboris, vt refert idem Iacobatius.

Iacob. d. art. 5. n. 146. *Alban.* de Cardin. q. 36. *Decian.* conſ. 14. n. 59. vol. 3.

Ant. Auguſt. in Epit. iur. vet. lib. 2. tit. 13.

Alex. & *Alban.* loc. cit.

Iacob. d. art. 5. n. 148.

Cumque eadem controuerſia exagitata fuiſſet ſub Iulio II. inter Cardinales, qui, fauentibus nonnullis Principibus, Piſis Concilium indixerant, conſideratis præſertim Capitulis, & conuentionibus ab eodem Iulio in Conclaui, demortuo Pio III. & poſt ſuam electionem, iuratis (quæ impreſſæ fuere Pariſijs anno 1612 ex Bibliotheca Regia) & Iulius nonnulla feciſſet contra eas, quas iurauerat, conuentiones, nihil tamen actum eſt, vt obſeruat Spondanus inquiens, *Quàm infirmæ ſint obligationes in eo, qui ſuprema pollet authoritate, maximè cum noui emergunt*

Spondan. Annal. Eccleſ. to. 2. ann. 1511. n. 9. in fine.

gunt

gunt casus alicuiusmodi excusationis, nemo non intelligit, & exemplis aliorum Pontificum, qui se similibus obligationibus subiecere, confirmatur; possunt enim ipsi se ipsos ab ijs liberare, cũ expedire viderint. Hæc ipse. Et tamen in illo casu iurauerat Iulius, se ipsum à periurio, & anathemate, quibus, si falleret, se subiecerat, non absoluturum, neque absolutionem alteri commissurum.

Ex aduersò alij affirmant obligari ac quilibet priuatus, cum iuramenta semper sint seruanda ex Canonum dispositione, nisi ea ad interitum vergant salutis æternæ.

Cap. Debitores De iureiurando cum concord.

Nec ambigendum, quin Papa iureiurando ligetur, vt tradunt Albanus, Imola, & Felynus post Antonium, & alios apud Barbatium, & Iacobatium, & notatur in *C. authoritatem* 15. *q. 6.* latè etiam hoc firmant Decius, & Fragosius, qui ait, grauiùs ex transgressione peccare, tanquam in maiori dignitate constitutum iuxta illud Iuuenalis.

Alb. Imol. & Felyn in c. 1. de Constit. n. 33. *Barbat.* d. cons. 1. nu. 77. *Iacob.* d. art. 5. à nu. 11.

Dec. cons. 151. *Fragos.* de Repub. Christ. par. 2. lib. 1. disp. 1. §. 2. nu. 17.

Iuuenalis Sat. 8.

Omne enim vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quantò maior, qui peccat, habetur.

Secundò probant, quia negari non potest, quin Papa contraxerit cum Ecclesia à Cardinalibus tunc repræsentata, vt idem Iacobatius notat; at certum itidem est, ipsum ex contractu teneri, vti firmant Felynus, Cardinalis, & Albanus, quia hoc nititur iuri naturali, & ab eo originem sumit, vt ait idem Felynus, & alij penes Barbatium, & quòd absque iusta causa nequeat ab illo resilire probat Vasquez ex communi Doctorum opinione: & de Principe ad aliquid se obligante, quòd teneatur ad obseruan-

Iacob. d. art. 5, lib. 7. nu. 73.

Felyn. d. c. 1. nu. 23. de Constit. & in c. 1. de probat. not. 1. *Card.* cons. 147. *Dominus noster Papa Abb.* d. c. 1. de Constit. & in c. 1. de probat. num. 1. & 3.

Barbat. d. cons. 1. nu. 1. *Iacobat.* d. ar. 5. nu. 21. *Vasquez* Controu. illustr. c. 26. num. 10. 12. 16. & 17.

uantiam pactorum, latè congerit doctrinas Aluarez, probans, quòd nec de plenitudine potestatis potest illis contrauenire, prout etiam scribit Azorius.

Aluar. de priuil. pauper. p. 1. q, 6. nu.36. & 37.

Azor. p. 1. lib. 5. c. 21.

Imò tanquam Pontifex magis proprio iureiurando deuinctus videtur, vt ceteris, quidquid voto, & iuramento promiserint, seruandi præbeat exemplum. Vnde Paulum II Cardinalis Papiensis in epistola, quæ incipit, *Quid est hoc Paule?* arguebat de inobseruantia iuramenti; conqueriturque de eo in epistola sequenti cum Cardinali Theanensi.

Card. Papien. epist. 177.

Tertia est opinio aliorum, qui distinctione vtramque conciliare nitũtur; si enim, inquiunt, seruari iuramentum potest absq; dispendio salutis æternæ, vel graui Pontificiæ authoritatis detrimento, vel Ecclesiæ damno (omnia enim hæc simul requirunt) & res, de quibus iuratum est, tendant ad bonum publicum, & tunc seruandæ sunt: Si verò secus sit, & tunc minimè exequendæ: Et si res est dubia, tunc etiam sunt obseruandæ conuentiones, cum in materia peccati tutior semper sit pars eligenda. Hanc conclusionem amplectitur Cardinalis Albanus, & ratio est, quia in primo casu, præciso etiam iuramento, ex vi rei iuratæ obligaretur Pontifex, cum æqua, & iusta sit, & ad bonum publicum directa. Nobis autem, licèt in eadem sententia progredientibus, alius nihilominus arridet conciliationis modus, & *nouam semitam quærimus in veteri via*, vt ait sanctus Hieronymus, cum ex vna parte summam, amplissimamque Pontificis authoritatem lædere vel minimùm non au-

Card. Alban. loc. cit. quæst. 36. vers. finem.

S. Hier. ad. Ageruch. epist. 11.

audeamus: ex alia verò res mali exẽpli, & ſcandalum generans apud Fideles videri poteſt obliuio, & deiectio rerum voto, & iuramento promiſſarum. Ratione enim vincimur, & dictamine naturali, hocque ſummoperè in Pontifice exoptandum, qui ratione potiùs, quàm ſuprema vti debet authoritate, vt docet ſanctus Gregorius, inquiens: *Idem Apoſtolorum primus tanta donorum gratia repletus, tanta miraculorum poteſtate ſuffultus, non ex poteſtate, ſed ex ratione reſpondit*: ne & illud Diui Bernardi obiici poſſit; *Quomodò non indecens tibi, voluntate pro lege vti, & quia non eſt, ad quem appelleris, poteſtatem exercere, negligere rationem?* Et ſic alia diſtinctione vti nos poſſe cenſeremus in hac controuerſia dirimenda.

S. Greg. in Regiſt. epiſt. 39. lib. 9. indict. 4.

D. Bernar. lib. 3. de Conſider. cap. 8. Edit. Rom.

Vt autẽ clarior euadat reſolutio, ſupponimus ex communi Theologorum, & Canoniſtarum doctrina, rem lege imperatam duplici modo ad praxim deduci poſſe. Aut enim coactiuo imperio, aut directiuo tantùm dictamine obſtetricante, vt ita dicamus, ad eſſe reducitur, vt de lege aſſerit D. Thomas, & apud eum omnes Scribentes, præſertim verò Caietanus, & pariter firmant Vaſquez, Sales, & Durandus. Primo modo ad leges ſeruandas trahuntur ſubditi: ſecundo Principes ſuperiorem non agnoſcentes deducuntur; nam, vt ait Diuus Chryſoſtomus: *Non ſimilitèr legem ſeruat, qui ſub lege, & qui ſupra legem eſt*, adeò vt noſtro iudicio dicere velit, quòd Princeps à ſe cogatur, ſed ſubditi à Principe. Et clariùs cum Valentia additur, debere Principem neceſſariò id, quod per legem aliјs

D. Thom. 1. 2. q. 96. ar. 5. ad 3.

Vaſq. diſp. 167. *Sales* lib. 1. de legib. c. 11. qu. 1. *Duran.* in tract. de legib. §. ſed ſi quæras verſ. ad primum in fine.

D. Chryſoſt. Hom. 2. in Epiſt. 1. ad Timoth.

Valen. to. 2. diſp. 7. qu. 5. de lege humana p. 4.

alijs præſcribit, præſtare, quando ijs rationibus, quæ ſimiliter ipſum Principem attingunt, ad condendam legem adducitur. Hoc tamen non idcirco neceſſariò præſtare debet, vt vitet pœnam, ſed vt vitet certè peccatum, quod alioquin committeret ex vi eiuſdẽ legis, quam ipſe condidit, quatenus illa lex etiam naturali, & æterna lege fulcitur, & nititur; lex enim humana, ſi iuſta eſt, pendet à lege æterna, & naturali, à qua deriuatur, iuxta S. Thomam, et omnium Theologorum ſententiam, vt apparet ex eodem Valentia, Caietano, Victoria, Vaſquez, et Soto. Et hac de re latè, & appoſitè diſſerit P. Marquez, & priùs valde ad rem noſtram Turrecremata.

S. Tho. d. qu. 96. art. 4.

Valen. d. loc. pun. 4. paulò poſt medium. *Caietan.* d. art. 5. in reſpon. ad argum. *Victor.* in relect. de poteſt. ciuil. nu. 21. *Vaſquez* l. 2. diſp. 168. c. 3. *Sotus* l. 1. de Iuſt. & iure qu. 6. art. 7.

Marquez in Guber. Chriſt. lib. 2. c. 2. *Turrecrem.* de Author. *Papæ* qu. 57.

Pari modo nobis ratiocinandum videtur de conuentionibus, & pactis voto, & iuramento roboratis, cum vota pari paſſu incedant, vt in terminis noſtris arguit idem Valentia, dicens: *Quòd autem poſſit quis per legem propriam ſe etiam ipſum obligare, ſecundùm vim legis directiuam, ideſt, ſibi etiam inijcere obligationem faciendi aliquid ad vitandum peccatum, ſatis confirmatur ex natura, & vinculo voti, per quod conſtat, hominem poſſe ſe ipſum obligare*; quidni igitur poſſit etiam per legem, qua ſimul, & ſe, & alios deuincit? et idem alibi firmans ait: *Votum eſt veluti quædam lex humana particularis*. Imò hæ conuentiones noſtræ communiter, & vulgò leges appellantur, eodemque ſenſu eas vſurpans Cardinalis Papienſis in dicta epiſtola ad Cardinalem Theanenſem incipienti *Non precibus*, ait: *Vt ſeruandas ſibi putaret leges votas, atque iuratas*.

Valen. loc. cit, verſ. *ad primum igitur, & ſecundum.*

Valen. d. diſp. q. 5. p. 9.

Card. Papien. epiſt. 178.

Hoc

Hoc ſuppoſito; dico, quòd, aut loquimur de cogendo Pontifice ad exequenda, quæ iurauit ac vouit, & ſemper Doctoribus negatiuæ opinionis aſſentirem; in his enim terminis locum habent rationes ab ipſis conſideratæ, non poſſe videlicet Pontificem, & Primam Sedem iudicari, aut cogi ab aliquo mortalium, adeo quòd nec ipſe huic beneficio renunciare, poſſit vt latè firmant Caietanus, Suarez, Bellarminus, & innumeri alij, cum neque etiam ſponte poſſit alicui ſe ſubmittere iuxta Turrecrematam; & hoc locum habet in foro externo. Pari pacto cum iuramentum vergeret in diſpendium Eccleſiæ Vniuerſalis, ſiue ſummæ à Deo ſibi traditæ poteſtatis, quod eſt præcipuum ex aduersò Scribentium, & Alexandri fundamentum.

Caiet. tr. 2. de poteſt. Papæ. *Suar.* adu. Reg. Angl. l. 4. c. 7. præſertim nu. 3. *Bellar.* de Conc. l. 2. c. 18.

Turrec. in Sum. c. 104. lib. 2.

Alexan. d. conſ. 224.

Aut loquimur de Pontifice ſecundùm vim directiuam, et inſpecta iuſtitia, et æquitate rerum voto promiſſarum, et in foro interno: et tunc, cum hæ ſint ad publicum bonum directæ, tenebitur illas, vt quiſque alius priuatus, ſeruare, cum his tamen differentijs. Primò, quòd priuatus ab alio ſuperiore, ſed Pontifex à ſe ipſo cogatur. Secundò, quòd priuatus indigeat authoritate Superioris ad ſe vinculo ipſo ſoluēdum, Pontifex ſecùs, vt infra videbimus, cum de diſpenſatione tractabimus; aliàs enim ſub reatu peccati mortalis, niſi leuis ſit materia, tenebitur ad ſe ipſum pactionibus iuſtis, iuratiſque conformandum ex vi ipſa directiua, et in foro interno. Vide multa de hoc apud Sotum, et Couarruuiam.

Sot. de iuſt. & iur. lib. 8. qu. 6. art. 7. *Couar.* in cap. Alma mater. p. 2. §. 1. nu. 3. & 4.

Hinc ex communi Canoniſtarum doctrina ſequitur, Pontificem peccare poſſe, cum ſit homo, et viator, ac teneri Conſtitutione *C. omnis vtriuſque ſexus*, cum agatur de foro interno, et materia; Diuina lege in genere imperata, firmant Ioannes Andreas, et Archidiaconus in *C. fin. de pœnitentia*, vbi, quòd non poteſt Papa ſibi remittere pœnitentiam à Confeſſario inflictam: et ita tenent Gloſſa, Martinus Garati, Iacobatius, et ex D. Thoma firmat Turrecremata, allegans Albertum, et Bonauenturam.

Gloſ. in cap. Sanè *il ſecondo* de Offic. deleg. & in cap. nemo. 9. qu. 3. *Mart. Garat.* tract. de princ. qu. 36. *Iacobat.* lib. 6. art. 14. nu. 39. & lib. 7. art. 5. nu. 10. & 30. *D. Thom.* in 4. diſt. 19. *Turrecrem.* in ſumm. d. c. 104. lib. 2. circà princ.

Fauet etiam huic aſſertioni commune axioma, aliquem ea, quæ licitè non facit, non poſſe facere, prout ait Seneca: *Id facere laus eſt, quod decet, non quod libet*: et de Papa Theologi, et Canoniſtæ affirmant, quòd illius poteſtas, quamuis ſumma, eſt tamen coarctata ad limites dictaminis rationis naturalis, et honeſtatis, prout videri poteſt apud Decianũ: adeò vt, quæ ſunt irrationabilia, facere non poſſit; ſine dubio (dicam cum Tertuliano) *id non debet licere, quod malè fit, & vtique hoc ipſo præiudicatur licere, quod bene fit*. Et elegãter inquit Caſſiodorus: *Cum omnia poſſimus, ſola credimus licere nobis laudanda*. Sed elegãtiùs dixit ſanctus Ambroſius loquens de Dauid. *Quem mihi tu huiuſcemodi reperias virum, qui in poteſtate conſtitutus, putet ſibi quod non decet non licere, qui ſe legibus obſtringat ſuis: & quod per iuſtitiam non licet, nec per poteſtatem licere agnoſcat?* Hinc optimè de ſe ipſo profitetur Innocentius VI. apud Raynaldum, inquiens: *Cum enim illud poſſe dicamur, quod de iure poſſimus; quoties iuris tranſcendimus limites, rapimur extra potentiam*. Et hoc

Senec. in Octauia.

Decian. d. conſ. 14. nu. 69. vol. 3. & conſ. 8. nu. 19. & 30. vol. 1.

Tertul. in Apologet. cap. 4.

Caſsiod. lib. 10. Var. Theod.

S. Ambr. in Apolog. 2. Dauid cap. 3.

Innoc. VI. in epiſt. ad Petrum Regem Caſtellæ.

Raynal. to. 16. Annal: Ec. Eccleſ. ann. 1357. nu. 10.

pro-

procedit præcipuè in Pontifice, qui poteſtatem accepit à Chriſto *In ædificationem & non in deſtructionem*, vt loquitur Diuus Paulus, et docet Driedo. Quare ait Albanus, *quòd Papa animaduertere debet, eò minùs ſibi licentiæ eſſe, quò plùs habet poteſtatis*, & ſequitur cæteros Thomas Delbene; neque in hoc vti poteſt plenitudine poteſtatis, nè audiat Diuum Bernardum ſibi obijcientem: *Sic factitando probare ſe habere plenitudinem poteſtatis, ſed iuſtitiæ fortè non ita*. Cùm igitur (vt ad rem noſtram redeamus) intelligenda ſit noſtra aſſertio non de iniuſtis, ſed de iuſtis pactis, & capitulis, & de ijs, quæ ad Reipublicæ Chriſtianæ bonum diriguntur: dico, Pontificem ea, quæ iuſta ſunt, & publico fauori conſentanea, & ab ipſo iurata, teneri ex vi directiua, & ad amoliendam peccati labem amplecti æquè ac quemlibet alium, qui ex vi coactiua compellitur (præciſa tamen pœnæ inflictione) imò maiori vinculo, cum plùs ipſe, quàm ipſo inferior, debitor ſit ſapientibus, & inſipientibus, vt in altiori collocatus culmine Dignitatis. Vnde ſponte, & non coactè aliqui Pontifices, ſuapte voluntate impellente, ex vi naturalis directionis iurarunt, huiuſmodi res ſeruare, quas vt plurimùm in capitulis, & pactis, vel legibus Conclauis complecti ſolet, vt videre eſt præſertim in iuramento Bonifacij VIII. ineunte Pontificatu apud Raynaldum.

D. Paul. 2. Cor. 10. *Dried.* de Liber. Chriſtian. lib. 1. c. 9. fol. 29.
Alban. de Card. qu. 39. p. 2. in fin.

Tho. Delbene de Immun. Eccleſ. p. 1. c. 8. dub. 47. ſect. 4.

D. Bern. lib. 3. de Conſider. cap. 4. Edit. Antuerp.

Raynal. to. 15. Annal. Eccleſ. in Append. ad tom. 14. ann. 1295.

Et, vt rem ad praxim reducamus, examinare libet poſtrema pacta, & leges à nobis iuratas. Et primò de Pace inter Chriſtianos Principes procuranda, cum ſæuiſſimæ exarde-

ſcerent inter ipſos diſcordiæ, & bella cruenta. Quis enim dicere audebit, ad id non teneri Pontificem Chriſti Vicarium, & Vniuerſalem Patrem? &, ſi pacem non vrgeret, non peccare mortaliter, etiam præciſo omni iuramento, ex vi ſcilicet directiua? Secundò de executione Tridentini Concilij. Tertiò de ſarta tecta ſeruanda Eccleſiaſtica libertate, & Cardinalium dignitate ad priſtinum ſplendorem reuocanda, illiſque à Principum iniurijs vindicandis. Quartò de non inferendo bellum Principibus Chriſtianis abſque Cardinalium conſilio. In quo πάρεργον conſiderabam, Pontifices ſcilicet in re graui, & ardua, ſi conſilium Cardinalium non exquirant (licèt ad id non teneantur in rebus leuioris momenti) peccare, cum exponant ſe probabili errandi periculo, vel ius tertij offendendi (in moralibus dico, non in rebus fidei, in quibus nunquam deficere poſſunt ex peculiari Dei aſſiſtentia) non ſolùm conſiderata humani intellectus imbecillitate, ob quam Deus Moyſi, ſuo licèt diuino ſpiritu afflato, conſiliarios adiecit, & aſſumi in partem ſollicitudinis præcepit; ſed ex antiqua Eccleſiæ conſuetudine, adeo quòd hoc expreſsè Pontifices profitebantur, & iurabant in profeſſione, quã refert Baronius. Sunt, non abnuo, nonnulla ex ipſis pactis, quæ Cardinalium, & Sacri Collegij fauorem tantummodo ſpectant; &, licèt ea magnam præſeferant æquitatem, nihilominùs Pontificem, illa non ſeruantem, mortalis peccati reum agnoſcere non auderem.

Pontifices in re graui Cardinalium conſilium requirere debent.

Baron. to. 10. Annal. Eccleſ. ann. 869.

Quiſ-

Quiſnam igitur inficiari poterit, quin vi directiua Summus Pontifex cogendus à ſe ipſo ſit, ob euitandum peccati reatum, ad ſeruandas iuſtas Conclauis leges æquè, ac quilibet alius vi coactiua ad Superioris leges amplectandas impellitur?

Ad quartum modò quæſitum deueniamus: An dato, quòd Pontifex, vt probauimus, vi directiua, & ſub peccati mortalis pœna, ad iuſta pacta iurata ſeruanda teneatur; poſſit nihilominùs ſecum ipſe diſpenſare, aut facultatem Confeſſario tradere, vt ſecum ipſe diſpenſet?

An Pontifex diſpenſari poſſit ab obſeruantia dictorum Capitulorum.

Et quidem abſolutè loquendo, nemo in dubium reuocare poteſt, quin vtramque Pontifex habeat facultatem, & ſecum ſcilicet diſpenſandi, & eam ſecum diſpenſandi tribuendi Confeſſario ex D. Thoma, Caietano, Suarez, & Sanchez; cũ diſpenſatio ſit actus iuriſdictionis voluntariæ reſpectu eius, in quem exercetur; & ideò non requirit perſonam diſtinctam à diſpenſante, vt docent Canoniſtæ.

D. Thom. in quodlib. 4. art. 13. in corp. *Caiet.* 2.2. qu. 96. art 5. verſ. ad hoc dubium. *Suar* de legib. lib. 6. c. 12. num 8. *Sanchez* de matrim. lib. 8. diſp. 3. nu. 6.

Canoniſtæ in cap. 1. de Conſtitut.

Vis autem difficultatis in eo eſt: An abſque cauſa diſpenſare poſſit, an verò, vt poſſit, cauſa requiratur: & in dubio, an cauſa præſumatur in Principe ſecum diſpenſante.

An in dicta diſpenſatione requiratur cauſa.

Pro clariori ſolutione ſupponendum nobis eſt ex communi Scribentium ſententia, duo requiri ad diſpenſationem, ſcilicet cauſam, ex qua appareat diſpenſationem eſſe vtilem bono communi, & authoritatem, vt habetur in Decreto *diſt. 1. quæſt. 7. per totam*, & ex Valentia, Sanchez, & Suarez, qui demonſtrat, eſſe communem Theologorum, & Canoniſtarum, &

Valent. to. 2. diſp. 7. qu. 5. punc 9. *Sanch.* loc. cit. lib. 8. diſp. 18. num 3. *Suar.* vbi ſuprà de legibus cap. 18. nu. 3. & 4.

quòd

quòd multi Canoniſtæ, qui pro contraria allegantur, hanc ſequuntur, prout Abbas, qui ait: *Vnde ſi iurat, obligatur Deo, nec ſine cauſa poteſt ſeipſum abſoluere, vel abſolui facere.* Et alibi idem Abbas cum Gloſſa, & Innocentius, & Felynus, & Fragoſius, qui loquens de Papa ait, quòd ſine cauſa non eſt exemptus ab obligatione ſeruandi, quod iurauerat; ſicut etiam D. Thomas docet, quòd Papa non debet diſpenſare in rebus huiuſmodi abſque graui, & magna cauſa: & ita tenent Alexander, & alij innumeri vltra modernum Nicolartem,

Abbas. in d. c. 1. de Conſtit.

Gloſſ. in cap. Quanto de iureiur. & ibi *Abbas. Innocen.* in cap. Cum inter de renunciat. *Felyn.* in d. cap. 1. de Conſtit. nu. 33. *Fragoſ.* de Rep. Chriſt. lib. 1. p. 2. diſp. 1. num. 17.

D. Tho. in d. Quodlib. ar. 13.

Alex. d. conſ. 224. num. 6. & 7. lib. 6.
Nicolar. de concord. German. tit. 3. dub. 3. §. 5. & §. 8.

Et hoc comprehendit omnes Legislatores, et Principes, adeò quòd, ſi alterutra harum duarum conditionum deficiat, peccet is, qui diſpenſat, iuxta Sanctum Thomam, & Caietanum aſſerentem, quòd pro ſola voluntate, & libito diſpenſantis non dicitur diſpenſatio, ſed diſſipatio: & Ancharanus poſt Gloſſam, et Doctores ait, Papam peccare diſpenſando ſine cauſa. Vnde ex adductis videtur reſpondendum, non poſſe Pontificem ſecum abſque cauſa diſpenſare, et, ſi de facto diſpenſat, peccare.

S. Thom. p. 2. qu. 97. art. 4. & ibi *Caietanus*, & in d. qu. 96. art. 5. in fin.

Ancharan. in Cap. Non eſt, de Vot.

Controuertitur autem, an peccet mortaliter, vel venialiter diſpenſando ſecum ſine cauſa: & poſt cæteros Diana, mouens dubium, vtramque refert opinionem, adducitque plures affirmantes, peccare mortaliter ex Tridentino Concilio grauiter prohibente diſpenſationes ſine cauſa. Ita firmant Suarez, Couarruuias, Sanchez, Malder, Granado, Gordonus, & etiam D. Thomas, & Sotus, ac Nauarra: nam

An Pontifex in prædicta diſpenſatione ſine cauſa mortaliter vel venialiter peccet.

Diana par. 8. tract. 3. reſol. 9.

Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 5. de Matrim.
Suar. de leg. lib. 6. c. 18. n. 9. *Couar.* in 4. Decret. 2. p. c. 6. § 9 n. 7. *Sanch.* in Opuſc. lib. 5. c. 1. dub. 5. n. 6. *Mald.* in 1. 2. q. 97. art. 2. dub. 2. poſt primam concluſ. *Gran.* 1. 2. contr. 7. tract. 3. p. 2. diſp. 17. ſect. 3. n. 24. *Gordon.* in Sum. lib. 2. q. 15. c. 5. n. 1. *D. Thom.* 1. 2. q. 97. art. 4. *Sot.* de iuſt. & iur. q. 7. ar. 3. *Nauar.* cap. Si quando de reſcript. except. 8. n. 13

eſt

eſt communis opinio Scribentium, quibus adde Vaſquez, qui conſiderat, ſummam Pontificis poteſtatem eſſe ad ædificationem, vt diximus, & non ad deſtructionem.

Vaſquez contr. illuſtr. lib. 1. c. 25. n. 16. & 17. in fin.

Negatiuam ſententiam, quòd ſcilicet peccet tantùm venialiter, amplectitur Diana, adducens pro ſe Valentiam, Salas, & Villalobum. At Valentia putat probabile, quòd peccet mortaliter, vnde adduci non poteſt ſimpliciter pro negatiua.

Diana loc. cit. & in p. 1. tr. 10. reſol. 35.

Valen. tom. 2. diſp. 7. qu. 5. pun. 5. Salas de lege diſp. 20. ſect. 5. num. 54. & 55. Villalob. in Sum. to. 1. tr. 2. dub. 4. nu. 6. Valen. loc. cit. pun. 9.

In hac controuerſia exiſtimo, non diſcedendum ab affirmatiua, & communi: tum quia in materia peccati, & quæ conſcientiam tangit, tutius eſt fauere opinioni ſtrictiori: tum quia (& hæc ratio vim facit, quæ ex ſuppoſitis clarè deducitur) dato, quòd Pontifex ex vi directiua ad ſeruandas conuentiones iuratas, vt probauimus, ſub vinculo peccati mortalis ſit deuinctus, quoties ſoluit ſe à ligamine ſeruandi, quod vouerat, conijcit ſe in occaſionem proximam incurrendi peccatum: ergo & peccat mortaliter, non venialiter tantùm, ſecundùm propoſitiones ab omnibus receptas. Ita Caietanus, Suarez, Caſtropalaus, & alij paſſim. Et hoc non oritur *ex defectu authoritatis, quam habet ampliſſimam* (vtor verbis Victoriæ) *& à nullo limitabilem, ſed propter materiam ipſam, quæ non recipit diſpenſationem ſine magno malo Eccleſiæ*.

Caiet. in Sum. verb. Periculum. Suar. de pœnit. diſp. 32. ſect. 2. Caſtrop. de pecc. tr. 2. diſp. 2. pun. 9. §. 3.

Victor. de Poteſt. Papæ, & Conc. num. 20.

Vrgeo ampliùs: nam ex communi Scribentium ſententia Papa peccatum mortale incurrit, quoties diſpenſando abſque cauſa ſcandalum inde oboriretur; at certum eſt, in caſu noſtro, moraliter loquendo, ſcandalum generari:

etenim

etenim cum Pontifex iuret, & voueat formatarum Conclauis legum obseruantiam, quando contra illas committit, non est, qui non videat, admirationem, & scandalum oriturum in Romana Ciuitate omnium gnara, & nihil reticente, & vt Tertullianus de Athenis ait *Linguata Ciuitate*, cuius proprium iuxta Diuum Hieronymum est, *Laudare, & detrahere, audire, & proloqui*: idemque Diuus Hieronymus de eadem dicit, *In maledica Ciuitate, & in Vrbe, in qua Orbis quondam populus fuit*; cum venire contra iuramentum per se generet scandalum, vt in terminis nostris considerauit Iacobatius, & clariùs ex duabus supra allegatis epistolis Cardinalis Papiensis euincitur.

Tertull. lib. de Anima circa princip.

Hier. epist. 17. ad Marcellam: & epist. 10. ad Principiam.

Iacobat. loc. cit. art. 5. n. 16. & 101.

Adde, quòd, cùm pleræque ex illis pactionibus sint directæ ad bonum publicum, ex earum contemptu graue emergit damnum Reipublicæ Christianæ, quæ iure exigit à Pontifice, vt quod iurauerat, seruet: quod totum peccare illum mortaliter in re graui conuincit. Ad quod considerabam, nos non esse in casu legis dispensandæ, sed pacti, & conuentionis iuratæ. At valde diuersum est; nam Principes, et Pontifices leges promulgant, et condunt, non autem iurant; et nihilominùs in illarum dispensatione exigunt Authores, et causam, et quidem grauem, vt vidimus, ne peccent; quantò ergo fortiùs in pactionibus hisce iuratis, quarum fractione violatur Iustitiæ virtus, non seruando, quod est in fauorem tertij promissum, & quod est iuratũ in fauorem Religionis, contemnendo? Et certè hoc animaduertere debent

Pon-

Pontifices à Domino Dominorum plùs cæteris ipſos fore puniendos, cum Superiorem in terris non habeant, & terribilius ſibi iudicium imminere ſciant ex Canone, & Imola, Pauino, & Iacobatio, qui cæteros cumulat.

Cap. Aliorum. 9. quæſt. 3. *Imol.* in c. Propoſuit de conceſſ. Præben. *Pauin.* de viſitat. q. 10. p. 1. num. 33 *Iacobat.* lib. 7. art. 5. nu. 20.

Dices, ceſſare omnem ſcrupulum in caſu noſtro; nam ſemper in Papa iuſta eſt præſumenda cauſa, & ſic ſcandalum, & peccatum mortale ceſſabit ex deductis. Quod autem cauſa præſumatur habemus *in C. Nõ nos 40. diſt. cum concord.* & firmant Butrius, Alexander, Burſattus poſt Cynũ; & Gabriel ex Iaſone dicit, commune eſſe opinionem tam Canoniſtarum, quàm Legiſtarum, quibus adde etiam Vaſquez.

Butr. in cap. Cum inter de renunc. *Alex.* conſ. 2. vol. 1. & d. conſ. 224. l. 6. num. 8: *Burſ.* d. conſ. 443. num. 21. *Cyn.* in l. reſcripta C. de precib. Imper. offereq. *Gabr.* comm. concluſ. de iure quæſ. non tollen. concluſ. 3. nu 4. *Vaſq.* contr. illuſtr. lib. 1. c. 2. nu. 3. & cap. 25. nu. 17. q. 28.

Huic obiectioni tripliciter reſpondetur. Prima ratio ex cõmuni exceptione apud eundem Gabrielem deſumitur, videlicet non præſumi cauſam, quando ex diſpenſatione oriretur ſcandalum, vt inquiunt Panormitanus, & Felynus. At in caſu noſtro probatum eſt ſcandalum fore, vt oboriretur; ergo &c.

Gabr d. concl. 3. num. 13. limit. 8.

Panorm. & *Felyn.* in Cap. Quæ in Eccleſiarum de Conſtit.

Secunda limitatio apud eundem Gabrielem reſponſionem præbet; nam cauſa non præſumitur, quando eſt ius tertio quæſitum ex contractu. At in noſtris terminis conſiderauimus ex contractu inito cum Collegio Cardinalium, & per eos cum tota Chriſtiana Republica ius fuiſſe illi quæſitum, vt ſcilicet res ad publicam vtilitatem ſpectantes iuramento promiſſæ ſeruentur, ergo, &c.

Gabr. d. concl. 3. nu. 13. in 7. limit.

Tertiò reſpondet Albanus, illud ſcilicet non procedere, quando à lege naturali, hoc eſt pacto, aſtringeretur Princeps ad ſeruandum, quod

Alban. d. qu. 36. circa fin.

promiſerat, & eò fortiùs ex vi iuramenti, & voti; nam aliàs ſequeretur abſurdum: nunquam enim contrahens cum Principe eſſet tutus, quòd is ſtaret contractui, & nemo cum ipſo contraheret, neque fœdus iniret, ad quod multa allegat. Et ſi cauſa in his caſibus non præſumitur, idem & fortiùs erit in terminis noſtræ quæſtionis dicendum.

Obiicitur ſecundò, hoc iuramentum præſtitum fuiſſe, dum Papa erat adhuc Cardinalis, & ſub qualitate Cardinalatus, vnde factus Pontifex non teneretur illud ſeruare; vt in ſimili dicimus de Prælato, qui iurat aliquid facturum contrahens ſub nomine dignitatis, nam ſi deſierit eſſe talis, vel deponatur, iuramenti vinculo non tenetur iuxtà Ancharanum, & Felynum, & hoc argumento potiſſimùm vtuntur Burſattus, Barbatius, Laudenſis, Alexander, Iacobatius, Albanus, & Turrecremata.

Anchar. in cap. Venerabilem de Elect. nu. 9.c. Si quis iam translatus 21. q. 2. *Felyn.* in cap. 1. nu. 7. de probat. *Burſatt.* d. conſ. 443. num. 23. *Barbat.* d. conſ. 1. nu. 94 *Lauden* de Cardinal. q. 33. *Alex.* d. conſ. 224. vol 6. *Iacobat.* de Conc. d. lib. 7. art. 3. verſ. et ſi dicatur. *Alban.* de Card. qu. 36. & tract. de Poteſt. Papæ, & Concil. nu. 127. & 128. *Turrecrem.* in Sum. de Eccl. libert. lib. 2. c. 104. & 105.

Sed certè miror, tot doctos viros re leuiſſimè perpenſa hoc argumẽto deterritos; apertiſſima eſt enim differentia. Nam Cardinalis iurans agit de re, atque ſe deuincit ad rem, quam, vt in proxima potentia ad Pontificem euadendum, ſeruare eſt in animo, cum Pontifex erit, & ſic obligat ſe contemplatione futuri Pontificatus; ſiquidem vt Cardinalis, certum eſt, quòd obligatio eſſet eluſoria, etenim de re ad ſe non ſpectante fieret. Cum igitur intendat tempus ſummi ſui Apoſtolatus, nil mirum, ſi tunc incipiat obligari, ſicut dicunt Doctores de obligatione vno tempore cõcepta, & ad aliud tempus dilata. Sed in Prælato ſecus eſt: nam con-

L. Centeſimis 46. & l. Interdum. 73. ff. de verb, oblig. cum concordat,

trahit

trahit, et iurat, vt talis, et de re ad ſe vti talem ſpectante, non vt futurus Epiſcopus alterius ciuitatis, ſed illius, cuius eſt Epiſcopus tempore promiſſionis; vnde nil mirum, ſi cum tranſit ad aliam, & res, de qua contraxit, non pertineat ad ſuã diſpoſitionẽ, tũc incipiat non teneri.

Reiectis igitur contrarijs iterùm dico, Pontificem, ex vi directiua dictaminis rationis, teneri ad ea, quæ vouerat, & quæ iurauerat Cardinalis, cùm bonum commune reſpiciunt, et Catholicæ Eccleſiæ fauent vtilitati.

Neque hoc eius ſummæ aduerſatur poteſtati; etenim cum D. Bernardo inſpiciendum eſt Pontifici, *Primùm, an liceat; deinde an deceat, poſtremò an expediat. Nam etſi conſtet, in Chriſtiana vtique Philoſophia non decere, niſi quod licet; non expedire, niſi quod decet, & licet: non continuò tamen omne, quod licet, decere, aut expedire conſequens erit.* Et contractiùs idem ait: *Sicut non omne, quod libet; licet; ſic non omne, quod licet, ſtatim etiam expedit.* Imo ex eo ſuam Pontifici manſuram πανβασιλείαν ſartam tectam ambigendum non eſt; ſibi enim ipſe lex eſt, & moderator, & teſte Seneca, *minimum decet libere, cui multum licet*, quod elegantiſſimè expreſſit Baldus ex Societate Ieſu.

D. Bernard. d. lib. 3. de conſidet. c. 8. Edit. Roman.

D. Bernard. epiſt. 25. ad Hugon. Rothomagen. Arch.

Senec. in Troad.

Bald. lib. 4. Lyric. ode. 14.

Ardente Roma, quod libet, hoc licet:
Clament Nerones: quod licet, hoc libet,
Traiane dicas; At nec omne
Quod licet, hoc libeat regenti.

Ad quintum tandem: An iurans potuerit aliqua mentis vti reſtrictione (vt Theologi vocant) adeò quòd in ſenſu, quo ipſe iuramentum conceperat, nequaquam rebus contrairet iura-

An iurans Conclauis capitula poſſit in æquiuocatione.

tis, ſi contra proprij iuriſiurandi verba poſt-modum operaretur.

Circà hancmateriam Aequiuocationis videndus eſt *P. Theoph. Raynaudus* tom. 14. tr. de æquiuocat. c. 3. & 4. præſertim à nu. 6. vbi omnia, quæ de hac materia dici poterunt, & exquiri quâ hiſtorice, quà Theologicè & moraliter, congeſta reperies.

Quinti huius diſſertationis nodi faciliori ſolutioni Eccleſiaſticis prælucendum hiſtorijs more ſolito conſtituimus. Prænoſcendum igitur erit pro noſtra hac theſi, hoc iuramentum exigi à S. R. E. Cardinalibus, qui tunc totius

Cardinales Sede vacante Eccleſiæ Caput repræſentant.

Catholicæ Religionis Caput viſibile referunt, & repræſentant. Vnde D. Cyprianus, Lapſorum, & Siculi Epiſcopi ſimiles ad Religionem

D. Cyprian. ep. 15. & alijs Edit. Pamel.

ſpectantes controuerſias vacante tunc Sede poſt exceſſum nobiliſſ. mem. Viri Fabiani (verba ſunt eiuſdem Romani Cleri ad Cyprianum) detulerunt. Quòd Baronius aureis expreſſit verbis. *Videas inter hæc de Eccleſia, deſtituta Paſtore, eundem Romanum Clerum anxium eſſe, eandemque ſollicitudinem vniuerſi gregis ſedulo agitare conſilio, qualem viuens Pontifex ſuſcipere conſueuerat.* Et multò maiori energia idem protulit Clerus: *Aſpice totum Orbem penè vaſtatum, & vbique iacere deiectorum reliquias, & ruinas, & idcircò tam grande expeti conſilium, quàm latè propagatum videtur eſſe delictum.*

D. Cyprian. epiſt. 31. edit. Pamel. & antiq. lib. 2. ep. 7.

Baron. to. 2. Annal. an. 253. nu. 32. & *Ferrar.* de Eccleſ. epiſt. genere lib. 2. c. 4. de Encyclic. & c, 7, de Clericis litteris.

Cardinales Sede vacante Apoſtolıcas ſcribunt epiſtolas.

Et hinc literæ, quas tunc ſcribunt, *Apoſtolicæ* nominantur, vt defuncto Nicolao II. & eas per eiuſdem Collegij Legatum Stephanum Cardinalem ad Germaniæ Epiſcopos, & Henricum III. miſerunt & propterea eidem Collegio, vacante Sede, controuerſias etiam politicas deferunt Principes, vti poſt obitum Clementis IV Hungari, & Boemi præſtiterunt, idemque frequẽtibus cõuinci poteſt exemplis.

De hac legatione vide *S. Petrum Damianum* in defenſ. R. Eccl. contrà Aduocat Regis Henrici, & *Baron.* to. xi. anno 1061 propè principiũ. Vide *Raynald*, Anno 1271. tom. xiv. Annalium,

Prænoſcendum ſecundò (quod ex præiactis doctri-

doctrinarum fundamentis in alijs articulis erui facilè poterat) nos esse in casu, quo dubitãdum non erit, quin quilibet è recto, & iurato tramite deflexus scandalum, & quidem graue, pariat, tum in Vrbe, tum apud ferè omnes Catholicos, etenim vt D. Gregorius ait: *Humanæ aures verba nostra talia iudicant, qualia foris sonant*. Vnde periuri sunt apud S. Augustinum, qui seruatis verbis expectationem eorum, quibus iuratum est, deceperunt. Hinc nil mirum, si postea audientes iuramenta, simplicibus, & apertis prolata verbis, votaque Deo oblata, effectu nihilominùs vacua, & nullatenùs seruata perspicientes, scandalum paterentur, vt ex Epistolis Cardinalis Papiensis supra adnotauimus.

D. Greg. Magn. lib. 26. Moral. c. 7. & habetur in c. humanæ aures 22. qu. 5.

S. August. epist. 224.

His suppositis dico, nullatenùs licere Cardinalibus, cum iuramentum, votumque Deo legitimè ab ijs, vt vidimus, per Cardinalium Collegium, potestatẽ hanc obtinens, & vniuersalem repræsentans Ecclesiam, exigitur aliqua vti amphibologia, aut mentis restrictione, non tantùm, quia *Quacumque arte verborum quisque iuret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit*: sed fortiùs hæc procedũt validissimis rationibus, quæ à præmissis insurgunt. Certum enim est, vt probauimus, quòd Ecclesia Vniuersali visibili viduata Capite, in Romanum Clerum, videlicet Cardinales, totum ius regiminis transferatur; vnde illorum tunc partes sunt, vt ijs prouideatur malis, quæ remedijs indigent in futurum. Pontifices siquidem *ex hominibus assumptos* necesse est humano quandoque puluere sordescere in eorum cor-

Isidor. lib. 2. sentent. c. 31. & habetur in can. quacunq; 22. qu. 5.

Hæbr. 5.

cordibus circa ea, quæ mores, hominumque culpas, & temporalem Ecclesiæ ditionem respiciunt, & instar Moysis in vitiorum Amalecitas decertantis, manus ab ijsdem Cardinalibus, quasi Aaron & Hur, sustinendæ sunt, vt victoriam consequantur. Vnde, cum non vt priuati, sed vt iudices, in hoc casu habeantur ad iuramentum ab ijsdem Cardinalibus expetiti, veritatẽ profiteri tenentur ex communi Theologorum sententia. Iusta siquidem, & digna præscriptio est, ait Tertullianus, in omni quæstione ad propositum interrogationis pertinere debere sensum responsionis.

Exod. c. 17.

D. August. de Ciuit: Dei lib: x. c. 8. ait, manus in figuram Crucis extensas tenuisse.

Tertull. cont. Marcion. c. 38.

Nec obijcere iuuat, quòd nemo in sui graue detrimentum, aut cum adactus ad iurandum iustam habeat causam veritatem tacendi, priuari poterit iure vtendi hac mentis restrictione, vt asserunt Doctores, & post ceteros Sanchez, & Marquez. Nam potiùs in casu nostro nec damnum aliquod per iuramenta à Vouentibus, & Iurantibus incurritur, imò bonum commune, & Christianæ Reipublicæ vtilitas, ab omnibus intenditur: in quibus terminis per veritatem determinatam sub peccati mortalis reatu respondendum, curandumque erit, vt appositè ad nostram materiã aduertũt Valentia, & Sanchez, qui disertè, doctèque explicat differentiam inter æquiuocationes contra præceptum affirmatiuum veritatem dicendi, & negatiuum, scilicet non dicẽdi mendacium, vt est, quando agitur de bono publico, prout in casu nostro, in quo non licet vti æquiuocationibus, sicut nunquam licet mentiri etiam de leui; etenim,

Sanch. in Summ. lib. 3. c. 6: num. 18. *Marquez* in suo Gubernat. Christiano lib. 7: c. 1. circa fin.

Valen. 2. 2. disp. 5. qu. 13. pun. 2. col. penult. in solutione ad secundum.
Sanchez loc. cit. c. 6. n. 16.

etenim, vt rectè monet S. Augustinus: *Verba instituta sunt, non vt per ea se inuicem homines fallăt, sed vt eis quisque in alterius notitiam cogitationes suas proferat*. Verbis igitur vti ad fallaciam, & non ad quod instituta sunt, peccatum est.

D. August. in Enchirid. cap. 22. tom. 8. & habetur c. i autem qui 22. qu. 2.

Insuper & secundò, cum ex iuramenti violatione scandalum oriri poterit, vt oriturum probauimus, communis Theologorum sententia affirmat, non posse aliquem iurando amphibologiam vsurpare. Ita Caietanus Sotus, Azorius, Valentia, Suarez, Lessius, Couarruuias, et Sanchez, qui alios refert.

Caiet. 1. 2. qu. 89. art. 7. circa solut. ad 4. vers. ex quibus patet. *Sot.* lib 8. de iust. & iur. qu 1. art. 7. *Azor.* to. 1. lib. xi c. 4 q 2. *Valen.* 2. 2. disp. 6 q. 7. pun. 4. *Suarez* to. 2 de Relig. tract. de iuram. lib. . c. 7. nu. 2. *Less.* de iust. & iur cap 42. dub 9. nu. 45 *Couar.* de pactis p. 1 § 5. nu. 2. *Sanchez* d. lib. 3. c. x. nu. 13.

Tandem nobis in memoriam reuocanda sunt Salomonis verba: *Non decet Principem labium mentiens*; quid in Cardinalibus Apostolos exhibentibus? quid in Pontifice Christi Vicario? Quòd si Etnicis id improbatum, vt ille ait, *Iusiurandum perinde æstimandum, quasi Iouem fefellisset; Deorum iniuriæ Dijs curæ*: ergo nonne & his obijci verè posset, quod Petrus exprobrauit Ananiæ: *Non estis mentiti hominibus, sed Deo*? Et hæc dicta sint sub correctione rectiùs sentientium.

Salom. Prou. 17. 7.

Tacit. 1. Annal.

Actor. 5.

Censura Eminentissimi Cardinalis de Lugo.

IN hoc opusculo optimè comprehenditur, et accuratè tractatur argumentum rei maximè necessariæ, in cuius lectione multa didici ab Eminentissimo, et Reuerendissimo Domino meo. Et quidem, quod ad me attinet, in ea fui

fui ſemper ſententia, in genere loquendo, poſſe Pontificem obligari ex iuramento in Cardinalatu præſtito. Sic enim obligatur ad ſeruandam Bullam *De non alienandis terris Eccleſiæ &c. Ad non excedendum numerum Cardinalium. Ad non extrahendam pecuniam ex Arce Sancti Angeli, niſi in certis caſibus &c.* Experientia tamen diurna docet, capitula illa, quæ in Conclaui iurant, vix vnquam obſeruari. Quare deſideratur modus aliquis ad eorum obſeruantiam alliciens, qui meo iudicio, et iuxta mentem, et ſenſum Eminentiſſimi Authoris huius opuſculi hic eſſet, ſi Capitula de ijs ſolùm rebus fierent, quarum inobſeruantia non tam in priuatum Cardinalium, quàm in commune Eccleſiæ detrimentum redundaret: et hoc in ipſa iuramenti formula explicaretur, iuramentum illud obligare ſub mortali, quoties violatio in graue Eccleſiæ detrimentum cederet; tunc enim nulla eſſet excuſatio illorum, qui Capitula iurata non obſeruarent. Poſſet fortaſſe videri alicui durum, promittere omnimodam obſeruantiam Concilij Tridentini, quaſi non poſſet vnquam Pontifex in caſibus ſpecialibus Concilio Tridentino derogare. Verùm, cùm in ipſomet Concilio agnoſcatur facultas Pontificis ad diſpenſandum in eius legibus, non videtur fieri contra Concilium, ſi ex cauſa aliquando diſpenſetur, atque adeo nec contra iuramentum, niſi ex diſpenſatione graue Eccleſiæ detrimentum oriretur.

DE

DE SACRO VIATICO

IN EXTREMO VITAE PERICVLO CERTANTIBVS EXHIBENDO.

Icèt non ieiunus, ſed poſt legalem Cœnam Chriſtus Dominus pretioſum Corporis, Sanguiniſque ſui inſtituerit Sacramentum, illudque Diſcipulis non ieiunis fuerit impertitus: nihilominùs, ab Eccleſiæ incunabulis à ieiunis naturali abſtinentia; &, vt ait Tertullianus, *virgine adhuc ſaliua*, tantùm excipi conſueuiſſe, vt certum apud omnes ſupponimus. Vnde S. Auguſtinus hanc vniuerſæ Eccleſiæ conſuetudinem agnoſcens ait, *Liquidò apparet, quando primùm acceperunt Diſcipuli Corpus, & Sanguinem Domini, non eos accepiſſe ieiunos. Numquid tamen propterea calumniandum eſt vniuerſæ Eccleſiæ, quòd à ieiunis ſemper accipitur? Et hoc enim placuit Spiritui Sancto, vt in honorem tanti Sacramenti in os Chriſtiani priùs Dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nam ideo per vniuerſum Orbem mos iſte ſeruatur.* Quod exſcriptum cernimus in ſecunda Synodo Matiſconenſi, ibi: *Iniuſtum eſt, vt ſpirituali alimento corporale præponatur.* Idque etiam habetur apud Gratianum, & D. Thomas inde præſertim probat aſſumptum: vt itidem Vvalafri-

Vniuerſa Eccleſiæ conſuetudo dandi Euchariſtiam ieiunis.

Tertull. de Ieiun. cap. 6. Vide *Petauium* de Eccleſ. Hierarch. lib. 3. cap. 2. nu. 7.

S. Auguſt. Ep. 118. cap. 6. ad Ianuar.

V.e ad hoc quod notat Vicecomes in suo tract. de Miss. ritib. lib. 3° cap. 29

Secun. Synod. Matiſc. cap. 6.

Can. *Liquidò* 154. de conſecr. diſt. 2. *D. Thomas* in 3. par. quæſt. 80. art. 8.

lafri-

Vualafr: Strabo de reb. Ecclesi. cap. 19.

lafridus Strabo eidem argumento de eius post cœnam institutione respondet.

Attamen Pia Mater Ecclesia nobis, in patriam redituris, vt in fortitudine huius cibi ad Montem, qui Christus est, peruenire valeamus, sacrum hoc Corpus, ac cœleste Viaticum (ne casus aliquis opportunũ subsidium Christianis militibus, extremis horis cum Dœmone confligentibus, aliquando præripere possit) non ieiunis etiam exhiberi mandauit; multò magis existimans consentaneum, vt quis non ieiunus Christi corpus assumat, quàm (ne irreuerentiam aliquam infirmus committat) absque huiusmodi Pharmaco salutari decedat.

S. Chrysostom. Epist. 125. ad *Cyriacum* ex editione *Frontonis Ducæi*.

Neque hoc nimia censenda est indulgentia, si vsum antiquissimum consideremus, quo adultis, pransis aliquando, vt Baptismi sacramento initiarentur, sacra conferebatur Synaxis, vt ex S. Chrysostomi doctrina colligitur; cum enim sibi ab æmulis fuisset obiectum, vt deponeretur, se non ieiunum non ieiunis Christi Corpus præbuisse, respondit. *Quòd si mihi obstinata mente id obijcere pergunt, Paulum etiam de dignitatis gradu deijciant, qui cœnatus vniuersam domum baptizauit.* At ex hora, qua id peregit, apparet, etiam famulos iam cœnasse, & colligitur insuper ab aduerbio *Continuò* ibidem adiecto, & confirmat P. Lupus; prout etiam apparet ex vsu, quo post Baptismum tam adultis, quàm infantibus sacra impertiebatur Eucharistia, vt ex Seuero Alexandro, & ex alijs colligit noster Magrus.

P. Lupus in Not. ad Canon. Trullan. 29.

Seuer. Alexan. lib. de Bapt.

Magrus in Notit. verb. Baptism.

Omittimus insuper (quamuis antiquissi-

mum

mum, non tamen rectum) Africanum ritum, quo in die Cœnæ Domini non ieiunis, sed pransis exhibebatur, de quo Canones leguntur in Concilio III. Carthaginensi, & in Concilio Africano, eiusque ritus meminerunt SS. Cyprianus, & Augustinus, ac etiam sexta Synodus Trullana, vbi notat P. Lupus; & referunt Socrates, ac Sozomenus similem Aegyptiorum abusum, qui, postquam epulati erant, & varijs se cibarijs saturauerant, sub vesperum oblatione facta mysterijs communicabant.

Antiquus mos sumendi Eucharistiam post epulas.

Conc. III. Carthag. Can. 29. *Conc. Afric.* cap. 8. *S. Cyprian.* Ep. 64. ad *Cæcilium* in antiquis impress. ep. 3. lib. 2. *S. August.* in d. ep. 118. ad *Ianuar.* relatus in Can. Sacramenta de Consecrat. dist. 1. *Sexta Synod. Trullan.* Can. 29. & ibi P. *Lupus* in suis Notis. *Socrat.* lib. 5. cap. 22. *Sozomen.* lib. 7. cap. 19.

Omittimus pariter, quòd in Hispania à non ieiunis vsurpabatur ex damnato Priscillianistarum errore, qui Corpus Christi phantasmaticum existimantes idcircò naturale ieiunium non prærequirebant. Vide Primam Synodum Bracarensem anno 563.

Neque nobis consilium fuit, hìc referre itidem casus, in quibus absque peccati, aut irreuerentiæ scrupulo non ieiuni possunt istud Sacramentum assumere; quos casus, ad methodum accuratè non minus, quàm eruditè reuocans, P. Quartus penè octo colligit. Vltra verò illos (nam aliàs permissum non legimus) ex Iulij III. indulgentia permissum etiam fuit Carolo V. Imperatori; quòd propter stomachi languorem sacra refici potuisset Eucharistia etiam non ieiunus, vti refert P. Famianus Strada, non autem ob Imperialem dignitatem, sicuti perperàm asseruit Diana.

Casus, in quibus potest à non ieiunis sumi Eucharistia.

Quart. in Comm. ad Rub. Miss. par. 3. tit. 9. sect. 1. dub. 6.

Famian. Strada lib. 1. Dec. 1. de Bello Belg. ex Bulla Ann. 1554, 19. Martij.

Diana par. 12. tes. Miscell. in quæst. *De Pontifice manu dextera impedito.*

Sistendo igitur in hypothesi, quam declarandam suscepimus, & in præcepto ab Ecclesia promulgato, quòd infirmis, in periculo

constitutis, etiam non ieiunis Viaticum elargiatur, difficultas emersit: An sæpiùs id licitum sit in eadem infirmitate, & sub eadem forma

An infirmo non ieiuno sæpius dandum sit Viaticum in eadem infirmitate.

Viatici. Quare discutienda erit Ritualis Romani Rubrica in titulo *de Communione infirmorum*, in qua hæc habentur verba. *Quòd si æger, sumpto Viatico, dies aliquos vixerit, vel periculum mortis euaserit, & communicare voluerit, eius pio desiderio Parochus non deerit.*

Huius praxis Ecclesiæ, si altiùs repetendum sit initium, saltem lege sancitum, ad sacram

Synod. Nicæn. Can. 13.

Nicænam Synodum referendum nobis videtur: ibi enim statuitur, vt *Generaliter omni in exitu Eucharistiam petenti Episcopus dare possit iuxta arbitrium suum.* Quæ verba, & in eodem sensu

Conc. Duziac. 1. cap. 7. in expostul. con *Hincm. Laudunen.* in impress. *Cellotij.*

refert Concilium Duziacense Primum. Et, quòd de Sacratissimi Christi Corporis Viatico intelligi debeant, nostra opinione, clarissimè euincitur, tùm ex eodem textu Concilij, tùm ex verborum Græcorum vi, in Actis eiusdem Concilij apud Gelasium Cyzicenum in eodem canone, ibi: τοῦ δεσποτικοῦ ἐφοδίου. Pressa enim significatione accipi debere de Viatico, id est sacra Eucharistia, existimamus (prout accipit

P. Theoph. Raynaud. Tom. 6. in Candel. 5. de Euchar. verb. Viaticum.

P. Theophilus Raynaudus post hæc scripta impressus, ad quod multa congerit) non autem de communione, & reconciliatione pœnitentium, licèt non adhuc adnumeratorum ex dispensatione inter Cõsistentes. Quod confirmat etiam recentior Gentiani Herueti versio Nicæna, quamuis Doctissimus Albaspina, & P. Lupus

P. Lupus ad dict. Can. Nicæn. par. 1.

noster contrarium affirmauerint ex Concilio

Concil. Arauf. 1. can. 3. *Concil. Gerund.* cap. 9.

Arausicano Primo & Gerundensi. Vis namque infer-

infertur tùm Græco verbo τοῦ ἐφοδίου, quod propriè *Sumptus, & necessaria ad iter peragendum* significat, vt apud Lexicographos, & optimè apud disertissimum nostrum Magrum, tùm quia omnes actus pœnitentis, vti charitatis erga Deum, & contritionis, dici possent *Viaticum*. Imò idem Baptismus fuit appellatus *Viaticum* à S. Basilio, & S. Gregorius Nanzianzenus arguens illos qui in extremo vitæ recipiunt Baptisma, scribit: *Quandiu inter Baptistam, & Quæstuariam nulla pugna est, dum ille morientem Viatico instruere, hic hæres nominari obnixè contendit.* Sanctus Cyprianus etiam omne genus Sacramenti appellauit *Eucharistiam*; quare asserit, baptizatos *Eucharistia* vngendos esse, vbi de Chrismate intelligit, & docet, *Eucharistiam* non esse iterandam, nimirum Baptisma: & de multiplici huius vocis *Viatici* acceptione apud Patres, & Concilia vide latè Espencæũ, & Albaspinam, qui ait: *Viaticum est Communio, quæ excommunicato redditur breui morituro*. Non tamen hìc de Euchariſtia intelligit, sed, vt supponit, quandoque pro Baptismo, Extrema vnctione, Confirmatione, aut Absolutione, cum morituris ministrabantur. Ergo multò magis *Viaticum* vocari posset reconciliatio, & consistentia inter pœnitentes, &, vt vocant, in quarto ipsorum gradu, & nihilominus apud SS. Patres, et Concilia numquam (ni memoria excidit) in hac significatione huiusmodi verba obseruauimus. Hoc supposito: si dari indefinitè iussum fuit, et Episcopi arbitrio; argumentum est certè, quòd etiam non ieiunis poterat exhiberi:

Magrus in Notit. verb. Viaticum.

S. Basil. Homil. in Sac. Bapt. *S. Nanzian.* Orat. in Sanc. Baptis.

S. Cyprian. epist. 70. ad Ianuar. in Serm. de ablut. ped.

Espen. De Euchar. adorat. lib 2 c. 2. *Albaspin.* lib. 1. obseruat. cap. 11.

Conc. Constan. can. 13.

Quart. loc. cit.

hiberi: quemadmodum ex Concilio Constantiensi arguunt Doctores de illius iteratione, eo solo fundamento, quòd indefinitè fuerit constitutum. Vide Quartum, cui multum roboris edidit subsequens, & priscus Catholicæ Ecclesiæ vsus.

Conc. Arausf. 1. can. 3.

Conc. Nican. can. 3.

Theoph. Raynaud, loc. cit.

Quòd autẽ in Cõcilio Primo Arausicano referatur canon dicti Concilij Nicæni, dũ dicitur, *Secundùm definitiones Patrum*, (vt obijciunt ex aduerso ad probandum, Nicænum loqui non de Viatico, sed de pœnitentia, prout etiam interpretatur P. Theophilus Raynaudus dictum Concilium Arausicanum) non contendimus; patet enim, quòd, cum in Concilijs verba hæc habeantur, semper de Nicæno intelligi debeant, vti clare dignoscitur præsertim in V. Synodo: causa tamen errori dedisse potuit (quòd scilicet pro pœnitentia Patres illi interpretati fuerint verba Nicæni de Communione) aut versio non respondens Græco textui, aut communis, qui tunc vigebat, intellectus; plura enim subsequentium temporum Scriptores clariora reddidere, vt quotidie experimur, & postrema Herueti versio id comprobauit, ibi: *In summa autem de quolibet excedente, & Eucharistiæ participationem petente, &c.* Quare huiusmodi nostra assertio non erit diuinatiua, & in hac Nicæni Canonis explicatione vnanimiter consentiunt Casaubonus, & Bullengerus. Est etiam decretum Innocentij Pontificis, dicentis: *Communionem dari abeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam quasi Viaticum profecturis.* Licèt, ex subiecta mentione de Nouatianis, videatur de pœniten-

Casaub. in Baron. exerc. 16. nu. 52. pag. 510. col. 1. *Bulleng.* Diatrib. 3. pag. 227. *Innocen.* De vlt. pœniten. cap. 22.

nitentia intelligendum, nihilominus verba ſubſequentia importare etiam poſſunt Euchariſtiam, ideſt, Sanctiſſimum Chriſti Corpus, ibi: *Tribuetur ergo cum pœnitentia extrema Cõmunio.* Vnde vtrumque amplecti videtur, & ly *Communio* Sanctiſſimum Chriſti Corpus importare.

Idque confirmari poterit ex Concilio Gerundenſi; hoc ſiquidem, dum de pœnitentiæ benedictione meminit, Euchariſtiam intelligere notat Gloſſa, & niti etiam poteſt vocis Græcæ ἐυχαριςίας lata ſignificatione; non enim tantùm gratiarum actionem importat, ſed etiam beneficij commemorationem, & celebrationem; adeò vt promiſcuè quandoque accipiatur pro ἐυλογία etiam apud Euangeliſtas, vt aduertit Henricus Stephanus in ſuo Theſauro. Et aſtruitur tandem ex Concilio IV. Carthaginenſi anno 398. ibi: *Pœnitentes, qui in infirmitate ſunt, Viaticum Euchariſtiæ accipiant.*

Conc. Gerund. cap. 9.

Gloſ. in Canon. ſi verò qui diſt. 50.

Conc. IV. Carthag. can. 78.

His præcognitis redeundum nobis eſt ad verba Rubricæ Ritualis Romani, ex quibus controuerſia ſuborta eſt inter Scriptores, quodnam videlicet ſpatium exigatur inter vtramque Sanctiſſimæ Euchariſtiæ ſumptionem.

Hanc diſceptationem reddidit percelebrem pium intermorientis Catholici Regis Philippi IV. deſiderium, cum extremo conflictaretur morbo, & hoc præſidium, ac pretioſum Alexipharmacum expeteret ſecunda die poſt Viaticum Eccleſiaſtico ritu ſuſceptum. Vnde eò magis pretium erit operæ, ſi accuratè, quantùm fieri per nos poterit, examinetur.

Vt certum autem, & commune apud celebres

bres

bres Scriptores ſupponimus, poſſe diutiùs, perſeuerante infirmitatis periculo, infirmum etiam non ieiunum hoc ſacro muniri Viatico; diſcrepare verò Scribentes in ſtatuendo ſpatium, & temporis intercapedinem inter huiuſmodi ſumptiones.

An infirmo non ieiuno pluries dari poſſit Eucharistia.

Non enim audiendi ſunt, qui in primo articulo de non ieiuno negatiuam amplectuntur opinionem, hac fulti ratione. Cum infirmus iam diuinum impleuerit præceptum ſumendi Chriſti Corpus in Viaticum, quod etiam non ieiunis ex diſpenſatione concedit Eccleſia, ne abſque tali ſubſidio dimittantur, remanet generale, antiquum & inuiolabile inſtitutum ſumendę Euchariſtiæ in naturali ieiunio; nec morientis deuotio huic diſpendium inferre debet, cum ceſſauerit ratio diſpenſandi in ieiunio, ſcilicet vt Sanctiſſimum Chriſti Corpus in mortis periculo ſumatur. Supponimus autem hoc eſſe diuinum præceptum ex communi ſententia (quicquid dicant aliqui apud Dianam) quam ſequuti ſunt D. Thomas, & eius expoſitores, ac alij treſdecim apud eundem Dianam. Huius negatiuæ ſententiæ ſunt Vaſquez, Gamacheus, Kelliſon, Ochagauia, Coninck, & aliqui alij apud eumdem Dianam.

Dian. p. 5. tract. 3. reſol. 33.

D. Thom. in 3. p. quæſt. 80. art. 11. *Dian. loc. cit.*

Dian. p. 1. tract. 14. reſol. 75. & p. 5. tract. 3. reſol. 37.

Ratio autem apud nos validiſſima pro amplectenda contraria ſententia eſt, quòd ſi propter mortis periculum, & propter diuinum præceptum tali tempore communicandi, ne careat æger ſubſidio tam neceſſario, diſpenſat Eccleſia in ieiunio naturali, cur negabimus idem auxilium conſtituto in eodem periculo, ſi nequeat

infir-

infirmus ieiunium obseruare propter remedia in paroxismis infirmitatis, & pro viribus restituendis ministranda? Accedit Rubrica Ritualis Romani, quæ facit legem ex Constitutione Pauli V. illi præfixa, quæque, vt videbimus, hoc in sui principio, & in primo eius membro permittit.

Communem igitur (vt vocant Serra, Diana, & Quartus) sectantibus sententiam diuersitas opinantium occurrit, vt diximus, circa interuallum dierum inter vnam, & alteram Communionem.

Serra in 3. par. D. Thomæ q. 80 art 8. *Dian* d. par. 1. tr. 14. resol. 75. *Quart* loc. cit. p. 3 tit. 9. sect. 1. dub. 5. causa 3.

Quod temporis spatium requiratur inter reiterandam Communionem infirmi non ieiuni.

Alij siquidem diuturnum requirunt temporis lapsum, vt triginta dierum, vel saltem, quod remitti debeat arbitrio boni viri: ita Nauarrus. Alij concedunt post octo, vel decem dies, vt Nunnes, Villalobus, Suarez, Henriquez, Facundez, Castaldus apud Dianam. Alij post septem dies, vt Syluius. Alij censent post sex dies, vt Diana. Alij tertia die, vt Ludouicus de S. Ioanne, inquiens: *Siendo yo Prelado daua a los enfermos el Viatico, si lo pedian, cada terçera dia*: & addit id fuisse approbatum in Vniuersitate Complutensi ab eodem Vasquez, vt refert idem Diana. Alij tandem vt ipsemet Diana cum alijs post duos dies.

Nauarr. cons. 41. lib. 5. de pœn. & remiss.

Dian. par. 1. tract. 1 resol. 77.

Syluius 3. par. quæst. 80. ar. 9.

Dian. d. resol. 77.

Ludou: de S. Io. in Summ. to. 1. qu. 7. art. 10. diffic. 4. de Sac. Euch.

Dian. par. 3. tr. 4. resol. 44.

Dian. par. 9. trac. 8. resol. 47.

Nos autem inter tam diuersam dierum interiectionem elargientium varias opiniones non discedimus à magis pia, magisque morientium consolationem fouente, vt scilicet die altera post desumptum Viaticum possit concedi, seruatis tamen circumstantijs, de quibus infra, vt indultum fuisse audiuimus gloriosæ memoriæ Philippo IV.

Et, vt magis elucescant huius opinionis fundamenta, animaduertendum est, duas in hac facti specie diuersas dubitationes comprehendi.

Prima, An in eadem infirmitate possit æger pluriès Christi Domini Corpus assumere, ieiunus tamen ex præscripto, de quo vide nouissimè Quartum. Secunda, An etiam non ieiunus id facere possit. De prima nulla apud Scribentes dubitatio pro affirmatiua, præsertim pro ijs, qui piam duxerint vitam. Et, vt nos opinamur, de prima loquitur Rubrica Ritualis in secundo eius membro, ibi: *Vel periculum mortis euaserit, & communicare voluerit, eius pio desiderio Parochus nō deerit.* De secunda verò est cōtrouersia, quam præ manibus habemus, de qua disponere nobis videtur prima Rubricæ Ritualis pars, ibi: *Quòd si æger, sumpto Viatico, dies aliquos vixerit,* supple, *cum eodem periculo*; (nam aliàs vis disiunctiuæ, Vel elanguesceret) & tunc, si duret periculum, vel reincidat in illud, *Parochus non deerit eius pio desiderio.* Et ita concedunt communitèr Doctores, posse Viaticum iterùm sumi.

Quart. In Rubr. Missal. p. 3. tit. 9. sect. 1. dub. 5. causa 3.

Vide Dian. d. par. 5. trac. 3. resol. 37.

Hac igitur habita præcognitione, vti diximus, sentimus, quòd possit altera, & secunda die Parochus in infirmitate constitutum, & periculo proximum consolari, etiamsi ieiunium fregerit.

Infirmus non ieiunus secunda die a sumpta Eucharistia potest iterum communicari.

Nam ratio motiua, ex qua Ecclesia mox decessuris, videlicet in tali periculo constitutis, etiam non ieiunis, Sanctissimum Christi Corpus indulget, sistit in duobus. Primò, vt excellens subsidium ijs, quos Diabolus, *sciens modicum tempus habere*, acriori vrget certamine, ex

Apocal. c. 12. vers. 12.

præcepto Diuino, vt diximus, conferatur. Secundò, vt cum frequentèr infirmis, humanis ferè viribus destitutis, à Medicis præsidia pretiosa parentur, adeo vt vix hora prætereat, quin similibus iuuentur auxilijs, noluit Pia Mater Ecclesia filios, hanc ob necessariam causam ieiunium non seruantes, orbatos derelinquere; sed vtraque hæc ratio verificatur in eo, qui, post desumptum Sanctissimum Viaticum, altera die simili spirituali remedio muniri desiderat, & ex alia parte nequit tot horas ieiunus transigere; consequens ergo est, vt non sit differendum ad duos, vel plures dies id, quod & animæ, & corporis summæ necessitati expedire cognoscitur. Vnde legimus in Enguinardo, Ludouicum Pium in extrema infirmitate per continuos dies quadraginta quotidiè refectum fuisse Eucharistico cibo; quod etiam refert Hieronymus Romanus, rationem afferens nobis apprimè fauentem, dum ait: *Grande es la virtud, que da tan alto Sacramento al tiempo de salir da este mundo.*

Enguinardus In Vit. Caroli Magni.

Hieron. Roman. To. 1. Res pub. Chrit. lib. 4. cap. 14.

Sed dices. Parùm infirmi interest, si sacra Eucharistia illi conferatur sub illa formula Viatoria, vt ita dicamus: *Accipe Frater Viaticum Corporis D. N. Iesu Chrsti, qui te custodiat ab hoste maligno &c.* vel si sub simplici, & ordinaria formula, qua benè valentibus præbetur, impertiatur; sed in tali casu deuotio infirmi non debet præualere vniuersali, & iusto Ecclesiæ Catholicæ præcepto de ieiunio naturali, vt patet, ergo non est permittenda non ieiuno, & sub eadem Viatici formula.

Ecclesiæ verba, & signa in Sacramentis sunt seruanda.

D. Thom. in 4. dist. 45. qu. 2. art. 3. & par. 3. qu. 71. art. 9.

Pro responsione in memoriam est reuocanda communis doctrina Teologorum ex D. Thoma, quòd verba, & signa Ecclesiæ, (quæ ceremoniæ aliàs parùm releuantes videri possent) in tradendis Sacramentis, & in Liturgicis actionibus adeò seruanda sint, vt aliqua absque peccati labe prætermitti nequeant (vide latè Tamburinum, & Quartum) ac valde etiam proficua censentur ad finem, ad quem sunt destinata ex opere operantis, & quoad impetrationis fructum: Vnde non debet omitti Missa *de Requiem* pro Defunctis, nisi obstent Rubricæ, licèt quoad opus operatum sit æqualis valoris. Ita Soto, Scortia, ac latissimè Pasqualigus, & alij communiter apud Dianam, & Quartus. Ratio est, quia orationes, & preces, quas disponit, & ordinat Ecclesia Catholica, habent vim maiorem impetrandi per illam actionem sic directam ex particulari Sancti Spiritus assistentia, magisque excitatur deuotio operantis iuxta sibi præscriptum parendo, vti dicimus à simili de Religioso operante ex obedientia secundùm præcisam Superioris iussionem, licèt aliter sibi videatur. Vnde nostro iudicio valde reprehendendi sunt nonnulli ex Neotericis, omnia ad nauseam laxantes, ac dicentes, posse à Sacerdote celebrari aliam Missam, quàm de Requiem, si dans eleemosynam illam imponat, ac desideret; quasi licitum sit, in contractu (contractus enim est ille exponentis operam suam, & desiderantis, illa tali, & tali modo vti, & ita exigentis) fidem frangere, & acceptationem pro tali opere taliter faciendo non

Tamburin. de Sacrif. Miss. *Quart.* in Quæst. Proemial. sect. 5.

Soto in 4. distinct 45. art. 3. *Scortia* de Sacrif. Miss. lib. 2. c. 17. nu. 4. *Pasqualig.* de Sacrif. Miss. To. 1 qu. 287. num. 4. *Dian.* par. 9. tr. 2. resol. 8. circa finem. *Quart.* loc. cit. par. 1. tit. 5. dub. 7. de Missa pro Defunctis.

Obligatio Missæ pro Defunctis non adimpletur cum alia Missa.

exequi. Vide Scortiam, & apud Dianam. Sicut pariter damnandi nostra sententia videntur Sacerdotes illi, qui contra Ritualis præscriptum in titulo *De Communione* præbent absque necessitate populo sacram Eucharistiam in fine Missæ; priuant enim fideles illis precibus, quas post communionem Ecclesia recitari iubet, quæque non solùm ad celebrantem, sed etiam ad ceteros communicātes apertè spectare noscuntur, & idcircò in Sabbato sancto non recitatur in sacrificio Postcommunio, eo namque die non distribuitur Eucharistia.

Scort. loc. cit. cap. 17. d n. 4. Dian. d p. 9. tract. 2. resol. 8.

Eucharistia in Missa danda est populo post Sacerdotis Cōmunionem.

Non abnuimus, quin aliquando rigor opinionum mitior, laxiorque sit reddendus, sed semper nobis placuit in hoc aurea S. Ambrosij sententia: *Sunt*, ait, *etiam in nobis, qui habent timorem Dei, sed non secundùm scientiam, statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio substinere. Timor ex eo est, quia videntur sibi consulere disciplinæ, opus virtutis exigere; sed inscitia in eo est, quia non compatiuntur naturæ, non æstimant possibilitatem &c.* Hæc extra ordinem dicta sint, sed non abs re, & inconsultò.

S. Ambros. in Comment. Psal. 118.

Hac supposita veritate dicendum erit, quòd forma illa communicandi per Viaticum, qua Ecclesia vtitur, non sit relinquenda, quia insuper negari non potest, quin magis moueat, magisque infirmorum menti vitæ statum, & imminens illis periculum repræsentet. Quòd si adhibenda erit hæc eadem forma, negandum non est, quin in casu, quo infirmus sit frequenter nutriendus, tali auxilio, vt diximus, priuaretur.

Sed

Sed contra ſententiam, quam amplexi ſumus, videtur maximè vrgere argumentum P. Dianæ ex eadē Rubrica Ritualis deſumptum ex illis verbis: *Quòd ſi æger ſumpto Viatico dies aliquos vixerit*, vt nēpè propoſitio hæc, *Dies aliquos*, verificari non poſſit, ſi ſecunda die præbeatur. Non enim elapſi ſunt dies aliqui, nam ſaltem ex legali Doctorum interpretatione duo requiruntur dies, vt verè ly, *Per aliquos dies*, locum habere valeat.

Dian. par. 9. tract. 9. reſol. 47.

Hoc tamen non obſtare clariſſimè patebit conſiderantibus, Rubricam illam Ritualis eſſe directiuam, non verò præceptiuam, adeo vt illi contraire non poſſimus, cum vel deuotio infirmi, vel vſus anteactæ vitæ frequenter communicandi id exigant. Quòd autem hæc Rubrica ſit directiua, probatur. Nam illa dicitur tantùm præceptiua, quæ reſpicit actum, eiuſque ſubſtantiam, cùm operamur circa illum. Sed ex ijs, quæ ſunt circa modum accidentalem, & non tangentem actus ſubſtantiam, directiua dicitur. Et eſt communis ſententia in quæſtione de Rubricis Miſſalis apud Suarez, & Cardinalis de Lugo, ac aliorum apud Quartum, qui conſtituens ex communi ſententia differentiam inter vtraſque Rubricas, generaliter ait, præceptiuas eſſe, quæ præſcribunt ritus ſeruandos intra Miſſam: directiuas eſſe, quæ diſponunt de ijs, quæ ante, vel poſt Miſſam ritus præſcribunt, quia non tangunt ſubſtantiam actus. Vnde, cum dierum interiectio non tangat Sacramenti ſubſtantiam, aut formam, qua conferendum eſt, non dubito, quin

Quæ Ritualis Rubrica ſit directiua, aut præceptiua.

Suarez Tom. 3. de Sacram. diſput. 82. in proem. *Card. de Lugo* diſp. 20. ſect. 4 nu. 106. *Quart.* de Rubr. Miſſ. quæſt. proem. ſect. 2. par. 2.

ſit Rubrica directiua, & conſilium tantùm importans. Et ſic, abſque eo quòd incidamus in abſurdam Coquetij reſpōſionem apud eumdem Dianam, ſatisfactum nobis videtur argumento à Diana oppoſito. *Diana* loc. cit.

Maiorem nobis difficultatem ingererent verba alterius Rubricæ Ritualis, ibi: *Pro Viatico autem miniſtrabit, cùm probabile eſt, quòd eam* (ſacram Communionem) *ampliùs ſumere non poterit*. Vnde abſque hac probabilitate, Medicorum adhibito iudicio, non videretur poſſe conferri, niſi cum profligata ſit infirmi vita, aliàs formam Viaticam vſurpari non deberet.

Sed benè reponere poſſumus, ſufficere, ſi ita prudenter exiſtimetur, & infirmus in mortis limine ſit conſtitutus; quòd ſi duret ſtatus ante lapſi diei, non erit abſonum iudicare, quòd ampliùs non poterit illud accipere in tertia die.

Hiſce rationum fundamentis iungenda ſunt ea, quæ ab extrinſeco, vt aiunt, robur addere poſſunt, Doctorum ſcilicet auctoritates, & calculi quos congeſtos vid. bis à P. Diana. *Magna enim eſt fortitudo conſenſionis* (ait S. Ambroſius) *cui ad ſequendam veritatem auctoritas ſufficit etiam latente ratione*. Doctores autem ſunt Caſtropalaus, qui refert Tabienam, & Armillam, Henriquez, Sà, Hurtadus, Baunus, Leander, Eſcobar, Baſſæus, Quintanada, & Serra, cuius verba, cum valdè ad rem faciant, exſcribimus, ibi: *Reſponderi ſolet, communiter poſſe* (ſcilicet, non ieiunum infirmum poſt Viaticum ſumptum communicare) *dummodo inter vnam, & alteram Com-*

Diana loc. cit.

S. Ambroſ. lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 1.

Caſtrop. To 4. tract. 21. diſp. vnica punct. 13. nu. 14.

Henriq. lib. 8. cap. 50.

Sà in verbo Euchariſtia n. 4. & 34. edit. Rom. *Hurtad* de Sacram. Euchar. diſp. 9. diffic. 11. *Baunus* in Theol. moral. tract. 7. exam. 6 cap. 5. nu. 6. *Leand* de Sacram. to. 2. tract. 7. diſp. 5. quæſt. 40. *Eſcobar* in Theol. moral. tract. 7. exam. 6. cap. 5. nu. 6. *Quintanad* in Theol. moral. To. 1 tract 4 ſingul 14 nu. 5. *Baſſ* in Flor. Theol. verbo Communio Sacram. nu. 45. *Serra* in 3. par. D. Thomæ quæſt. 80. art. 8.

Communionem mediet tempus sex, vel octo dierum. Non desunt tamen, qui dicant, si mortis periculum semper instet, posse etiam altero die post Viaticum sumptum, & deinceps quotidiè communicare non ieiunum. Quia in mortis periculo non solùm permittitur non ieiuno Communio, vt possit implere præceptum accipiendi Viaticum; sed etiam quia moriturus valde indiget huius Sacramenti præsidio. Ita ille, ac etiam Tamburinus, & alij. Et apud nos maioris probabilitatis pondus accepit ab auctoritate Doctissimi viri P. Io. Euerardi Nitdardi Societatis Iesu, & Hispaniarum Augustissimæ Reginæ à Confessionibus. Is enim, qua pollet prudentia & doctrina, hoc permisit efflagitanti Philippo IV. summæ pietatis Regi, & auitæ Maiorum suorum in Eucharistiam religionis hæredi, dum in extrema suæ vitæ conflictatione hoc præsidium in Viaticum concupiuit.

Tamburin. in Method. exped. Commun. cap. 5. §. 11. num. 14.

Addimus pro coronide quæ inuenimus apud Raynaudum, *hac pagina iam prælo subiecta ad impressionem, quòd scilicet ipse ex* S. Basilio, Vasquez, & Coccio *probet antiquissimam consuetudinem sumendi Eucharistiam à ieiunis, & simul ostendat, Missarum solemnia à Monachis non ieiunis celebrata etiam fuisse. Et hæc, cum superiùs dictis congruentia, prætermittenda non duximus.*

Raynaud. in Hagiol. exot. pag. 343. col. 2 & in tract. de Pontif. pag. 463. col. 2.

S. Basil. in Epist. ad Cæsaream Patriciam. *Vasquez* p. 3. disp. 2. art. 11. *Cocc.* to. 2. l. 6. art. 19.

DE

NEQVICQVAM ABSCIDIT OCEANO
DISSOCIABILI Horat. Lib. 1. Odui.
NECTAR

162

DE POTV CHOCOLATIS.

An Chocolates aqua dilutus, prout hodierno vſu ſorbetur, Eccleſiaſticum frangat Ieiunium.

QVAMVIS rerum plurimarum, & præſtantium remediorum, quibus nonnullas Natura exornauerat regiones, noſtras haſce, aliaſque expertes, indigenteſque feciſſet, ita vt iuſtè conqueri poſſe videremur: priſcis tamen, noſtriſque præſertim ſeculis, communicato veluti terrarum Orbe, induſtria feliciori, ſelectiſſima quæque, in delicias, & præſidia procreata, ad promiſcuum vſum humana ſolertia nobis etiam comparauit. Hinc noſtra hac tempeſtate Hiſpaniarum Regna Mexicanę arboris fructus, ad potum apud illas Gentes, admixtis alijs, concinnatos, aſciuerunt ad fœdus: atque ex alieno cœlo petitus, ſociato commercio, ille, qui barbaro nomine *Chocollat* ab indigenis vocatur, in Hiſpanias primùm inuectus, mox in Italiam tranſgreſſus, alijs demùm donatus Prouincijs, propter liquo-

ris ſalubritatem, & magnum ſibi nomen, & ciuitatem feliciter eſt aſſecutus, adeò ſecundis euentibus, vt non in deliciarum illecebras tantùm admiſſus, ſed vtilitatis præſtantia ad Studentium contubernium vocatus, in religioſiora clauſtra ſe ſe infuderit. Cumque apud illos frequentior, & accuratior vigeat abſtinentia, in Neotericorum mentes incidit dubitatio: An, ſeruato Eccleſiaſtico ieiunio conſueto more, vſurpari poſſit impunè huiuſmodi potionis hauſtus, ita vt iniecta Chocolatis pulueris vncia in ſex, aut maioris quantitatis vncias ſimplicis aquæ (quemadmodum tam ex Mexicanorum Medicorum, quàm Hiſpanorum monitis parari conſueuit) perpotari poſſit, nec ieiunium inde violetur.

In hac igitur diſcutienda controuerſia, vt ad ordinem, & εὐταξίαν nos referamus: Primò pro vtraque conflictantium parte rationes proferemus. Secundò Authores enumerabuntur, qui affirmatiuam amplexi pro ieiuni fractione ſcripſere; quique ex aduerſo pro negatiua propugnauerunt: vt, ad trutinam rationibus reuocatis, Scriptorumque authoritate perpenſa, quid pro rectè formanda conſcientia erui exinde poterit, ſincerè promamus, vt veritas agnoſcatur, & demùm contrarijs rationibus reſpondendum erit.

Subijt animum de hac re ſcribendi cupiditas, tum ex huius potus commendatione apud Authores; nam Marradon affirmat, in Noua tantùm Hiſpania in condiendo Chocolate quotannis ſupra duodecim ſacchari librarum myriades

Marrad. in tract. Chocolatis circa fin.

riades

riades insumi: & Henricus Stubbæus Anglus *Indicum Nectar*, & cum Thoma Gagæo *Panaceam, & Vniuersalem Medicinam* appellat; tum etiam, quia cum aliquorum recentiorum, & prę ceteris doctissimi Medici, & mei valde amici Casparis Calderæ lucubrationes perspexissem; is fundamenta, quibus affirmatiua nititur, quà medicè, quà Theologicè in certamen educit, conaturque negatiuam euertere, & ieiunij fractionem inducere; sed, meo iudicio, victoriam non est assecutus. Tota autem vis difficultatis, vt arbitror, sistit in eo, an scilicet in hac potione alimenti ratio vires superet potus, adeò vt primò, & per se, non autem per accidens nutriat. Nam supposito, quòd in Chocolate duę partes adsint inseparabiles (vt in vsu est) illa, quæ potabilis rationem sortitur, vt liquida, & fluida; alia, quæ veram habet alimenti rationem, disquirendum videtur; An in eo ratio alimenti, an verò potus præualeat. Cumque energia Theologicorum argumentorum, in ratiocinationibus Iatrophysicis, tamquam in basi, vt ita dicam, collocetur, illæ pariformiter erunt expendendæ.

Stubb. in Differt. de Chocol.

Gagæus de Chocol. pag 125.

Calder. in Tribun. Medico-Magico.

Primò igitur à nobis videndum erit, quid sit alimentum, quid cibus, & potus, quantùm ad rem nostram conferre poterit.

Secundò de viribus vini, ceterarumque frequentiorum potionum, hæc quoad Physicam.

Tertiò historicè, An Chocolates in eius natali solo, cœloque, vti potus, vel vti cibus vsurpetur. Pro morali verò videndum, quid ex

potu-

potulenta materia Ecclesiasticum frangat ieiunium, et an vinum, vel aliud. Et hæc dicentur, vt disceptationi, et veritatis cognitioni præluceant.

Quid sit alimentum, cibus, & potus.

Hippoc. & Galen. lib. 1. de Alim. cap. 7.

Ad primum igitur in Physica disceptatione sciendum ex Hippocratis, et Galeni sententia, alimentum esse, quod ex natura sua facilè in aliti substantiam conuertitur, et loco deperditæ substantiæ reponitur secundùm alendarum partium necessitatem; quod tamen in potu reperiri æquè potest, ac in cibo, cùm sit res alimentosa, vt infra apparebit. Cibus siquidem respondet fami, sicut siti potus, quo quicquid humidioris substantiæ effluxit, restituimus, quemadmodum cibo, quicquid siccioris substantiæ est deperditum, reponimus. Sic Aristoteles, Auerroes, & Galenus. Vnde ex eiusdem doctrina potus nutrit, &, si non superat in ratione nutriendi solidiora, superat tamen nutriendi celeritate; nutritio enim ex sanguine fit, & sic celeriùs per potum: & licèt vt cibus non præbeat *Eutrophicam*, & vberiorem nutritionem, nihilominus nutrit etiam per se, & vires fouet, ac reficit, dicente Aristotele. *Qui sitit, res duas desiderat, cibum, atque refrigerationem: isthæc enim ambo potio exhibet.*

Arist. lib. 2. de Anima c. 28. *Auerr.* lib. 2. Coll. cap. 13. *Galen.* de san. tuen. lib. 1. c. 2. & in Aphorism. Com. 2. aphor. 11. & in Method. meden. lib. 14. cap. 15. & lib. 2. de Decr. Hippoc. cap. 1.

Arist. in Probl. sect. 28. nu. 5. & 6.

De vini, & ceterarum potionum viribus.

Ad secundum de viribus aliquarum potionum, & præsertim vini, quod inter eas principem locum obtinet (omisso, quòd ex Thalmudicis apud Buxtorphium sexaginta sint genera vinorum) certum est, aliqua ex ipsis *Oligophora*, aliqua verò *Poliphora* reperiri, istaque præ illis magis enutrire, maiusque robur secum affer-

Buxtor. in lex. Rabb. col. 875.

afferre, & ætatem quoque ſortiri, non eam quidem, quam Hebræi apud eumdem Buxtorphium (1) gratis donant cuidam vino à mundi creatione efformato; quod ab Angelo allatum ſit Iacobo, vt Iſaaco eius patri propinaret accepturus ab ipſo benedictionem, idemque ab (2) eorum Meſſia adhibendum ſit in propriam potionē; ni velimus aſſerere cum Simeone (3) filio Iochai, per illud vinum intelligi arcana, quæ in Meſſiæ aduentu fuerant reuelanda, vel cum Samuele (4) Laniado intelligatur diuinitatis lumen ex Dei fruitione; quo pariter ſenſu cœleſtem gloriam intellexerunt Origenes (5), & Nanzianzenus in illis Chriſti Domini verbis (6) *Non bibam amodò de hoc genimine vitis vſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum nouum in regno Patris mei*. Eam tamen ętatem ſortitum eſt vinum, vt 200. annorum apud Plinium (7) inueniri legatur, & apud Ariſtotelem (8) & Rhodiginum habetur, ita craſſiora Arcadica vina reddi, quòd comedi poſſe videri affirment, niſi aqua diluantur. Vnde ad vinorum ętatem dignoſcēdam, tabella vinarijs imponebatur vaſis, vt videtur apud Petronium (9) ibi. *Statim allatæ ſunt amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ, quarum in ceruicibus pittacia erant affixa cum hoc titulo: Falernum Opimianum annorum centum*; hinc cecinit Iuuenalis (10)

------ cuius patriam, titulumque ſenectus
Deleuit multa veteris fuligine teſtæ.

Plurima videri de hoc argumento poſſunt apud Stu-

(1) *Buxtor.* loc. cit. col. 787.

(2) *Thalmud* in tract. Sanedrin fol. 99. col. 1. Vide *Buxtor.* in Synag. cap, 36.

(3) *Simeon* in Zohar in Geneſ. col 321. Ex hoc Simeonis libro, quem *Antiquiſſimum* tantùm nuncupat *Druſius* in lib. de Voc. Hebr. N. T. c. 16. malè inferunt *Rauanellus* in Bibl verb. Gehenna, & noſter *Magrus* in Notit. præfatum Simeonem vixiſſe ante Chriſti aduentum. Nā licèt dictus liber quoad doctrinā præceſſerit Thalmudis compilationem iuxtà communem Hebræorum ſententiam relatam à *Buxtorphio*, in Bibl. Rabb. pag. mihi 287. & *Hottingero* in Bibl. Orient. pag 32. nihilominus prædictus Simeon vixit ſub imperio Adriani Imp. vt inquiunt *Abraham* in Kabbala *Dauid Gans* in Chron. *Buxtorph.* de Abbr. Hebr. pag. 164. & alij communiter: imò *Buxtorph.* ibid pag. 167 probat, dictū librum quoad compoſitionem editū fuiſſe poſt Chriſti annum 1248. Additur, quòd antiquitus apud Synagogam plurimæ fuerint traditiones in ſacris paginis nō ſcriptæ, vt ex *Origene*, *Hilario* & *Anatolio* probat *Bellarminus* l. 4. de Verb. Dei c. 8 has verò traditiones, & interpretationes legis, quibus conſtat dictus liber *Zohar*, ante Hieroſolymæ captiuitatem à Tito allatam nunquā libris conſignarunt Hebræi, orali tantùm lege vtentes; eas tamen *Iudas* cognomento *Hakkadoſc* primùm compilare incœpit ſub vtroque Antonino Imperatore anno 120. poſt Hieroſolymæ euerſionem, teſte *Dauid Gans* loc. cit. in 4 mill. ann. 978. *Maimon.* in præf. Iad. Chazacà & legi poteſt apud *Hoornbeeck* l. 1. de Conuin. & conuer. Iud. c 3. idemque Iudas vixit admodùm charus Antonino Primo, quē Thalmudici apud *Selden.* in proleg. de Succeſ. Hebr. inter Moſaicæ legis proſelytas deſcribunt. Nullus igitur ex Hebræis ante d. Iudam pro docenda, & interpretanda lege edidit librum. Nec obſtant opera Philonis, quem *Multorum librorum editione clarū* appellat *Ioſeph Gorionides* l. 5. c. 45 quique vixit ſub Caio Imp. & D. Petrum eſt allocutus: loquimur enim de Hebræorum libris Hebraicè, nō autem Græcè deſcriptis: etenim Alexandrini Iudæi Hieroſolymis inuiſi fuere. Vide *Moſ. Aegypt.* in tract. Melachim c. 5. *Abr. Zacut.* in l. Iuchaſ. p. 17. *Cuneus* l. 2. de Repub. Hebr c. 23 (4) *Sam. Lan.* in Iſa. cap. 64. (5) *Orig. in Matth. c.* 26. & *Nanzian.* orat. de Paſcha. (6) *S. Matth.* cap 26. (7) *Plin.* lib. 14 cap. 4. & lib. 19. cap. 4. (8) *Ariſt.* lib. 4. Meteor. text. 48. *Rhodig.* lib. 28. cap. 36. (9) *Petron.* in Satyric. (10) *Iuuenal.* Satyr. 5.

Stuck: l. 2. Antiq. Conuiual. cap. 10. *Buleng*. lib. 3. de Conuiu. cap. 2. *Bacc*. de Nat. vin.

Stuckium, Bulengerum, Baccium, & ſexcentos alios.

De vini nutritione.

Huiuſmodi autem generoſum vinum, quamuis ἄπυερον robuſtè nutrire apud omnes ita compertum eſt, vt de eo dubitari ſit nefas; nonnulla tamen teſtimonia, Antiquorum præſertim, & celebriorum, conferemus. Oribaſius ait, *Vinum nutrire proportione craſſitiei*.

Oribaſ. lib. 4. Synop. c. 12. & Collect. l. 3. cap. 13.

Docet Galenus, vinum nutrire, concoquere, roborare, & inter ea numerari, quæ noſtrum corpus alunt; adeò vt Pergamenum æquè ac ſuillam carnem, qua Athletę, & Paleſtritæ veſcuntur, nutrire affirmet. Galenum refert, & ſequitur Scaccus, & Ariſtoteles inquit: *Sitis rerum duarum libido eſt, potionis inquam, & cibi; fames vnius cibi tantummodò*.

Galen. de Compoſ. pharm. 2. loc. c. 7. & de Alim. facul. cap. 40.

Scacc. de Salub. cib. cap. 17. *Ariſtot*. in Problem. ſect. 28. probl. 5. & ibi *Pet. de Apono*.

Hinc Petrus de Apono, antiquus Commentator, & nuncupatus *Conciliator*, notandum infert, quòd, cùm potus ſit triplex, primùm per potum intelligatur ille, qui eſt cibus, & potus ſimul, vt vinum: nutrit enim, refrigerat, & humectat. Ex quibus concludit Scaccus, Ariſtotelem non ſimpliciter tantùm ſenſiſſe, vinum nutrire, ſed vt cibum; quod confirmat ex Hippocrate, qui famem, *Thorexi*, id eſt vini potione, ſedari affirmat. Idem ſcribit Athenæus, apud quem Mnaſitheus ait: *Et robur ingens præbet illud corpori*: idemque ſentiunt Cardanus, Matthiolus, Groſſus, & Baccius comparat cum pane inter alimenta ex Hippocrate & Galeno: & hoc non tantùm de antiquis vinis, de quibus ſupra nempe Chijs, Coijs, Thaſijs, Cretis, & alijs, ſed de noſtris hodiernis intelligit, videlicet de *Manciauerris*, *Lachrymis*, *Vernacijs*, & ſimilibus, adeò quòd de his verum ſit etiam dicere ἀθρέω;

Scacc. loc. cit.

Hippocr. ſect. 2. Aphor. 21.

Athen. l. 2. cap. 3. in princ.

Mnaſith. in *Athen*. l. 1. c. 1.

Card de Sanit. tuen. l. 1. c. 32. *Matthiol*. ad *Dioſcor*. l. 5. c. 7. *Groſſ*. de Cib. & pot. qu. 8. *Bacc*. de Nat. vini l. 3. c. 4. & 5.

καὶ ταχέως & ſic vnitum, & velociter enutrire. *Mercurialis vir doctiſſimus*, ait Plempius, *peculiari libello contendit, vinum non nutrire. At friuolæ ſunt eius rationes, & tanto Doctore indignæ.*

Plemp. de Valet. tuend. pag. 241.

Conſequenter alia iungenda ſunt potulenta, & de Ceruiſia aliquid dicendum, quæ Hiſpaniam, Galliam, vtramque Germaniam, & omnes regiones (vbi - *Stat glacies iners - Menſes per omnes*) occupat, atque veluti propitiam patriam agnoſcit. Hanc ex tritico concinnatam alij bibunt, vt obſeruant Baccius, Nonnius, & noſter Caldera cumulatè, & apud eum Manardus, & nuper idem Plempius valde eruditè; alij ex Baccij narratione componunt ex hordeo; alij frugibus, herbiſque parant, vnde Tacitus ait: *Potus humor ex hordeo, aut frumento in quamdam ſimilitudinem vini corruptus*; Plinius addit: *Galliæ, & Hiſpaniæ frumento in potum reſoluto vtuntur, at ſemper ex granis optimis, & aquis ſalubribus*: et, vltra huiuſmodi monita à Scarandæo deſcripta, ex Hebraicis etiam libris colligitur apud Buxtorphium, Ceruiſiam hordeaceis aquis confectã à Medis pro potu adhiberi.

De Ceruiſia compoſitione.
Horat. lib. 1. Od. 9.
Bacc. lib. 7. de Bohem.
Nonn. de Re cibar. l. 4. c. 17.
Cald. loc. cit. ſect. 4. cap. 1.
Manard. l. 18. Epiſt. cap. 5.
Plemp. loc. cit. cap. 5. nu. 25.
Bacc. de Nat. vinor. lib. 7.
Tacit. de Morib. German.
Plin. lib. 17. cap. 7.
Scarand. de Ration. conſer. ſanit. cap. 8.
Buxtorph. In Lex. Rabbin. col. 2401.

Hinc, quantas obtineat vires hæc potio, per ſe patere poſſet; ſed adhibeamus adhuc teſtes experientia probatiſſimos. Idem Nonnius vim illi tribuit inebriandi ex lupuli admixtione, ſicut maximè nutriendi ex frumento, quo calidior redditur, ſubditque: *Ideò videre eſt, modico cibo contentos eſſe, qui tales ceruiſias liberaliùs bibunt*. Idque priùs aduerterat Gratarola, qui de ceruiſia meminit, & ait, quòd maximè nutriat, præſertim *Polypyra*

De Ceruiſia nutrimento.
Nonn. loc. cit.
Gratarol. lib. de Vini nat. cap. 14.

Gratarol. loc. cit. pag. 235.

incorruptа fruge composita, & addit. *Nutriunt omnes probatæ ceruisiæ, & sunt boni succi, vires, roburque corporibus addunt, quemadmodum in Partibus Septemtrionalibus, vbi tantùm eiusmodi potu incolæ fruuntur, hominesque formosissimi pariter, ac robustissimi inueniuntur.* Ita ille, idemque ait etiam

Manard. loc. cit.

Manardus, quod similiter dici potest de *Cælia* huic potioni affine, vt apud Isidorum, Orosium, Nonnium, & alios. Prætermittimus autem, vt ad rem nostram parùm spectantia, alia

Isidor. lib. 20. *Oros.* lib. 5. Hist. c. 17. *Nonn.* loc. cit.

potionum genera, vt vinum palmarum, quod apud Sinas commendatur à Gonzali: *Chia*, siue *Cia* apud Iaponios, de quorum potu scribunt Scaccus, & P. Bartolus, vti valde salutiferum commendans, & tandem Maffeus, qui etiam ait: *De Sagu arboris ramis artificis manu concisis, leuandæ siti mirifico sapore simul, & salubritate candidus liquor exsudat, quem vulgò* Tuacam *appellant.* Itidem non loquimur de *Caphè* ab Arabibus قهوة, de quo post ceteros Petrus de Valle, & Butius, & de eius virtutibus noster Dominicus Magrus, & Alpinus scripsere: neque de vino ex *Maizio*, siue *Tlaoli* Mexicanis (quod est frumentum Indorum Occidentalium, & *Turcicum* apud nos vocatur) cum aqua, & melle, vt apud Lopez de Gomara, cum tamen priscus Indorum potus fuerit non admixto melle, &, sicuti scribunt etiam ceteri rerum Americanarum Scriptores, & præsertim Laët, non vinum tantùm conficiunt, & magni faciunt, sed aquam solùm *Maizi* farina dilutam, ita vt euadat ad instar liquati, candidique amyli, vt narrat Colmenerus, & firmant Marrandon

Gonzal. in Hist. Sinen. c. 20. p. 2.

Scac. d. lib. c. 2. *Bartol.* in Hist. Soc. Iesu, & par. 1. Asiæ l. 3. pag. 187. *Maff.* lib. 5. 6. & 12. Hist. Ind.

Pet. de Valle in Itin. Turc. epist. 2. pag. 110. & epist. 3. pag. 151 *Butius* de Antiqu. potu cap. 10.

Magrus in Epistola de Caphe. *Alpin.* de Plant. Aegypt. cap. 16.

Lopez de Gomara in Histor. Hisp. del Mexico pag. 319.

Laet. lib. 7. cap. 3 Atolle.

Colmen. in Trac. de Chocol. impress. Matriti ann. 1631, & Parisiis ann. 1643. à *Renato Moreau* Regio medicinæ Professore pag 36. suæ versionis in Gallicū idioma. *Marrad.* in Tract. Gallico de Chocol. pag. 51.

de Marchena, & Stubbeus, & præ ceteris Nierembergus, & Gonzales de Ouiedo, alijque quàmplurimi.

Nieremberg. Hist. nat. l. 14. cap. 15.

Gonzal. cap. 10. Nauig. Ind.

Nemini dubium eſt, quin præfatæ, & ſimiles potiones alimentoſæ ſimul, & nutritiuæ ſint, robuſtèque alant, vt præter citatos Scriptores alij docent: & id omne non parùm nobis deſeruiet ad argumenta affirmatiuæ opinionis maximè conuellenda, & idcircò vberiùs rem pertractauimus.

Supereſt nunc prodomus hiſtoricæ inſpectionis articulus: An ſcilicet Chocolate in eius natali ſolo, vt cibus, an verò vt potus, agnoſcatur. Et quidem in hoc audiendi ſunt ij ipſi, qui vel in ijs vixerunt regionibus, vel ab alijs fide dignis, & in eiſdem prouinciis verſatis Scriptoribus, exceperunt. Acoſta ita ſcripſit. *Robuſtam, & ſalubrem, & aſſuefactis non iniucundam eſſe ſiceram (ſic enim iam dudum voco, iſtam vulgarem Indorum potionem, ſiue Maicio, ſiue Cacao, ſiue quouis alio genere conſtet) nullo modo negare poſſunt, quicumque iſta experti ſunt.* Vbi notandum eſt obiter, hunc authorem vſum fuiſſe Siceræ verbo, quod non à Græco σίκεραν, vel σικὲρ, vel τὸ σίκερα ſecundùm aliquos, ſed ab Hebraica voce שכר originem trahit, eiuſque mentio apud veteres Latinæ linguæ Lexicographos non reperitur, niſi penès Ximenez Arias, & poſtremò penès Martinium, & Rauanellum. Noſter Magrus, qui ex Arabum nomine سكر etymon agnoſcit; citatque Zachariam Chryſopolitanum, Siceram accipit pro quauis potione ad inebriandum apta, id tamen priùs aduerterat Ori-

An Chocolate ſit cibus, vel potus.

Acoſta de Procur. Indor. ſalut. lib. 3. cap. 22.

Quid ſit Sicera.

Ximen. in Lex. Eccleſ.

Mart. in lex. Philol. *Rauan.* in Bibliot. p. 1. *Magr.* in Notit. verb. Sicera.

Zachar. Chryſ. in Euang. c. 2.

Orig. in Leuit. c. 10. hom. 7. *S. Hier.* in Isa. c. 19. 24. 28. & in epist. ad *Nepotian. Isidor.* l. 2. Orig. c. 23. *Pagnin.* in Lex. Hebr. *Boderian.* in Lex. Chald. *Calas.* in Conc. Hebr. *Buxtor.* in Conc. Hebr. & in Lex. Rabb. *Voss.* in Etymol. *Fung.* in Etym. trilin. *Beyer.* tom. 6. Theat. Vit. Hum. fol. 558. col. 1. *Kimchi*, & *De Pomis* in Lex. Hebr. *Theoph. Ant.* lib. Allegor. in Lucam

genes, & post eum eloquentissimè S. Hieronymus, quem secuti sunt Isidorus, Pagninus, Guido Fabricius Boderianus, Calasius, Buxtorphius, Vossius, Fungerus, Beyerlinck, alijque præter Dauidem Kimchium, & Dauidem de Pomis apud Hebræos. Quare Theophilus Antiochenus nimiùm coarctat Siceræ significationem tantummodò ad potum ex dactylis confectum: etenim vbi apud Vulgatam legitur, *Vinum, & quidquid inebriare potest, non bibes*, & *A vino, & omni, quod inebriare potest, abstinebunt*, ex Hebraicis textibus יין ושכר אל תשת, & מיין ומשכר יזיר Latinè transferunt Vatablus, & Pagninus, *Vinum, & siceram ne bibas*, & *A vino, & sicera abstineat*, prout etiam vertitur apud Septuaginta Interpretes, à quibus non solùm Hebraicum Siceræ verbum translatum fuit μέθη (non secùs quàm in Chaldaica Paraphrasi postea reddidit Onkelos מרוי) sed etiam, vt obseruat Ioannes de la Haye, aliquando interpretatum fuit μέθυσμα, sicut in libro Regum, & in Michea Propheta studiosus lector inueniet: quo pariter sensu Ionathan Chaldæus Paraphrastes transtulit רויו, & in pluribus locis transfertur apud Vulgatam; nec inconcinnum huiuscemodi etymon quis putet, cum vox שֵׁכָר emanet à verbo שָׁכַר, quod denotat *Inebriari*: & quia munera non tantùm excæcant, sed etiam inebriant, propterea lepidam paronomasiam inter שכר, & אשכר Villalpandus constituit. Vnde prætermittendus non est mos antiquissimus, quo ad hebetandam mentem, & alienandos sensus eorum, qui morte plectebantur, vt minores tormento-

Leuit. cap. 10. vers. 9. Num. c. 6. vers. 3.

Prouerb. cap. 20. vers. 1. & cap. 31. vers. 6.

Onkel. Deut. 29. vers. 6.

Haye in leuit. c. 10.

1. Reg. 1. vers. 15. & *Mich.* c. 2. vers. 11.

Ionat. in *Mich.* c. 2. vers. 11.

Prou. c. 20. v. 1. *Isa.* c. 5. v. 11. & 22. c. 28. v. 7. c. 29. v. 9. *Mich.* c. 2. v. 11.

Villal. in Ezech. cap. 27.

rum cruciatus experirentur, eis propinabatur Sicera iuxta illud Salomonis, *Date siceram maerentibus*, vel ex Hebraico textu לאובד *Pereunti*. Hincque originem duxit consuetudo in Thalmudicis libris descripta, & relata à Moyse Aegyptio, Abrahamo Zacuthio, Raymundo Martino, Lyrano, Galatino, Casaubono, Bulengero, & Bartholino, qua vltimo supplicio damnati thureo vino potabantur, quemadmodum vinum myrrha conditum Christo Domino porrectum fuit: quo propinationis officio, si Iudæis fidem præstare libet, Hierosolymis fungebantur honestæ, ac deuotæ mulieres, à quibus ex Lyrani sententia myrrhatum vinum pro Christo allatum est, sed illud amouentes Hebræi vinum felle mixtum supposuere. Hinc igitur inter vina factitia, quorum mentionem faciunt Hadrianus Iunius, Plinius, Dalemchapius, & Stuckius, recensenda est etiam Sicera, pro qua Dauidicũ illud apud Hebræos שותי שכר legitur apud Septuaginta *οἱ πίνοντες οἶνον*, & in Vulgata, *Qui bibebant vinum*: nec non in Thargumica versione Onkelos, & Ionathan verbo חמר עתיק pro *Vino veteri* traduxerunt, quantumuis Hebraicum Siceræ nomen Ioseph Cæcus, Chaldæus etiam Paraphrastes, retineat. Quare pro sensus notione nonnulli hanc afferunt distinctionem, quòd scilicet Sicera, cum in sacris paginis vino iungitur, innuat vinum factitium, ex pomis, alijsque fructibus confectum; at seorsim accepta quemlibet potum, tum inebriantem, tum sitim explentem, ac etiam simpliciter vinum denotet: alij verò inquiunt,

Prou. cap. 31. vers. 6.

Thalm. in tr. Sanedrin c. 1.

Mos. Aegyp. l. 14. Halacoth.

Zacut. in lib. Iuchasin pag. mihi 114. col. 2. *Raym Mart.* in Pug. Fid. p. 3. d. 3. c. 16. *Galat.* l. 8. c. 19. *Lyran.* in Prou. c. 31. & in Psal. 68. *Casaub.* in *Baron.* exerc. 16. nu. 95. pag. 548. col. 2. *Bulen.* in *Casaub.* diatr. 3. pag. 262. *Barthol.* de Cruce Hypom. 2. §. 1. & 4.

Lyran. in Matth. c. 27.

Hadr. Iun. l. 2. Animad. c. 12. *Plin.* l. 14. c. 16. & l. 22. cap. vlt. *Dalemch.* in not. ad *Plin.* d. c. 16. *Stuck.* Conuiu. *Antiq.* l. 3. c. 9.

Psal. 68. vers. 16.

Onkel. Deuter. c. 14. v. 26. *Ionath.* *Iud* c. 13. v. 4. 7. 14. & 1. Reg. 1. v. 15. *Isa.* c. 5. v. 11. 22. c. 28. v. 7.

Ioseph. Prou. c. 20. v. 1. c. 31. v. 6. & Psal. 68. vers. 16.

quiunt, quòd merum, purum quidem, viuum, temetum, non tamen dilutum significet. Ergo, vt ad rem nostram redeamus, sicut Elias Leuites, Marinus, Bonfererius, & Schindlerus pro Sicera intelligunt Ceruisiam (quam Scoockius inebriantem monstrat, & Abenezra refert, Siceram ex melle, & dactylis, aut tritico, & hordeo confici) eadẽ etiam voce Acosta voluit nuncupare Chocolaten (cum apud Latinos municeps adhuc non extet) vt eius vires exaggeraret: quare de Americis scripsit Petrus Martyr, *Trita* (Cacao) *seruatur ad potum, & pulueris illius portione coniecta in aquam, mox reuoluta parumper, poculum efficitur Rege dignum*. Hoc etiam confirmatur ab Anania, & Herrera, qui loquens de incolis Indiarum Occidentalium ait: *Beuen el vino, y Cacao, que lo embueluen en pimienta y molido con el maiz lo deslien en agua, y lo beuen*; & Ioannes de Barrios apud eumdem Calderam idem refert, additque Ioannes de Laet: *Principalis vsus est in potu, quem conficiunt, Chocolaten vocant, insanum in modum ab incolis harum regionum dilectum*: & inferiùs idem Laet de Cacao: *simplex enim potio refrigerat, & nutrit insigniter*: ac tandem Bernardus de Castillo, agens de mensa Principis Motezuma, hoc disertè ostendit apud Henricum Stubbeum Anglum, qui etiam accuratè antiquitatem huius potus apud Americanos commendat, & ante eum Piso; ac denique inquit Lopez de Gomara. *La meior, mas delicada, y cara beuida, que tienen es de harina de Cacao, y agua: algunas vezes le mezclan miel, y harinas de otras legumbres, esta no emboracha, antes refresca mucho,*

Elias in Thisbi.

Marin. in Lex. Hebr. *Bonfer.* in leuit. c. 10. *Schindler.* in Pentaglot.

Scoock. de Ceruis. cap. 17.

Abenez. Deut. 14.

Petr. Mart. Dec. 5. cap. 4. Comm. Americ.

Anan. in Mundi Fabr. tr. 4. *Herrera* l. 9. de las Indias Occident. Dec. 4.

Calder. loc. cit. cap. 5.

Io. de Laet lib. 7. Descrip. Ind. Occid. cap. 2.

Bernar de Castillo in suo Cortes. cap. 91.

Henric. Stubb. de Chocol. c. 2. pag. 6. & cap. 1.

Piso in Mantiss. Aromat. cap. 17. pag. 196.

Lopez de Gomara in Hist. del Mexico, y su conquista Cap: *De los vinos y borrachez* pag. mihi 319.

por

por esto lo beuen con calor, y ſudando. Huic inſuper ſubſcribit noſter Caldera, & Hiſtoria Americana per Theodorum de Bry refert. *Tum eleemoſynæ loco Cacao pauperibus diſtribuunt. Potus ex hoc fructu paratus Chocolate nuncupatur*: & hæ ſufficiant authoritates, cum, vltra quàm opus eſſet, ſatis roborata veritas videatur, & *in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum*.

Caldera loc. cit.

Theod. de Bry par. 9. lib. 4. cap. 22.

Deut. 19. verſ. 15. Matth. 18. verſ. 16.

Antiqui Chriſtiani in ieiunijs abſtinebant à vino.

Subdenda nunc eſt moralis hypotheſis de ieiunio Eccleſiaſtico, eiuſque violatione. Et primùm dicendum eſt aliquid de priſco antiquorum Chriſtianorum vſu circà ieiunia, in quibus ſecundùm nonnullos Scriptores à cibis, & à vini præſertim potu ſimul erat abſtinentia. Inſignis ad hoc probandum eſt locus Tertulliani (quem apud neminem, quos viderim, eorum, qui de hoc argumento ſcripſere, perpenſum reperi) ait ille. *Qualis enim eſus, talis & potus: veriſimile non eſt, vt quis dimidiam gulam Deo immolet*; &, cum de Quadrageſimali ieiunio loquatur, eleganter addit: *Ipſa natura enunciabit, quales nos ante pabulum, & potum in virgine adhuc ſaliua exhibere conſueuerit*. Nam quartæ, & ſextæ feriæ ieiunium argutè vocat *Semiieiunium*, hora enim nona ſoluebatur; at in Quadrageſima veſperi, & occidente ſole (quod exactiſſimè obſeruant Orientales Chriſtiani vſque in præſentem diem) vt habetur ex S. Clemente, licèt intelligi debeat de Hebdomada maiori, vt patet, dum dicit: *A vino, & carnibus vos abſtinete in ijs diebus; ſunt enim dies luctuoſi*: & S. Cyrillus Hieroſolymitanus ſcribit: *Ieiunamus à vino, & à carnibus abſtinentes, non quòd hæc tanquàm abomina-*

Tertull. in lib. contra Pſychicos.

S. Clemens lib. 5. Conſtit. Apoſt. cap. 19.

S. Cyrill. Hieroſol. Cathec. 4.

tiones oderimus, ſed quòd præmium exoptamus. Sanctus etiam Baſilius ait, *A vino abſtines, ſed ab iniurijs tibi non temperas &c.* Idem docet S. Ambroſius, & ſcribit S. Ioannes Chryſoſtomus inquiens. *Quid difficilius non iurare, an per totum diem inediam pati, & aqua potu, & tenui victu ſiccari? Certum eſt, quòd hoc illo grauius; ſed tamen conſuetudine res eſt facilis, & expedita, quòd adueniente ieiunio, & ſi millies quis exhortetur, & cogat vinum delibare, vel aliud quid ieiunij lege non conceſſum guſtare, omnia mallet pati, quàm prohibitum tangere nutrimentum*. Sic & alij apud Azorium, videlicet Theophilus Alexandrinus, Origenes, S. Hieronymus, & Theodoretus.

S. Baſil. Hom. 1. de laud. ieiun.

S. Ambroſ. ſerm. 39.

S. Io: Chryſoſt. hom. 6. ad pop. Antioch.

Azor. p. 1. l. 7. c. 10. q. 7. *Theoph. Alex.* ſerm. 5. de Paſchate. *Origen.* lib. 3. in Iob. *S. Hieron.* lib. 2. cont. Iouinian. *Theod.* in Epit. diuin. Script.

Eamdem etiam hodie conſuetudinem ſeruant Arabes Chriſtiani, vt ex eorum Cathechiſmo de præceptis propriæ Eccleſiæ colligitur; etenim Quadrageſimæ tempore non ſolùm à carne, & lacticinijs, vti nos ſolemus, ſed inſuper à vino, & piſcibus ſanguine præditis ieiunant iuxta morem Orientalium, & pari ritu etiam Maronitæ abſtinent. Nihilominus, cùm apud noſtram Occidentalem Eccleſiam per decem, & ampliùs ſecula permiſſum fuerit vinum in ieiunio etiam Quadrageſimali, ſicut & alij ad potum deſeruientes liquores; & S. Gregorius reſponderit Auguſtino Anglorum Epiſcopo, id licere, vt habemus in canone (quamuis apud D. Gregorium id non reperiatur, vt optimè aduertit Couarruuias) & iam præter canones etiam ſufficienter regulam hanc habeamus confirmatam, cùm poſt S. Thomam omnes ferè Theologi hanc ſectati ſint opi-

Orientales Chriſtiani à vino abſtinent in Quadrageſima: ſecus eſt in Eccleſia Occidentali ex conſuetudine.

Can. Denique diſt. 4.

Couar. lib. 4. var. reſol. cap. 10. num. 13. in medio.

S. Thom. 2. 2. qu. 147. art. 6.

opinionem, vt plenè demonstrat P. Pasqualigus operæ pretium tamen videri potest antiquæ cum nostra, licèt minùs antiqua, consuetudinis conciliatio, quam iudicio meo optimè præstat maximus Doctor, & omnium Magister Augustinus inquiens. *Sed & illa est in quadragesimæ diebus grandis vtilitas, quòd, dum etiam à licitis abstinemus, magis ac magis admoneamur illicita vitare: qui enim abstinemus à carnibus, quibus alijs diebus vti licet, qui nos abstinemus à vino, quo moderatè vti licet, qui ergo ista vitamus, quæ aliquando licent, peccata fugiamus, quæ omninò numquam licent.*

Pasqualig. in Prax. Ieiun. decis. 116.

S. August. serm. 64.

Ex quibus euidenter eruitur, non essentialiter ieiunio coniunctam esse abstinentiam à vino, & clariùs elicitur ex Apostoli dispensatione cum Timotheo ὑδροπότει, non quia iuxta Goduuini, & Leusdeni sententiam Timotheus vixerit assecla Essenorum, qui, tertiam Hebræorum sectam constituentes, è Philonis assertione à vino abstinebant, & ab Eusebio, & SS. Epiphanio, & Hieronymo, quos refert, & sequitur Bellarminus, agnoscuntur pro primis Alexandriæ Fidelibus. Quamuis enim Esseni, siue, vt alij volunt, Essæi (non tamen Iessæi à Iesu, vt ait noster (1) Magrus) quamuis, inquam, Esseni fuissent Nazaræi propter abstinentiam à vino, prout concedit (2) Serarius, sed

D. Paul. epist. 1. ad Timoth. cap. 5. vers. 23.

Goduu. l. 1. de Mos. & Aaron. cap. 12. Leusd. in Phil. Hebr. to. 2. diss. 20. in fin.

Philo. in lib. de Vit. cōtempl.

Bellarm. de Monac. c. 25.

(1) De multiplici etymo pro Essenorum nomine vide *Serar.* l. 3. Trihær. c. 1 *Hotting.* in Thes. Phil. pag. 37. *Scalig.* in Elen. Trihær. c. 19. & 22. *Drus.* l. 4. de Trib. sect. *Fuller.* l. 1. miscell. sacr. c. 3. & l. 4. c. 3 *Fung.* in Etym. triling. *Menoch.* l. 3. Reip. Hebr. c. 16. *Leusd.* loc. cit. Sed noster *Magrus* in Notit. ait, Essenos, Christianam fidem amplexos, dictos fuisse Essæos, nempe Iessæos à Iesu, & hoc forsan desumpsit à *Baronio* ann. 64. num. 4 vel à *D. Epiphanio* qui lib. 1. to. 2 hær. 9. nu. 5. ex editione *Petauij* ait vocatos esse Iessæos, quia *Iesus Hebraicè Curatorem, hoc est Medicum, ac Seruatorem significat*. Attamen, quamuis Esseni ex medicinæ peritia, qua callebant iuxta *Philonem* apud *Euseb.* l. 2. hist. Eccl. c. 17. & *Ioseph.* l. 2. de Bell. Iud. c. 12. Chaldaicè dici potuerint אסיאי *Medici*, nihilominus nomen *Iesu* iuxta proprium, & essentiale eius etymon non procedit à verbo Chaldaico (quod *Hebraicum* nuncupat *Epiphanius*, vtpote vernaculum tunc apud Hebræos) videlicet à verbo אסיא *Medicus*: dixit enim Angelus apud *S. Matth* c. 1. *Vocabis nomen eius Iesum, ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum*. Quare nomen Iesu, quod ab Hebræis, & Chaldæis dicitur ישוע, emanat à verbo ישע. *Saluare*. Hebraicum itaque & Chaldaicum Iesu nomen, vel etiam Græcum Ιησοῦς cum Essæis, quasi Iessæis conferre, quàm sit incommodum, nemo non videt.

(2) *Serar.* loc. cit. c. 8.

Scalig. l. c. nu. 175. *Druſ.* l. c. cap. 14.

ſed negant Scaliger, & Druſius, nihilominus Timotheus non vti Nazaræus, ſed ob temperantiam, & ieiunium erat abſtemius, vt aſſerunt SS. Hieronymus, Io. Chryſoſtomus, Proſper, & alij: ac propterea D. Paulus ei ſuadet vinum ceu περῦργον φάρμακον; non enim illi id indefinitè permiſiſſet, imò imperaſſet, ſed ex deuotione, ſeu religioſa ſeueritate, &, vt ita dicam, φιλεγκρατεία à priſcis illis Chriſtianis, vix adulta Eccleſia, & primis adhuc feruoribus incumbente, id fuit vſurpatum. Vnde potuit etiam D. Gregorius, & tota Latina Eccleſia in forma ieiunij, & circumſtantijs, quæ ab Eccleſiaſtico præcepto dependent, abſque peccato, vinum indulgere, inſpectis hominum complexionibus, quæ, ſeneſcente mundo, quotidie infirmiores euadunt. Sed quicquid ſit, ſatis nobis erit, quòd hodie opinio hæc communis, & ab omnibus recepta ſit, vt vino ſcilicet condire ieiunia poſſimus. Et hæc dixi, ne materiam ieiuniorum ieiunè admodùm dicerer pertranſiſſe. At nos iam reuocat principalis controuerſia, An ſcilicet Chocolatis potio, prout hac tempeſtate communiter eſt in vſu, Eccleſiaſticum violet ieiunium. Et tres reperio opiniones. Prima eſt affirmantium ieiunij fractionem. Secunda eſt negantium. Tertia afferentium aliquas temperationes, conditioneſque, quibus opinionem negatiuam tutè, & ſine ſcrupulo ſequi poſſimus.

S. Hier. l. 2. in *Iouin.* *S. Io. Chryſ.* Hom. 16. in epiſt. 1. ad Timot. *S. Proſp.* lib. 1. de Vit. Contempl. cap. 22.

Argumenta affirmantium, ieiunium frangi e Chocolatis potu.

Primum, & validiſſimum affirmantium fundamentum ita procedit. Ea, quæ habent rationem cibi, etiam ſi potabili modo ſumantur,

tur, ſoluunt ieiunium: ſicut è contra id ſolùm non derogat abſtinentiæ in ieiunio ab Eccleſia indicto, quod eſt verè, & ſubſtantialiter potus. Ita Paludanus, Abulēſis, Angles, Hēriquez, Sancius, & alij penes diſertiſſimum noſtrum Dianam, Paſqualigum, & Lezanā. Sed Chocolatis potio habet rationem cibi, nec ſubſtantialiter eſt potus; conſequens ergo eſt, quòd violet ieiunium Eccleſiaſticum. Ad probandam minorem propoſitionem (maior enim ex communi doctrina deſumitur, vt vidimus) ſuppoſitione vtuntur, quòd ſcilicet Chocolates ſit cibus ex natura ſua maximum afferens nutrimentum, etiam ſi aqua ſit dilutus, adeòque hoc exaggerāt Paſqualigus, & Lezana, vt ferè cum pane ſubcineritio Heliæ æquari poſſet. Aiunt enim, & præſertim Paſqualigus, quòd in nutritione ferè omnes alios cibos excedat, ita vt vna tantùm vncia illius maſſæ, quam Hiſpani *Migas*, ſiue *Paſtillos* appellant, ſufficiat pro hominis ſubſtentatione per viginti quatuor horas abſque vlla corporis debilitatione, imò efficiat, quòd homo non egeat ſomno; & Caldera refert, puerum recèns ablactatum per quatuor menſes ſolo Chocolatis hauſtu, & raro pani commixti, vitam produxiſſe. Roboratur autem Theſis, quòd ſit cibus, à P. Lezana, & Paſqualigo, & demum à Domino Caldera tali pacto. In Chocolatis potione reperitur totum id, quod vero alimento ex definitione Galeni competit, quòd ſcilicet reficiat deperditam ſubſtantiam, quòd vertatur in ſubſtantiam aliti ſimilem deperditæ, & quòd aſſimi-

Dian. par. 4. tract. 4. reſol. 194. *Paſqualig.* in Prax. de Ieiun. deciſ. 117. & 141. *Lezan.* Conſult. 48. à num. 88.

Paſqual. & *Lezan.* loc. cit.

Paſqual. d. deciſ. 141. nu. 3.

Calder. in d. ſuo Tribun. pag. 486.

Lezan. & *Paſqual.* loc. cit.

Calder. in Appen. d. tract. de Chocol. pag. 494. col. 2.

letur, quemadmodum alia faciunt alimenta, partibus ſanguineis ſpermaticis, & organicis; & demum, quòd alat non primis tantùm qualitatibus, ſed à tota ſubſtantia, ergo &c.

Cald. in d. Appen. pag. 469. cap. 6. litt. D. & E.

Tertiò propoſitum probatur, velut à priori, ex qualitatibus rerum, quæ Chocolatis ingrediuntur compoſitionem: nam, ait Caldera. Cacao eſt butyroſum, calidum, & humidum; Saccarum eſt calidum, & humidum, & alit maiori ſui parte, quæ qualitates ex Galeno facillimè in alimentum vertuntur, & nutriunt; Cinnamomum, & Vaginulæ odoriferæ alunt, & roborant ſecundùm partes diuerſas: ſed ipſæmet rerum qualitates, & formæ ſubſtantiales rerum prædictarum commixtarum manent etiam in Chocolatis potione, & aqua, qua diluitur, ergo eſt cibus, & non potus, vel eſt alimentum potabile, non ſecùs ac ius carnium, & lac, quæ potabilia dicuntur alimenta ad differentiam ſolidorum alimentorum, & ſubeunt nihilominus preſſiſſimam alimenti, & cibi ſubſtantiam. Quòd autem non ſit potus, nec illius ſortiatur naturam, hac ratiocinatione comprobare nituntur. Potus in ſua formali ratione ad ſedandam ſitim à natura eſt comparatus: ſitis enim eſt naturalis appetitus frigidi, & humidi externi pro reficienda ſimili ſubſtantia interna iam conſumpta, cum ſiccis, humidis, calidis, & frigidis alantur omnia viuentia. Quare aiunt Ariſtoteles, & Plato *Sitis appetitus eſt natura inſitus potionis, vt fames cibi*; & Galenus inquit: *Cibo quicquid ſiccioris ſubſtantiæ effluxit, reſtituimus; potione quicquid*

Ariſtot. lib. 2. de Anima textu 28. Plato lib. 4. de Republ.

Galen. de Sanit. tuen. lib. 1. cap. 2.

quid humidioris; & hoc etiam firmat Auerroes. Sed nunquam videmus, homines Chocolate ad sitim sedandam, sed quidem ad nanciscendum stomachi robur, vti consueuisse; vnde non omni tempore, sed mane, vel serò sumitur, quando, iam cibi digestione confecta, homo nouo eget nutrimento, ergo &c. quod sanè argumentum visum est validissimum nostro Dianæ. Patet igitur, quòd non sit à natura comparatus ad potum, sed ad cibum; vnde, vt aduertit Pasqualigus, sumitur calidus ferè semper, quod demonstrat, non esse verè potum, cùm sitis, vt diximus, sit frigidi, & humidi appetitus.

Auerr. lib. 2. Coll. cap. 13.

Dian. d. resol. 194. par. 4. in Miscell.

Secundum Calderæ fundamentum est huiusmodi. Si ingredientia compositionem, & massam sumantur per se, antequam massam conficiant, & in aquam inijciantur, violant certè ieiunium, vt patet; ergo idem est dicendum, postquam in aquam transierint, si bibantur. Nam propria cuiusque forma, & substantia eo artificio non mutatur, sed tantùm variatur figura, dum ex soluta massa fit potus, solùm superueniente aliquo accidentali.

Et hæc sunt solidiora affirmantium argumenta; sed insuper ab extrinseco, & Doctorum authoritate, & numero suam confirmant sententiam. Sunt autem in duplici differentia; nonnulli enim genericè tantùm loquuntur, nec aliquid de Chocolate meminerunt, sed solùm asserunt, quòd ea, quæ habent cibi rationem, vt lac, & iusculum, licèt hauriantur per modum potus, sunt nihilominus verè cibus.

Doctores affirmantes, à Chocolatis potu ieiunium frangi.

Sanchez to. 2. Opusc. lib. 5. cap. 1. dub. 23. nu. 1. *Layman.* lib. 4. tr. 8. c. 1. nu. 7. *Ludou. de S. Io.* in Summ. quæst. de Ieiunio art. 12. diffic. 1. dub. 2. *Dian.* d. par. 4. tr. 4. ref. 194. *Villalob.* in Summ. to. 1. tr. 13. diffic. 8. nu. 15. *Franc. Syluu.* in 2. 2. *S. Thomæ* d. qu. 147. art. 6. *Castropal.* p. 7. de Virt. prud. disp. 3. punct. 2. §. 2. nu. 4.

bus. Hi autem sunt Sanchez, Laymanus, Ludouicus de Sancto Ioanne apud Dianam, Villalobus, Franciscus Syluius, Castropalaus, & alij, qui optimè explicantur, imò non possunt pro aduersarijs adduci, quando probatum fuerit Chocolatem non habere rationem cibi, vt infra videbimus. Alij verò specificè de Chocolate mentionem facientes credunt, quòd ieiunium euertat, & sunt Antonius de Leon, Trullen. (qui tamen non damnat contrariam opinionem, vt etiam Villalobus,) Machadus, Leander à Murcia, Solorzanus, Pasqualigus, sicut quoque Lezana, Bossius, Medina, & Petrus de Tapia Archiepiscopus Hispalensis, quos refert, & sequitur Caldera, & ferè totus hic labor debetur summæ eruditioni, & solerti studio nostri P. Dianæ, qui colligit omnes ferè Doctores de hac re pertractantes; licet Reuerendissimus Caramuel in loco ab eodem Diana citato negatiuæ potiùs faueat opinioni, supposito, quòd Chocolates sit potus vsualis, vt inferiùs inspiciemus.

Anton. de Leon. in Tract. de Chocol. p. 3. nu. 20. *Trull.* in Decal. to. 1. l. 3. c. 2. dub. 2. nu. 15.

Villalob. loc. cit. *Machadus* de Perfect. Confess. tom. 1. lib. 2. p. 4. tract. 3. docum. 1. nu. 8. *Leander à Murcia* in cap. 3. regul. *S. Franc.* q. 5. num. 8. *Solorzan.* lib. 2. Polit. cap. 10. *Pasqualig.* in Prax. loc. cit. *Boss.* to. 3. moral. tit. 21. nu. 207.

Calder. loc. cit.

Dian. par. 4. tract. 4. Miscell. res. 194. & p. 5. tr. 5. res. 11. & par. 8. tr. 7. resol. 54.

Dian. d. resol. 54.

Argumenta negantium à Chocolatis potu ieiuniũ frangi.

Ex aduerso negatiua sententia firmis etiam, & robustis fulcitur argumentis, & rationibus, adeò quòd non metuat arma, nec fugiat Aduersariorum incursionem. Prima ratio, & fundamentum est idem ac contrariæ opinionis, licèt in minori propositione opponantur. Ea, quæ cibi rationem habent, quamuis vti potabilia hauriantur, soluunt nihilominus ieiunium ex supposito primæ sententiæ; sed Chocolatis potio non est eiusmodi, consequens ergo est, quòd non violet ieiunium. Tota igitur

tur vis in hoc sistit, An Chocolates sit potio, & in genere presse potulentorum collocandus. Hoc autem in facto probatum latissimè fuit in tertio articulo historicæ inspectionis iam præmisso, ergo &c. Et animaduertendum est, quòd nos loquamur de massa Chocolatis non vt sic, sed vt aqua soluta, & vt communi consuetudine bibitur, & vsurpatur hodie apud omnes. Cùmque Aduersarij vim argumenti cognouerint, effugium quæsiuere, concedentes in illis Americæ Regionibus (in quibus vsus iam obtinuit illum bibendi) non frangere, nam in illis iam est communis potus, & vsualis; at secùs in nostris, vnde & nonnulli apud Dianam ex eadem ratione etiam in Hispanijs id extendunt.

Vide superiùs pag. 171.

Dian. par. 4. tract. 4. resol. 194. & resolut. 54. tract. 7. par. 8.

Sed facillimè ruit Antagonistarum responsio. Nam aut Chocolates est verè cibus, licèt potu sorbeatur, vt ipsi dicunt, aut non est? Si primum conceditur, certum est, quòd aliqua regionis consuetudo, & vsus non potest cibum reddere potum, neque rei substantiam commutare, vt optimè aduertunt in materia eiusdem ieiunij Villalobus, & Fr. Ioannes de Soria eius Compendiator, & idem Pasqualigus, licèt ad alium finem. Sicut non posset consuetudo, vsusque efficere, vt carnibus in ieiunio vescamur, cùm sit contra ieiunij substantiam, quæ in hac à carnibus abstinentia consistit iuxta Pasqualigum, & Dianam post ceteros, & Bardum, & alios, quoniam immutari ab vsu non potest, tunc enim esset abusus, & corruptela; sed contrarium videmus in lacte, & ouis,

Villalob. in Summ. *Ioann. de Soria* par. 2. tr. 1. sect. 5. d. 2. de præcept. Eccles. *Pasqualig.* d. decis. 141. nu. 4.

Pasqual. decis. 355. num. 3. *Diana* p. 1. tr. 9. res. 25. & 26. & tr. 11. resol. 4. & p. 9. tr. 6. res. 11. & par 10 tr. 12. resol. 45. *Bard.* in Bull. Cruc. par. 2. tract. 3. sect. 4. num. 73. & seq. de commest. cib. prohib. cap. 1.

& ouis, quæ cum non ſint de eſſentia ieiunij, vſurpari, & licita vſu fieri poſſunt: ſic tandem idem dicimus in tempore, & conſuetudine, vnde ab vſu aliqua Ieiunia, & Vigiliæ inductæ ſunt, de quibus videndus eſt D. Thomas.

D. Thom. 2. 2. quæſt. 147. art. 8. ad tertium.

Si ſecundum aſſeratur, habemus intentum, quòd ſit potus, & non cibus; vnde quocumque in loco, quacumque in Prouincia eodem modo ac in Mexico eamdem ſortietur naturam, & qualitatem, & non violabit ieiunium, ſicut & in illis, præciſo omni vſu, vel conſuetudine. Quod valdè roboratur teſtimonio Frãciſci Fernandez Proto-Medici Mexicani; tribuit enim in primis Chocolati, quòd ſitim mirabiliter leniat, quod etiam confirmat Colmenera; vnde cum ſuapte natura ſit potabilis, non ab vſu mutuari id cogetur. Hinc ſatis mirari illorum incogitantiam ἐ χασμῶ non queo, qui hæc aſſerentes obedire rerum naturam hominum conſuetudini, & voluntati fecerunt, & certè nunquam dari poterit diſparitatis ratio, cur materia facta potabilis in vna regione, in alia non ſit eadem, ea tantùm ratione, quia non ſit aſſueta hominum potioni, vel in potulentorum cenſum excepta, & Hiſpanis, at non Italis, vel Gallis concedatur. Hanc argumenti vim agnoſcit ſubtiliſſimus noſter Caramuel à Diana relatus, ſed non fixit pedes: attamen poſt hæc nobis apertè conſenſit, vt literis ad nos datis teſtatus eſt.

Franc. Fernand. l. 1. ſect. 2. de Arboribus cap. 36.

Colmen. loc. cit.

Caram. in Reg. *D. Bened.* diſp. 128. nu. 1613. *Dian.* d. reſol. 54. par. 8. tract. 7.

Huic aſſertioni obſtitit Zacchias, ſed falſo nititur fundamento; ait enim, quòd huiuſmodi po-

Zacch. in QQ. Medicoleg. to. 2. lib. 9. ti. 8. quæſt. vnic. num. 6. & 7.

di potio nunquam ad sitim sedandam sumatur. At illarum Regionum Medici, quin & experientia contrarium docuere, si, vt supponimus sit valde liquida, & potioni facilis: quod etiam confirmatur ex primis Cacai qualitatibus admodùm frigidis, vt communis Medicorum fert sententia.

Secundò probatur à simili, imò à maioritate rationis; nam si permittitur vinum, & ceruisia, eo fortiùs, vel saltem æquè erit Chocolates permittendus, ita vt inconcusso ieiunio possit vsurpari. Certum est enim, quòd ex probatis in secunda inspectione physica de alimentosis vini viribus satis liqueat, nihil Chocolati cedere debere; imò celerioris, & robustioris alimenti palmam vinum illi præripere: nec, si vinum principaliter non alit, potest hoc tribui Chocolati, adeò quòd dari maior queat ratio, aut diuersitas inter eiusmodi potulenta: quicquid noster Caldera consideret (omnes enim intendit neruos, & operosè nititur diuersam rationem effingere inter vtraque & differentiæ rationes eruere conetur ex fontibus Iatrophysicis, cum ait, vinum suapte natura non alere, sed potiùs præstare digestionem aliorum ciborum, adiuuando naturam; & si quid alimenti afferat, sit fluxile, nec dici possit, ait, quòd in ratione alimenti, sed tantummodò potabilitatis præualeat. Et è contra ait, quòd Chocolates secundùm omnes suas partes tenues, crassas, lentas, humidas, dulces, & vaporosas sit exquisitum, & verum alimentum.

Calder. loc. cit. pag. 488 & seqq. & latiùs in Append.

Sed meo iudicio valde à ſemita veritatis abripitur optimus vir, & doctiſſimus. Vires ſiquidem vini non æquant tantùm, ſed ſuperant Chocolatis robur in illo genere; & pretermittens conſiderata in ſecunda, vt dicebamus, inſpectione, & quomodo Hippocrates, & Galenus ad eaſdemmet virium lineas, ad quas Chocolate D. Caldera perduxit, vini facultates efferant, addam tantùm ex Plinio teſtimonium Iuliæ Auguſtæ de vino Pucino, quo vtebatur; huic enim illa referebat acceptos octuaginta duos vitæ annos, quos valida ſanitate, & vegeta corporis, animique habitudine tranſegerat. Hinc, vt eiuſdem Plinij vtar verbis, *ſe quiſque Iudicem ſtatuere poterit, vtrinam ex his duabus potulentorum ſpeciebus coronæ prærogatiua in fouendo, alendoque homine ſit deferenda.* Hanc difficultatem agnoſcit P. Lezana & conatur eludere (dùm reſpondere non poteſt) ex eo, quòd multi docuerunt, à vino violari ieiunium; ſed ipſimet confitentur, quòd deinde huiuſmodi opinio ab omnibus fuerit exploſa; animaduertit nihilominus, quòd ſi vino miſceantur ſaccharum, cannella, piper, vt accidit in Hippocraſſo, tunc ieiunium ruet; ſed hoc modo Chocolatis maſſa conditur, ergo pari ratione non poterit cum ieiunio ſociari. At facilis, & prompta eſt reſponſio, & diuerſitatis ratio, ſi conſideremus, quòd illa aromata vino inijciuntur, vnde robuſtiores alendi vires acquirunt, quod ſecùs eſt in Chocolate, cuius maſſæ puluis, ſeu particulæ, cum in aquam demerguntur, tàm notabili quantitate

Hipp. 2. Aphor. 21. *Galen.* in Method. med. lib. 14. cap. 15. & de Ren. affectio. dignoſc. cap. 6. in fin. & de Aliment. facult. lib. 3. cap. 4. & de Compoſit. pharmac. 2. loc. cap. 7. & alibi.

Plin. lib. 14. cap. 6.

Lezan. d. Conſult. 48. n. 94.

ferè

ferè eneruantur, eiuſque nutritiuæ facultates debilitantur, & ſic concidit Lezanæ effugium. Experientia autem rem totam conficiam.

Certum namque eſt apud Chymicos, quòd per ignem, et chymica inſtrumenta primæ qualitates rerum diſtillatarum apertiùs, validiùſque cognoſcantur, vt optimè poſt ceteros nuperrimus, & diſſertus Medicus Schneiderus cōtra aliquos concludit, & ſolidè confiirmat; & ante eum Porta. Ignis enim, & ſtillatio non aufert, ſed addit robur Simplicibus, vt quotidie experimur; cùm ſit ars perficiendi magiſteria, & eſſentias puras à mixtis ſeparato corpore extrahendi, vt ipſi loquuntur: Sic poſt alios Beguinus, Pelshofer, Vlſtadus, Hieronymus Rubeus, alijque apud Schneiderum. Et nihilominus, cùm primas Chocolatis qualitates, eiuſque vires cognoſcere hoc experimento voluiſſem, illumque in Elembicum in *Balneum mariæ*, vt dicunt, & in alia chymica inſtrumenta, quibus *Aqua vitæ*, ſiue *Ardens* extrahitur, infundi curaſſem, omni ſolerti adhibito magiſterio, optimique Chocolatis maſſa, & ſelectis magiſtris, deprehendimus, eius vires euaneſcere, adeòque flaccidas, & acciſas euadere, vt eius liquor nullatenus *Aquæ vitæ* ſit comparandus. Et licèt Dominus le Febure apud eumdem Stubbæum videatur, contrarium experientiæ ductu aſſeruiſſe, vimque Cacai diſtillati, ſiue ſpiritum inde extractum, ſiue oleum ſpectemus, non parùm extuliſse; nihilominus aduertendum rogo, me loquutum fuiſſe de exprimento in diſtillatione Chocolatis habito,

Schneid. to. 4. de Catar. l[illegible] cap. 7. pag. 466.

Porta de Diſtillat. cap. 18.

Beguin. in Tyrocin. Chym.

Hier. Rub. de Diſtill. ſect. 1. cap. 2. & 6. & cap. 2. ſect. 2. pag. 60. *Schneid.* loc. cit. pag. 472. & ſeqq.

Stubb. loc. cit. pag. 175.

habito, & ſic maſsæ ex diuerſis partibus efformatæ, & præſertim non mediocri ſacchari mole confectæ, vnde nil mirum ſi ex conflictu diſſimilium, & Heterogeneorũ permixtione ſimplicium, ignis vi alteratorum, refractæ ſubſtantiæ imbecilliores euaſerint. Ex quo radicitùs colligi potuit, quàm inferior virtute Chocolates ſit vino comparatus, & argumenti energia euidentiùs dignoſci poteſt; vnde ſi fas eſt vinum ſarcto, tectoque ieiunio adhibere, magis Chocolati, tanquam inualidiori & eneruiori, eſt concedendum.

Ad experientiam pueri recenter ablactati, quam noſter Caldera obiecit, obuia ſe offert reſponſio: miſcuit ſiquidem panem Chocolate; vnde quid mirum? Inſuper non deſunt ſimilia exempla eorum, qui alio, & tenuiori alimento vitam produxerint; nam ſi eidem infantulo vinum ſaccharo conditum propinaſsent, de quo Arnaldus de Villanoua meminit, robuſtiùs certè nutrijſsent, vt idem teſtatur, cùm ſit firmiſſimum præſidium, & præſeruatiuum in fouendis, & reintegrandis viribus effractis ex ipſius affirmatione; aut dediſſent aquam, cuius vſu M. Gallum Caroli Imperatoris medicũ ad annum vigeſimum quartum ſupra centeſimum vixiſse referunt Geſnerus, & Rubeus; Quot inſuper homines legimus apud grauiſſimos Scriptores ſine cibo, ac potu naturaliter vixiſse ex humorum abundantia? Hippocrates ad ſeptem dies humanæ vitæ terminos ſine cibo, ac potu præſcribit, quod ſæpè videmus in nauigantibus ſtomachi nauſea laboran-

Arnal. de Villanou. de Conſeru. Iuuent. c. 1. in princ.

Geſner. in Euonym.

Rubeus de Diſtill. loc. cit. ſect. 2. c. 3. de vino.

Hyppocr. lib. de Princip.

rantibus. Quàmplurima exempla referunt Albertus Magnus, Mercurialis, Damascenus apud Mendozam, Medina, Rogerius Baconus apud Delrium, & ad satietatem collegit Lapius in epistola ad Abbatem Iustinianum scripta, & ab eodem impressa, qui omnes narrant, aliquos sine cibo, & potu vixisse vltra menses, & annos. Quid igitur mirum, si puer, in quo ex abundatiori humorum massa retardatur facultas concoctrix, vt aduertit Auicenna, vitam protraxerit per aliquot dies? Nil autem de Ceruisia dicemus; iam illius robur ostendimus ex probatissimis Scriptoribus in physicæ inspectionis articulo; & nihilominus, ex communi Scribentium sententia, Ecclesiasticum non vitiat ieiunium. Ita Syluester, & alij apud Bonacinam. Quare obiter aduerte, quòd etiam Ceruisia non violat ieiunium, & nihilominus apud nos præsertim Italos ea non est in vsu; vnde licet arguere, quòd vsus quoad roborandum argumentũ ex ipso erutum nil operetur. Et prædicta magis confirmantur cum Sanchez, qui contra Caietanum in voto pro vini abstinentia non comprehendit Ceruisiam, nisi obstaret vouentis intentio de abstinendo à quocumque inebriatiuo: vnde à fortiori infert Tancredus, quòd in eodem voto non comprehendatur Chocolates: *licèt enim*, ait ille, *spiritus, & vires auget; tamen vinum non est, nec inebriat, vt Ceruisia, & sic absolutè non venit in abstinentia vini, & potest sumi*. Nec dissimiliter opinatur Lorinus, quòd in eo pro Nazarenis præcepto de arcendo vino, & quocumque poculo inebriatiuo non compre-

Albert. Magn. lib. 22. de Animal. tract. 2. *Mercurial.* 2. Epidem. Hypp. fol. 66. *Mendoz.* lib. 4. Virid. problem. 24. *Medina* lib. 2. de Recta fide in Deum cap. 7. *Delrius* lib. 2. Disq. magic. q. 21.

Abb. Iustin. tom. 2. Epistol. memorab. epist. 40.

Auicen. lib. 1. fen. 3. doct. 2. cap. 6.

Syluest. in Verb. Ieiunium. nu. 9. qu. 3. *Bonac.* tom. 2. in 8. decal. præcep. disp. vlt. qu. 1. pun. 1. prop. 2. nu. 7.

Sanch. l. 4. c. 11. num. 44.

Caiet. 2. 2. q. 150. ar. 1.

Tancred. in QQ. moral. tr. 3. quæst. 25.

Lorin. in Num. cap. 6.

Tertull. adu. Valentin.

Maiol. tom. 1. dier. canic. pag. 622.

prehenderentur aquæ, quæ ex Tertulliano, alijſque apud Maiolum referuntur, vi inebriatiua naturaliter potiri.

Tertiò negantium theſis ita probatur. Tranſmutatio ſolidæ maſſæ Chocolatis in fluidam, & liquidam ſubſtantiam verè efficit, vt potabilem ille naturam ſortiatur, et vincat alimenti rationem, cùm ex communi ſententia in mixtione duorum oppoſitorum pars, quæ ſuperat, denominetur, et det eſſe rei, et ſemper actio in mixto qualitati præualenti tribuatur: vt in hac materia aduertunt Leander poſt Turrianum ab eodem laudatum, et Verricellus. Et videmus, quòd in caſu noſtro tunc non dicitur *Maſſa*, aut ſicut Hiſpani dicunt, *Paſtillos*, aut *Migas*; ſed aqua, ſiue potio Chocolatis, cùm ebibitur. Et à ſimili clariùs euincitur. Certum eſt enim apud omnes, et praxis communis admittit, quòd ſi muſto, dum feruet, aqua miſceatur in valde minori quantitate, nullatenus excluditur à vini denominatione, et natura, ſiue ſubſtantia, et in multis regionibus non diuerſimode vina parantur; et itidem adhuc certum eſt, quòd tunc in valde fortiori, et duriori caſu huiuſmodi vino vtamur validè, et licitè pro Sanctiſſimi Sacramenti Euchariſtiæ materia, vt poſt Vaſquez, Suarez, Auerſam, Filiucium, et communiter omnes firmat P. Quartus, ea tantùm ratione, quia hoc modo compoſitum vinum propriam non mutat ſubſtantiam, et preſſè vinum dicitur: aliàs enim admitti nequiret. Imò P. Verricellus ait, Chocolatis aquam eſſe materiam Baptiſmi, ex eo tan-

Leand. loc. cit. p. 2. tract. 5. diſp. 5. qu. 5.

Verricell. de Apoſt. Miſſ. tit. 25. qu. 210.

Vaſquez diſp. 175. par. 3. num. 8. *Suar.* diſp. 45. ſect. 1. *Auerſ.* de Euchar. ſect. 5. *Filiuc.* tractat. 4. num. 87. *Quart.* in Rubr. Miſſal. p. 3. tit. 4. dub. 3. de defect. vin.

Verricel. de Apoſt. miſſ. tit. 4. §. 23. dub. 12. num. 133. in fin. fol. 250.

tantùm, quòd aqua maioris quantitatis Chocolate infundatur. Eò igitur fortiùs in thesi ieiunij, quòd non est Iuris Diuini, sed Ecclesiastici positiui, & sic mutabilis in nostris terminis, argui poterit, quòd admixtio minimæ quantitatis Chocolatici pulueris cum maxima aquæ quantitate non mutabit aquæ substantiam, aut denominationem, cùm ex methodo (quam idem Caldera post ceteros tradit) parandi Chocolatis potionem, vt prosit, & placeat, octo aut sex ad minùs aquæ portiones vnicam Chocolatis portionem tantùm exigant.

Quartò neruosè admodum, & demonstratiuè probatur hæc opinio ex materię paruitate: nam apud omnes Theologos compertum habetur, in ieiunij Ecclesiastici præcepto dari materiæ paruitatem, vt post D. Thomam firmant, aliosque colligunt Pasqualigus, & Diana referens Tannerum, Merollam, Hurtadum, Sanchez, & alios. Hoc supposito, disquirendum est, quænam dicatur parua materia quoad ieiunij violationem, & nonnulli putarunt, esse duarum vnciarum quantitatem. Ita Villalobus, Soria eius Compendiator, Leander, Ioannes à Conceptione, Turrianus, Reginaldus, Remigius, Machadus, Martinus à S. Ioseph, Pasqualigus, & Vidal, & Roccaful apud nostrum Dianam, quibus ipse consentit post Turrianum, quem retulimus, ac Thomam Hurtadum, & alios. Escobar autem, cui subscribo, vnicam Chocolatis vnciam esse paruam materiam existimat, etiamsi Chocolates esset cibus, vt aliqui dixerunt, nimis verò arctat

D. Thom. 2. 2. in d. q. 147. art. 6 ad 3.

Pasqualig. in Prax. Ieiun. decis. 139. *Dian.* p. 1. tr. 9. resol. 43. & resol. 11. & 32. p. 5. tr. 5. *Sanch.* in Opusc. moral. lib. 5. cap. 1. dub. 22. num. 3.

Villalob. in Summ.

Soria p. 2. tr. 1. sect. 5. d. 2. de præcep. Eccles. *Leand.* de Ieiun. disp. 5. *Io. a Concept.* de Ieiun. disp. 5. de reb quæ contrar. vnic. commest. *Turrian.* p. 1 Summ. Theol. mor. c. 256. dub. 27. nu. 2. *Reginal.* l. 4 c. 19. nu. 183. *Remig.* in Summ. tr. 3. c. 4. § 2. nu. 2. *Machad.* tom. 1. lib. 2. p. 4. tr. 3. docum. 6. nu. 3. *Mart. a S. Ioseph.* to. 1. mor. l. 2. tr. 5. de ieiun. nu. 3. *Pasqual.* decis. 139. *Dian.* p. 10. tr. 14. res. 56. & p. 4. tr. 4. resol. 174. & p. 8. tr. 7. res. 54. *Thom. Hurt.* Res. mor. tr. 10. c. 1. nu. 2. *Escob.* in Theolog. mor. tr. 1. exam. 13. c. 3. nu. 104.

Anton. de Leon. in Quæst. mor. de Chocol. p. 3. n. 20.

Antonius de Leon, cum paruam materiam in Chocolate mediam vnciam esse affirmauerit.

Ex hoc fundamento adeo firmiter ſtabilito ſurgit minor hæc propoſitio. Sed ſic eſt, quòd, vt iam diximus, in ſuperiori argumento, vnum Chocolatis poculum, vt ſapiat, & non tantùm ſtomacho, verùm etiam guſtui ſeruiat, non admittit, niſi vnciam maſſæ, vel Chocolatici pulueris, vt idem Caldera optimè docuit, & ante eum Robles agens de modo, quo conficitur, & inquiens: *Luego lo echan en caxitas, ò lo hazen panezillos de à onza, que es lo que ha da lleuar vna xicara de beuida, &c.* ergo ſaltem ex paruitate materiæ (etiamſi eſſet cibus, quod negamus) ieiunium non infringitur. Qua ratione P. Diana probabilem exiſtimat opinionem negatiuam, etiamſi duas vncias deſumeret quis per aquam ſolutas, nec diſſentit Machadus ab eodem relatus, & ait Ludouicus Lopez: *Quia parua materia maſſæ, ſiue formula admiſcetur ibi cum aqua, ideo non frangit ieiunium.* Nec aqua, licèt in quantitate vnciarum ſex, aut parùm minori, quæ in Empyribete, ſeu vaſe calefactorio immittatur, oberit, quin parua dicatur. Indubitatum ſiquidem eſt, quòd aqua, quamuis cum Chocolatis puluere decocta, non egreditur veræ potabilitatis qualitatem, & naturam, & nunquam in quauis quantitate ieiunium offendet; quia, iuxta animaduerſionem Paſqualigi poſt Boſſium, Leandrum, & alios, aqua, quæ miſcetur, non auget cibi ſubſtantiam in ordine ad nutritionem, cum non afferat ſecum aliquid nutritiui, ſed tantùm ſit medium ſoluendi con-

Calder. loc. cit.

Robles de Plant. Occident. Indiæ cap. 54.

Dian. d. tr. 7. reſol. 54. p. 8.

Ludou. Lopez in Inſtruct. Confeſ. to. 2. cap. 112.

Paſqual. deciſ. 106.

di concretam massam. Hoc tamen limitarem cum nostro Caldera, vt semel tantùm, & vnum consumatur poculum: nam si plura sumentur pocula, non erit quidem paruitas in materia, &, saltem in aliorum sententia, ieiunium frangent. Tandem opinio hæc negatiua vires adipisci poterit ex alia ponderatione. Siquidem certum est ex D. Thoma apud omnes Scribentes, ieiunium non lædi ab ijs, quæ vt medicamenta, & ad salutem iuuandam sumuntur, nisi in fraudem, & malitiosè accipiantur iuxta Bonacinam, & Pasqualigum, Doctores supra triginta pro hac conclusione coaceruantem, quibus addendus est Vidal. Sed Chocolates ex eodem Caldera post ceteros Archiatros, & Medicos Hispanos, qui de Chocolate ab experto disseruerunt, roborat naturalem calorem, puriorem generat sanguinem, cordis substantiam viuificat, facultates naturales principales conseruat, flatus dissipat, aufert obstructiones, & senibus præcipuè prodest ad stomachum roborandum (quæ omnia confirmant ijdem Ferdinandus, & Zacchias) ergo saltem hoc medicamento absque ieiunij offensione vti valebimus.

Dices ex aliquorum opinione penès nostrũ Dianam, quòd, licèt medicinalibus vti possimus absque ieiunij violatione, hoc non sit concedendum, nisi quando quis actu infirmetur, aut propinquam timeat ægritudinem iuxta Abulensem, & Innocentium, qui non approbat, vt quis pro sanitate conseruanda vti possit medicinali pharmaco, vel cibo, absque eo quòd conteratur ieiunium; sed tantùm ad remouen-

Calder. loc. cit. pag. 487. lit. *B.* & *C.*

D. Thom. d. qu. 147. art. 6. ad 3.

Bonacin. loc. cit. num. 7.

Pasqualig. decis. 133.

Vidal. in Theol. mor. De ieiun. inqnisit. 1. num. 82. *Calder.* cap. 6. pag. 468. & cap. 7. pag. 473.

Ferdinand. de Chocolate. *Zacch.* in QQ. Medico-leg.

Dian. p. 10. tr. 14. res. 60.

Abulen. in Matth. c. 6. qu. 178. *Innoc.* in cap. 1. de Obseru. ieiun. num. 6.

dam, vel fugiendam infirmitatem; at Chocolatis potio dici non poteſt ad hoc inſtituta, ergo &c. Sed parata eſt reſponſio: ſi enim manè vſurpare poſſumus, ad roborandam ſtomachi, vel capitis debilitatem, modicum ientaculum ex multorum opinione apud eumdem Dianam & Paſqualigum, cur fas etiam non erit, Chocolatem ad eumdem effectum adhibere? Siquidem, vt vidimus, ſtomachum roborat eximiè, & naturalem auget calorem. Nec Innocentius eſt audiendus, cùm ſit contrarius communi omnium praxi, quæ pari præſidio pharmaca parat ægrotis iacentibus, ac illis, qui malorum pericula præcauentes ſe remedijs muniunt, & ſic æquè ac infirmi actu reputantur, licèt ſemper dici queat, quòd, dùm pro fugienda ægritudine ipſe licere firmat, noſtra propoſitio vigeat: nam verè ad fugiendum malum, quod nos aggredi poteſt, Chocolate vtimur, & hoc apertè firmat Sanchez concedens, non tantùm infirmitatis curatiua, verùm etiam cōſeruatiua ſanitatis electuaria. Et cum Iuriſconſultis dici poteſt: *Tutius eſſe, anteuertere damnum, quàm illatum reſarcire.*

Dian. & *Paſqual.* loc. cit.

Sanch. in Opuſc. mor. l. 5. c. 1. dub. 32. num. 2.

Hæc negatiua ſententia ab extrinſeco (quemadmodum contraria affirmatiua) plurium, & ſapientiſſimorum ſuffragijs pariter confirmatur, quos, vt vidimus, noſter diſertiſſimus Diana veluti in aciem educit, cuius fidei, quoad aliquos à me hùc vſque non viſos, ſtandum erit qui ſunt Traſmiera, Antolinez, Baſilius Pontius, & Corneus. Aſſentiuntur etiam plures Societatis Ieſu Theologi, & Cathedratici Salmati-

maticenſes apud Machadum affirmantẽ, quod nunc in Hiſpania eſt adeò vſualis potus, *Que caſi nadie haze eſcrupulo de tomarlo el dia de ayuno*. Eamdem ſecuti ſunt opinionem Turrianus, & latiſſimè, ac doctè Thomas Hurtadus, referens Nauarræ conſilium, varioſque inſignes Theologos: eamque admittunt Reuerendiſs. Caramuel, Verricellus, & alij apud Paſqualigum, & noſtrum Calderam; ac Ioannes de S. Thoma, P. Henriquez, Lopez, & Ramirez apud eumdem Hurtadum: nam, quia ſumitur vt potus, & potiùs ad alterandum, quàm ad nutriendum, in die ieiunij eius vſus non interdicitur. Martinus Azpilcueta conſultus ex mandato Gregorij XIII. ſapientiſſimam, ac rationibus roboratam edidit reſolutionem per extenſum allatam ab Hurtado, & probantem, à Chocolate ieiunium non frangi.

Machad. de Perf. confeſſ. to. 1. l. 2. p. 4. tr. 3. docum. 1. num. 8.

Turrian. in Summ. par. 1. c. 256. dub. 24. con. 4. & 7. *Tho. Hurt.* trac. 10. Reſol. mor. c. 1. & ſeqq. & cap. 5. nu. 107. & cap. 8.

Caram. in Reg. S. Bened. diſp. 128. nu. 1613. *Verricell.* de Apoſt. Miſſ. tit. 4. dub. 12. q. 98. §. 23. *Paſqual.* d. deciſ. 141. num. 1. *Cald.* loc. cit. pag. 485. lit. E. F. P. *Io. de S. Thom.* & *P. Henriq.* in Summ. verb. Ieiunium, & pag. 487. & 488. *Lop.* in Inſtr. conſc. c. 112. *Hurtad.* loc. cit. cap. 4. in Append.

Hurtad. d. tract. 10. cap. 8. in fine.

Huic ſententię ſubſcribent etiam ij, qui eamdem exiſtimarunt probabilem, quorum ſupra meminimus in numerandis affirmatiuę ſententiæ Doctoribus. Non aſciſcam mihi in hac aſſertione præſidium ex aſſertis Summorum Pontificuum Pij V. Gregorij XIII. Pauli V. & Gregorij XV. declarationibus relatis poſt ceteros ab Hurtado, aut ex Bulla fel. mem. Vrbani VIII. cuius meminit Henricus Stubbeus, & priùs Pellicer ab Hurtado relatus negatiuã noſtràm ſententiam confirmantibus. De his enim mihi legitimè non conſtat, neque illas vidi, neque id à viris, quorum certè cognitionem fugere non poterat, audiui. Imò cum plerumque coram Pontifice in Epiſcoporum examine,

Hurtad. d. tr. 10. cap. 3. 4. & 5.

Henr. Stubb. d. cap. 6. pag. 123.

Pellic. in lib. de Phen. fol. 84. *Hurtad.* d. cap. 3.

ne, me præſente, hæc controuerſia fuerit propoſita, nulla de aſſertis Bullis mentio facta fuit.

Turrian. loc. cit.

Leand. loc. cit.

Sunt & tertiò, qui aliquas excogitarunt temperationes inter oppoſita iſtarum duarum ſententiarum argumenta. Vnde Turrianus exiſtimat, paruam Chocolatis quantitatem, quæ ſcilicet non excedat vncias duas, poſſe incontaminato ieiunio ebibi. Et Leander ſcribit, quòd, ſi non ſumatur in maſſa, &, vt ipſe dicit, *En paſtillas*, vel *migas* (quia tunc diceretur comeſtio) ſed in aqua, quæ valde ſuperet Chocolatem, etiam ſi illa ſint binæ vnciæ, poterit cum ieiunij integritate conſiſtere.

Eſcob. loc. cit. *Lopez.* Inſtruct. conſc. to. 2. cap. 112.

Paſqual. d. deciſ. 141. nu. 4.

Leand in præcept. Eccleſ. tr. 15. diſp. 5. qu. 5. §. 3. *Noyden.* tr. 3. Sum. c. 4. §. 1. num. 2.

Alij (vt Eſcobar, & Lopez) exigunt, ne potio frangat ieiuniũ quòd non ſit nimiùm craſſa ob perpenſam rationem, quia ſcilicet diceretur comeſtio: & Hurtadus, cui libenter aſſentio, cenſet, quòd, ſi quinæ aquæ parti vna Chocolatis pars in Empyribite immiſceatur, ieiunium nõ violetur. His ſubſcribunt apud Paſqualigum Leander, Benedictus, Remigius, & Noydenus. Et reuera (ſi praxim, qua cõmuniter vtimur in Chocolatis ſumptione, conſideremus) ij, qui vnico contenti ſunt poculo, & vt dicunt Hiſpani, *Xicara*, & Indi *Tecomate*, ſi ſupra vnciam huiuſce materiæ quantitatem non excedunt, tanquam ieiunij violatores damnari nequeunt: imò cum ex vnica Chocolatis vncia, in quinque vncias aquæ coniecta, prædicto liquore duo benè impleantur pocula manifeſtiùs apparet, quòd in vnciæ medietate à ſingulis aſſumatur, ideoque ſtrictior Antonij de Leone ſententia

tia

tia non officeret negantium opinioni, quòd ieiunium non frangat. His omnibus mentis oculis ſubiectis, & perpenſis, negatiua hæc valde arridet mihi concluſio, quòd ſcilicet Chocolatis potio vnius vnciæ non excedens quantitatem cum quinque vncijs ſimplicis, aut ſtillatæ aquæ non inferat ieiunio iniuriam, & idcirco ij, qui, vt tertio loco diximus, affirmatiuam temperant opinionem, nobiſcum ſentire coguntur. Diximus *ſimplicis aquæ*, quia ſi carnium iuſculo, aut ſimilibus (quæ per ſe ieiunio aduerſantur) permiſceretur non ob rationes ab aduerſarijs propoſitas, ſed ex alia cauſa ieiunio detraheretur.

Remanet poſtremò, vt oppoſitis ex aduerſo argumentis faciamus ſatis. Solidiora autem, & maiorem plauſum excitantia ſunt, quę ex iſtius potionis viribus ad ſummum vſque roboris eleuatis eruuntur. Sed ea proh quantùm fallunt, iiſque falluntur Auctores! Hoc ſanè impoſitum fuit Dianæ & Paſqualigo, vtrique meo ſummoperè amico, quemadmodum etiam illi optimo, religioſoque viro quondam P. Lezanæ, cum, an verè ita ſe res habeat, nunquam fuiſſe expertos, ſatis candidè profiteantur. Aiunt enim, quòd magis nutriant duæ Chocolatis vnciæ, quam tres carnis; quodque vnica Chocolatis vncia alat per 24. horas abſque vlla corporis debilitatione, & efficiat, quòd homo non egeat ſomno. Vnde cum ſit ſubſtantialiſſima, & ſit inſuper cibus, non poterit vnquam admitti tamquam potus: ſed iterum dico mirum quantùm decipiantur. Quod

Lezan. d. Conſul. 48. n. 88. *Paſqual.* dec. 42. nu. 15. & dec. 141. *Dian.* loc. cit.

ſi hoc

si hoc esset veritati consentaneum, quis nam pauper iter agens peram aliqua Chocolatis portione refertam, non gestaret, ne cogeretur, cauponum vexationes, illorumque fraudes subire, & per 24. horas alio non egere nutrimento? Sed valeant commenta, nam cum Hurtado argumenti infirmitatem, imò falsitatem agnosco. Certum enim est, & experientia, ac omnium testimonio Chocolate vtentium compertum habeo, quòd vltra sex, aut septem horas vires non porrigat, & ad summum, vt ait Ioannes de Barrios à Stubbeo relatus, loquens de Chocolate. *Es comoda pues ella sola supple el almuerço &c.* excusat scilicet, & supplet matutinum ientaculum, quòd vltrò concedo; sicut neque abnuerim, quòd studiosis viris, & abstinentia obduratis aciem faciliùs obtundat appetentiæ, ita vt ieiunium minori imbecillitate vltra id tempus protendere valeant. At vinum *Polyferum*, vnà cum nautici panis frustulo assumptum, nil minùs efficeret; & tamen ex omnium opinione in ieiunio non prohibetur. Nihilominus mihi suadere quidem poterit Stubbeus, ex Cacao *Iamaico* oleum, vel pinguedinē adeo copiosam extrahi (prout ipse expertus est) vt maiorē promat pinguedinem vnica illius vncia, quàm sexdecim ouinæ, vel bubalæ carnis vnciæ depromerent. At ex hoc nō poterit argui in Chocolatis massa eamdem vim, virtutemque deprehendi; si quidem ex aliorum ingredientium mixtione, vt diximus, refrangi certè, & emungi experimur, vt aduertit Piso; præterquam quòd vnica Chocolatis vncia vix

Hurtad. loc.cit.in Append. cap. 9. num. 142.

Stubb. pag. 51.

Stubb. pag. 124.

Piso in Mantis. Aromat. cap. 18. pag. 199.

pro

pro medietate constat ex Cacao. Sed, vt hoc commentum funditùs deleamus, à priori res agenda nobis est, & sic apparebit, quòd nec tam validè nutrire, nec famem implere possit vnquam vnicum Chocolatis poculum. Appetentia siquidem, & fames apud Galenum est implendi desiderium, idque oritur ex eo, quod natura dedit animalibus penuriæ sensum, quo ad cibum, potionemque proritata in tempore expleantur. Nam, cum venæ ex ipso ventriculo quodammodo emulgentes, sugentesque aliquod trahant, ventriculus non ferens eum suctum, & quoadmodo diuulsus, comparat à cibo illius offensæ medelam, quippe venæ hoc pacto ad obiectos cibos conuertuntur, fames autem ex suctu ipsius sensus oritur. Hanc Galeni doctrinam, meo iudicio, disertè explicat Andreas Laurentius dicens: *Fames naturalis sedatur sola assimilatione. Animalis autem, cum sit sensus diuulsionis, cessante diuulsione sedatur. Et assumpto cibo, cessat statim fames animalis ventriculi. Naturalis autem fames irrigatis interioribus tunicis, aliqua ex parte sedatur, sed non omnino &c.* quod optimè roboratur ex doctissimi Medici Ramirez sententia apud Hurtadum. Hinc clarè, & enucleatè dignoscitur, Chocolatem epotum nullatenus ventriculum opplere; sed tantùm irrigatis tunicis interioribus aliqualiter suam operationem producere imperfectè, & *aliqua*, vt ait, *ex parte*. Nec minus habebit roboris aliud à priori, vt dicitur, argumentum. Siquidem apud omnes, pertractantes. *Quanto temporis spatio species Sacramentales in stomacho durent,*

Galen. de Symptom. caus. l. 1. cap. 7.

And. Lauren. Anatom. l. 6. q. 17. & seqq. & præsertim quæst. 20.

Hurtad. loc. cit. in Append. cap. 4 à num. 62.

rent.

rent, receptum eſt ex Medicorum placitis, eas ad ſummum vltra dimidiam horam inalteratas non permanere, & ij hac potiſſimùm ratione ducuntur, quia calor naturalis ſingulis horis duas vncias ſolidi cibi conſumere poteſt, vt Marſilius Cagnatus, & Manelphus apud Eminentiſs. Cardinalem de Lugo, ab eodem conſultus, aſſeruere, quicquid opinati ſint Sancius, & Verricellus, integrum horæ ſpatium requirentes. Quomodo igitur ſuppoſito huius veritatis experimento, per viginti quatuor horas alimentum, præſtabit media, aut vnica Chocolatis vncia? Quomodo hæc magis, quàm cibus poterit famem ſedare, & omninò mitigare illam diuulſionem, & per 24. horas appetentiam comprimere, vt ex aduerſo opinantur? Sic etiam ruunt Calderæ argumenta: negatur enim in Chocolate totum id, quod vero alimento competit, reperiri, & hoc experientia nos docuit, vt probauimus; quin rerum eam compoſitionem ingredientium qualitates adeò maxima illa aquæ portione refranguntur, & eneruantur, vt potiùs accidentia, ſcilicet odorem, & ſaporem, quàm ſuam ſubſtantiam retineant ideoque parum enutrire queunt. Non tamen ambigitur, quin aliquando contingat ab huiuſmodi potione appetentiam retundi, eamque hebetiorem reddi, præſertim ſi Chocolaticus puluis valde ebullire in vaſe permittatur; tunc enim butyroſa pars ſeparatur à terreſtri, quæ ſubſidens, ſi ebibatur, ſtomachum ſoluit, aufertque appetitum, vt appoſitè aduertit Colmenerus: & tunc quiſquis Cho-

Marſil. Cagnat. de Sanit. tuend.

Card. de Lugo in tract. de Euchar. diſp. 10. ſec. 3. n. 54.

Sanc. in ſelect. diſp. 38. nu. 2. circa fin. *Verricell.* in Moralib. qu. 35.

Colmen. loc. cit. pag. 37. par. 3.

Chocolate vtetur, non ſaturabitur, ſed κακοστόμαχος erit.

Non impari facilitate conteritur ratio, quòd ſcilicet quãtumuis in aliquibus regionibus eſſet potus vſualis, non inde oriatur, vt ſit purus potus; alioquin, ſi vſus prodeſſet, vſus etiam ſtillati gallinæ, aut pulli columbacei introduci poſſet. Inſuper, quòd non ſit in ſua formali ratione ad ſedandam ſitim comparatus, cum ſitis frigidi, & humidi ſit appetitus: hic verò non niſi calidus ferè ſemper hauriatur, nec omni tempore, ſed hominibus noua nutritione egentibus deſumatur. Addit & aliam conſiderationem Caldera, qua probat, quòd ſicut ingredientia compoſitionem, quando in maſſa, & propria figura extant, ieiunium frangerent, frangant pariter aqua diſſoluta; quia propria forma, & ſubſtantia ab illo artificio non mutantur. Sed, vt dicebamus, non eſt valde nobis laborandum in prædictis, & ſimilibus argumentis euertendis, cum iam ex ſupra perpenſis ſolutiones emergant, præſertim de vſu; & abſona valde eſt abſurdi ponderatio de ſtillato gallinæ. Illud enim non ex hoc frangeret ieiunium, quia ſit multæ ſubſtantiæ, ſed quia eſt carnis iuſculum, quæ eſt contra ieiunij eſſentiam, vt vidimus; ideoque ſemper eſſet abuſus, neque vſus ieiunij ſubſtantiam, in abſtinentia à carne conſiſtentem, vt diximus, poſſet honeſtare. Quòd autem calidus vſurpetur, non ex hoc ſitim ſedare nequit; nam præterquam quòd multotiès, & æſtiuis præcipuè diebus frigidus imò gelu rigens admoueatur in pluribus regionibus,

nibus, homines (vt Iaponij, & Sinenſes) calida ſemper potione, & nunquam frigida vtuntur, & nihilominùs ſitim expellunt, vt ex Scacco videri licet, idque confirmant Maffeus, Bartolus, Hugo Liſcotanus, & benè aduertitur ab Hurtado. Hunc verò morem in delicijs antiquitùs fuiſſe affirmant nō pauci, & Ariſtotelem calida ſemper vſum refert Galenus, aitque Athenæus: *Poſtea aquam bibere hyeme quidem, & vere calidam, æſtateque frigidam, ne ſtomachum ſoluat.* Idem etiam deſcripſere Scaccus, & Caſtillionus, ac nuper Butius profitens, & probans, à Græcis poſt Homeri tempora deriuaſſe, ſed diſertiſſimè ſcripſit Freinshemius: ac tandem Henricus Stubbeus aptiſſimè, & eruditè poſt Campanellam, Antonium Perſicum, & Gaſſendium Phyſicum id quoque confirmat.

Scacc. de Salub. potu cap. 2.

Maff. l. 6. & lib. 12. hiſt. Ind. pag. mihi 244. *Bartol.* in Hiſt. Societ. p. 1. Aſiæ lib. 3. pag. 187. *Hugo Liſcotan.* in ſua nauigat. ad Iaponios. *Hurtad.* loc. cit. cap. 7. num. 149.

Galen. de Conſuet. cap. 1.

Athen. lib. 2. c. 2. & lib. 3.

Scacc. loc. cit. cap. 2. *Caſtillion.* in eius tract. de hac materia. *Butius* de Potu Antiquor. cap. 5. & 6.

Freinshem. in differt. de Calidæ potu aduerſ. *Mercurial.* & præſertim cap. 1. & 2. *Stubb.* lib. cit. cap. 6. pag. 121. & ſect. 3. lib. 5. cap. 1.

Non nego cum Auicenna, ab aqua calida non illicò extingui ſitim: non hinc tamen exoritur, quòd numquam extinguat, cum habitu, licèt non actu, ſit frigida, & ſemper humida. Hoc poſtremo expertus probat Colmenerus referens, ſe in regionibus Mexicanis pluriès ex infirmorum viſitatione ſiti penè enectum vnico huius liquoris calentis poculo recreatum illam ſedaſſe. Huic opinioni ſubſcribit Ramirez apud Hurtadum docens, quòd ſitim extinguat.

Auicen. lib. 1. ſen. 2. c. 16.

Colmen. in 2. par. ſui tract. in princ.

Hurtad. in d. Appen. cap. 4. num. 6.

Infirmum tandem euadit Calderę argumentum, quòd non mutetur ingredientium ſubſtantia. Soluat namque ipſe priùs inſtantiam de Ceruiſia. Debebit enim neceſſariò confiteri, quòd frumenti ſubſtantia in ipſa permaneat, &

nihilominùs, vt vidimus, non aduersatur ieiunio; vnde idem cogetur dicere de Chocolate, cuius partes integrales apertè sunt frumento infirmiores. Sed reuera dici numquam poterit, quòd remaneant substantiæ dictarum partium in pristino robore, vt rectè firmat Hurtadus, expertusque sum Cacai semen saccharo tantùm conditum, & comestum, difficillimæ, & durioris esse digestionis, vt priùs aduerterant Colmenerus, ac Piso, & pari modo *Mayzij*, siue frumentum *Turcicum* non cognosci, aut vix cognosci ab expertis in massa Chocolatis aqua diluti, & id euenit non ex alia causa, quàm ex aquæ notabilis quantitatis admixtione: ni velimus asserere, id euenire ex paruitate materiæ, quam vnicum Chocolatis poculum admittit; vtrumque enim nostræ deseruit sententiæ.

Hurtad. loc. cit. in Append. cap. 2. num. 125. & cap. 8.

Colme. loc. cit. pag. 13. in Gallica impress. *Piso* in Mantiss. Aromat. cap. 18. pag. 199.

Constans igitur, firmisque innixa radicibus remanet opinio negatiua, quòd Chocolates, licèt per accidens nutriat, per se primò non sit alimentum, aut cibus. In ieiunij autem materia Ecclesia, vt magistraliter aduertit D. Thomas, tantummodò prohibet illius rei sumptionem, quæ per se alimentum est, non quæ per accidens nutrit. Vide Sanchez, Lessium, & Laymanum, & alij post eos ita firmant.

D. Thom. 2. 2. d. q. 147. art. 6. ad 2.

Sanc. in Select. q. 50. nu. 2. §. vnde audiendus. *Less.* l. 4. c. 2. dub. 2. num. 10. *Laym.* l. 4. Sum. tr. 8. c. 1. nu. 7.

Non negauerim tamen reprehensione dignum id, quod abusu, & effræni humanæ gulæ intemperantia introductum fuit, quòd scilicet Chocolates à nonnullis sumatur adeò spissus & concretus, vt certè potiùs sit comedere, quã bibere, & magis cibus, quàm potus videatur. Tunc enim amittit illam symmetricam

proportionẽ καὶ εἴδησιν Chocolatis ad aquam, ex qua habet esse potabilem, vt patet ad oculum, & parùm, aut nihil differt à comestione massæ, & vt Hispani dicunt *En migas*, *y pastillos*, vt optimè D. Thomas, Paludanus, Escobar, Diana, & aduertunt Lopes, ac Hurtadus.

D. Tho. in 4. dist. 15. qu. 3. art. 4. *Palud.* in d. dist. 15. qu. 4. concl. 3. *Escob.* loc. cit. tr. 1. exam. 13. c. 3. nu. 104. *Dian.* q. 8. tr. 7. ref. 54. *Lop.* instr. conf. cap. 112. *Hurt.* loc. cit. cap. 3. nu. 61. & 68.

Neque pariter probarem, vt quis tertiò, & plurìes per diem se se ingurgitet Chocolate iuxta eam D. Hieronymi reprehensionem, *Sorbitiunculas delicatas non calice sorbere, sed concha*: etenim, licèt id ieiunij legi non aduersaretur, intemperantiæ tamen culpam certè contraheret. Et non secùs explicandus est (1) Piso ex Prospero Aquitanio, quem refert.

D. Hier. in epist. ad Nepotian.

Ex his verbis D. *Hieronymi* aduertunt *Morinus* in Adnot. ad Syror. Ordinat. nu. 78. & *Buxtorphius* in Lex. Rabb. col. 2069 apud Hebræos reperiri verbũ Latinæ voci *Conchæ* affine, videlicet קונכ׳, & videri potest apud *Dauidem de Pomis* in Lex: eoque verbo significari volunt vas, in modum Conchæ concauum. Quarè ea verba de Abrahami seruo descripta Gen. 24. v. 53. *Et protulit vasa argentea*, explicãtur in *Berescith Rabbà* sect. 60. §. 13. רב הונא אמר קונכי *R. Huna dixit Conchas*. Nam ex Conchis olim bibebant, & deliciosiùs habebatur Concha bibere, quàm calice. Et comprobatur etiam ex Virgilio Georg. 2. ad fin. *Vt Concha bibat, & Sarrano dormiat ostro*. Et cum ex textu Hebraico, Chaldæo, Græco, & Latino habeatur, quòd prædictus Abrahami seruus obtulerit desponsatæ Rebeccæ vasa argentea, veriorem duco præfatam lectionẽ in Rabbinicis commentarijs, quàm קונכ׳, vel קונפי, & intelligere juxta Glossatorem Iaicuth, & Berescith Rabbà d. c. 24. à dicto seruo oblata fuisse tragemata (vulgò *Confetti*) Rebeccæ sponsæ Isaaci. (1) *Piso* in Mantiss. Aromat. cap. 17. in fine. *Prosp. Aquitan.* lib. 11. cap. 23. (2) *Plin.* lib. 2. epist. 5.

Hæc pari beneuolentia, ac breuitate (2) Plinij secutus consilium, vt scilicet commendationem ex ipsa mediocritate libri peterem, amicè scripsi ad Amicum, & in primis, vt meam potiùs dirigerem conscientiam, quàm altercandi libidine, certusque sum, quòd is æquè bonique faciet.

METHODVS AD CONCINNANDAM CHOCOLATIS POTIONEM,

Eiusque Physicæ Qualitates.

Ntiquior huius potionis memoria in Europa est illa, quam attulit quidã miles anno 1520. in debellatione Mexicanę Prouinciæ, licèt eo tempore apud Indos minori simplicium admixtione sorberetur; præcipuè cùm eo seculo apud ipsos sacchari vsus nullus esset: quare cum sola *mayzi* farina, & aliquando melle admixto Cacao contenti cum Iouis felicitate cermixto tabant. Hodie tamen diuersas aromatum species admittit pro regionum, & geniorum diuersitate. Communiter tamen componitur, vt diximus, ex Cacao, Vaginulis, Cinnamomo, ac Saccharo.

Cacao, qui est præcipuã huius potionis substantia, est humidus, ac frigidus secundùm Fernandez dicentem: *Sitim lenit mirabiliter, calidum hepar temperat, ac tóstum dyssenteriæ prodest*. Et licèt aliqui Scriptores existiment, esse frigidum, ac siccum, facilè tamen concilientur hæ con-

Qualitates Cacai.

Fernand. lib. 1. sec. 2. de Arborib. cap. 36.

contrariæ opiniones iuxta doctiſſimi Ioannis de Cardenas ponderationem. Tres enim ſubſtantias continet Cacao. Prima eſt aërea, ac butyroſa, & conſequenter calida, & humida, quæ ceteris præualet, ideòque pinguem ſanguinem creat, cordis ſubſtantiam viuificat, ſpirituſque nobiles progenerat. Secunda eſt terrea, ſicca, & frigida; hæc in imo poculi remanet. Tertia ignea, calida, & ſicca, quæ guſtui amareſcit, eſtque aliorum ſimplicium vehiculum, ſubleuando vapores ad caput, ſudoremque prouocando; ideò obſtructiones reſerat, & abſtergit, & tandem butyroſa qualitate ventris lenitionem ſollicitat.

Qualitates Vaginularum.

Io: de Card. l. 7. de Prop. Chocol.

Vaginulæ eximiè commendantur à Doctore Io. de Cardenas exiſtimante, eas eſſe calidas, & ſiccas in primo gradu, & idcircò cordi amicas, cuius ſpiritus vitales roborat, prouocatque vrinam. Ferdinandus tamen, vti calidas, ac ſiccas in tertio gradu, eas collocat.

Qualitates Cinamomi.

Cinnanomum eſt ſiccum, & calidum in ſecundo gradu: ideòque aromatica ſua virtute, nutritionis inſtrumenta roborat, nobiliſſimos ſpiritus, purioremque ſanguinem producit, deterſa cruditate, iuxta Dioſcoridem.

Dioſcor. lib. 1. cap. 147.

Qualitates Sacchari.

Saccharum denique, quod eſt calidum, & humidum, ad gratiorem guſtum miſceri ſolet. Aliqui addunt *Achiottam* ad purgandos renes; ſed peritiſſimi Phyſici putant, eam eſſe melancholicam. Omnia ſupradicta aromata, nec recentia, nec vetuſtate cariata, præcipuè verò Cacao, ſunt eligenda.

Modus coquendi Chocolatis.

Varij aſſignantur modi in coquenda Chocolatis.

latis massa. Frequentissimus, & vsu approbatus est, vt diximus, cuilibet Chocolatis vnciæ sex circiter aquæ assignare: hæc igitur in empyribete, seu ollula cuprea, vel argillosa ad ignem apponatur, deinde, cum feruet, statim immittatur Chocolatis massa scobinata cum saccharo pro dimidia proportione. Statim autem eliquatus humor rotabulo concutiatur, donec pars butyrosa totam penetret massam, & spuma eleuetur. Aduertendum tamen est, ne iterùm ad ignem ebulliat, quia acescit, & corrumpitur: quare perniciosissimus erit. Denique quàm noxius sit Chocolates congelatus, ac frigidus, validissimis rationibus demonstrat peritissimus Caldera.

Calder. cap. 7. fol. 475.

Quo tempore sumendus sit Chocolates.

Laudatur, ac electior existimatur Chocolatis vsus manè peracta concoctione, & ieiuno ventriculo, aut post leuem cibi oblationem. Idem Caldera asserit, Chocolatem Hispali (quæ est calidissima regio) bis in die sorberi non solùm à Proceribus, sed etiam à mediæ fortunæ Ciuibus, & eo carere maximam esse infelicitatem. Commendat autem hanc potionem æstiuo tempore, quia tunc stomachus fructuum abundantia, ac niuis vsu flatibus turget, scatet cruditatibus, algent interiora, innatus calor ad externas corporis partes euocatur. Vniuersam hanc doctrinam ex Calderæ, Colmeneri, Pisonis, Zacchiæ, Stubbei, aliorumque Physicorum vberrimis fontibus exhausi, & ad sedandam Amicorum sitim methodum arctaui limite angustiore, *itidemque arentibus riuulis* laxiores ripas refugi.

EX-

EXCELLENTISSIMI ARCHIATRI
ALBVM CALCVLVM.

AMPLISS. ET EMINENTISS.
DOMINO MEO

FRANCISCO MARIAE
CARDINALI BRANCATIO
Summam felicitatem.

LIteras Vestræ Eminentiæ, *summæ beneuolentiæ, & excelsæ magnitudinis refertas, cum Diatribe multiplici eruditione, solidaque doctrina exornata, accepi die xv. Decemb. Anni Domini 1662. conscripta sexto Idus mensis Iulij. Et certè*, Amantissime Princeps, *testari possum, quòd vsquedum generis claritatem veneratus, purpuram religioso cultu adoraui; sed nunc omnifariæ scientiæ oraculum, summi ingenij fastigium admiror (quasi Bibliothecam dixerim ambulantem) vidi, legi, probaui* Vestræ Eminentiæ *altissimum iudicium in Diatribe multiplici eruditione, solidaque doctrina illustrata de fractione ieiunij* Chocolatis. *Et quando Sapientis non esset mutare consilium, veritas volentes trahit, & nolentes compellit. Nec dubito (si generale vocaretur Concilium) quin meis collatis cum*

Ve-

Veſtræ Eminentiæ *rationibus*, *à* Veſtra Eminentia *præfinitum probaret, quòd Eccleſiaſticum ieiunium Chocolate non frangat, ſolo clariſſimo* Veſtræ Eminentiæ *iudicio, quà Phyſicè, quà Theologicè, quà moraliter, & tandem quà incomparabili prudentia labentis humanæ naturæ ſtatum perpendit, & conſiderat; nam in hoc aſſumptu non alios tantùm, ſed* Veſtræ Eminentiæ *Eminentia ſe ipſam ſuperauit. Viue felix, ò* Eccleſiæ Princeps, *vt Romana Eccleſia per longiora ſecula tanti Viri antidoto tueatur. Hiſpali die* XII. *Decembris* 1663,

bſequentiſs. & qui ſuper omnes Veſtræ Eminentiæ Eminentiam adorat, & veneratur,

Doctor GASPAR *Caldera de Heredia.*

AD EMINENTISS. AC REVERENDISS.

PRINCIPEM,

FRANCISCVM MARIAM

CARDINALEM BRANCATIVM SCRIBENTEM DE CHOCOLATIS POTV.

ODE

ALOYSII FERRONII SOCIETATIS IESV.

O Nata terris Arbor in vltimis,
Et Mexicani gloria littoris,
Fœcunda ſucco, quo ſuperbit
Æthereum Chocolata nectar.
Tibi omne lignum cedat, & omnium
Propago florum; Laurus adoreas
Nectens triumphis, Quercus, Alnus,
Et Libani pretioſa Cedrus.
Ferunt Adamum gentis originem
Pulſum beatis ſedibus arborem
Vexiſſe ad Indos, quæ hoſpitale
Nacta ſolum, generoſa trunco
Vitalis æui ſemina protulit,
Opimiani munera Liberi
Notata multis vina luſtris,
Queis titulum, patriamque cana
Deleuit ætas; Cretica, Maſſica
Baccho reſigno, dum mihi viuidus
Irroret imber pectus, almi
Fons animi, ingenijque vena.

Euthychius Patriarcha Alexandrinus, & alij ex Orientalibus apud *Seldenum* lib. 1. de Syned. Vet. Ebr. cap. xi. referunt, Adamum, ex horto Eden expulſum, Indiam Orientalem incoluiſſe.

O miſ-

O miſſus aſtris ſudor, & inclytus
Potus Deorum! Caſtalij procul
Valete rores, hæc Poëtis
Perpetuo fluat vnda riuo.
O fulgurantis gloria purpuræ,
Et Vaticanæ Sidus adoreæ,
FRANCISCE, quantùm ſuccus auſis
Iſte tuis, calamoque debet!
Rumor ferebat lædere morſibus
Ieiuniorum iura: tyrannidis
Tu fræna laxas, veritatis
Fax rutilans, Superumque vindex.
Lenis profundo gurgite laberis
Sententiarum, gemmeus inſonat
Hinc inde fluctus, vel Latina
Arua premas, vel aperta Graium,
Anguſtioris marginis impotens
Luſtras Mineruæ regna licentiùs
Vndantis auro more Idaſpis
Pandis opes, animique gazas.

DE REGVLIS SANCTORVM PATRVM.

IN Romano Pontificali, vbi agitur *De ritu Consecrationis electi in Episcopum*, adſcita hæc iuriſiurandi ab Epiſcopo præſtandi forma conſpicitur. *Ego N. electus &c. Regulas Sanctorum Patrum, Decreta, Ordinationes, ſeu Diſpoſitiones, Reſeruationes, Prouiſiones, & mandata Apoſtolica totis viribus obſeruabo, & faciam ab alijs obſeruari &c.*

Pontif. Rom. pag. 60. col. 1. Vide quæ ad hoc adnotauit *D. Hallier.* de elect, ſect. 6, § 1. De origine iuram.

Exquiſiuit hinc Reuerendiſſimus Preſmilienſis Epiſcopus ab Eminentiſſimis Patribus, Sac. Concilij Tridentini Interpretibus, quid ſibi velint, importentque verba illa tantùm *Regulas Sanctorum Patrum*. Cumque ſtrictè ad iſtam iuramenti particulam reſponendum nobis fuiſſet, aliqua ex more ſtatuimus præmittenda, vt viam noſtræ ſententiæ, Eccleſiaſtica ornatam eruditione, ſternere nobis fortè contingeret.

De iuramento in Pallij ſuſceptione emittendo, aliud prætexentes, conqueſti olim fuerant Epiſcopi Siculi: vnde Paſchalis Secundus Panormitanũ arguere Archiepiſcopum (vt habetur in *Cap. 4. ſignificaſti de Elect.*) quaſi contra Chriſti Domini præceptum iurare prohibentis exigeretur, coactus fuit; rationem reddens, cur ita fieri Sedes Apoſtolica conſtituiſſet. Videndus ad hoc *Ianus à Coſta* in Summarijs poſt *Floretem* in tit. de Elect. pag. 42.

De aliquibus huiuſmet iuriſiurandi clauſulis & particulis dubitauit olim Guillelmus Monaſterienſis Epiſcopus Electus, conſuluitq; Georgium Caſſandrum non obſcuri nominis virum, vt ad rem noſtram appoſitè eruditus valdè Epiſcopus Sauſſay aduerterat. Sed conſultiùs Reuerendiſſimus noſter hic Epiſcopus à Sacri Tridentini Concilij, vt dicebam, Interpretibus Cardina-

Inter Caſſandri epiſt. 20. & ſequ. cent. 1.

Sauſſ in Panopl. Epiſc. lib. 2 de Iuramento pag. 170.

dinalibus id exegit, inter quos minimus in hanc sententiam (quam explicare, & confirmare infra conabor) descendebam, vt scilicet per ly *Regulas Sanctorum Patrum* intelligi debeant ijdem Canones, & Conciliares constitutiones, quas renouare voluit sacrum Oecumenicum Concilium Chalcedonense, dum ait. *REGVLAS Sanctorum Patrum per singula nunc vsque Concilia constitutas proprium robur obtinere decreuimus*. Vnde, & Nicænum præsertim, & Sardicense, aliaque ante ipsa celebrata Concilia, quamuis non generalia, & alia tria Oecumenica (vt clariùs patebit inferiùs) in nostra hac iurisiurandi formula comprehensa videntur.

Concil. Chalcedonense Cand. 1.

Sardicense, vt Nicæni Appendicem, suscipimus, nam contra Arrij reliquias coactum. ait synodalis Epistola Chalcedoné. ad Martianũ Imperat.

Erui claré potest ex Concilio Gangrensi paulò post Nicænum coacto, ibi. *Sed & hos condemnamus, qui se extollunt aduersùs scripturas, & Ecclesiasticas Regulas, & noua introducunt præcepta*. At nullum quidem Concilium Oecumenicum præcesserat, sed aliqua tantùm prouincialia. Canon Gangrensis relatus fuit in cap. *Hæc autem dist*. 30. & apertiùs ad rem nostram ex Cõcilio III. Carthaginen. anno Christi 397. *can*. 3. & sic paulò post Concil. Primum Cõstantinop. & Oecumenicum Secundum anno 381. cum ordinandis Episcopis profitenda proponantur decreta Conciliorum, ibi: *ne se aliquid contra statuta Concilij fecisse pœniteant*. Vnde cum recens, & ante quindecim annos Constantinopolitanũ celebratum fuerit, valdè simile vero videtur, cum statuta Concilij, non autem Conciliorũ proponãt, quod de Nicæno id affirmante intelligantur. Hic canon. relatus est in *cap. Placuit dist*. 38.

Ad huius autem sententiæ fundamenta solidiùs substruenda aliquibus vtemur coniecturis, & rationibus; &, vt faciliùs idem euadat, lumen ab Ecclesiastica adsciscendum historia opportunum imprimis existimauimus.

Primam ex coniecturis nobis offeret communis recentiorum Synodorum post Nicænam trium generalium sequentium, nec non apud Sanctos Patres vsurpata frequenter acceptio. Et quidem in Secunda, quæ est Prima Constantinopolitana anno 381, *Alexandriæ Episcopi* (aiunt Patres) *solius Orientis curam gerant, seruatis tamen honoribus primatus Ecclesiæ Antiochenæ, qui in REGVLIS NICAENAE SYNODI continentur*. Et Damasus. *Si quis contra hanc regulam nostram, & contra REGVLAM Sanctorum. 318. Patrum, qui in Nicæno Concilio hoc constituerunt, temeritatis præsumptor fuerit, &c.*

Conc. C.P. can. 2: & habetur in Can. Episcopi 9. qu. 2.

Habetur in can. fin. 10 qu. 1.

Inde Pelagius Secundus, loquens de Concilijs pro-

Habetur in Can. Scias. 7. q. 1. ex *Pelagij* epistola 10. ad Benignum Archiepiscopum.

prohibentibus de vna in alterã Ecclesiam Episcoporum translationes, ait. *Non ergo bene intelligunt Ecclesiasticas REGVLAS, qui hoc negant causa necessitatis, vel vtilitatis fieri posse.* Regula autem desumpta erat ex Concilio Nicæno.

Conc. Nicæn. Can. 15.

Et Sanctus Hieronymus idem asseruit, dum ait: *Tu, qui REGVLAS quæris Ecclesiasticas, & Nicæni Concilij canonibus vteris, &c.* Et Innocentius I. itidẽ inquit. *Si quæ causæ, vel contentiones inter Clericos, tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, vt secundùm Synodum Nicænam congregatis eiusdem Prouinciæ Episcopis iurgium terminetur.*

S. Hier. ad Pammachium aduer. error. Io. Hierosolymitani paulò ante finem.

Innocentius I. ad Victricium Rothomagensem.

Et circa annum 425. Cœlestinus vsus ijsdem est verbis, cum ait. *Nulli Sacerdotum liceat Canones RE- ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum possit GVLIS obuiare.*

Coelestinus in Epist. ad Episcopos per Apuliam, & Calabriam constitutos, & habetur in Can. *Nulli Sacerdotũ Dist.* 38.

Et paulò post sanctus Leo eadem in eodem sensu verba vsurpauit scribens ad Anastasium Thessalonicensem, & sextum Nicænum Canonem de iure Metropolitanorum in fine innouans inquit, *Ita vt à REGVLIS præstitutis nulla, aut negligentia, aut præsumptione discedant.* Et aliàs loquens de secundo Canone Nicæno ait. *Me- rito Beatorum Patrum Venerabiles sanctiones, &c.* Et de ijsdem Regulis Nicænis scribit alibi: *Consensiones verò Episcoporum Sanctorum Canonum apud Nicæam conditorum REGVLIS repugnantes vnita vobis cum nostræ fidei pietate in irritum mittimus,* Et infra: *In omnibus Ecclesiasticis his legibus obse- quentes, quas ad pacificationem omnium Sacerdotum per trecentos, & decem, & octo Antistites Spiritus Sanctus instituit, &c.* Et ad Martianum scribens. *Priuilegia Ecclesiarum sanctorum Patrum Canonibus instituta, & Ve-*

Anno S. Leonis circiter 445. & Theodosij 18.

Habetur in can. *Igitur* 25. *qu.* 2. & in *Epist* 87. ad Episcopos Africanos per Cesarien. Mauritan. constitutos, & in Cã. *Miramur distin.* 61.

Sanctus Leo ad Pulcheriam Augustam Epis. 55.

Sanctus Leo Epis. 54. ad Martianum Augustum.

Venerabilis Nicænæ Synodi fixa decretis nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari. Et ad Episcopos Africæ, *Non præiudicantes Apostolicæ Sedis statutis, nec Beatorum Patrum REGVLAS soluentes, &c.* Illud enim erat contra Canones Nicæni, & Sardicensis Concilij, ne laici ordinentur Episcopi. Eodemque sensu loquitur Gelasius.

Habetur in Can. *Exigunt*, 1. qu. 7.

Conc. Nic. can. 3. & *Conc. Sard.* can. 13.

Gelasius circa annum 452. in Epist. ad Mart. & Iustum Episcopos relata in can. *Ex antiquis dist.* 54. & *can.* 1. (qui est Sancti Leonis) *dist.* 54. per totam.

Et clariùs euincitur ex eodem Chalcedonensi Cõcilio in omnibus eius Actionibus, & præsertim ibi. *Vnum iuxta REGVLAS Sanctorum Patrum volumus esse Metropolitam*, & alibi: *Petimus, vt REGVLAE Sanctorum Patrum teneant.* Et anno 502. in Synodo Romana sub Symmaco contra *Patrum Regulas* asseritur id, quod in libertatem eligendi Romanum Pontificem Rex Odoacer moliebatur.

Concilium Chalced. Act. 4. par. 2. in impres. Paris. 1636. pag. 330. tom. 3.

Habetur in can. 1. dist. 96.

Itidem sanctus Gregorius ad Felicem Messanæ Episcopum scribens ait, quòd *Adhibendum bis in anno concilium Patrum sit REGVLIS institutum*; quæ sanè constitutio est Nicæni Concilij.

S. Gregor. lib. 12. epist. 32.

Conc. Nic. can. 15.

Idem ex Dionysio Exiguo habetur, ibi: *REGVLAS Nicænæ Synodi, & deinceps omnium Cõciliorum, &c.* Is autem scripsit circa annũ 527. ex Bellarmini testimonio, cumque primus ex Iustello id tentauerit, postque editionem Canonum Cõciliorum ad colligenda Pontificum decreta manus admouisset, videlicet à Sisicio vsque ad Anastasium, ideo hæc animaduersio benè iuramento Episcoporũ sub Gregorio Secundo edito (in quo priùs Regulæ iurandæ proponuntur, ac deinde Pontificum decreta) deseruire potest.

Dionysius Exiguus in principio suæ collectionis, & in Epis. ad Stephanum Episcopum, quam *Cresconius* in sua retulit.

Bellar. de Scriptoribus Eccles. vbi videndus *Labeus*, & *Trithemius* in opere eiusdem argumenti.

Iustel. pag. 19. & in Præfatione ad Cod. Can. Ecclesiæ Africanæ circa finem pag. 318. quamuis *Baronius* anno 527. tom. 7. non agnoscat *Dionysium* in primum collectorem; aliam enim asserit collectionem anteriorem, licèt mendis scatentem, siue Interpretis vitio siue incuria librariorum. Idem agnoscit *Præfator* in tom. 1. Bibliot. Iur. Canonici Vet. Iustelli, & in Præfatione ad *Ferrandi Diaconi* Breuiariũ. vide etiam *Bin.* tom. 3. Concil. pag. 826.

Insuper à Iustiniani Nouellæ verbis eadem assertio robur non infirmum desumit, ibi. *Sanci-*

Iustinianus in Nouel. 131. anno 541. & habetur in Auth en. *De Eccles. Canon.*

mus vices legum obtinere Sanctos Ecclesiasticos Canones qui à sanctis quatuor Concilijs constituti sunt, & confirmati. Canones autem, & Regulas idem sonare, quis ignorat?

Vlteriùs anno circiter 553. sub Vigilio & eodem Iustiniano in Synodo V. & Constantinopolitana II. Euthychius Patriarcha Constantinopolitanus id ipsum confirmare videtur in eius Synodica, & fidei professione ad Vigilium in prima collatione, ibi: *Nos semper seruauimus, & seruamus fidem ab initio traditam à magno Deo, & saluatore nostro Iesu Christo*; & infra: *Et maximè ab his, qui in SS. quatuor Synodis congregati sunt, quos per omnia, & in omnibus amplectimur, idest 318. Patres, qui Nicææ congregati sunt*; & infrà: *Suscipimus autem & 150. Patres Constantinopoli congregatos*; & infra: *suscipimus & SS. 200. Patres in Ephesina prima Synodo congregatos*; & infra: *Ad hæc autem suscipimus & 630. SS. Patres Chalcedone congregatos, &c.*

Cumque hæc fuerit Synodus prima post dictam Chalcedonensem, & Patres in Synodica ad Vigilium directa expresè profiteantur Decreta, & *Regulas* quatuor præcedentium Synodorum, hinc non obscurè colligi poterit, quòd sub nomine *Regularum* veniebant apud eosdem quatuor prædictorum Conciliorum decreta: & eo fortiùs, quòd, cum Quinta Synodus fuerit habita anno 553. sub eodẽ Iustiniano, quo tempore Dionysij, & Ferrandi collectiones tantùm paulò ante præcesserant, & anno circiter 530. in lucem editas conijcere possimus, verosimile non est, quòd viginti trium dumtaxat annorum spatio iam per manus omnium tererentur,

tur, adeo vt hisce Patribus innotuissent.

Eadem pariter anno 563. exequūtur in Concilio Bracharensi I. Patres ibidem collecti hisce verbis. *Necessarium arbitror, si Vestræ Fraternitati videtur, vt instituta nobis Sanctorum Patrum recensitis antiquis Canonibus innotescant.* Idemque ex Sancto Gregorio (1) confirmatur, qui loquens de ordinatione quatuor Patriarcharum ait. *In quatuor præcipuis sedibus Antistites ordinentur, synodales sibi Epistolas vicissim mittant, in quibus se Sanctam Chalcedonensem Synodum cum alijs generalibus synodis custodire fateantur.* Et alibi (2)

Et tandem in Septima Synodo anno 787. legimus (3). *Cum simus debitores omnes Sacras REGVLAS custodire, & eam quæ dicit, in vnaquaque Ecclesia Oeconomos esse debere, &c.* Et hæc Regula in Concilio Chalcedonensi habetur. Et sub Nicolao I. eadem confirmatur assertio; is enim Rodulpho Archiepiscopo Bituricensi (4) scribens, *Itaùt*, inquit, *secundùm Nicænas REGVLAS sua Priuilegia seruentur Ecclesijs.*

At, vt cetera mittamus, animaduertendū nobis erit, quòd circa eadem ferè tempora, quibus, vt infra videbimus, huius nostri iuramenti formā ab Episcopis emittendam cœptum est proponi, Hadrianus Secundus ad Carolum Caluum Regē de Hincmaro agens, de se affirmans ait (5) *Nihil audemus iudicare, quod possit Nicæno Concilio, & quinque ceterorum Cōciliorum REGVLIS, vel decretis nostro-*

Ex *Hincmaro* colligit *D. de Marca* in Concord. lib. 3. c. 56 num 5. tom. 1. collationem hanc Dionysij circa annum 870. auctoritatem in Gallijs obtinuisse.

Conc. Brac. 1, *Can*: 18: Hic adnotandum censeo, *Regulas SS. Patrum* aliquando nominari *Instituta*, vt hìc, & ab Anacleto, & Zacharia PP. dicentibus: *Iuxta Sanctorum Patrum, & Canonum instituta, &c.* & habetur can. 4. dist. 93. Item à Paschali Pontifice: *Secundùm Apostolorum, & Sanctorum Patrum instituta &c.* & habetur in can. *Episcopi* 2. q. 7. Aliquando dictæ fuere *Statuta*, vt à Fabiano Pont. ibi. *Omnes, quos Sanctorum Patrum statuta tam præteritis, quàm futuris temporibus anathematizant, submouemus, &c.* & habetur 3. q. 5. can. 7. Item apud Zosimum Pont: ibi. *Contra statuta Patrum condere aliquid, vel mutare, nec huius quidem sedis potest authoritas: &* habetur in can. *Contra*. 25. q. 1. & Innocentius II. *secundùm formam canonum, & Sanctorum Patrum statuta.* can Quoties. 2. q. 5. & Adrianus Papa scripsit Ignatio Patriarchæ Cōstā. *Contra statuta Patrum priscorum, & Synodi Oecumenicæ proximè celebrata &c.* Vide To. 7. Concil. pag. 986. Itidem dixit Gregorius VII. in Synodo. *Si quis Episcopus præbendas, archidiaconatus, præposituras, vel aliqua Ecclesiastica officia vendiderit; vel aliter, quam, Statuta SS. Patrum præcipiunt, &c.* & habetur 1. q. 3. can. 3. & sicut dixit Nicolaus I. *Cana Patrum deliberatio.* 2. qu. 6. can. 13. ita etiam priùs dixerat Eusebius I. *Cana Patrum statuta.* 3. qu. 5. can. *Constituimus*. Itidem in Concilio Stephani III. legitur: *Si quis ex Episcopis, vel presbyteris, vel monachis contra Canonum, & SS. Patrum statuta prorumpens, &c.* habetur in can. *si quis dist.* 79. Pariter legitur in Concilio Carthaginensi II. *Statuta veterum Conciliorum*: in can. *Vlt.* 3. *qu.* 8. & in Concilio Carthaginensi III. *Placuit, vt ordinandis Episcopis, vel clericis priùs ab Ordinatoribus suis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne aliquid contra statuta Concilij fecisse pæniteant.* habetur in can. *Placuit dist.* 38. & in Concilio Tarraconensi refertur. *Si quis Episcoporum commonitus à Metropolitano ad Synodum nulla graui intercedente necessitate corporali ventre contempserit, sicut statuta Patrum sanxerunt, &c.* habetur in can. 14. dist. 18. Aliquando huiusmodi Regulæ dictæ sunt *Definitiones*: ita in Concilio Chalcedonensi. *Si verò qui umque Episcopus post definitionem istam, &c.* & habetur 1. qu. 1. can. 22. & in Concilio Carthaginensi IV. *Suscepto in nomine Christi Episcopatu non suæ delectationi, nec suis motibus, sed his Patrum definitionibus acquiescat.* Can. 2. dist. 23. & in Concilio Bracarensi II. *Antiqua definitio Patrum ita de Ecclesiasticis ordinationibus statuit.* Habetur. 1. q. 1. can. 22.

(1) *S. Gregorius* Epist. 54. lib. 7. indictione prima.

(2) Habetur in Can. *Regulæ Sanctorum Patrum* distin. 29. vbi adijcit, regulas prædictas ex negotij, & necessitatis qualitate temperandas esse.

(3) *Can. Cum simus.* 9. qu. 3.

(4) *Can. Quia in quibusdam* dist. 89. & 16. q. 7. can. *Quoniam in quibusdam*.

(4) *Can. Conquestus.* 9. qu. 3.

(5) *Hadrianus* Epist. 27. tom. 6. Concil. gener.

nostrorum Antecessorum obuiare. Et hæc ab historijs Ecclesiasticis, & Patribus desumpta sufficere videntur, ne alia plurima similia referentes onus potiùs, quàm lumen lectorum mentibus inferamus.

Altera ex coniecturis erit illa, quæ ex prima forma huiusmodi Episcopalis iurisiurandi (cuius Auctores meminerint) desumi potest: hanc autem descriptam habemus in *cap. Ego N. 4. de Iureiurando*.

Et licèt nostri Canonistæ illam Gregorio I. tribuerint, vt ibidem adnotarunt, nihilominus rectiùs Gregorio huius nominis Secundo referenda est, cum in sancti Bonifacij Moguntini Archiepiscopi iuramento fuerit, vt infrà videbimus, enunciata circa annum 723. vt Antonius Augustinus, Saussay cum Halliero aduertunt; quidquid Florens Gregorio Septimo perperàm retulerit, vt præcitati Auctores cōfirmarunt: nisi dicamus Florentem fuisse Hallierum sequutum, vbi integram iurisiurandi formam eidem Gregorio Septimo, prout hodie habetur, tribuerat; sed neque id probarem.

Saussay in Panopl. Episc. lib. 2. de Iura. pag. 166.

Florens tit. de vsu, & auctoritate Pallij tit. 8. pag. 332.

Hall. loc. cit. num. 3.

In hac enim formula vsurpantur eadem verba, videlicet, *Et Regulas Sanctorum Patrum adiutor ero ad defendendum*. Quamuis in illa, quam Baronius ad annum 723. & Sirmondus 722. referūt, ita habeatur. *Sed & si cognouero Antistites contra instituta antiqua Sanctorum Patrum aduersari, &c.* Vnde satis verosimilis est coniectura, quòd in sequentibus seculis, & posterioribus iuramentis eadem verba fuerint excepta. Tenebantur enim ex Cōcilio III. Carthaginēsi habito circa annum

Baron. tom. 9. Annalium Sirmond. tom. 1. Conc. Antiqu. Galliæ, & describitur etiam tom. 5. Concil. edit. Paris. inter Epist. Gregor. II. pag. mihi 452. licèt ab ea diuersa, quam Baronius & Sirmondus retulerunt.

Conc. Carth. III. c. 3. & habetur in Can. Placuit dist 38.

annũ 397. & ex Nicæno II. circa annũ 787. Ordinandi in Episcopos profiteri, se sacros Canones seruaturos, eosq; ijs ipsis Ordinatores inculcabant, ne se aliquid contra statuta fecisse contingeret ex ignorantia, aliàs nõ admittebantur; Vnde Ioannes Octauus Pontifex noluit Vvlliberto Agrippinensi Episcopo pallium optatum elargiri circa annum 875. quia in fidei professione, quam miserat, nullam sanctarum vniuersalium Synodorum, nec decretalium Pontificum Romanorum mentionem fecisset.

Habetur in can. *Optatum distin.* 100.

Et hìc iterùm animaduertendum, rogo eandem sortiri notionem debere verba *Patrum Instituta*, ac *Patrum Regulas*, ne quis verborum diuersitate ansam arriperet hæsitandi. Quod facillimè deduci potest ex Martiani Augusti cõstitutione pro synodi Chalcedonẽsis decretis post annum 451, in qua ait. *Quæ nunc de Christiana fide à Sacerdotibus, qui Chalcedone conuenerant per nostra præcepta statuta sunt iuxta Apostolicas expositiones, & INSTITVTA SS. Patrũ* 318. Sicut & *Statuta* aliquando sunt appellatæ; vnde sanctus Leo, *Dilectio tua non ignorat, quàm constanti, fixoq; proposito SS. Nicænorũ canonũ STATVTA custodiam, dissolui omnes Ecclesiasticas Regulas æstimans, si quidquam ex illa Sacrosancta Patrum constitutione violetur*. Vocatæ sunt etiam ab Hormisda Pontifice non solũ *Constituta* 318. *Episcoporũ*, sed *Sententiæ* 318. *Episcoporum*: quemadmodum etiam Canones Concilij Nicæni in præfatione eiusdem Concilij Arabicè conscripti illius Canones appellantur *Sanctorum Patrum sententiæ* apud Eckellensem: & S. Gregorius Canones quatuor Conciliorum Gene-

Habetur in Cod. *De summ. Trinit. & fide Catholica*.

Sanctus Leo in Epis. 105. ad Iulianum Coensen. Episcopum.

Habetur in Cã. *Si quis Diaconus distinc.* 50.

Habetur in Can. *Si ille & can. Si quis dist.* 50.

Eckell. in Eutych. Vind. pag. 138. *S. Gregor.* in can. Quia dist. 50. & *S. Ambrosius* Concilium Nicænũ vocauit *Concilij Nicæni tractatũ*, Cã. cognoscamus dist. 34.

Generalium dixit *Canonicas sententias*; itemque Nicolaus Primus decreta Conciliorum vocat *Diuinitùs inspiratas sententias*.

Nicol. Primus in epist. ad Michael. Imp.

Omnibus autem hisce vocabulis antonomasticè Nicænæ Regulæ subintelligebantur vsque ad recentiora tempora, & circa annum 875. idem argui potest ex dicta Epistola Ioannis ad Vvilibertum Agrippinensem Episcopum, in qua meminit simul Vniuersalium Synodorum, *In quibus*, inquiens, *Fidei nostræ symbolum continetur*, *&c.* & Innocentius Tertius circa annum 1200. ad Archiepiscopum Turronensem ait, *Vt secundùm Nicænas Regulas sua Priuilegia seruentur Ecclesijs*.

Habetur in cap. *Duo simul de Off. Iud. Ordinarij*.

Quæ verba ex Epistola Nicolai Primi desumpta videntur, vt diximus, & habentur in d. cap. *Conquestus. 9. qu. 3.*

Tertia coniectura sit; nam cum Pontifices, vel proprias, vel Prædecessorum constitutiones comprehensas voluere, id in iurisiurandi formula expresserũt, ibi *Decreta, Ordinationes, seù dispositiones*, *&c.* Et hoc optimè suadetur ex Baronio, qui aduertit sub Agapeto Papa, quòd vsque ad illud tempus publicæ pro sacris literis scholæ in Vrbe non haberentur. Pontifices enim vtebantur in regimine Ecclesiastico traditionibus, & Regulis præteritorum Pontificum, qui vt vidimus, quatuor Conciliorum Canones in Ecclesia dirigenda summoperè seruabant, Collectoresque Canonum post aliquod inde tempus collectiones, vt innuimus, euulgarunt, in quibus, Pontificum Responsa, & Epistolæ ad varias ex toto Christiano Orbe interrogationes editæ in vnum corpus coactæ, publicè ex Chartophylacijs Ecclesię in scholas, & prudentum manus eductæ Doctorum subsellia con-

Baron, Anno 535. tom. 7.

tigère. Vnde codicem Canonum Ecclesiæ Catholicæ anno circiter 787. in Occidentali Patriarchatu sub Leone Quarto facilè probari poterit emersisse.

Et quidem Isidorus Peccator, siue Mercator suam ampliorem collectionem edidit inter sextam, & septimam Synodum, & circa annum 760. vt ex Baronio intelligi potest; nã in Chalcedonensis Concilij decretis finem sortiti iam fuerant Græcorum Canones anno scilicet 451. & Dionysius Exiguus in sua collectione post annos fere 80. Græcis addere incœpit Occidẽtalium Synodorum decreta, vt nuper Voellius (1) Præfator aduertit, adnotans etiam, antiquiores Canonum collectores Decretales Pontificum Epistolas omisisse, Synodorum Regulis tantùm contentos: quæ autem in Dionysij collectione inseruntur non Auctoris, sed posteriorum Addentium labor extitit. Et meo sanè iudicio satis verosimile videtur, ante nonum seculum publicum Decretalium Epistolarum robur agnitum non fuisse, & antequam Nicolaus Primus scribens Archiepiscopis, & Episcopis Galliæ id circa annũ 850. ijs mandauerit (2). Nostram autem iuramenti formulam sub Gregorio II. vt vidimus, & præcipuè anno circiter 723. in Canones redactã fuisse existimamus. Quod enim Leonis Magni temporibus adscribitur editum, aut non ita receptum, aut non publicis tabulis consignatum opus agnoscendum est, cum Nicolaus, vti diximus, id rursùs edere necessarium duxerit. Et quidem facilè conijci potest; nam Agatho Pontifex conqueritur in septimo seculo Sa-

Baron. in notis ad Martyrol. 4. Aprilis litera D. vel vt *Labbæus* de Script. Eccles. pag. 649. conijcit, circa annum 780. & sic excluditur *Isidorus Hispalen.* qui ex *Hincmaro* Epis. 7. cap. 12. Auctor collectionis huius existimari poterat contra assertionem Antonij Augustini p. 2. cap. 19. & communem cum *D. de Marca* in sua Concord lib. 3. cap. 5. qui refert *Hincmarum*; sequitur tamen sententiam veriorem, Decretales videlicet Epistolas ab eodem *Isidoro* collectas ex Hispania, in Gallia euulgatas à *Ridulpho Episcopo Moguntino*, qui viuebat sub Carolo Magno, & anno 813. præfuit Concilio Moguntino, vt ait *Iustel* tom. 1. Bibliothecæ pag. 23.

(1) *Voellius* in præfatione to. 1. Bibliothecæ Iuris Canonici circa principium.

Refert *Blondellus* in Prolegom. ad Pseudo-Isidorum pag. 20. & 25. cap. 5. Decretales Epistolas in vnum corpus à *Benedicto Leuita* redactas fuisse, de quo *Baronius* anno 855. & *Marca* vbi infra.

(2) Vide Canon. p. dist. 19.

lo ſacrarum literarum, & peritorum penuriam ob Longobardorum bella contigiſſe, vt ſcribit Baronius.

Baron. ann. 680. tom. 8.

Conijcimus tandem hanc iuriſiurandi formulam (vt ex Eccleſiaſticis hiſtoriis erui poteſt) ſancto Bonifacio, dum Moguntinæ præfectus fuit Eccleſiæ, primò propoſitam fuiſſe, ab eoque iuxta illam iuſiurandum emiſſum cum proprij nominis mutatione, vt videre licet apud Baronium. Is enim iurans, vt vidimus, ait, *Se ſi cognouerit Antiſtites contra INSTITVTA Sanctorum Patrum conuerſari, id Pontifici relaturum*, & inſuper cum ipſis *nullam communionem habere*. Vnde cum idem ſint Inſtituta Sanctorum Patrum, & Regulæ ob ſuperiùs notata, non abs re forſan exiſtimandum eſt, inde conſuetudinem inualuiſſe, vt recens electis Epiſcopis ipſarum conſeruatio iuranda, ſeruandaque proponeretur, niſi potiùs affirmare velimus, hoc totum ſub Gregorio III. contigiſſe. Is enim anno eius primo, & Chriſti 731. vt Baronius refert, pallium Sancto Bonifacio conceſſit, quod ex eiuſdem Pontificis epiſtola ad eundem habetur, dum inquit. *Hinc iure tibi Sacri Pallij direximus munus, quod B. Petri Apoſtoli authoritate ſuſcipiens induaris, atque inter Archiepiſcopos vnus Deo authore præcipimus, vt cenſearis.*

Deridet eruditus calumniator *Blondel.* loc. cit, pag. 26. cap. 15. & *qui* (verbis vtar *D. de Marca* in ſua Cócord. lib. 3. cap. 5. nu. 1.) *Atrocioribus verbis Epiſtolas Romanorum Pontificum dilacerat*) S. Bonifacium, & vt Pontificum adulatorem traducit, quem ſatis Martyrij laus Sanctiſſimum aſtruit, ſed ſuo ſatis furore linquamus, vt torqueatur.

Baron. tom. 9. anno 723.

Baron. to. 9. Annalium.

Valde autem vero conſonum videtur, vt tunc temporis iuſiurandum præſtiterit, quod hucuſque hac eadem occaſione à nouis profeſendum Archiepiſcopis præſcribitur.

Ad quod facit, nam collectio Iſidori Mercatoris (qui Leonis Tertij, & Caroli Magni æuo

inter mortales erat) licèt statim, & præsertim in Galliis fuerit recepta, non ita quidem fuit omnibus cognita, aut cunctis probata (quod D. de Marca aduertit) vt tã citò interseri potuerit Episcoporum iuriurando sub iis verbis, *DECRETA, ORDINATIONES, seu DISPOSITIONES &c.* quæ in nostra scheda inspicimus expressa, cum illa ætas typographica arte penitùs careret, & temporum ignauia Amanuensium laboraret inopia.

D. de Marca loco cit. lib. 3. cap. 5. num. 5.

Hæc sunt coniectoris ingenii mei argumentationes, & ἐπιχειρήματα, quæ vti extemporanea conferebam, ita absque verborum συνθέσει proferre sum ausus.

Et quidem non aliò diuertit noster Lupus, existimans Chalcedonensem Synodum per illa verba *Regulas SS. Patrum* confirmare voluisse tunc temporis euulgatum codicem vniuersæ Ecclesiæ Canonum, scilicet Orientalium Ecclesiarum à primo Nicæno ad illud vsque tempus inclusiuè, & ita vltra Canones quatuor Synodorum Oecumenicorũ alios etiam, qui in Ancyrana, Neocæsariensi, Gangrensi, Antiochena & Laodicensi Synodo fuerant priùs euulgati, quique *Subter-annexi* dicuntur, vt Iustellus aduertit, καὶ τάξιν καὶ ἀκολουθίαν τῶν κανόνων, vt Chalcedonenses Patres vocant. Et confirmari potest ex Gregorio Turonensi, vt innuit Iustellus, & amplecti videtur Iacobus Leschasserius, & antea aduerterant Baronius, & Antonius Augustinus.

Lupus in Not. ad Concil. Chalced. can. 1.

Iustell. in Præfat. circa principium.

Greg. Turon. lib. 9. c. 33. *Iustel.* loc. cit.

Leschasser in consultat. pro Venet. Repub. *Baron.* tom. 3. ann. 341. n. 4. *Ant. August.* lib. 1. de Emend. Grat. cap. 11.

Non abnuerim tamen, nostros Doctores Canonistas, & post antiquiores Innocentium, Abbatem,

Innoc. in cap. Ego N. de Iuriuran. *Abb.* ibidem nu. 3.

batem, & Felinum censuisse, nomine *Regularũ SS. Patrum* intelligi summorum Pontificum Canones. Sed aut perperàm hoc affirmarunt, aut perperàm iuramẽto addita (vt ostendimus) verba sequentia, *Decreta, Ordinationes, &c.* apposita, & otiosa omninò remanerent, nisi summorũ Pontificum Canones significarent, cum apta sint propria, & natiua notione pariter comprehendere summorum Pontificum Canones, si per ly *Regulas SS. Patrum* hoc idem, vt ijs placet, fuissent iam in illis notati: Canonistas nuper sequutus est Florens.

Felin. ibidem num. 4.

Flor. in lib. 1. Decret. tit. 8. de vsu, & author. Pall. pag. 333.

Hæc inter eruditissimos Patres, & Collegas habuimus quę proferremus, & *Riuulum nostrum*, vt ait Augustinus, *eorum largo fonti ità refudimus*.

August. epist. 95. ad Innoc.

Vt plenè, cumulatèque Lectoribus inseruiamus, aliquorum non minùs eruditione, quàm ingenio præstantium virorum hac de re sententias, quæ à nobis priùs exquisitæ fuere, easque postmodùm nacti sumus, adijcere, operæ pretium existimauimus.

VOTVM R. P. ODONIS

De Comitibus è Societate Iesu.

Piſcopus electus, & confirmatus, antequam conſecretur, præſtat iuramentum in manibus Epiſcopi conſecrantis iuxta formulam præſcriptam in Põtificali; & inter alia ſic iurat. *Regulas Sanctorum Patrum, Decreta, Ordinationes, ſeu Diſpoſitiones, Reſeruationes, Prouiſiones, & Mandata Apoſtolica totis viribus obſeruabo, & faciam ab alijs obſeruari.* Quid ſint *Regulæ Sanctorum Patrum* interrogatus cenſeo, illas eſſe Canones Conciliorum Vniuerſalium. Quod vt oſtendam, explicanda priùs eſt notio illius vocis *Regulas*: ſecundò notio illarum vocum *Sanctorum Patrum*. Ommiſſis multis, quæ afferri huc poſſent ex Gloſſa, alijſque Scribentibus ad Rubricam ſiue iuris Ciuilis, ſiue Canonici *De Regulis iuris*, aut à Scribentibus ſuper Regulis Cancellariæ: *Canon Græcè, Latinè Regula dicitur.* In ſubiecta verò materia magis eſt in vſu vox Græca *Canon*: Et quamuis tam vox *Canon*, quàm *Regula* comprehendere poſſit omnes, & quaſcumque leges: vſus tamen obtinuit, vt ea voce comprehendantur leges Eccleſiaſticæ; igitur Eccleſiaſtica conſtitutio Canonis nomine cenſetur, vt apud Gratianum.

Can. 1. diſt. 3.

Grat. d. diſt. 3. §. Omnes.

Por-

Porrò Canonum alij sunt Decreta Pontificum, alii statuta Conciliorum, & plures species Canonum facit Nicolaus Pontifex, & Glossa, scilicet quatuor Dogma, Mandatum, Interdictum, & Sanctionem. Nam Gratianus diuisit Canones per respectum ad causã, quę vel potest esse Papa, vel Concilium: Nicolaus verò, & Glossa ex obiecto, quod vel est fidei, & dicitur *Dogma*, vel est morum, & dicitur *Mandatum*, siue *Decretum*; & hoc vel nullam iniicit pœnam, & dicitur *Interdictum*, vel adiicit pœnam, & dicitur *Sanctio*.

Vide can. Si quis dogmata, 25. qu. 2.

Gloss. d. dist. 3. §. Porrò.

Formula iuramenti sequitur priùs diuisionem Gratiani à causa efficienti, & Canones, siue statuta Conciliorum vocat *Regulas Sanctorum Patrum*, tum ea statuta, quæ sunt à Pontifice Romano subdiuidit cum Glossa ex obiecto, siuè per respectum ad eos, ad quos diriguntur in quatuor membra. Primò si quidem obiectum pertineat ad totam Ecclesiam, vocantur *Decreta*, vnde dictæ Epistolæ Romanorum Pontificum *Decretales*: secundò si obiectum pertineat ad aliquam Diœcesim, aut aliquam Prouinciam particularem, & dirigatur Episcopo, siue Archiepiscopo, siue Patriarchæ, adhuc subdiuidit ex obiecto; scilicet, si non sit illud obiectum sub iurisdictione ordinaria Episcopi, & pendeat à potestate Pontificis; vt e.g. si mandet publicari aliquod iubileum, aut aliquod festum in ea Diœcesi, aut Prouincia celebrari, & ea dicuntur *Mandata Apostolica*. Tertiò si illud obiectum sit sub iurisdictione ordinaria Episcopi, & incidat aliqua dubitatio, super qua interrogetur

Gloss. loc. cit.

Roma-

Romanus Pontifex, cuiusmodi dubitationes afferri solent ad Sacras Congregationes, responsa approbata à Pontifice vocantur *Ordinationes*, siue *Dispositiones* (quamquam harum aliquæ pertinent ad totam Ecclesiam; & per modum legis ad totam Ecclesiam, & videntur includi sub nomine *Mandatorum*) Quartò si obiectum pertineat ad aliquem actum singularem, qui vnico actu perficitur; vt si iubeat aliquem excommunicari, aut absolui, aut dispensari, aut in materia beneficiaria alicui prouideri de beneficio, aut aliqua beneficia vetat ab Episcopo conferri, & vocantur *Prouisiones*, & *Reseruationes*.

In examine quoque Episcopi, quod fit post præstitum iuramentum, de earum rerum obseruantia interrogatur Episcopus sub eadem diuisione: Præmittitur quidem primò examen, & interrogatio de dogmatibus fidei: tum consecrator eum examinat, & interrogat. *Vis traditiones Orthodoxorum Patrum* (& hæ sunt Regulæ Sanctorum Patrum) *ac Decretales Sanctæ Sedis Constitutiones veneranter suscipere, &c.* & hæc sunt Decreta. Deinde eum examinator interrogat de fide, subiectione, & obedientia exhibenda Romano Pontifici, in quibus includuntur Mandata, Dispositiones, Prouisiones, &c.

Hanc diuisionem esse bonam non vlteriùs probo, neque singula membra vlteriùs explico, quia de ijs non est mota dubitatio.

In Sacris verò Conciliis, & Decretalibus Pontificum recensentur tam Canones, siue Regulæ fidei, quàm morum, & agendorum; & satis sit ad exemplum Concilium Tridentinum;

in

in quo cum ad finem cuiuslibet sessionis registrentur Canones, qui sunt veluti summa earum rerum, quæ in sessione illa tractatæ fuerunt, ac decisæ; ij tamen omnes videntur esse canones, & regulæ fidei: & in Decretalibus primus titulus est *De summa Trinitate, & fide Catholica*, quamquã Gratianus, Decreti compilator, initium fecerit à iure diuinæ, & humanæ constitutionis; & prosequatur se continens in iis, quæ actiones dirigunt, & regulant; & præsertim ita videtur accipiendus in loco supra citato. Quare cum Gratiano in hac iuramenti formula censeo, sub eo nomine *Regularum* intelligendas esse regulas actionum, non fidei; alioqui frustratorium esset aliud iuramentum, quod vocatur *Professio fidei*; quamuis multæ ex ijs regulis agendorum dirigant operationes humanas ad conseruationem fidei.

Ita ij, quos nominat *Canones* Concilium Tridentinum, non proponuntur per modum dogmatis, vt doceat nos ea, quæ credere debeamus, sed per modum Decreti, vt iubeat aliquid facere ad conseruationem fidei. Concilium scilicet duplicem quasi materiam, siue obiectum sibi proposuit fidem, & disciplinam, seu reformationem. Vnde illæ contrariæ controuersiæ, quas recenset Cardinalis Pallauicinus, an de sola fide tractandum, an de sola reformatione disciplinæ, an de vtraque, an simul, an de vna priùs, de alia posteriùs; & cum euictum fuisset de vtraque simul agendum, in singulis sessionibus priùs deciduntur aliqua dogmata fidei, vtiturque semper Concilium verbo declarandi,

Card. Pallauiciu. l. 6. Hist. Conc. Trid. c. 1. & 7.

docendi, credendi, & profitendi, quæ ſpectant ad intellectum, in quo eſt fides. Deinde ſeparatim leges condidit de reformatione: tum exiſtimarunt opportunum, aliquas regulas ſubiungere, *vt omnes ſciant, non ſolùm quid tenere, & ſequi, quæ ſunt fidei dogmata, ſed etiam quid vitare, & fugere debeant*, quæ ſunt verba Concilij, & ibi primùm fuerunt conditi huiuſmodi Canones, & alibi, quamuis aliis, atque aliis verbis repetũtur. Tam verò Canones huiuſmodi, quàm anathematiſmi contra hæreticos, vel ſunt pœna hæreticorum, quæ eſt aliqua operatio, vel inſtructio, & præceptum ad alios Chriſtianos, vt hæreticos vitent, & arceant a ſua communione, quæ item eſt operatio. Neque aliter ſancit Nicolaus Pontifex, qui etiam dicit anathema contemptoribus dogmatum &c.

Conc. Trid. Seſſ. 6. ad fin. Vide ad Text. 13.

Vide can. Si quis dogmatum 25. qu. 2.

Et generaliter nomen *Regula*, ſiue etiã *Canon* in cõmuni, & vſitato modo loquendi ſignificat Regulam operationum; vnde ij, qui præſcripſerunt ſibi aliquem modum viuendi ſpecialem, & legibus ſeuerioribus deuinctum, dicti ſunt *Canonici, & Regulares*. Videri poteſt Suarez eruditè de hac voce *Regula* diſſerens.

Suar. to. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. c. 1.

Iurat igitur Epiſcopus eodem fermè ſenſu, quo accipiendum eſt iuramentum apud Romanos ſolemne in acta Principis, aut Senatus; de cuius iuramenti formula eruditiſſimè Barnabas Briſſonius; ſic etiã nunc Magiſtratus, & Iudices iurant, ſe obſeruaturos ſtatuta, & conſuetudines etiam municipales eius loci, in quo ad aliquod officium aſſumuntur.

Barn. Briſ. lib. 8.

Reſtringit autem magis eadem Gloſſa vo-

Gloſſ. loc. cit.

cem

cem Canonis inquiens: *Canon dicitur id, quod statuitur in vniuersali Concilio*; & ad hanc significationem restringitur vox *Regulas* per adiectionem *Sanctorum Patrum*.

Nimirùm per translationem multi dicuntur *Patres*; & præsertim Superiores, aliique, qui prouidentiam circa alios gerunt, vt docet S. Thomas, ac propterea in quarto præcepto de honorando Patre includuntur alii Superiores, vt cum Concilio Coloniensi notant omnes Doctores in eius præcepti explicatione, *Patribus autem debetur honor*; & hoc consistit in tribus, amando, obediendo, & honorando iuxta Nauarrum, siue cum S. Thoma *debetur patribus pietas, cuius pars quædam est cultus, qui in quodam obsequio consistit, dum scilicet aliquis eorum obedit imperio*, sunt verba S. Thomæ. Obedientiæ autem obiectum formale est præceptum: quare maximè Patris officium exercet, & meretur, qui per præcepta, & leges dirigit filios ad honestatem morum.

S. Thom. 2. 2. qu. 102. art. 1. in corpore,

Nauar. cap. 14. n. 4. S. Thom. loc. cit. art. 2. & qu. 104. art. 1.

Hæc autem potestas dirigendi alios per præcepta, & leges aliquandò residet in vno solo, & tunc ille dicitur *Pater* singulari numero. Sic cum Horatius de Augusto dixisset,

Horat. in epist. ad Aug.

Cum tot sustineas, & tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes:

illum eumdem alibi vocat *Patrem* inquiens

Horat. Serm. 2. Sat. 1.

.... capidum Pater optime vires
Deficiunt.

Aliquandò ea potestas residet integra in multis, in vnam personam fictam conuenientibus, non tamen diuisa per singulos, vt singuli sunt,

& tunc omnes illi ſimul collectiuè vocantur *Patres*; ſic Liuius inquit de Romulo, *Centum creat Senatores, quos Patres vocauit*, nemo tamen illorum ſingulariter poterat dici *Pater*.

Liu. lib. 1.

Aliquid ſimile accidit Eminentiſſimis Patribus, quos cum ſingulos alloquitur, aut de ſingulis loquitur Pontifex, nominat eos *Dilectos filios*: cum autem de ijs collectiuè, & coniunctim, dicitur aliquid facere *De conſilio fratrum*.

In re autem noſtra in totam Eccleſiam, quæ eſt Monarchia, habet auctoritatem præcipiendi, & condendi leges Pontifex Romanus, & ideo ſine addito, ac ſimpliciter vocatur *Pater*, aut *Pater Patrum*, aut Græco vocabulo *Papa*; qua de re videndus eſt Bellarminus.

Bellar. de Rom. Pont. lib. 2. cap. 31.

Et quia quilibet Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus in ſuis Partibus, Prouincijs, aut Diœceſibus habet eandem facultatem integram reſpectu ſuorũ ſubditorum, dicitur etiam *Pater*, ſed cũ aliqua diminutione iuxta eundẽ Bellarminũ.

Congregati verò in vnum Concilium dicuntur abſolutè, & ſimpliciter *Patres*, quia totum illud Concilium fit vnum ex multis, & habet hanc facultatem præcipiendi toti Eccleſiæ, inde ille modus loquendi: *Patres Niceni*; *Concilium centum decem, & octo Patrum*; Sic in Concilio Tridentino ſalutauit Epiſcopos Cardinalis Moronus Legatus, *Reuerendiſſimi Patres ite in pace*; ergo *Patres* hìc intelligi congruenter poſſunt Epiſcopi, aliique, qui in Concilio vniuerſali ius habent ſuffragii; & ſimul iuncti componunt illam perſonam fictam, in qua reſidet poteſtas, & auctoritas legis condendæ.

Denominantur autem *ſancti* à ſanctitate, quæ in ſignificatione vulgari aliud nihil videtur, quàm gratia; per quam fit aliquis gratus Deo, vnde illa diſtinctio celeberrima Theologorum in gratiam gratis datam, cuius multas ſpecies enumerat S. Paulus inquiens: *Diuiſiones gratiarum ſunt &c.* & in gratiam gratum facientem, quæ eadem eſt ac ſanctitas; ac propterea dicitur *Gratia ſanctificans*. Eſt etiam ſanctitas quædam communis rebus inanimatis, quæ aliud nihil eſſe videtur, quàm deſtinatio ad diuinum cultum, à qua dicitur *Templum ſanctum*, de qua ſanctitate agit Abulenſis.

1. Cor. 12.

Abul. in Matth. cap. 23. qu. 108.

His tamen, alijſque plurimis prætermiſſis, quæ de huius vocis acceptione multiplici dici poſſent, hic dicuntur *Sancti* in ea notione, quam ponit Vulpianus inquiens; *Propriè dicimus Sancta, quæ nec ſacra, nec profana ſunt, ſed ſanctione quadam confirmata, vt leges ſanctæ ſunt*. Itidem Martianus ait, *Sanctum eſt, quod ab iniuria hominum defenſum, atque munitum eſt*, & ideo quia Legati ab omni iniuria debent eſſe muniti, *ſancti habentur*, inquit Pomponius. Sic omnes Epiſcopi dicuntur *Sancti*, & præſertim in Concilio ſedentes, vti adnotauit Illuſtriſſimus D. Fagnanus, ac de ijs dicit Clemens V. *Epiſcopi enim dicuntur ſanctiſſimi*, quo titulo eoſdem honorauit Iuſtinianus. Non vtique ea ſanctitate, quæ habetur per gratiam Dei ſanctificantem, & quæ facit homines gratos Deo: multi enim Epiſcopi non ſunt hac gratia, & ſanctitate ornati, ſed ea, quæ facit eos inuiolabiles ab omni iniuria; quam inuiolabilitatem deberi Epiſcopis arguit Clemens V. ex eo, quòd dican-

L. ſacra loca De rer. diuiſ.

L. Sanctum eo. tit.

L. fin. De Legat.

Fagn. in cap. Antigonus de pactis.

Clem. 1. de pœnis §. nec ſuper.

Iuſtin. in authen. coll. 9. tit. 15.

dicantur *Sanctissimi*. Nimis angusta esset eius nominis vis, si non vlteriùs se extenderet, quàm vt inuiolabiles, & ab iniuria immunes faceret. Includit præterea venerationem quamdam, & cultum circa personam Episcopalem; de qua veneratione disserunt multi Doctores allegati à Barbosa, eamque venerationem multò ampliùs merentur, quando resident in Concilio congregati; & ea maximè in eo consistit, vt eorum dicta, & decreta excipiantur cum reuerentia, & animi demissione, vel ad credendum, vel ad obediendum.

Barbos. in Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 8. vers. Episcopi.

Merentur quidem hanc nomenclaturam singuli, vt audiant à Fidelibus sancti Patres sed cum magna diminutione, & per quamdam participationem, quia scilicet illis non est promissus Spiritus Sanctus, vt errare non possint; neque tributa auctoritas, vt possint leges condere ipsi Ecclesiæ vniuersales, nisi in Conciliis vniuersaliter legitimè congregatis; quamquam etiam extra Concilium gratia, & donis repleti Spiritus Sancti sunt Magistri Populorum in fide, & in moribus, vt propterea in magna debeant esse veneratione apud Fideles. Inde dicta sunt *Bibliotheca sanctorum Patrum*, illa ingentia volumina, in quibus recensentur Scriptores Ecclesiastici, qui vel de rebus ad fidem spectantibus, vel ad mores monimenta posteris reliquerunt suæ sapientiæ.

Ceterùm à Leone IV. reprehenduntur Episcopi Britanniæ, quòd causas Ecclesiasticas definirent secundùm dispositiones Hieronymi, Augustini, aliorumque (qui certè Sancti Patres dicun-

Can. De libellis dist. 20.

dicuntur) relictis canonibus Sanctorum Conciliorum, & Decretalibus Romanorum Pontificũ. Immo neque relata in decretum à Gratiano vim habent obligandi Ecclesiã vniuersalem, vti videri potest apud auctores, quos allegat Barbosa. Non igitur iurant Episcopi in dicta, siue regulas Sanctorum Patrum extra concilia, sed in acta, & regulas Sanctorum Patrum in Concilio congregatorum. *Barb.* in Proem. Decreti.

Conciliorum verò (subiungit Gratianus) *alia sunt vniuersalia, alia Prouincialia*, & in Prouincialibus recensenda sunt nationalia. De synodis Diœcesanis nihil dico, in quibus vnus tantùm sedet Sanctus Pater Episcopus, quem titulum nec obtinuerunt, nec obtinere merentur Canonici, Parochi, aliique Adsistentes sine vlla iurisdictione Episcopali, & auctoritate condendi regulas, & Canones. *Grat.* d. §. Porrò.

Quæri potest igitur, vtrum in regulis, quas obseruare iurat Episcopus, sint etiam Canones Prouincialium Conciliorum; & videtur voluisse hanc quæstionem soluere Gratianus, dum subdit, *alia celebrari auctoritate Pontificis Romani præsente videlicet Legato S. Romanæ Ecclesiæ; alia verò auctoritate Patriarchali, vel Primatum, vel Metropolitanorum eiusdem Prouinciæ*; & ad Canones illorum videntur obligati Episcopi; ad Canones autem horum non obligari, & concordare videtur Symmachus Pontifex, dum ait: *Concilia Sacerdotum Ecclesiasticis legibus quotannis decreta per Prouincias, quia præsentiam Papæ non habent, valitudinem perdiderunt*; sed aliter vidi definitum à Leone IV. qui inter Concilia, ad quorum Canonum normam *Grat.* loc. cit. Can. 6. dist. 17. Can. de libellis dist. 20.

mam definiri debent causæ Episcopales, numerat Concilia Prouincialia Ancyranum, Neocæsarianum, aliaque, quibus, licet Prouincialibus, videtur præsidere Pontifex Romanus per suos Legatos. Sed neque hoc sufficere videtur, quia nemo obligaret omnes Episcopos ad obseruandos Canones Concilii Primi Mediolanensis, in cuius fronte legitur nomen Cardinalis S. Caroli Borromæi, qui & Concilium indixit, & ei præsedit, seque intitulat *S. Sedis Apostolicæ per vniuersam Italiam Legatum de Latere*. Vide plura apud Alphonsum de Castro.

Alph. de Castr. adu. hær. lib. 2. c. 8.

Et certè Canones Conciliorum Prouincialium præsidentibus tantùm, vel Patriarchis, vel Primatibus, vel Metropolitanis, habent auctoritatem condendi Canones perpetuos; quibus obligati videri possunt Successores, atque ideò videtur cogendus iurare eos Episcopus. Sed contra est, quia sic verba illa essent æquiuoca, nam vnus Episcopus in vna Prouincia sub *Regulis Sanctorum Patrum*, intelligeret regulas Concilii suæ Prouinciæ, alius alterius &c.

Et verè Antecessores non possunt condere leges, quibus obligentur Successores: paris enim auctoritatis sunt iuxta Innocentium III. vnde colligit, quòd vnus in alium non habeat imperium, & sic potest Successor dispensare in lege Antecessoris, aut etiam abrogare, & si illam sanxerit Prædecessor in Concilio Prouinciali potest Successor quoque Concilium Prouinciale cogere, & contrariam condere legem. Non igitur cogendus est iurare acta Antecessoris in Concilio Prouinciali ab eo celebrato.

Cap. Innotuit de Elect.

Con-

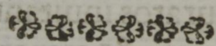
Concilia igitur Romani Pontificis auctoritate congregata cum ſpeciali inſtructione ad aliquid decidendum pro vniuerſali Eccleſia, aut ab eodem approbata pro vniuerſali Eccleſia, poſſunt condere canones, & regulas, quæ dicuntur *Regulæ Sanctorum Patrum*: ſic multa Concilia Gallicana, & Aphricana contra Pelagium, quia congregata ſunt auctoritate Pontificis Romani per ſuos Legatos cum ſpeciali inſtructione, condiderunt nedum Canones ad morum reformationem, ſed etiam dogmata fidei, quod eſt multò plùs, ad quæ credenda, & obſeruanda tota obligatur Eccleſia; ſic etiam quotidiè in Canonizatione Sanctorum præter Eminentiſſimos Patres Purpuratos inuitantur multi Epiſcopi, & votum dicunt, & veneratio illius Sancti eſt *Canon*, ſiue *Regula Sanctorum Patrum*, & ille conſenſus, aut Conſiſtorium non eſt Concilium generale. Concilia verò quæcumque non habentia dictas conditiones, etiam præſente, & præſidente Papa, ſiue per ſe, ſiue per ſuos Legatos, non condunt huiuſmodi Canones, nec diſſimiliter dicendum eſt de multis Romanis Conciliis. Notat enim Cardinalis Baronius, conſueuiſſe congregari Romæ, etiam bis, ſingulis annis duo Concilia ex Epiſcopis Italiæ; in quibus vel nulli condebantur Canones, ſed ſolùm iudicabantur cauſæ Epiſcoporum, vel condebantur pro ſola Italia, quamuis iis præſens eſſet Romanus Pontifex, nõ vti Papa totius Eccleſiæ, ſed vti Primas Italiæ. Hinc ſoluitur quæſtio, quam mouet Syluester, ad cuius quæſtionis ſolutionem opinor Concilia Generalia legitima habe-

Baron. ann. 447. nu. 25.

Sylu. verb. Concilium numer. 10.

re auctoritatem ordinariam in totã Ecclesiam; Concilia verò Prouincialia sub Patriarcha, sub Primate, sub Archiepiscopo in suam Prouinciam: eadem Concilia Prouincialia præsidente Legato Apostolico cum speciali instructione, & sequuta approbatione posse habere delegatam in totam Ecclesiam. Videri plura possunt apud Theologos in tractatu de Legibus, & apud Controuersistas, & Canonistas de Conciliis.

Quæri hic posset, quando censeantur Episcopi facere contra hoc iuramentum. Sed ea decidenda est in principiis vniuersalibus, quando quis censeatur facere contra leges.

VOTVM D. Michaelis Angeli Riccij.

Sanctorum Patrum Regulas, quas Episcopi electi sanctissimè iurant se obseruaturos, censeo sic accipiendas esse, vt complectantur omnia tum ad fidem, & mores, tum ad Ecclesiasticam disciplinam pertinentia, quibus Ecclesia regitur quasi legibus quibusdam, siue scriptis, siue non scriptis; nam *Regula à regendo dicta est* iuxta Isidorum.

Can. Regula dist. 3.

Ecclesia verò, vt ait S. Augustinus, Episcopos *Patres* appellat, quia prædicando, & docendo gignunt filios verbo veritatis: Ijdemque in fide, & communione Catholica permanentes, dum viuerent, & fideliter in Christo mortui,

S. Aug. in Psal. 44. & refertur in Can. vlt, dist. 68.

tui, vocantur Sancti, quemadmodum Vincentius Lirinensis exposuit.

Vinc. Lirin. in Common. primo sub finem.

Itaque Sancti Patres ijdem sunt, qui Orthodoxi Patres; de quibus consecrator Episcopus ordinandum interrogat. *Vis traditiones Orthodoxorum Patrum, ac Decretales Sanctæ, & Apostolicæ Sedis Constitutiones veneràter suscipere, docere, ac seruare?*

Et animaduertendum puto, Episcopum in iuramento quidem polliceri, *Regulas Sanctorum Patrum, Decreta, Ordinationes &c. & mandata Apostolica obseruare*: In examine verò; *Traditiones Orthodoxorum Patrum, ac Decretales, & Apostolicas Constitutiones docere, ac seruare*. Ex quibus non obscurè intelligitur, *Decretales, Apostolicasque Constitutiones*, idem esse ac *Decreta Ordinationesque Apostolicas*; *& Orthodoxorum Patrum Traditiones* idem ac *Sanctorum Patrum Regulas*; quæ à Maioribus nostris, quasi per manus acceptæ, meritò *Traditiones* vocantur.

Huc facit Epistola Leonis I. ad Synodum Chalcedone habitam, vbi canones Nicænos, æquè appellat *Sanctorum Patrum Regulas, atque paternas traditiones*; earumque se custodem esse profitetur. Et Synodus ipsa confirmatura canones Nicænos, Ancyranos, Gangrenses &c. *Regulas Sanctorum Patrum* (inquit) *per singula nunc vsque Concilia constitutas, proprium robur obtinere decreuimus.*

Conc. Chalced. can. 1.

Verùm non soli Conciliorum canones *Regulæ Sanctorum Patrum* dicendi sunt; sed etiam fidei dogmata, quæ credenda Fidelibus proponuntur, & consuetudines; quæ mores, & disciplinam respiciunt.

Romanus enim Pontifex Agapetus scribens

Iustiniano Augusto, qui Edictum, seu Libellum fidei exhibuerat, dicit, se *illud laudare, & amplecti, non quia laicis auctoritatem prædicationis admittamus* (Agapeti verba sunt) *sed quia studiũ fidei vestræ PATRVM REGVLIS conueniens, confirmamus, atque roboramus; prædicantes huiusmodi fidẽ omnibus PATRVM NOSTRORVM REGVLIS conuenire, & Apostolicæ Sedis concordare dogmatibus*. Vbi Agapetus cõtineri ea, quæ de fide sunt, *Regulis Patrũ* ait,

Porrò in Romanum Pontificem promouendus, vt apud Baronium legimus, nominatim profitebatur, tum sequi, ac tenere, quæ de moribus, & disciplina Patres in Concilijs statuerant, tum fidei dogmata tenere, & prædicare. Quo vinculo temerè liberaremus Episcopos, quando eo videmus astrictos fuisse Romanos ipsos Pontifices.

Baron. ann. 869.

Eadem ratio est de consuetudinibus. Nam Summus Pontifex, teste Iuone, antequam consecraretur, consuetudines Romanæ Ecclesiæ, & decreta Prædecessorum suorum se inuiolabiliter seruaturum profitebatur. His consuetudinibus cum regatur Ecclesia secundùm Augustinum, & Iustinianum, Episcopus illas seruaturum se iuret, oportet; quas demum pro *Regulis Sanctorum Patrum* habendas esse satis ex Augustino colligitur.

Iuo Epist. 60. & 73.

Vide Can. illa, & Can. Diuturni, dist. 12.

S. Aug. relatus in d. can. Illa.

Rursùs sententiam meam eo potissimùm confirmari arbitror, quod in Ecclesia Dei, non vnam fuisse lego formulam huiusmodi iuramenti. Ceteris antiquior solam fidei Catholicæ promissionem continebat, reuerentiæ Superioribus, & obedientiæ canonicis regulis, & institutis.

Gre-

Gregorius Nazianzenus ad fidei professionē, ac tuitionem, ad morum sanctimoniam, & ad officij Ecclesiastici sedulam administrationem sese iureiurando obstrinxit, & de non obtenta ambitiosè, vel obtinenda Sede Pontificia cautionem præstitit. Et Bonifacius Episcopus Moguntinus Romæ Gregorio II. Romano Pontifici iusiurandum præstitit, quod extat apud Sirmondum, eoque promittit, *nullo modo contra vnitatem communis, & vniuersalis Ecclesiæ suadente quopiam consentire, sed exhibere omnem fidem, & puritatem sanctæ fidei Catholicæ, atque concursum pariter B. Petro, Gregorio, & Successoribus eius, & vtilitatibus Ecclesiæ*. Deindè subdit. *Sed & si cognouero Antistites contra instituta antiqua Sanctorum Patrum conuersari, cum eis nullam habere communionem, aut coniunctionem: sed magis, si valuero prohibere, prohibebo: sin minus fideliter statim Domno meo Apostolico renunciabo*. Videatur etiam Concilium Toletanum XI. relatum à Gratiano.

Greg. Naz. carm. 17.

Sirmond. To. 1. Conc. Gall. pag. 512.

Conc. Tolet. XI. can. 10. *Gratian.* in can. Quanquam dist. 23.

Alia iurisiurandi formula minùs antiqua, constat ex septem, vt ita dicam, articulis, quorum tres priores ex Feudis desumpti nil canonici iuris habent: quartus ait: *Papatum S. Romanæ Ecclesiæ, & Regalia S. Petri adiutor ero ad defendendum*, vt est in Concilio Romano sub Gregorio VII. idemque habebat antiqua, & vera lectio *Cap. Ego de iureiurando*, vt Antonius Augustinus obseruat, alijsque viris eruditissimis placet: Vel *Papatum Romanum, honores, dignitates, & rationes Apostolicæ Sedis*, vt legitur in Gestis Innocentij III. editis à Bosqueto.

Vide lib. 2. Feud. Tit. 6. & 7.

Ant. Aug. in prim. coll. Decret. Tit. de Elect. nu. 20.

Bosq. in Gest. Innoc. III. pag. 64.

Reliqui tres articuli pertinent ad vocationem

Episco-

Episcoporum ad Synodum, Legatorum Apostolicorum susceptionem, & visitationem Liminum S. Petri. Itaque ne verbum quidem in toto hoc iuramento de Regulis Sanctorum Patrum, & custodia Canonum.

Ex duabus hisce formulis conflata videtur ea, qua vtitur hodie Sedes Apostolica; quæ minùs formulæ nouissimæ addidit, *Regulas Sanctorũ Patrum, Decreta, &c.* vt complecteretur, quæ ad fidem, moresque, & disciplinam pertinentia antiquior formula continebat. Paschalis enim II. ait, *hoc iuramentum requiri pro fide, pro obedientia, pro vnitate*; cui vnitati schisma, & hæresis opponuntur.

Paschal. II. apud *Ant, Aug.* loc. cit. num. 21.

Ne verò Episcopis scrupulum inijcere dicar tam ampla canonum, & consuetudinum obseruandarum promissione, addo eundẽ Paschalem apud Antonium Augustinum affirmare, *nihil in hoc iuramento, quod Summi Pontifices exigunt, difficile appositum esse, quod non etiam præter exactionem nostram* (sunt verba Paschalis) *debeat ab Episcopis obseruari, qui sub Apostoli Petri, & Pauli obedientia decreuerint & vnitate persistere.* Quæ verba Romani Pontificis valde leuare possunt Illustrissimum Episcopum Præmisliensem solicitum de sensu, & obligatione illorum verborum in iuramento *Regulas Sanctorum Patrum obseruabo*. Ita censeo, saluo &c.

Ant. Aug. loc. cit. nu. 21.

DE

DE BENEDICTIONE DIACONALI;

Vm dubitatio, quæ præteritis agitabatur annis, non populari, vt aiunt, trutina, sed Aurificis statera sit modò examinanda: An scilicet Cardinalis Diaconus solemniter in sua Diaconia benedicere possit (quamuis ea, quæ more suo, quaque Ecclesiastica summoperè pollet eruditione, in medium attulerit Eminentissimus D. meus Cardinalis Albitius, satis superque sufficerent ad deliberationem) nihilominùs, vt nostram rectiùs in ancipiti cogitatione sententiam in Sacra Rituum Congregatione proferre valeremus; aliqua duximus præmonstranda, vt ijs lumen afferamus, quibus vetus Romanæ Ecclesiæ contraria consuetudo (testantibus sacrarum Magistris cœrimoniarum, qui, vt ait Vgonius, *Ordinarium Pontificium nō aliter, quàm libros Sybillinos prisca Religio seruant*) aliquid tenebrarum, & veluti nebulam quandam offuderat.

Vgon. de Præstan. Patriar. inter Tractatus to. 13 par. 2.

Antiquum in Ecclesia nedum Benedictionum vsus locum obtinuit, sed quasi naturaliter insitus ante leges, etiam à Moyse promulgatas, iam exceptus; vt cuncti, qui sacrarum literarum lectioni dederunt operam, & agnoscere, & profiteri poterunt; sed cum amplissimis gaudeat

deat limitibus vocis ipsius significatio, adeòque non minùs profana, quàm sacra ditione fruatur, vt præsenti seruiamus argumento, in primis contrahenda sunt vela.

Et quidèm omnem huius vocabuli vim vna complexa est nota locutio Græca, εὐλογίας scilicet, quæ latè etiam patet, adeo vt non solùm benedictio hac voce significetur, sed etiam Beneprecatio, vt ita dicam, consecratio, & sanctificatio, vt apud Lexicographos, & præsertim Henricum Stephanum est videre, & apud nostrum Latinium in epistola Turriani ad illum, & responsionibus latè. Hinc apud nostros pariter vsurpata diuersimodè vox ipsa *Benedictio* reperitur, varijsque addicta vsibus, & acceptionibus, quas cumulatè, valdeque eruditè ad rem nostram Quartus complexus est post Turrianum, Latinium, ac alios.

Henr. Steph. in Thesaur. to. 2. pag. 633.

Latin. p. 1. Epist.

Quart. in Tract. de Bened. cit. 1. de Bened. in genere dub. 2. *Turrian.* & *Latin.* loc. cit.

Vt tamen nostræ deseruiamus thesi, prænotandum erit, duo reperiri Benedictionum genera: alterum *Constitutiuum*; *Inuocatiuum* alterum; non enim loqui volumus de consecratiuo, quod vocarē *Constituens*, in quo sacra interuenit vnctio iuxta celebrem distinctionem Caietani, Nauarræ, & Laymani, quos refert, & sequitur Quartus, & nouissimè docuit Bona-Gratia.

Caiet. 2. 2. qu: 88 ar. 1. *Nauar.* in Com. de Spol. cler. §. 18. nu. 9. *Laym.* l. 5. tr. 9. c. 13. *Quart.* loc. cit.

Bona-Grat. in Summ. qq. Regul. verb. *Benedicere* numer. 56.

Constitutiuum, inquam, quo res, quæ benedicitur, in sacro constituitur esse, ita vt talis postmodùm non desinat vnquam esse, tanquam ad sacrificij, & Sacramentorum ministerium destinata, cum ad profanos redire vsus nequeat ampliùs.

Inuocatiuum è contra non præbet rebus be-

nedictis

nedictis aliquo modo ſacrum eſſe; ſed tantùm operatur, quòd Fideles valeant illis vti abſque periculo incurſus dæmonum, & frequenter cum merito, ſi res erunt; e. g. cum domus, aut res comeſtibiles benedicuntur (quam benedictionem, vt paululùm digrediamur, adeò magnifaciebant Catholici, vt ſicut de benedictionibus hæreticorum ait S. Gregorius Turonenſis, & ex eo Baronius, de cibis ab hæreticis benedictis nemo eorum participaret) & Eutychianus Pontifex, *A Sacerdotibus*, inquit, *benedicantur, & per ſimplicem benedictionem benedicta demum à Populis ſumantur*. Ad quod etiam videndum Concilium Moguntinum Quartum. Si autem perſonarum erit, huius forma benedictionis mutuari poteſt à ſacris paginis, in quibus Dominus ait: *ſic benedicetis filijs Iſraël, & dicetis eis. Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te*; & inferiùs, *Inuocabuntque nomen meum ſuper filios Iſraël, & ego benedicam eis*: & Turrianus ex Græca ἐντυχία implorationem etiam diuini auxilij huic accommodat. Vide etiam Bonartium.

S. Greg. Turon. l. 5. de Glor. Mart. c. 80.

Baron. ann. 583. pag. 604. To. 7.

Eutych. ad Ioan, & Epiſcopos Beticæ.

Conc. Mogunt. IV, can. 39.

Num. cap. 23.

Turrian. in Apoſt. Conſt. lib. 8. c. 29.

Bonart. de Miſſ. lib. 2. c. 34. num. 5.

Ex quibus addendum videtur tertium Benedictionis genus, ex inuocatione videlicet, & precatione mixtum, quod iudicio Michaelis Hittorpij D. Auguſtinus vocat *Interpellationem*, & alibi ait: *Quia benedictio licèt per hominem, non tamen ab homine datur*; & D. Chryſoſtomus εὐχῆς χάρισμα *Precum donum* appellare videtur apud Creſolium. Hæc enim neque conſtitutiua eſt, vt prima, neque tantùm inuocatiua, ſed iungit, vt ſit perfecta, preces ad Dominum, vt ipſe loco Hierarchici miniſtri benedicat, à quo omnis

Hittorp. de Miſſ. ordin.

D. Aug. ep. 5. qu. 5.

D. Aug. in ſerm. de Orat. intra Eccleſ.

Creſol, lib. 1. Myſtag. c. 19.

benedictio: cunctaque verificari videntur in solemni post Missæ sacrificium, & ante populi discessum benedictione illis verbis: *Sit nomen Domini &c.* Et eadem vsus est distinctione Syluester, rerum videlicet, & personarum; & hanc inter solemnem, & simplicem distinxit.

Sylu. Verb. Benedictio n. 1.

Discutiendum tertiò in præmonstrationibus erit: An huiusmodi solemnes benedictiones, de quibus loquimur, sint Ordinis, vel iurisdictionis. Ex hac siquidem resolutione multa oriri poterunt, quæ ad nostram apprimè faciunt controuersiam. Illæ quippè, quæ ex vi ordinis Episcopalis competunt, nequeunt etiam per longissimam consuetudinem, vt considerat Syluester post Panormitanum, ab inferioribus vsurpari iuxta decretum Innocentij III. vt sunt ea, in quibus sacra adhibetur vnctio, & similia, de quibus loquuntur Doctores, veluti ordinare, Chrisma conficere, altaria consecrare &c. quæ non sunt, nisi à Summo Pontifice, inferioribus delegabilia.

Sylu. loc. cit. num: 2. *Panorm.* in Cap. Accedentibus de excess. Prælat.

Cap. *Quanto* & ibi DD. de consuet.
DD. in cap. Aqua de Consecr. Eccles. & in Cā. Quamuis 68. dist.

Secùs ea, quæ à iurisdictione profluunt, vel sunt Episcopalis dignitatis, vt publicas pœnitentias imponere, indulgentias elargiri, & similia, quæ etiam non sacerdos iuxta Doctorum sententiam concedere potest. Sunt enim non propriæ, sed reducibiles ad Episcopalem Ordinem, vt etiam vestium benedictiones, quæ sunt ab inferioris ordinis Mystis præscriptibiles, vt dicebam.

DD. in d. cap. Accedentibus.

Vnde licèt in multis Concilijs permissum neutiquam fuit Sacerdotibus hanc liturgicam benedictionē elargiri, vt in Cōcilio Agathēsi II.

Conc. Agat. II. can. 44.

sub

ſub Symmacho anno 506. apud Sirmondum. ibi, *Benedictionem ſuper Plebem in Eccleſia fundere, aut pœnitentem in Eccleſia benedicere Presbytero penitùs non licebit*: nihilominùs ſubaudiendum erit, *Epiſcopis præſentibus*. Quia communis Eccleſiæ vſus Epiſcopis non præſentibus id Presbyteris permiſit, tàm ante, quàm poſt Agathenſe Concilium vt videtur ex Concilio Regenſi anno 439. apud eumdem Sirmondum, & ex Concilio Aurelianenſi Primo: & quod hæ ſint iuriſdictionis, & non Ordinationis aſſeruerunt Poſſeuinus, & Niger apud Quartum, & Baſſæus, qui ait hanc opinionem ex praxi multorum Epiſcoporum confirmatam; quidquid D. Fagnanus fragili admodùm authoritate Nicolai Dionyſij fretus in contrarium dixerit, nempe, quòd ſit ordinis.

Sirmon. To. 1. Conc. Gall. pag. 170.

Conc. Regen. c. 5.

Sirm. loc. cit. pag. 68. *Conc. Aurel.* 1. c. 26. & habetur in *Can. Cum ad celebrandas de Conſecr. diſt.* 1.

Quart. in Rubr. Miſſal. p. 2. tit. 1. ſeſſ. 4. dub. 3. *Baſſ.* in florib. verb. Benedictio n. 5.

Fagn. in cap. Vel non eſt compoſ. de Temp. ordin. num. 38.

Multò magis præſcriptibiles erunt Benedictiones deprecatiuæ, vel perſonarum (de quibus ſupra cum Syluestro) & quæ vim aliquam impetrandi ea, quæ præſumuntur, habent ex dignitate, vel operantis fide.

Quartò demum inter præmonſtranda expendendam duximus controuerſiam: An Diaconatus ſit Ordinis Hierarchici, & ita vero Chriſti corpori in miniſterio ſubordinatus, & coniunctus, vt in liturgicis functionibus ſit neceſſarius.

Et quidem affirmatiuæ ſubſcribendũ eſt ſententiæ Bellarmini, qui doctiſſimè id probat, & rationibus, & SS. Patrum authoritate, illos per manus impoſitionem, ſiue Grecè χειροτονίαν electos demonſtrans, vti Ordinis Hierarchici, non au-

Bellarm. de Cler. l. 1. cap. 11. & 13. & in Reſponſ. ad Kemnit.

tem vti mensarum administratores.

Non enim moratur me in præsens quæstio: An illius Ordinis character imprimatur in manus impositione, cum dicitur ab Ordinante: *Accipe Spiritum sanctum*: An in libri Euangeliorum traditione: An tandem in vtriusque actus consummatione. De qua re videndi sunt S. Thomas, Vasquez, & latè Kellisonus, & Arcudius, qui Græcos per manus tantùm impositionem Diaconos ordinari ait, ac tandem dissertissimè Morinus vltra Canonistas.

S. Thom. in 4. dist. 24. qu. 2. ar. 3. ad 5. *Vasq.* disp. 238. c. 4. *Kellis.* in 3. par. to. 2. qu. 37. dub. 2. art. 3. *Arcud.* de Sacr. Ord.

Morin. de Sacr. Ordin. p. 3. exerc. 9. qu. 3. *Canonistæ* in cap. Presbyter de Sacr. Minister.

Vt igitur redeamus ad propositũ schema ex eodem Bellarmino, cũ de ipsorum administratione Eucharistiæ, & munere prædicandi disseruit, fundamentum in ipsis Diaconibus reperiri certum est omnium sacerdotalium munerum, præterquã Corporis Christi consecrationis, ibi: *Tertiò Diaconorum erat &c.* & necessariò deducitur ex Concilio Carthaginensi IV. vbi Diaconus præsente etiam Presbytero Eucharistiam dispensabat, quod aduertit Hugo Menardus, & id fortassè tam Optato ansam præbuit, quàm alijs Patribus in tertio gradu Sacerdotij Diaconos constituendi. Eidem Bellarmino concinunt Hallier, Pighius, Valentia, & Cellotius, qui probat contra Hallierem, Diaconis non extra Ordinem commissa officia, scilicet prædicandi Euangelium, baptizandi, Corpus Christi distribuendi &c. sed per se tanquam ministris ad ea destinatis, consecratisque. Petauius doctissimè etiam se subscribit, & eleganter Cresolius, & Beyer, qui respondet, authoritati S. Clementis, & Kellisonus asserit, Diaconatum esse Sacra-

Bellar. loc. cit.

Conc. Carthag. can. 38.

Menard. in Not. ad Regul. Monac. c. 69. *Optat.* lib. 1. con. Parmen.

Hallier. De Ecclef. Hierar. l. 3. ar. 3. §. 2. & 3. & de Sac. Elect. & Ordin. ar. 2. §. 4. num. 10. & seqq. *Pighius* de Hier. Eccles. l. 2. c. 4. *Valent.* disp. 9. qu. 1. pun. 2. & 3. to. 4. *Cellot.* de Hierar. Ordin. l. 6. c. 13.

Petau. de Eccles. Hier. lib. 3. c. 1. in fin. & cap. 8. nu. 18. *Cressel.* l. 1. Mystag. c. 19.

Beyer de Hier. Eccles. c. 8.

Kellis. loc. cit. dub. 3. & 4.

cra-

cramentum à Christo Domino institutum ex communi sententia: item Vasquez, Enriquez, & Arcudius, qui rationem reddit, cur in Cardinalium Collegio non reperiantur Subdiaconi; quia scilicet tãtùm Ordinibus Hierarchicis, & insignibus exornantur. Adde Morinum multa ad hoc eruditissimè congerentem.

Vasq. d. disp. 238. *Enriq.* in summ. l. 10. c. 8.

Arcud. de Sac. Ord. c. 4.

Morin. de Sacr. Ordin. p 3. c. 6. exerc. 11. pag. 213.

Hinc apud Græcos, Diaconis & Sacerdotibus intra Sanctuarium Ordo confertur, ceteris autem extra iuxta Simeonẽ Thessalonicẽsem, qui Ordinationem Sacerdotis, & Diaconi vocat *Eximiam*; & idem Cellotius, examinans Sancti Cypriani epistolam animaduertit, in Diacono ministerium reconciliationis, & liberandi ab excommunicatione. Facit etiã ad hoc Concilium Illiberitanum, ex quo Diaconi subire tenebantur curam populorum, & non in mensis, vt Tellez postremus commentator id ex subsequentibus Concilijs probat.

Sim. Thessal. De Sacr. Ordinat. in princ.

Cellot. l. c. lib. 6. c. 23. §. 2.

S. Cyprian. epist. 13.

Cono. Illib. can. 77.

Huic tandem assertioni supremam apponat manum erudita Baronii animaduersio de Gordiani patris sancti Gregorij Diaconi Regionarij habitu ex Ioanne Diacono. Is enim, licèt Diaconus, sacris iisdem vtebatur vestibus ac Pontifex, Pallio excepto, Dalmatica scilicet cum Planeta. Non ignoramus tamen hunc habitum Diaconorum S.R.E. peculiarem fuisse in signum excellentiæ, nec aliis aliarum Ecclesiarum, ex Pontificis benignitate, permissum, vt habetur ex eodem S. Gregorio, sed hoc influit in commendationem, & præstantiam nostrorum Diaconorum. Vnde dignitas Diaconatus tàm ab intrinseco, quàm ab extrinseco satis

Baron. to. 8. ann. 604.

Io: Diac. in Vit. S. Gregor. l. 4. c. 83.

S. Greg. ep. 28. indict. 1, lib. 7. ad Io: Episc, Syracus.

tis

tis testatā apparet, & coniunctio ministerii similiter maxima cum sacerdotibus, vt inde Hierarchici Ordinis communicatio argui summoperè valeat.

His ita communi Scriptorum consensu firmatis assero: In Diaconibus, præcipuè S. R. E. Cardinalibus, tale reperiri Hierarchicum fundamentum, vt quamuis sui Ordinis iure nequeant solemniter populo benedicere (vt Presbyteri præsentibus Episcopis) ex vi tamen Pontificiæ delegationis ad id faciēdum nulla Ordinis resistentia, imò summa cum aptitudine sint idonei. Cumque sermo nobis sit de S. R. E. Cardinalibus Diaconis ex eiusdem Ecclesiastica dignitate facultatem hanc rectè suscipere, & expetere posse, vbi iurisdictionem exercent.

Tota hæc nostræ assertionis complexio licèt ex supra deductis facillimè confirmari possit, attamen postremum fauorabilem calculum Recentiorum addamus, vt firmior ab extrinseco cognoscatur; Hanc enim eamdem inierunt distinctionem Hallier, & Beyer. Itidem Reuerēdissimi & pariter eruditissimi DD. Archiepiscopus Tarsensis, & Petrus Franciscus de Rubeis experientia, & doctrina conspicuus in omnibus Ecclesiasticis, quibus fungitur, muneribus, & Dominicus Magrus noster, in eorum luculentissimis de hac re Dissertationibus, quas vidimus libentissimè. At tandem illam ab intrinseco roboremus.

Hallier. de Ecclef. Hier. l. 3, ar. 3. §. 3. *Beyer* de Hierar. Eccles. qu. 6. c. 8.

Et primò: Nam cum ex probatis benedictio hæc licet solemnis non sit ordinis Episcopalis, sed iurisdictionis, consentaneum valde est

ex Gloſſa, vt, vbi Diaconi iuriſdictionem exercent, illam in præſentes effundant. In eorum ſiquidem Diaconia Cardinales locum obtinent Pontificis, exercentque ordinariam in ſubditos iuriſdictionem beneficia conferentes, &c.

Gloſſ. in cap. Præcipimus diſt. 93. verb. *Tuno*, *Sexta Synod.* can. 7.

Secundò, quia ex communi ſententia tam apud Græcos, quàm apud noſtros Latinos materia, & forma Diaconatus in manus impoſitione, & in orationibus χειροτονίας coniunctis conſiſtunt, vt poſt ceteros Morinus comprobat, & expreſsè ijs, cum ordinantur, Spiritus Sanctus traditur verbis illis. *Accipe Spiritum ſanctum.* Et inferiùs; *Emitte in eos quæſumus Domine Spiritum ſanctum, quo in opus miniſterij tui fideliter exequendi ſeptiformis gratiæ tuæ munere roborentur &c.* ſatis conſequenter argui debet, vt alijs impartiri valeant per ſolemnem benedictionem (qua virtutẽ Sancti Spiritus populo deprecantur) quod ipſi in eorum ordinationibus receperunt. Cui conſonat benedictio in Armena Liturgia S. Iacobi Apoſtoli, & in Offitio diuino Armeno Օրհնեալք եղերուք 'ի շնորհաց սբ̄ հոգւոյն. *Benedicti eſtote à gratijs Sancti Spiritus.*

Morin. l. 2. c. 2. num. 4. de Sacr. elect.

Tertiò euincitur à fortiori. Siquidem Diaconus S.R.E. Cardinalis in Ordinatione, ſi tamẽ Sacerdotio inſignitus reperiatur (vt plerumque contingit) clericalem tonſuram, cæteroſque minores Ordines in ſua Diaconia conferre validè poterit, vt probant Cardinalis Tuſchus, & Zecchius poſt Oſtienſem, & Ioannem Andream, & Sauſſay ex Septima Synodo. Et quidem nullam aliam ob rationem; niſi quia in illo fundamentum reperitur Sacerdotij. Cur igitur Diaconis,

Tuſc. verb. Cardinalis concl. 100. nu. 50. *Zecch.* de Rep. Eccleſ. De ſtatu Illuſt. Cardd. ſub nu. 9. verſ. *ſecundò deueniendo*. *Oſtien.* & *Io. Andr.* in cap. 1 de ſuppl. negl. Prælat. *Sauſſ.* in Panopl. Cleric. p. 1. c. 5. lib. 4. pag. 165. *Sept. Synod.* can. 14.

conis, in quibus ex probatis fundamentum inuenitur benedictionis actiuæ, erit id denegandum? qua eadem ratione à priori probant Petrus de Paludano, & ex eo D. Antoninus exercitium in Diaconibus prædicandi, non quòd ex Ordine hanc habeant authoritatem, sed solùm habilitatem, & sic soli Diacono, non alijs inferiorum Ordinum committi potest.

D. Anton. in sum. tit. 14. c. 16. §. 9.

Postremò ex S. R. E. praxi fundamentum hoc in ipsis Diaconis comprobatur; tùm ex ijs, quæ de S. Gordiani habitu supra deduximus; tùm ex eo, quod ex vetustissimo Ordine Romano adnotauit Gretserus circa ritum cerei benedicendi in Forensibus Ciuitatibus, vt legitur, vbi agens postea de Romana vrbe addit. *Nam in Catholica Ecclesia infrà ciuitatem Romanam non sic benedicitur, sed manè primo Sabatho Sancto venit Archidiaconus in Ecclesiam, & fundit ceram in vas mundum maius; & miscitat ibidem oleum, & benedicit ceram, & ex ea fundit similitudinem Agnorum, & seruat eos in loco mundo &c.* vbi, vti apparet, non est sermo de Cereo Paschali, sed de Agnis benedictis, qui ab Archidiacono benedicebantur, & distribuebantur in Dominica post Albas.

Grets. de Bened. l. 2. c. 34. *Ord. Rom.* Tit. de Sabatho Sancto.

Insuper nam ex Romanæ Ecclesiæ Diaconis, & Apocrisarij apud Imperatores semper, & Legati in Conciliis Generalibus plerumque eligebantur, qui necessariò facultatem hanc benedicendi etiam coram Episcopis obtinebant, vt ex historia Ecclesiastica dignosci potest, & subsequẽtibus temporibus vsque ad præsens in Legatis à Pontificis latere transmissis aspicimus. Vnde nil mirum, si, vt notat Pater Lupus, ex Ioan-

Lup. in Conc. Nicen. can. 18.

Ioanne Diacono, potiùs Romæ Diaconi officio, quàm alibi Epiſcopi dignitate contenti erant. Et ſic, cum huiuſmodi Benedictiones ad Sacramenta non pertineant, ſed potius ad Sacramentalia, vt docet Suarez, non repugnat, quin conſuetudo multùm in ijs valeat.

Io: Diacon. in Vit. S. Greg. l. 3. c. 7.

Suar. tom. 4. de Relig. l. 2. c. 30. nu. 1. in fine.

Ex quibus omnibus nihil obſtare videntur ea, quæ ex aduerſo adducebantur tam ex Sancto Clemente, quàm ex Innocentio III. & alijs quòd ſcilicet Diaconi non benedicant, ſed benedictionem à Presbitero, vel ab Epiſcopo accipiant; id enim vltrò concedimus: explicandi ſiquidem ſunt, quòd loquantur de Diaconali facultate ex ſui miniſterij natura καὶ ἐξουσία; ſecùs áutem, quando ex Pontificis delegatione id muneris aſſecuti fuerint.

S. Clem. l. 8. conſt. Apoſt. cap. 28. *Innoc. III.* de myſt. miſſ. c. 38.

Et ita in Sacra Rituum Congregatione die 15. Septembris 1668. reſolutum fuit, adituſque ſuppliciter Fel. Recor. SS. D. Clemens IX. pro confirmatione, is benigniſſimè, ampliſſimèque conceſſit, ita vt primus poſt Decretum in ſua S. Euſtachii Diaconia, 20. die eiuſdem menſis Eminentiſſimus Azzolinus, dũ Sacroſancto aſſiſteret Sacrificio, populo frequentiſſimo benedixerit.

Huiuſce difficultatis quæſtio extorſit ſimul, ac extulit plurimorum ingenia, adeo vt non defuerint concedentes non ſolùm ex aptitudine, ac diſpenſatione, verùm etiam ex officio in Diaconis benedicendi poteſtatem. Quamobrem ſapientibus viris non iniucundum fore arbitrati ſumus, hac de re addere ſtudioſam noſtri Magri diſceptationem, & eruditum eiuſdem examen, vt faciliùs veritatis lumen quiſquis aucupetur.

D. DOMINICI MAGRI Eulogiologium Diaconale.

MPLISSIMVS Cardinalis Albitius, qui non solùm Romanam Curiam eruditionis suæ fama, sed omnes longè positas nationes mirificè commouet, in locupletissimo, doctissimoque tractatu *de Iurisdictione Cardinalium in suis Titulis*, docet, Cardinales Diaconos posse solemniter populum benedicere, quam quidem doctrinam satis, superque comprobatam tamquam magnæ mentis prolem venerari potiùs, quàm corroborare his meis rationibus ausus sum, ne videar noctuas Athenas deferre. Perfusus igitur eius radijs, quod ingenio meo assequi nequeo, eius doctrinæ beneficio fretus incalescam.

Quanta fuerit in Ecclesia tàm Latinâ, quàm Græca Diaconorum auctoritas, & excellentia luce meridiana clarius est sacrorum Rituum peritis, vt ex Oecumenicis Concilijs, sacrisque Canonibus manifestè constat; nil igitur mirum est; si Archidiaconi noluerint Sacerdotio initiari, vt ex Sancto Gregorio habemus, qui acriter reprehendit Episcopum Salonitanum cogentem suum Archidiaconum ad suscipiendum Ordinem Sacerdotalem; quare Episcopis per Dalmatiam scripsit in hæc verba. *Præfatum Archidiaconem, vt dicitur, contra morem ad fortiorem honorem prouehens, conatus est callidè degradare.* Quanti

S. Greg. lib. 2. epist. 15.

ti fecerit Diaconos S. Ignatius Martyr, Aposto-
lorum discipulus, ex eius epistolis satis super-
que colligitur. Scribit enim ad Ephesios in hæc *S. Ignat.* epist. 14.
verba. *Enitimini, Charissimi, subiecti esse Episcopo, &*
Presbyteris, & Diaconis; Qui enim his obedit, obedit
Christo, qui eos constituit. Hinc Zonaras Diacones
appellare non est veritus χειρῶν τύπον, quia ad si-
militudinem manus non solùm in Ecclesiæ the-
sauros; sed etiam circa sacrum altare, diuina-
que ministeria munus præstabant; quod de Dia-
conibus Romanæ Ecclesiæ magis, ac magis
asserendum est, quibus solis, & Messanensibus
ex priuilegio speciali Compagis vti licebat in
sacris ex Diuo Gregorio, & ego fusiùs in mea *S. Greg.* lib. 7. epist. 28.
Notitia *V. Compagi*. Hinc Archileuita Lauren-
tius, vt scribit S. Ambrosius, ad Xysti Pontifi-
cis pedes prouolutus, exclamabat: *Cui commisisti*
Dominici sanguinis consecrationem. In hac lectione
licèt aliqui mendum agnouerint, legerintque
Dispensationem; nihilominùs retinenda est anti-
qua lectio, vt docet P. Chrysolius; nam *ly Con-* *Chrysol.* in Mystag.
secratio non significat confectionem sanguinis;
sed perfectionem sacrificij; sicut ipsemet Sacer-
dos miscendo hostiæ particulam cum sanguine
profert illa verba Canonis: *Hæc commixtio, &*
consecratio, &c. Confirmatur & auctoritate S.
Hieronymi, *Et sicut in sacerdotio ministratio; ita &* *S. Hier.* De sept. Ord. Eccl. c. 5.
in ministro sacramenti dispensatio. Vera lectio, &
antiqua in margine notata est *Consecratio*. Imò
ex Iustino Diaconus vtramque speciem Fideli- *Iustin.* Apolog. 2.
bus ministrabat, quod munus præstabat etiam
præsente Presbytero, vt decreuit Concilium
Carthaginense IV. *Diaconus præsente Presbytero Eu-* *Conc. Carth. IV.* Can. 38.

charistiam corporis Christi, si necessitas cogat, iussus erogat. Nec audiendus est Sotus, asserens id factum esse ex peculiari Ecclesiæ dispensatione, quia Ecclesia non valet dispensare in iure diuino. Sed, ne videar vltra propositi metas in diuerticula excurrere, ad rem nostram reuertamur. Si ergo Diaconus tantam potestatem exercebat in corpus Christi reale, cur non poterit eamdem exercere in corpus mysticum, nimirum Fideles, illis benedictionem elargiendo? His præmissis assero, Diacones Cardinales posse *Tuta conscientia* populum benedicere solemniter; ita legimus de quodam Diacono, qui missus à S. Gregorio Thaumaturgo sua benedictione publica sceleratas hominum fraudes repressit, vt scribit Nyssenus. In Ecclesia Constantinopolitana sunt Diaconi Patriarchales, æquiparanturque Cardinalibus Romanis; eodem enim honore habiti sunt in Concilio Florentino; nam Pontificis manum, ac genam osculati sunt, vt ex Actis eiusdem Concilij: *Patriarcha Papam stantem osculatus est in gena: Nos verò cum Exocatacœlis sedentis dextram, & genam osculati sumus*. Hi etiam in Concilijs supra Episcopos sedebant; & tamen cum essent de Ordine Diaconali, nihilominùs in Missis apud suas titulares Ecclesias benedictiones solemnes præstabant, de quorum auctoritate, numero, ac priuilegijs multa scripsi in mea Notitia *V. Exocatacœli*. Est igitur Diaconus non ordinatione, sed auctoritate, & dignitate Sacerdos, vt benè aduertit Hesychius ad illa verba Leuitici. *Ingressi autem Moyses, & Aaron in tabernaculum testimonij, & deinceps egressi bene-*

Nissen. in Vita S. Greg. Thaumaturg.

Leuit. cap. 9.

benedixerunt populum. Certum tamen eſt, Moyſen non fuiſſe ex Ordine Sacerdotali, ſed Leuitico; recenſendus nihilominùs ratione dignitatis inter Sacerdotes, iuxta Pſaltem canentem: *Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus eius*. In quo ſenſu *c.* 1. *xv. q.* 1. Diaconus appellatur *Sacerdos*, quia ratione dignitatis, & iuriſdictionis indulgentias concedere valet, vt probat Calderinus: vnde R. Dauid Kimchi innuit, Moyſem inter Sacerdotes connumeratum fuiſſe æquè ac Aaron, quia Sacerdotij functus fuit munere in illis ſeptem diebus conſecrationis. Loquor autem de benedictione *Inuocatiua*, ſeu *Deprecatiua*; non autem de *Conſtitutiua*, quæ conſtituit rem in eſſe ſacro, vt docet Caietanus. Imò aliquando Diaconus, præſente Sacerdote, communicat rebus benedictionem conſtitutiuam; nam in Sabbato Sancto benedicit ſolemniter cereum. Non poſſum hìc nō admirari vehementer, aliquos ſacrorum Rituum peritiſſimos docere, hanc cerei benedictionem acquirere ex quinque granorum thuris affixione. Concederem quidem libentiſſimè ex liberalitate, primam partem poſſe appellari *Præconium*. Legimus enim in quodam Miſſali vetuſtiſſimo Gothico huiuſmodi inſcriptionem: *Benedictio cerei B. Auguſtini Epiſcopi, quam, adhuc Diaconus cum eſſet, edidit, & cecinit*. Sed poſtea, antequam proferantur illa verba, *Verè dignum, & iuſtum eſt* &c, legitur ſequens inſcriptio, opinioni noſtræ magnoperè fauens, *Conſecratio cerei*. Omnes igitur Scriptores, in ſacra Rituum diſciplina verſatiſſimi, apertiſſimè fatētur, hanc eſſe veram benedictionem conſtitutiuam Diaconalem,

Pſal. 98.

Calder. cap. Poſtulaſti de pœn. & remiſſ. num. 68.

Dau. Kimch. in Pſal. 99.

Caiet. 2. 2. q. 88. art. 11.

Vide To. 6. Bibl. Patr.

conalem, inter quos primum locum ſibi vindi-
Beleth. de Diu. off. c. 116.
cat Ioannes Beleth dicens. *Cereus à Diacono bene-
dici, & conſecrari oportet: non autem à Sacerdote, vel
Epiſcopo, etiam ſi ſint præſentes, quamuis minoris ordi-
nis, & dignitatis.* Accedit auctoritas plurimi fa-
Duran. in Ration. l. 6. c. 80.
cienda Gulielmi Durandi. *Benedicitur* (cereus)
*quidem etiam præſente Epiſcopo, vel Sacerdote à Diaco-
no, qui eſt minoris ordinis.* Mirum eſt, quod refert
ipſe Beleth de quibuſdam eccleſijs, in quibus
Diaconi in Feſto S. Stephani Archileuitæ exer-
cebant munus Hebdomadarij in Choro, dando
etiam benedictiones ad lectiones. *Nocturnos*, in-
Beleth. cap. 70.
quit ille, *& vniuerſum offitium craſtinum celebrabant
Diaconi, & ad lectiones dant benedictiones.* Nonnè
Diaconus ſolemnitèr ſalutat populum illis ver-
bis, *Dominus vobiſcum*, ſicut ipſemet Sacerdos?
à qua ſalutatione ſe abſtinet, ſi eſſet excommu-
Manfr. de Card. Tit. *De Trip. ord.* dec. 88.
nicatus. Manfredus docet expreſsè, Cardinales
Diaconos poſſe largiri ſolemnem benedictio-
nem, etiamſi ſacerdotij ordinem non ſuſce-
Canon. in cap. Licet de Elect.
perint, & affert Canoniſtas, præcipuè verò
Cardinalem Iacobatium, quem appellat *Emi-
nentis ſcientiæ virum, ac ſummum Iuriſconſultum.*
Præp. in Cap. Ecce. diſt. 95.
Prępoſitus affirmat, facultatem benedicendi non
dependere ab Ordine, ſed à iuriſdictione. Ra-
tio eſt, quia ſi eſſet Ordinis Epiſcopalis non
concederetur inferiori. Eamdem doctrinam
Villad. de Legat. q. 6. nu. 8. *Grat.* diſcep. 467. num. 66,
amplectuntur Villadiego, & Gratianus poſt
Abbatem: & quamuis concedatur hanc facul-
tatem prouenire ex vi Ordinis, nihilominus
exercitium dependet à iuriſdictione, vt aduer-
Præp. in Cap. Denique diſt. 25.
tit idem Præpoſitus. Conſtat autem hanc po-
teſtatem non eſſe annexam Ordini Epiſcopali
ex

ex decreto Alexãdri IV. pro Abbatibus. Docent Tabiena, & Syluester, Cardinalem Diaconum posse benedicere mensam, etiam presente presbytero. Et quamuis Paez asserat, solum Episcopum posse benedicere canora voce, proferendo illa verba, *Sit nomen Domini benedictum, &c.* nihilominùs fatetur, Sacerdotem in Missa, præsente Diacono Cardinali, non debere benedicere absque eius licentia tacita, quia tunc censetur delegare Sacerdoti auctoritatem; ergo multò magis poterit ipse Cardinalis Diaconus exercere id, quod delegat, iuxta philosophicum axioma, *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis.* Nouissimè in lucem prodijt tractatus de *Ecclesiastica Hierarchia*, auctore Guilielmo Beyer Parisijs excussus; hic Scriptor multis, validisque rationibus probat, Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos posse benedicere, cum sint sacri Hierarchæ; eandem prorsus sententiam tuetur Franciscus Hallier. Sed audiamus quæso Arcudium virum in sacris Græcorum ritibus eruditissimum. *Quia Diaconi etiam poterant baptizare, Eucharistiam distribuere, publicos pœnitentes reconciliare, prædicare, & ferè omnia munera Episcoporum, & Presbyterorum in eorum absentia exercere; de quibus omnibus agit Dionysius. Quæ causa etiam est, vt in sacro Collegio Cardinalium præter hos Ordines Hierarchicos nullus alius reperiatur.* Ratio à priori est, quia hi soli initiantur per manus impositionem. S. Thomas, Theologorum Magister, hos tres ordines pares agnoscit in iurisdictione hierarchica. Diaconis enim subijcitur ordo purgandorum, Presbyteris illuminandorum, Episcopis

Cap. Abbates de priuil. in 6. *Tab. & Sylu.* in Summ. verb. *Benedictio.*

Paez in cap. Missas de Consecrat.

Beyer de Hier. Eccles. qu. 6. cap. 8.

Haller. de Hier. Eccles. lib. 3. cap: 2. art. 3. §. 3.

Arcud. lib. 6. de Sacram. ord. cap. 6.

S. *Tho.* Opusc. 18. cap. 23.

pis perfectorum; & sic Diaconorum ordo est purgatiuus, Presbyterorum illuminatiuus, Episcoporum perfectiuus. Hic etiam fuit sensus Patrum Africanæ Ecclesiæ; nam Tertullianus enumerans eos, qui legitimè ex officio possunt conferre baptismum, ait. *Dandi quidem habet ius summus Sacerdos, qui est Episcopus, dehinc Presbyteri, & Diaconi.* Ast, humanissime Lector, si cupis exempla, quæ magis mouent, en vnicum instar omnium desumptum ex Notis ad Chronicon Casinense Latinæ linguæ nitore, sacra, profanaque eruditione exornatis studio, ac diligentia doctissimi Abbatis D. Angeli de Nuce, nunc Archiepiscopi Rossanensis, qui euidentissimis argumentis probat, Sanctum Patriarcham Benedictum non fuisse Sacerdotem, sed Diaconum: primò ex quadam oblatione, seu donatione tempore Alexandri Secundi, desumpta ex Regesto Petri Diaconi, quam refert barbarismis, & solœcismis pollutam incuria Scrinarij, vt veritatem impollutam erueret. *Propria spontanea nostra voluntate vobis quidem Christe Redemptor mundi, & specialis Sancto eius Confessor, & Leuita Benedicto, qui spes, & refugium nostrum esse confidimus, in cuius honore, & nomine dedicatum, & consecratum est venerabili Monasterio, qui situm est in monte, qui appellatur Castro Casino &c.* Alterum testimonium exhibet codex vetustissimus Bibliothecæ Casinensis exaratus ab octingentis iam annis, in cuius prima membrana est imago Sancti Patris Benedicti, qui sedet in Cathedra dalmatica indutus, stola diaconali ab humero sinistro ad latus dextrum transuersa. (Sed ego ab

Tertull. lib. de Baptismo cap. 17.

Ang. de Nucè in Not. ad Chron. Cass. num. 248.

auctoritate tanti viri recedere cogor; nam illa vestis non videtur *Dalmatica*, sed potiùs *Colobium*, vel *Armiclausa*, corruptè ab aliis *Armilausa* appellata) Sanctus Maurus Patris exemplum sequutus vltra Diaconatum assurgere non præsumpsit, vt in Missali ms. Monasterii Fossatensis. *Deus, qui B. Maurum Leuitam &c.* Idem præstitit Sanctus Placidus Martyr: quare non solùm Sancti Benedicti æuo, sed post multa tempora Abbates fuerunt Diaconi, vt probat de Ragimprando Abbate Casinensi circa annum 900. de cuius obitu hæc habentur in Necrologio Casinensi. *Octauo Idus Nouembris Ragimprandus Leuita, & Abbas huius loci.* Luculentissimum assertæ veritati testimonium præbet S. Gregorius Magnus inquiens. *Alio quoque tempore Seruandus Diaconus, atque Abbas eius Monasterij*: & tamen certum est, omnes prædictos Abbates benedictiones dedisse ad lectiones matutinas in Choro, ad Euangelia, ceterasque horas Canonicas iuxta præscriptum regulæ 9. & 11. In comitiis generalibus Abbatum, Aquisgrani habitis coram Ludouico Pio, leguntur hæc verba. *Abbas Præpositus, & Decanus, quamuis presbyteri non sint, lectionibus benedictionem tribuant.*

Necrol. Cass. Cod. 47.

S. Greg. Lib. 2. Dialog. c. 35.

Comit. Aquisg. Tit. 62.

Omissis tamen omnibus supradictis probationibus, en denique argumentorum Achillem tibi propono. Sanctus Antoninus Florentinæ Vrbis Archipræsul, Ordinis Prædicatorum decus, & moralis Theologiæ tutissima cynosura, de speciali, ac indiuidua Diaconorum Cardinalium benedictione non de possibili, sed de facto ita clarissimis verbis loquitur: *Quamuis etiam*

benedicant Diaconi Cardinales; *sed hoc nullus Archidiaconus præsumit*. Quanti ponderis sit hæc doctrina nullus est, qui non intelligat. Nil igitur mirum, si Petrus Cellensis appellet omnes Cardinales, *Cæli Senatores*, qui etiam Angelos cum Apostolo sint iudicaturi: ergo multò magis homines benedicturi. Laudanda quidem est excogitata illorum interpretatio, qui oraculum diuinarum Scripturarum, *Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem*, ad Cardinales retulerunt, qui non manu globum, vt Imperatores, sed consilio, prudentia, & auctoritate totius militantis Ecclesiæ pondus sustinent.

S. Antonin. par. 3. tit. 14. cap. 16. §. 9.

Cellen. lib. 7. epist. 86.

1. Reg. 2.

Paris Crassus, celeberrimus cœremoniarum Magister ac Rector, consultus, *An Cardinalis non Presbyter posset benedicere*, respondit; Non posse benedicere populum, nec rem aliquam sine speciali, & expressa licentia Papæ: & refert aliquorum opinionem, qui existimarunt, Cardinalem Diaconum posse solemniter benedicere, absentibus Sacerdotibus. Imò idem Auctor loquens de visitatione Diaconiæ pręstanda à Cardinali, asserit Diaconum Cardinalem in dicta functione posse vti Pluuiali, ac Mitra: ergo eum æqualem constituit Cardinali Presbytero. Tandem ipse ingenuè fatetur, hanc controuersiam esse potiùs Iuris Canonici, quàm cœremonialis; ideoque iudicio, & censuræ Doctorum rectiùs intelligentium reuerenter suam opinionem submittit; sicut & ego idem humillimè præsto. Iam doctissimos Canonistas adduximus, quos si legisset Paris, libenter eorum opinioni subscripsisset. Laxiores ripas refugi, vt sermonis ino-

Crassus lib. 2. cap. 23.

piam breuitas celaret; *Sed si delitioso* (verbis Sancti Gregorij Magni in laudem Sancti Augustini vtor) *cupitis pabulo saginari*, Eminentissimi Cardinalis Brancatij Patroni mei *opusculum legite, & ad comparationem siliginis illius nostrum furfurem non quæratis*. Illius doctrinæ, ac locupletissimæ Bibliothecæ præsidio hæc scripsi. Tu verò prudens Lector Solem quære, has faces sperne.

EXAMEN
Eulogiologij Diaconalis.
AVTHORE
D. IACOBO BONAMICO.

IN libello nuper edito ab Eminentissimo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Albitio *De iurisdictione Cardinalium in eorum Titulis*, in quęstionem quasi per transennam vocatum est: *An Diaconis Cardinalibus in eorum Diaconijs liceret solemnem benedictionem super populum effundere*. Et sanè Eminentissimus Albitius discussis vtrimque argumentis definiuit, ipsis non iure proprio, sed quidem ex priuilegio licere.

Verùm cum hæc doctrina paulò asperior, ac durior videretur, quòd multa in contrarium à

ſacris canonibus ſancita reperiantur, & nonnulli non contemnendæ authoritatis Scriptores ſecùs docuerint: plerique ſanè viri docti, & ſacrorum Rituum periti, alij in hanc, alij in illam ſententiam iuerunt. Attamen D. Dominicus Magrus abſolutè poſuit, Diacones Cardinales *Tuta conſcientia* poſſe ſolemniter benedicere: quaſi verò id legitimo iure obtineant, nulla adhibita moderatione, quam tamen Eminentiſſimus, & Iuris Canonici conſultiſſimus Albitius admiſit, nimirùm ex Apoſtolicæ Sedis priuilegio, & indulto.

Ea igitur res me impulit ad quæſtionem accuratiùs examinandam. Quare diſceptationis gratia, non contradicendi libidine opinionem meam moderatiorem exponere ſtatui, & contrarijs reſpondere argumentis.

Ne verò benedictionis nomen, quod diuerſas habet acceptiones, extra noſtrum propoſitum quempiam rapiat; ſuppono quæſtionis ſtatum eſſe: *An Diaconi Cardinales in ſuis Diaconijs poſſint ſolemniter populo benedicere benedictione illa Epiſcopali: Adiutorium noſtrum &c.* Ad quam definiendam, diluendaque ex aduerſo argumenta hanc primò ſtatui concluſionem, videlicet.

Benedictionem hanc ſolemnem ſub prædicta formula eſſe propriam Epiſcoporum: poſſe verò ex priuilegio dari à ſimplici Sacerdote, non autem à Diacono, vel inferiori.

Prima pars concluſionis euidens eſt, nec à quopiam negari poteſt. Conſtat enim benedictionem ſolemnem, ſub tali ritu & inſtitutione Eccleſiæ determinatam, conuenire iure proprio

prio Episcopis in vim Ordinis cum Pontificali iurisdictione coniuncti, quo in gradu constituti sunt à Christo Domino Pastores suæ Ecclesiæ, ortumque habuit ab eodem Christo supremo Pontifice, cum Apostolis suis valedicens extensis manibus benedixit, vt ait Raynaudus. Idque tam in Ecclesia Latina, quam Græca vsurpatum, in qua speciali ritu Antistites benedicere probat idem Raynaudus ex quodam MS. Græco, quod adducit Ioseph Stephanus, & ab eodem Raynaudo explicatur.

Rayn. Tom: 2. Heter. Spir sec. 2. pun. 1. pag. 204. col. 1

Rayn. de Chr. Attrib. sec. 4 c. 9 sub num. 735. vers. *vides quomodo. Ioseph Steph.* de Oscul. ped. Pont. c. 17. *Rayn* d. pag. 204 & pun. 3. pag. 213. col. 1.

Secunda pars conclusionis probatur. Illa enim, quæ ordinariè pertinent ad potestatem Ordinis Episcopalis, & sunt delegabilia, possunt à Papa committi simplici Sacerdoti, non autem Diacono, seu inferiori: sed benedictio solemnis pertinet ad potestatem Ordinis Episcopalis, ergo potest committi simplici Sacerdoti, non autem Diacono.

Maior probatur, quià (secundùm axioma D. Dionysij, quòd supremum infimi attingat infimum supremi) ea, quæ pertinent ad superiorem ordinem, nequeunt delegari, nisi proximo: hoc enim ratio Hierarchiæ exigit, ne suprema infimis confundantur. Proximus autem Episcopo est solus presbyter, *eius enim ordo*, ait D. Thomas, *est continuus Ordini Episcopi, ideo participat ab eo aliquid de perfecta virtute*. Et communiter docent Theologi, Ordinem Episcopalem non constituere diuersum Ordinem à Sacerdotali, sed idem numero character Sacerdotis fieri tantùm in Episcopo per quamdam extensionem magis perfectus. Solus ergo presbyter

D. Dionys. de Eccles. Hier.

D. Tho. 4. sent. dist. 13. q. 1. ar. 1. ad 2. & art. 3. q. 2.

ter eſt capax earum rerum, quæ pertinent ordinariè ad poteſtatem Ordinis Epiſcopalis, & non Diaconus, qui multò plus diſtat à Sacerdote, quàm ipſe Sacerdos ab Epiſcopo. Et hac ratione Suarez firmat, benedictiones, quæ iure ordinario pertinent ad Epiſcopos, poſſe à Papa committi presbytero, cui conueniunt ceteræ benedictiones ad Sacramentalia ſpectantes.

Suar. to: 4. de Relig. l. 2. c. 30. num. 1.

Confirmatur hoc inductione. Nam benedictio corporalium, & ornamentorum Sacerdotalium, conſecratio Calicis cum patena, reconciliatio eccleſiæ conſecratæ, collatio minorum Ordinum, benedictio olei extremæ vnctionis, & confirmatio baptizatorum, quæ ordinariè pertinent ad poteſtatem Ordinis Epiſcopalis, non poſſunt à Papa committi inferiori à Sacerdote; quia Diacono committere non poteſt per eleuatam poteſtatem, vt verè ordinet, aut confirmet. Etenim eleuari ad hoc non poteſt, niſi Sacerdos, qui, vt dictum eſt, proximus eſt Epiſcopo, & ex charactere poteſt in effectus ſupernaturales, vt expreſsè docet D. Thomas, inquiens, quòd Papa poſſit committere non Epiſcopo, hoc eſt, ſimplici Sacerdoti, ea, quæ ad poteſtatem Epiſcopalem pertinent, dummodo non habeat immediatam relationem ad verum Corpus Chriſti, non poſſit autem non Sacerdoti. Idemque tradit Suarez ſcribens, quòd Sacramentalia, quæ ſolus Epiſcopus poteſt efficere, poſsint committi ſimplici Sacerdoti ex ordinatione Pontificis: ergo neque benedictio ſolemnis, quę ſpectat ad poteſtatem Ordinis Epiſcopalis, poteſt delegari, niſi Sacerdoti.

D. Tho. in 3. par. q. 38. ar. 1. ad 3. & 4. ſent. diſt. 7. q. 3. ar. 1.

Suar. tom. 3. in 3. p. qu. 65. diſp. 15. art. 4. ſec. 3. verſ. *dico tertiò.*

Con-

Confirmatur ſecundò inductione aliorum Ordinum. Nam ea, quę ordinariè pertinent ad poteſtatem Ordinis Sacerdotalis circa corpus Chriſti myſticum, non poſſunt delegari, niſi Diacono, puta publicè baptizare, prędicare, Euchariſtiam diſpenſare, quia eſt proximus Sacerdotio. *Ideo enim*, ait D. Thomas, *Diaconus eſt capax, quia eſt quaſi propinquus Ordini Sacerdotali, & aliquid participat de eius officio*. Ergo ea, quę pertinent ad poteſtatem Ordinis Epiſcopalis, vt eſt benedictio ſolemnis circa corpus Chriſti myſticum, non poſſunt delegari, niſi Sacerdoti, qui eſt Epiſcopo proximus.

D. Tho. 3. par. qu. 82. ar. 4. ad. 1.

Primò, quia poteſtas Ordinis vocatur illa, quę eſt ad quoſcumque actus ſanctificandi, conſecrandi, aut ſolemniter benedicendi rem aliquam, vel perſonam iuxta definitionem Suarez: & ideo ſubdit, hanc conuenire non poſſe, niſi ſolis Epiſcopis, & presbyteris, ad quos extendi etiam poſſunt à Pontifice per ſpecialia priuilegia ea quæ tantùm Epiſcopis iure ordinario competerent.

Suar. to. 4. de Relig. l. 2. c. 29. num. 1.

Probatur ſecundò, quia benedictio ſolemnis non poteſt dari ab Epiſcopo electo, & confirmato ante conſecrationem iuxta Canoniſtas: ergo pertinet ad poteſtatem Ordinis Epiſcopalis. Et ita tenent Butrius, Bertachinus, adducens Ioannem Andream dicentem, ſic aliàs fuiſſe in Curia iudicatum, Graffius, Tamburinus, & D. Fagnanus. Et rationem colligo ex D. Thoma docente, quòd omnis poteſtas, quę non poteſt exire in actum, niſi præſuppoſitis quibuſdam ordinationibus, dependet ab illa poteſtate,

Canon. in Cap. 3. de Supp. negl. Præl.

Butr. conſ. 19. num. 12. *Bertach.* de Epiſc. l. 3. p. 1. verſ. *& hanc benedictionem.*

Io. Andr. in addit. ad *Specul.* de Elect. §. 1. verſ. *quæritur* litt. M. *Graff.* dec. aur. p. 2. l. 3. c. 15. num. 55. *Tambur* de Iur. Abb. diſp. 21. qu. 7. *Fagn.* in Cap. Vel non eſt compoſ. num. 38. de Temp. ordin.

te,

te, quæ illas ordinationes facit. *Si* ergo ſolemnis benedictio, non poteſt ab electo, & confirmato fieri ante conſecrationem, debet neceſſariò ab illa dependere. Non eſt itaque actus iuriſdictionis, vt quidam aſſerunt: aliàs enim poſſet Epiſcopus ante conſecrationem benedicere, ſicuti poteſt omnia, quæ ſunt iuriſdictionis, & poſſet etiam benedictionem delegare, quòd omnes negant.

Non inficior tamen requiri etiam iuriſdictionem, quia ſcilicet non poteſt dari, niſi in loco ſibi ſubiecto. Sed ex hoc male infertur, eſſe actum iuriſdictionis: nam in collatione Ordinum, & Confirmationis adminiſtratione non ſolùm requiritur vt locus, in quo hęc fiunt, ſit ſubiectus, ſed etiam perſonæ, quibus conferuntur, ſint ſubditæ: & tamen ſunt ſtrictiſſimo iure Ordinis Epiſcopalis, & non iuriſdictionis. Neque pariter ex eo, quòd ſit delegabilis inferioribus Epiſcopo ex priuilegio, ſequitur, quòd ſit actus iuriſdictionis, & non Ordinis, vt cenſuerunt Villadiego, & quidam alij: quia idem dici deberet de collatione Ordinum minorum, & Subdiaconatu, & de Confirmatione, quia poſſunt à Papa committi non Epiſcopo: & tamen nemo vnquàm dixerit, hæc non eſſe Ordinis Epiſcopalis.

Villad. de legat. qu. 6. nu. 8.

Tertiò probatur: quia ſimplex Sacerdos, ſi benedicat ſolemniter, eſt irregularis, vt inquiunt Gloſſa, Maiolus, & Quartus. Id autem non eueniret, niſi benedictio ſolemnis eſſet actus Ordinis Epiſcopalis. Et ſanè Canoniſtæ, cum agunt de priuilegio ſolemniter benedicendi

Gloſſ. in cap Miniſtrare. 26. q. 6. *Maiol.* de Irregul l. 4. c. 13. nu. 1. & 2. *Quart.* de Bened. tit. 1. ſec. 4. dub. 10.

cendi

cendi inferioribus Episcopo concesso, semper illud coniungunt cum collatione Ordinum minorum: quia quicumque habet ex priuilegio facultatem solemniter benedicendi, is certè Ordinum minorum collationem habet, nam pari passu ambulant; & sicuti collatio minorum Ordinum non potest delegari, nisi Sacerdoti, ita nec etiam solemnis benedictio.

Illud insuper aduertendum, quòd faciliùs delegatam reperimus potestatem conferendi Ordines minores, & benedicendi sacras vestes, quàm solemnem benedictionem populo impertiendi. Nam antiquitùs Chorepiscopi, qui erant simplices sacerdotes, ex priuilegio iuris per Papam tacitè confirmato, initiabant quidem minoribus Ordinibus, & Subdiaconatu, non tamen poterant populum benedicere, vt cauetur in Concilio Hispalensi II. Superiores etiam ordinum Mendicantium, possunt benedicere vestes sacras, & corporalia: imò quibusdam Missionarijs, & Patribus Iesuitis indultum est, vt possint aras lapideas, in quibus vnctio sacra interuenit, consecrare: nemini autem horum concessa est facultas populum solemniter benedicendi benedictione illa Episcopali. Ex quo colligitur multò strictiori iure benedictionem solemnem conuenire Episcopo, quamuis sit inuocatiua, & verbalis, quàm collatio minorum Ordinum, & benedictiones constitutiuæ, & reales: atque ideo, vel maiori, vel pari saltem ratione, eam non posse, nisi solis sacerdotibus, delegari.

Conc. Hisp. II. c. 7.

Quod etiam suadetur, quia benedictio solem-

Cap. Dictum est. 1. q. 1.

nis iuxta Canones est vnũ ex præcipuis Sacramentalibus, quæ instituta quidem sunt in particulari ab Ecclesia, non tamen humana, sed diuina authoritate generaliter data, habentque vim quamdam spiritualem, vt, quantum est ex se, semper, & infallibiliter habeant effectum, si expediat homini, nec apponat obicem, puta, vt mundent à venialibus, & liberent ab impugnatione dæmonis non solùm ex opere operantis, vt sunt ferè omnes actus virtutum, sed ex opere operato per applicationem meritorum Christi, vt docent Dominicus Soto, Valentia, Azorius, qui contrarijs omnibus respondet, & nouissimè Carrier. Ac in specie de solemni benedictione, quòd vim habeat abluendi venialia, deducitur ex Canone, & firmant Glossa, Speculator, & vltra Azorium, ac Enriquez tradit Maiolus.

Sot. in 4. sent. dist. 15. *Valen.* q. 4. de pœnit. *Henriq* in Summ. l. 1 c. 20 §. 3. & l. 9. c. 6 § 2. *Azor.* p. 1. Init. moral. l. 4. c 11 vers. *quartò quæritur.* *Carrier* in Digest. fidel de Rit. Sacr. q 2. in fin.

Cap. Ecce. dist. 95. & ibi *Gloss.* in verb. *Benedicere.* & in Proem. l. 6. *Specul.* de pœnit. & remis. §. scire, vers. *Alias.* *Azor.* *Enriq.* loc. cit. *Maiol.* de irreg. l. 5. c. 23. sub num. 13.

Nullum autẽ Sacramentale directè ab Ecclesia institutum ad dimittenda venialia, fuit vnquam Diacono commissum, vt eius ministerio perficeretur (quidquid de alijs Sacramentalibus, quæ indirectè id efficiunt per meliorem animi habitum, neque indigent alterius ministerio) & patet ex aqua benedicta, quam nemo, nisi sacerdos, potest benedicere, & ex pane benedicto, & cineribus in capite ieiunij, vt docet Quartus. Multo igitur minùs poterit Diacono committi benedictio solemnis, quæ est Ordinis Episcopalis, & simplici sacerdoti prohibita iuxta Canones, Concilium Agathense, & Graffium. Et ratio est, quia secundùm Theologos, vt testatur Suarez, ille potest regulariter loquendo talia Sacramentalia ministrare, qui potest

Cap. *Ministrare.* 26. qu. 6. Cap. *Cum celebrandas* de consecr. dist. 1. Cap. *Chorepiscopi* dist. 68 *Conc. Agath.* c. 44. *Graff.* decis. aur. p. 2. l. 3. c. 15. num. 61.
Suar. To. 3. in 3. par. q 65. disp. 15. ar. 4. sect. 3.

Sacramentum, ad quod illa reducuntur, tanquam minister ex officio conferre. Sacramentale autem hoc benedictionis solemnis non potest reduci, nisi ad Sacramentum pœnitentiæ, quia potestas benedicendi solemniter, per quam delentur venialia, dependet à potestate clauium, vt inquiunt Donatus, & Graffius: quarum exercitium, aut ministerium spectat dumtaxat ad sacerdotes, quibus dictum est: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remissa sunt, & quorum retinueritis, retenta sunt*, & docet Sacrum Concilium Tridentinum.

Donat. in prax. Reg. tom. 3. tr. 8. q. 13. n. 3. *Graff.* dec. aur. p. 2. l. 3. c. 15. nu. 29.

Io. c. 20.

Conc. Trid. sess. 19. c. 6.

Huic tandē sententiæ fauet communis Theologorum sensus, quòd potestas benedicendi, sanctificandi, & consecrandi sit omnino insita, & annexa sacerdotio: adeo vt nemo, præter quàm in eo Ordine constitutus, possit benedicere, videlicet Episcopus, & Presbyter, vt habetur in constitutionibus Apostolicis, & Canonibus, ac tradunt Sausfay, Quartus, & Gretserus. Rationem autem affert D. Hieronymus inquiens. *Si Presbyter Christum consecrat, cum in altari Dei Sacramenta benedicit, benedicere populo non debet, qui Christum meruit consecrare?* Et alibi de Sacerdotibus ait. *Absit, vt de his quidquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi Corpus sacro ore conficiunt.* Et ideo firmant Theologi communiter cum D. Thoma, quòd sicut solus sacerdos habet directam potestatem in verum Christi corpus, ita & solus habeat per se, & ex officio directam potestatem in corpus Christi mysticum. Diaconus verò, cum careat prædicta potestate, meritò reputatur ineptus, & incapax

Cap. 6. dist. 95. Cap. *Dictum* 3. qu. 1. *S. Clem.* l. 8. Const. Apost. c. 28.

Sausf. in Panop. Sacerd. l. 2. de Mun. Bened. cap. 2. & *seqq.* *Quart.* de Bened. tit. 1. sec. 4. dub. 3. & 4. *Grets.* in lib. de Bened. *D. Hier.* in epist. ad Rust. Narb.

D. Hier. epist. 1. ad Heliod.

etiam alterius potestatis. Non potest igitur benedictio præsertim solemnis, quæ, vt diximus, est quid Sacramentale, & superioris Ordinis, exerceri, nisi saltem à presbytero, qui habet actum summum super Corpus Domini verum, vt clariùs apparebit in responsionibus ad D. Magri argumenta.

Sed D. Magrus facultatem solemniter benedicendi Diaconis Cardinalibus tribuit propter generalem excellentiam, & authoritatem Ordinis Diaconalis in Ecclesia: *Quia*, inquit, *est Ordo Hierarchicus, & confertur per manus impositionem, non secus ac Presbyteratus, & Episcopatus.* Ex quo arguere videtur, quòd si Episcopi, ac presbyteri possunt benedicere, nihil vetet, quin Diaconi pariter possint.

At primò probandum esset, hos tres Ordines Hierarchicos esse authoritate, & potestate pares, ad quod certè probandum ipse allegat D. Thomam. Verùm D. Thomas contrarium docet aduersùs eos, qui dicebant, ex Domini institutione idem esse Episcopos, ac presbyteros, inter quos fatetur esse nominis conuenientiam, sed differentiam in re, negatque tres Ordines Hierarchicos habere respectum ad benedictionem, seu consecrationem, sed ad gradus, siue status, quos in Ecclesia militante constituunt, scilicet, *Purgatiuum, Illuminatiuum, & Perfectiuum*: Et contraria propositio non solùm inuoluit terminorum implicantiam (quia si eadem esset Ordinum Hierarchicorum potestas, vnus esset Ordo, non plures, qui tamen plures necessariò requiruntur ad constituendam Hierarchiam)

D. Tho. in Opusc. 16. q. 23.

verùm

verùm etiam errorem continere videtur. Licet enim Christus Dominus per excellentiæ potestatem vno verbo simul singulorum Ordinum indistinctè in sacerdotio instituerit, Apostoli tamen deinde hoc Sacramentum sic à Christo institutum distinctè vti cœperunt. Et primò diaconatus Ordinem (vt de reliquis taceam) distinxerunt à sacerdotio, eique iuxta mensuram, & regulam, quam à Christo acceperant, peculiares facultates tribúere, quas SS. Dionysius, & Clemens enumerant. In his verò non solùm non legitur potestas benedicendi Diaconis permissa, quæ Episcopis, & presbyteris conceditur, imò expresè prohibita reperitur apud eumdem S. Clementem, ibi. *Diaconus non benedicit, neque benedictionem dat, accipit verò ab Episcopo, & presbytero*: & rectè explicat Gretserus. Ideoque licèt tres Ordines Hierarchici, scilicet *Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus*, per manus impositionem conferantur, diuersimodè tamen manus impositio in singulis hisce Ordinibus ab Ecclesia fuit instituta. Diacono enim solus Episcopus, sacerdoti Episcopus, & Presbyteri simul adstantes: Episcopo demum tres Episcopi manus imponunt, vt diminuta gradatim potestas in vnoquoque Ordine significetur, sine qua nulla in Ecclesiastica Hierarchia, sed summa confusio constaret, si singulæ Hierarchiæ sacerdotalem potestatem promiscuè exercere possent.

Act. Apost. c. 6.

S. Dionys. de Eccl. Hier. c. 5. *S. Clem.* in Const. Apost.

S. Clem. l. 8. Const. c. 8.

Gretf. l. 1. de Bened. c. 7.

Nec releuat, quod D. Magrus ex D. Gregorio refert de Archidiacono Salonitano, qui Episcopo restiterat, ne ad Sacerdotium proueheretur.

tur. Id enim euenerat, non quòd Diaconatus pluris olim in Ecclesia fieret, quàm Sacerdotium; sed quòd is nolebat Archidiaconatus officium, quod tunc incompatibile cùm sacerdotio putabatur, admittere, & malebat in Ordine inferiori permanere, quàm per superioris Ordinis susceptionem priuari dignitate Archidiaconatus, cuius iurisdictio, & prærogatiuæ quàm maximæ olim erant, vt habetur toto Titulo *De officio Archidiaconi*.

Rursùs ex ministerijs olim concessis Ordini Diaconali, videlicet dispensationis Sanguinis, & etiam Corporis Christi in casu necessitatis nulla infertur congruens consequentia ad solemnem populi benedictionem. Quamuis enim optimè procedat argumentum, quòd qui habet potestatem in Corpus Christi naturale, seu reale, is habeat etiam in corpus Christi mysticum: Diaconus tamen non habet potestatem in Corpus Christi naturale, quidquid D. Magrus in contrarium adducat ex Hallier, & Bayer; vterque enim fatetur, à Diacono imminutam tantùm circa Corpus Christi potestatem habere, ad illud scilicet distribuendum ex commissione presbyteri, non autem ex proprio officio, sed ad inseruiendum sacerdoti; quare non nisi lato modo, & valde impropriè dici potest in Corpus Domini potestas.

Hall: l. 3. Eccl. Hier. c. 2. ar. 3. §. 3. *Bayer*. de Hier. Eccl. q. 6. c. 8.

Nam dispensare Sanguinem, & Christi Corpus Fidelibus non est propriè exercere potestatem in Corpus Christi naturale, sed in Corpus Christi mysticum, quia propriè est exercere actum iurisdictionis in Fideles. Et probatur,

quia

quia actus miniſtrandi Euchariſtiam eſt actus iuriſdictionis, qui de natura ſua pertinet ad eum, qui eſt Paſtor, aut ad alium ſacerdotem de eius licentia, vt ſtatutum eſt in Concilio Carthaginenſi Primo, & Meleuitano, & docent communiter Canoniſtæ, ac Theologi cum D. Thoma, & Magiſtro ſententiarum, & nouiſſimè firmat Lauræa, ac tandem patet in communione Paſchali, & in Viatico, in quibus vrget præceptum.

Conc. Carth. 1. cap. 7.

Conc. Meleu. c. 28.

Canon Clem. Religioſi de priu. & exceſſ. præl *D Tho.* q. 82. ar. 3. *Mag. Sent.* diſt. 13.

Laur. to. 1. diſp. 24. ar. 6. num. 74. & ſeqq.

Atque hoc quidem argumento vtuntur paſſim Theologi, vt oſtendant poteſtatem abſoluendi à peccatis eſſe propriam ſolius ſacerdotis, & ordinarium Sacramentorum miniſtrum (Chriſmate, & Ordine exceptis, quæ ad Epiſcopos pertinent) eſſe ſacerdotem, non autem Diaconum, vt videre eſt apud S. Thomam: & ſi aliquando miniſtrat, non habet hoc ex officio, ſed habere poteſt ex commiſſione, & delegatione.

S. Tho. 3. p. q. 67. ar. 1. & 4. diſt. 5. q. 2. ar. 1.

Confirmantur prædicta: quia ſi diſpenſatio, ſeu miniſtratio Corporis Chriſti importaret poteſtatem in Corpus Chriſti reale, ſequeretur, quòd quilibet Chriſtianus, etiam Laicus, poſſet dici habere talem poteſtatem, quod eſſet maximè abſurdum, & erroneum. Ipſe enim D. Magrus refert ſatis probabilem opinionem Suarez, Dianæ, & aliorum aſſerentium, poſſe clericum non Diaconum, vel etiam laicum, in caſu neceſſitatis Euchariſtiam miniſtrare, cum id neque iure naturæ, neque diuino reperiatur prohibitum, quam etiam opinionem tenet Tamburinus. Ergo miniſtrare Corpus Chriſti non

Magr. in Not. Voc. Eccl. verb. *Diaconus*.

Tambur. de Iur. Abb. to. 2. diſp. 3. q. 2. nu. 4.

eſt

eſt habere authoritatem in eius Corpus reale, ſed myſticum: illam enim non habent, niſi ij, quibus Chriſtus dixit; *Hoc facite &c.* videlicet ſacerdotes, ad quorum vitalem verborum prolationem ſtatim adeſt Chriſtus, & in eius Corpus panis præſens tranſmutatur. Cum itaque Diaconi nullam habeāt poteſtatem in Corpus Chriſti reale, cum non conſecrant, nullam etiam habent in corpus Chriſti myſticum ex proprio officio, & iure ordinario: nam & calicis quoque miniſtratio nunquam ad eos iure proprio pertinuit, ſed ex delegatione, & ſpeciali Epiſcopi, aut Parochi commiſſione. Ita docet S. Thomas, quem ceteri omnes ſequuntur, & hoc ipſius Leuitæ Laurentij verba teſtantur: non enim dixit: *Ad quem pertinet Dominici Sanguinis diſpenſatio*, ſed *Cui*, inquit, *commiſiſti Dominici Sanguinis diſpenſationem*, vt bene notat Quartus.

Luca cap. 22.

D. Tho. 3. par. q. 82. art. 4. ad 1.

Quar. in Rub. Miſſ. p. 2. tit. 6. dub. 2.

Nullum autem negotium faceſſunt à Magro adducta in contrarium, per Bayer, & Hallier: hi enim vltrò fatentur naturam ſacerdotij id ferre, vt ſacerdotes ſicuti ex officio publico mediatores apud Deum pro populis conſtituti ſunt, ita ipſorum officio benedicendi poteſtatem inſitam, illigatam, atque innatam eſſe. Neque dicunt, Diaconos vnquam benedixiſſe publicè, & ſolemniter, aut id poſſe, ſed tantùm priuatim: hæc enim ſunt ipſiſſima verba Hallier. *Diaconi ſacerdotis benedictionem nuntiare, & tanquam miniſtri ſuperiorum Ordinum proferre poſſunt. Quod vtique permiſſum eis in diuinis officijs conijcio, dum vel Vicarij Eccleſijs præficerentur, vel alternis cum ſacerdote diebus intra ſeptimanam officio diuino præeſſent.* Et alibi loquens

Hall. l. 3. c. 2. ar. 3. §. 3.

loquens de Constitutione Apostolica apud Clementem prohibente Diaconis benedictionem, *De benedictione*, inquit, *inter missarum solemnia, vel reconciliatoria, vel solemni intelligendum est: alioquin & ipsos priuatim saltem minori, & inferiori benedictione benedixisse populis non dubium est.* Hall. l. 6. c. 3. ar. 2.

Ex quibus satis patet, quid intelligat nomine benedictionis Diaconis permissæ, non quòd apud SS. Patres expressum reperiat, sed, vt ipse conijcit, videlicet benedictiones, quæ ante lectiones in diuinis officijs recitandis vsurpantur. At hæ quidem differunt à benedictione solemni Episcopali essentialiter in genere morali, tum ex effectibus, tum ex superioritate ministri, cui conuenit, sicuti hanc differre specie sub genere Sacramentalium à benedictione sacerdotali tradit Quartus, & ideo benedictiones illas Hallier appellat *Priuatas*, *Minores*, & *Inferiores*: quia, licèt sint Ecclesiasticæ, dantur etiam à Monialibus in choro diuinum officium recitantibus, vt scribunt Miranda, & Donatus. Sunt enim meræ preces recitandæ à quolibet, non solùm in sacris Ordinibus constituto, sed etiam à Clerico in minoribus, qui siue propter beneficium, siue ob professionem regularem ad horas Canonicas tenentur.

Quar. de Bened. tit. 1. dub. 3.

Miran. de Monial. q. 6. ar. 5. concl. 2. *Donat.* in prax, to. 3. tr. 8, q. 13. num. 1.

Neque vrget, quòd Diaconus non solùm priuatè, sed etiam publicè ante Euangelij lectionem det populo benedictionem illis verbis, *Dominus vobiscum*, quod non licet Subdiacono, neque alteri inferiori. Tum quia illa propriè non est benedictio, sed salutatio, vt colligitur ex sacris paginis, & ita vocant Durandus, Gauan-

Ruth. cap. 2. & 2. Par. 15. *Duran.* in Ration. diu. off. l. 4. c. 14.

Gan. in Rub. Miss. p. 2. tit. 5. *Quart.* in Rubr. Miss. p. 2. tit. 5. Iudic. c. 6. & Luc. c. 1.

tus, & Quartus, eademque formula salutationis vsus est Angelus ad Gedeonem, & Gabriel ad Mariam: quam ideo ad inferiores Diaconis non pertinere censeo, quia Angelorum munus Diaconi exercent, Christum per Euangelium populis, sicuti olim illi pastoribus, nunciantes, & sacerdoti in altari tanquam Christo ministrantes.

Nec mirum est, quòd Diaconus non secùs ac sacerdos, si sit excommunicatus, non possit hanc salutationem proferre, quia Domini salutem Ecclesiæ nunciare non debet, qui à Christo per excommunicationem est præcisus. Tum quia, quatenùs eam vocare velimus largo modo *Benedictionem*, est minoris, & inferioris generis, neque eam profert Diaconus tanquam suam, & propriam, sed sacerdotis celebrantis, videlicet nuncians populo, vt loquitur Hallier, eam benedictionem, quam petijt à sacerdote, dicens: *Iube Domne benedicere*: & ab eo accepit per illa verba; *Dominus sit in corde tuo, & in labijs tuis, vt dignè, & competenter annuncies Euangelium suum*: quæ benedictio secundùm Hallier est tantùm dispositiua, quia scilicet per illa verba disponit Fideles ad audiendum attentè Euangelium, seu illos excitat ad orationem, vt mauult Rupertus. Non est autem perfectiua, & quid sacramentale, vt est ea, de qua loquimur, Episcoporum propria, per quam animæ Fidelium remissis venialibus sanctificantur.

Hall. loc. cit.

Rup. l. 1. diu. off. c. 31.

Eodem modo non obstant alia ministeria Diaconis permissa, videlicet baptizandi, prædicandi, & pœnitentes publicè reconciliandi,

ex quibus infert D. Magrus ad benedicendi potestatem. Nam quoad baptismum, certissimum est, illud ex officio, & solemniter, iure diuino conferri non posse, nisi à sacerdote, qui ad Sacramenta facienda specialiter consecratur. Ita firmant Canones, D. Thomas, & communiter DD. ac vt Ordinis Diaconalis sit tantùm Diaconus minister extraordinarius baptismi, ita vt possit ex sacerdotis commissione, vrgente necessitate, publicè baptizare iuxta Canones, Glossam, & Sotum. Quod in Paschate tantùm indulgebatur propter affluentem Cathecumenorum multitudinem in sacerdotis subsidium, vt colligitur ex Canonibus Romanis missis ad Galliæ Episcopos, ac S. Antoninus recenset Diaconi officia, de quibus etiam videndus est Luisius Turrianus. Prærogatiua igitur Diaconi est respectu inferiorum, vt scilicet possit publicè, & Episcopo præsente, & concedente baptizare, quod non posset facere Subdiaconus, minúsque Clericus, aut Laicus, qui tantùm dicuntur *Ministri sufficientes* baptismi priuatim ministrandi absente superiore in casu necessitatis. Ex hoc autem non videtur, quòd argui possit ad solemnem benedictionem, imò contrarium elicitur, quia licèt ex delegatione possint Diaconi, vt dictum est, publicè baptizare, id tamen nequeunt solemni ritu perficere, vt colligitur ex SS. Clemente, & Ignatio, & habetur in Canonibus, docentque communiter DD. cum D. Thoma, Saussay, Henriquez, & Hieronymo Garcia. Et, si facerent, essent irregulares iuxta decretum Hormisdæ Pontificis, Lapum,

Cap. Constat de Consecr. dist. 4.
D. Thom. p. 3. qu. 67. ad 2.
DD. in d. c. Constat.

Dicto Cap. Constat. Cap. Diaconus, & ibi *Gloss.* verb. *Necessitas*. dist. 93.
Sotus in 4. dist. 4. qu. vnic. art. 1. Vid. *Sirmon.* tom. 1. Conc. Gall. pag. 589.

S. Antonin. in Sum. pat. 3. tit. 14. c. 16.

Turr. de Sacr. c. 73. dub. 4.

S. Clem. l. 8. Const. c. 52:
S. Ignat. epist. ad Hieron. Diacon.
Cap. Diaconos dist. 93.
D. Tho. 3. p. qu. 67: art. 2.
Sauss. in Panop. Sacerd: p. 2. l. 5. c. 5. *Henriq.* in Summ, l. 14. c. 6. §. 2. *Garc.* in Sum. moral. tr. 1. diff. 1. dub. 6. pun. 3. num. 17.
Cap. 1. de Cler. non ordin. min. *Lapus* alleg. 28.

Nauar. in Man. c. 27. num. 242. & conſ. 3. l. 5. *Maiol.* de Irreg. l. 4. c. 13. nu. 3. *Sayr.* de Cenſur. l. 7. c. 10. c. 4.

Nauarrum, Maiolum, & Sayrum.

S. Leo epiſt. 61. & habetur Cap. Adijcimus. 16. qu. 1. *S. Anton.* in Sum. p. 3. tit. 14. c. 16. §. 9.

Prædicatio ſimiliter nunquam fuit officium proprium Diaconorum, ſed Epiſcoporum, & ſacerdotum, vt inquit S. Leo, & S. Antoninus ait ex Paludano, Diaconum non habere authoritatem, ſed ſolùm habilitatem ad prædicandum: illi enim, & non inferiori committi debet. Facultas autem prædicandi, quæ in Ordinis Diaconalis collatione confertur, intelligenda eſt de publica lectione Euangelij in Miſſa ex Ambone, non autem de prædicatione. Ita docent Gloſſa, Abbas, & Nauarrus, plenèque probat Sauſſay. Proprium autem eorum munus fuiſſe catechizare, & baptizandos inſtruere ex Schola Apoſtolica docet Dionyſius; licèt cœperint deinde homilias SS. Patrum recitare, vt colligitur ex Concilio Vaſenſi: nunquam autem in cathedra eis prædicare licuiſſe teſtatur Bleſenſis: ſed ad ſummum præſente presbytero verba facere ex loco inferiori, quod ſatis diuerſum eſt à prædicando in ſuggeſtu.

Gloſſ. in Cap. Perlectis. & in Cap. Sancta. diſt. 92. *Abb.* in cap. Inter cetera de offic. Ordin. *Nauarr.* in cap. 25. numer. 14. *Sauſſ.* in Panopl. Sacerd. p. 2. l. 4. c. 5.

Dionyſ. de Eccl. Hier.

Bleſ. epiſt. 123. & 141.

Verùm quidquid ſit de hac re (nam tenent multi prædicationem propriè non eſſe actum Ordinis, ſed iuriſdictionis iuxta Gloſſam, & poſſe non à Diacono tantùm, ſed & à quolibet Clerico idoneo ex Epiſcopi approbatione exerceri, vt nouiſſimè tenet Quartus) eſt ſanè quid omninò diuerſum à benedictione Eccleſiaſtica, & ſolemni, de qua agimus, à quo proinde nulla fit valida illatio.

Gloſſ. in cap. peruenit diſt. 95.

Quart. in Rub. Miſſ. par. 2. tit. 6. dub. 7.

Idem dicendum eſt de publica pœnitentium reconciliatione, quam Diaconis olim commiſſam fuiſſe colligitur ex S. Cypriano. Id enim debet

S. Cypr. l. 3. epiſt. 16.

debet intelligi, vel quia ipſi publicas imponebant pœnitentias, vt ſentit Hieronymus Garzias, vel quia abſoluebant à cenſuris, quod eſt actus iurisdictionis delegabilis cuicumque clerico, vt docet S. Thomas: vel quia iuridicè lapſos ad pœnitentiam, & pœnitentes deinde ad diuerſos pœnitentium gradus admittebant, vt explicat Cellotius: quo ex munere *Cathartici* dicti ſunt. Ex his autem actibus iuriſdictionis nihil ad actus Ordinis inferri poteſt.

Garc. in Sum. mor. tr. 1. diff. 1. dub. 6. pun. 3. num. 16.

S. Tho. 3. p. qu. 22. ar. 2. & 4. ſent. diſt. 19, q. 1. ar. 1.

Cellot. de Hierar. Eccl. l. 6. c. 23. §. 1. & 2.

Nihil præterea contra noſtram ſententiam concludit, quòd Diaconus Χειρῶν τύπος dicatur à Zonara; hoc enim nomine ſignificare voluit miniſterium in altari, & in elargiendis eleemoſynis. Nec deſunt nobiliores Diaconi appellationes ex S. Clemente, qui eum ἄγγελον, καὶ προφήτην et τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ ἐπισκόπου ἀκοὴν καὶ ὀφθαλμὸν, καὶ σῶμα, καρδίαν τε καὶ ψυχὴν appellat, quæ pariter omnia ad diuerſa miniſteria referuntur, quæ latè explicat Turrianus. Verùm hæc omnia nihil habent commune cum ſolemni benedictione, quæ ſpeciali Ordinis prærogatiua ad Epiſcopos pertinet, & ex priuilegio tantùm ad ſacerdotes.

S. Clem. l. 2. Conſt. c. 30. & 44.

Turr. dd. cap. 30. & 44.

Nec aliquid releuat exaggerata facultas benedicendi cereum Paſchalem Diaconis tributa. Nam primò dici poteſt cum Sauſſay, adhuc illam eſſe benedictionem ſacerdotalem, quia quamuis à Diacono expleri debeat, conſueueritque hactenus, hoc tamen ſacrum munus à Diacono haud licitè obiri poteſt, niſi presbytero præſente, & iubente, adeoque poſtulanti humiliter ipſi Diacono in hæc verba, *Iube Domne benedicere*, & ſuam benedictionem palàm, & publi-

Sauſſ. in Pan. Sac. p. 2. l. 2. c. 5. ar. 9.

publicè impertiente. Diaconus igitur ſic vice ſacerdotis, eiuſque mandato cereum benedicit, cui vt ſanctificationem conciliet, applicat quinque grana Incenſi à presbytero priùs benedicti, & in hunc finem ipſi tradita. Idemque ſentit Quartus, ſcilicet Diaconum Cereum benedicere de mandato ſacerdotis, tanquam eius organum, & fieri hoc propter rationes myſticas, quas adducit ex Durando.

Quart. de Bened. tit. 2. ſec. 4. dub. 1.

Duran. in Ration. l. 6. c. 80. num. 3.

Secundò tantorum virorum pace nego, vllam fieri à Diacono benedictionem, ſed tantùm cerei præconium, & laudem annunciari. Ita enim ab Eccleſia hæc cœremonia appellatur, nullumque penitùs in ea verbum reperitur, quod in benedictionibus adhiberi ſolet, cuiuſmodi ſunt; *Benedic Domine*, *benedicere*, *conſecrare*, *ſanctificare digneris*: *gratiam tuæ benedictionis infunde*, & ſimilia. Neque extenta manu, vt ſolet, fit crucis ſignum ſuper eo, neque aqua benedicta aſpergitur: hi enim ſunt conſueti ritus in omnibus benedictionibus. Rubrica ſolùm Miſſalis poſt præconium *Benedictionem* vocat, ibi. *Completa Cerei benedictione &c.* & apud aliquos Patres. Quare puto verbum *Benedictio* eo loci congruentiùs explicandum eſſe pro laude, & præconio, vt paſſim ſumitur in Sacra Scriptura. Neque ideo tamen cereus minùs remanet ſanctificatus, & conſecratus.

Poteſt enim primò dici conſecratus propter myſticam repræſentationem. Eſt enim cereus ille Chriſti typus, vt præclarè explicat Ennodius his verbis. *In huius tibi Domine ſanctiſſimæ noctis myſterio hoc cereum lumen offerimus, per quod caligo*

Ennod: in Bened. Cerei Paſchal.

vetuſta

vetusta pellatur, in quo species trino compaginata consortio, societatis propemodùm mysticæ glutine coniungitur, quarum ceram parauit nectareis partubus fœta virginitas: papyrum ad alimenta ignium lympha transmisit, lumen adhibet è Cœlo. Vulgare autem est, virginem ceram Christi Corpus è Beatissima Virgine susceptum, papyrum crescentem in aqua, quæ animæ symbolum est, animam Christi, ignem diuinitatem significare, vt latè demonstrat Raynaudus. Quid igitur mirum, si cereus ille, tanquam Christi typus, & symbolum, ipsa significatione sacratus sit, cum ex repræsentatione tantùm imagines quoque *Sacræ* dicantur. Ideoque subdit Ennodius. *Nihil hic habet nox humana, quod consecrat, vbi totum dirigit superna cogitatio. Agnoscit hic odorem suum salutiferæ Virginis filius, vbi sine coitu nascitur, quidquid offertur.* Nec minùs appositè Rupertus ad comprobationem addit. *Laus cerei nullo modo nominanda esset, nisi Christum filium, qui cum Patre, & Spiritu sancto Deus vnus, & solus laudandus est, significaret.*

Rayn. De Chr. l. 3. sec. 3. c. 5. num. 345. & seqq.

Ennod. loc. cit.

Rup. de Diu. Off. c. 29.

Secundò cereus potest dici consecratus ratione oblationis, & cuiusdam veluti sacrificij. Vtrumque apertè indicant Diaconi verba, ibi. *Suscipe, sancte Pater, incensi huius sacrificium vespertinum, quod tibi in hac cerei oblatione solemni per ministrorum manus de operibus apum sacrosancta reddit Ecclesia.* Quibus valdè consonant, quæ ex S. Ennodio adduximus. Nullum autem dubium est, quin, quod Deo offertur, maximè per modum sacrificij, sanctum, & sacratum efficiatur. Neque desunt partes requisitæ, videlicet consecratio, quæ fit per affixionem quinque grano-

rum

rum thuris benedicti in modum crucis; neque oblatio, vt patet ex supradicta formula, *Suscipe sancte Pater &c*: neque tandem consumptio per destructionem secundùm aliquam partem *Cereæ columnæ*, vt ijsdem Ecclesiæ verbis vtar, *quam in honorem Dei rutilans ignis accendit*. Idque apertiùs sequentia verba declarant. *Oramus ergo te, Domine, vt cereus iste in honorem tui nominis consecratus ad noctis huius caliginem destruendam indeficiens perseueret, & in odorem suauitatis acceptus supernis luminaribus misceatur*. Tota igitur cerei Paschalis cœremonia nullo modo est benedictio, sed oblatio per ministrorum manus, id est Diaconorum Deo facta in quemdam sacrificij modum, non vt sit verum sacrificium institutum ad Deum placandum (nullum enim est in Ecclesia verum sacrificium præter incruentum, quod fit in Missa) sed ad solemnem tantùm sacrificij, orationis, & laudis ritum: ideoque *Laus*, & *Præconium* appellatur. Et in hoc sensu ait D. Thomas, quòd omne, quod Deo exhibetur ad hoc, vt spiritus hominis feratur in Deum, sit sacrificium, & ita idem S. Doctor panem benedictum, siue Eulogia, quam S. Augustinus *Sacramentum* dixit, *sacrificium* vocat, & sequuntur Caietanus, & Canus, qui pariter thuris cremationem in Dei honorem *Quoddam sacrificium* appellant.

D. Tho. 3. p. qu: 22. ar. 2.

S. Aug. l. 2. de pecc. mer. c. 26.

D. Tho. 2. 2. qu. 85. ar. 3: ad 3. *Caiet.* ibid. *Canus* l. 12. c. 5. & 13.

Perficitur autem huiusmodi cœremonia, & oblatio à Diacono inferiori ministro ad designandum sequiorem sexum, mulieres scilicet, quæ manè prima Sabbathorum cum aromatibus accesserant ad monumentum, & inde re-

cesse-

ceſſerant nunciantes Chriſti reſurrectionem, quam eadem ratione in Miſſa Solemni eiuſdem Sabbathi Subdiaconus annunciat poſt epiſtolam Epiſcopo celebranti illis verbis: *Reuerendiſſime Pater, annuncio vobis gaudium magnum &c.*

Nec refragatur, quòd antiquus ordo Romanus referat, cereos Agnos benedictos olim fuiſſe ab Archidiacono. Nam vltra quòd id non ſatis conſtat, cum diuerſa tradat Durandus, acerrimus antiquorum rituum inueſtigator, vt notauit Raynaudus, dicendum eſt (ne Dei Eccleſiam inconſtantiæ arguamus, quæ non niſi ex ſpecialiſſimo priuilegio, aut ex magna neceſſitate benedictiones, in quibus ſacra vnctio interuenit, ſacerdotibus dumtaxat commiſit) aut Archidiaconum nudum hac in re præbuiſſe miniſterium in immergendis in aquam à Papa, vel ab Epiſcopo benedictam, & chriſmate mixtam, & extrahendis cereis Agnis, vt in præſenti faciunt Cardinales tam Presbyteri, quàm Diaconi, qui quodammodo dici poſſunt eos conſecrare; aut ſibi munus hoc vſurpaſſe, vti pleraque alia olim vſurparant, quod rei ordo poſtea factæ declarat, cum Pontifex Romanus hanc Agnorum conſecrationem ſibi dumtaxat reſeruauerit, eoſque ſolemniſſimo ritu in primo ſuæ Aſſumptionis anno, & deinde quolibet ſeptennio conſecrare conſueuerit.

Rayn. in Pontif. pag. 341. col. 1. num. 4.

Ex his ceſſat aliud argumentum à D. Magro adductum pro Diacono, qui, ſi poteſt conſtitutiuam cerei, & olim Agnorum benedictionem dare, multò magis poterit ſolemnem, quæ tantùm eſt inuocatiua. Quia præterquam quòd

nego ſuppoſitum, Diaconum videlicet cereum benedicere, aut Agnos validè, & licitè benedixiſſe ex ſupradictis; nulla adhuc vis fieri videtur ab argumento. Nam diſtinctio illa refertur ad effectus, quos faciunt, cum benedictio inuocatiua ſit per modum tranſeuntis, & conſtitutiua per modum permanentis: non ideo tamen hæc nobilior eſt altera, præſertim ſolemni, de qua agimus; ſiue reſpiciamus effectum, cum nobiliùs ſit, atque excellentioris poteſtatis remittere peccata, licèt venialia, quàm rem inanimem ſacram facere; ſiue attendamus miniſtrum, quia omnes benedictiones, vt ſupra dictum eſt, vnitæ ſunt ſacerdotio. Hæc autem ſolemnis eſt annexa Ordini Epiſcopali, non ſecùs ac ceteræ benedictiones conſtitutiuæ, quæ ſunt propriæ Epiſcoporum, nec ſunt Diacono delegabiles, ſed ſolum presbytero. Quamobrem alia comminiſcenda videtur ratio quare illa ſolemnis, non autem hæ, Diacono committi poſſint.

Venio nunc ad exempla à D. Magro allata. Et primò quidem pro Exocatacœlis, quos Diaconos fuiſſe D. Magrus aſſerit, & tamen ſolemniter benedixiſſe, aduertendum eſt, eos fuiſſe Parochos vrbis Conſtantinopolitanæ, ſicuti olim Presbyteri Cardinales, vt ipſemet luculenter ſcripſit in ſua Notitia: quos proinde Ordine ſacerdotali inſignitos fuiſſe oportet, quamuis Patriarchæ in pontificalibus celebranti, tanquam Diaconi miniſtrarent.

Magr. in notit. pag.

Quod dicitur de Moyſe, vel adhærere volumus Heſychio, & dicendum eſt cum eo,

Heſych. l. 2. in leu. c. 9.

Moyſen,

Moyſen, tanquam virum iuſtum, priuata, & laicali benedictione benedixiſſe, quo modo nedum Diaconi, ſed quilibet, ſiue vir, ſiue mulier, ſanctitate Chriſtum induens, & repræſentans, poteſt benedicere. Ita Sauſſay, Quartus, & Raynaudus. Vel ſequimur communem ſanctorum Patrum ſententiam aſſerentium, Moyſem fuiſſe ſacerdotem non ordinatione, quia ſcilicet à nemine fuerit initiatus, ſed authoritate à Deo inſtitutum, cum non ſolùm ſacrificauerit, ſed etiam Aaronem vnxerit in ſacerdotem: ſicuti etiam Chriſtus Dominus, quamuis à nemine ordinem ſacerdotalem ſuſceperit, fuit tamen verus, & ſummus ſacerdos, dicente Pſalmiſta: *Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*: & Apoſtolos quoque ſacerdotes inſtituit. Et hoc ſanè Moyſis argumento S. Thomas nititur ad probandum, Chriſtum verum fuiſſe ſacerdotem, quamuis natus non ſit de ſtirpe figuralium ſacerdotum, nec ab aliquo ordinatus. Imò Nazianzenus non ſolum Moyſem inter ſacerdotes recenſet cum Pſalmiſta, ſed etiã eum fuiſſe *Iſraëlitarum Antiſtitem, & Sacerdotum Sacerdotem* aſſeuerat, cum Pontificatus cathedram *Moyſis cathedram* appellauerit Chriſtus, & benè notauit Raynaudus. Poterat igitur iure proprio Moyſes, tanquam verus ſacerdos, benedicere, & tanquam Chriſti imago, & figura iuxta D. Thomam, cũ non alio nomine ſacerdotes benedicant, niſi quia Chriſtũ referunt, cuius benedictio ſicuti ſemper fuit etiã in rebus inanimatis efficax, & effectiua, ita benedictio ſacerdotalis eiuſdem meritis impetrat

Sauſſ. in Pan. Sacer. l. 4. c. 5. ar. 8. *Quart.* de Bened. tit. 1. ſec. 4. dub. 2.
Rayn. Heter. ſpir. p. 2.

Pſal. 109.

S. Tho. 3. p. q. 22. ar. 1.

Nanz. orat. 6.

Pſal. 98.

Matth. c. 23.

Rayn in Onom. Pont. ver. *Moyſes.*

D. Thom. 4. ſent. diſt. 19. qu. 2.

ſalutarem effectum, ad quem aſſumitur, quod ideo nequeunt etiam facere Diaconi, quia Angelos potiùs repræſentant, qui miniſtri ſacerdotij Chriſti dicuntur.

Nyſſen. in Vit. S. Gregor. Thaum.

Quod de Diacono apud Nyſſenum adducitur, facilè animaduertitur, Diaconum illum, non ſua, ſed ſacerdotali S. Gregorij benedictione circumdatum ad ciuitatem acceſſiſſe, & horribiles dæmonum cohortes, quæ balneum cum multorum pernicie obſederant, illæſum fugaſſe, neque vſquam legitur benedictionem dediſſe: atquì ad dæmones certè expellendos exorciſmi quidem, & maledictiones, non autem benedictiones adhiberi conſueuerant.

Rayn. to. 2. Het. ſpir. ſec. 2. pun. 3.

Hoſtien. in Cap. 1. num. 5. de ſuppl. neglig. Prælat.

Quod adducitur de S. Benedicto, aliiſque ordinis Caſſinenſis Abbatibus, qui Diaconali tantùm Ordine initiati affirmantur, ex eo ſolùm conijci poteſt, Abbates Diaconos Monachis abeuntibus, & redeuntibus, tanquam Patres filijs, benedixiſſe. Huiuſmodi autem *Vſuariæ benedictiones*, vt vocat Raynaudus, ſeu *Monachales*, vt dicit Hoſtienſis, ſunt priuatæ, & laicæ, vel ad ſummum in Choro benedixiſſe recitaturis lectiones Matutini, quod, vt ſupra vidimus, faciunt Abbatiſſæ, licèt ratione ſexus omnes ordinis ſint incapaces, nullo autem modo dici poteſt, eos ſolemnem dediſſe benedictionem. Tum quia ex hoc ipſo benedicendi munere, Abbatibus in Regulis, & Conſtitutionibus ſuarum Congregationũ præſcripto, optimè infert Tamburinus, neceſſariò eſſe debere presbyteros: aliàs enim benedicere nequeunt, nedum ſolemni, vt ſupra diximus, ſed neque priuata

Tambur. de Iur. Abb. diſp. 5. qu. 12. per totam.

bene-

benedictione. Tum etiam quia de eo tempore, quo Abbates Diaconi monaſterijs præfuiſſe leguntur, nondum priuilegio pontificalia exercendi potiebantur, vt notat Sauſſay probans, Alexandrum II. vſum ſandaliorum, & mitræ primùm conceſſiſſe Abbati S. Auguſtini Cantuarienſi anno 1063. & Vrbanum II. Abbati Cluniacenſi, & ſucceſſiuè anno 1088. oſtendens omnium primum pontificalibus inſignitum S. Maiolum Abbatem Cluniacenſem, qui obijt anno 994. & ideo neque coniectura eos ſolemniter benedixiſſe præſumi poteſt.

Sauſ. in Pan. Epiſc. l. 3. de mitr. antiq. c. 3.

Poſito igitur tanquam certo, quòd omnino repugnet Ordini Diaconali ſolemnem tribuere benedictionem, ad principalem quæſtionem deſcendo, & firmiter aſſero, Diaconos Cardinales, ſi ſint in Ordine tantùm Diaconali conſtituti, non poſſe benedicere: ſecùs ſi ſint actu Presbyteri.

Fundamentum concluſionis eſt, quia cum benedictio ſolemnis ſit Ordinis Epiſcopalis, vt ſupra fuit probatum, non poteſt conuenire Cardinalibus, Diaconali tantùm Ordine initiatis. Nam Cardinales, ſiue Presbyteri, ſiue Diaconi, in ijs quæ ſunt Ordinis, nihil differunt à ceteris in Ordine Presbyterali, & Diaconali conſtitutis, quamuis ratione dignitatis, & præeminentiæ, tanquam Electores Papæ, & eius membra, etiam Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Patriarchas præcellant.

Huius autem præeminentiæ cauſa licèt conceſſa ſint illis, ſiue ex conſuetudine, ſiue ex priuilegio, non ſolùm ea ferè omnia, quæ ſunt iu-

risdictio-

risdictionis Episcopalis in Ecclesijs, quarum Titulos habent, & in Cappellis, ac reliquis Ecclesijs eorum Titulis subiectis, vt post Honorij III. decretum firmant Abbas, Felinus, Butrius, Io. Monachus, & ceteri Canonistæ, verùm & aliqua potestatis Ordinis, quæ concessa sunt Abbatibus in suis Ecclesijs: non ideo tamen omnia prædicta priuilegia æquè conuenire possunt Cardinalibus Presbyteris, ac Diaconis.

Cap. His quæ de Maior. & Obed. & ibi. *Abbas, Felin. Butr. Monach. & reliqui.*

Quia, si rem altiùs disquiramus, neque potestas iurisdictionis Cardinalibus concessa poterat olim conuenire, nisi Cardinalibus Presbyteris, qui habebant parochias, in quibus inerat animarum cura, & Sacramenta administrabantur. Nullo autem modo Cardinalibus Diaconis, qui quamuis sacras ædes in Sãctorum memorias dicatas haberent, quarum ipsi custodes erant, & apud quas habitabant, non tamen dicebantur *Tituli*, sed *Diaconiæ*, quæ, vt earũ etymon demonstrat, erant domus ministeriales, siue hospitalia, quibus nulla animarum cura, nulla Sacramentorum administratio incumbebat, sed ibi Diaconi demandata sibi munia faciebant, Ecclesiæ pecunias seruabant, & plebi inopia laboranti in suis Regionibus distribuebant. Ideoque vsque ad Xysti IV. tempora adeò erant Diaconiæ à Titulis distinctæ, vt si Diaconus Cardinalis fieret Presbyter, Diaconiam retinere nulla ratione posset, sed continuò illa relicta Titulum accipere cogeretur. Tunc igitur nulla poterat Diaconis iurisdictio conuenire, cum neque subditos, in quos eam exercere possent, haberent, eorumque Diaconiæ Presbyteris Cardinalibus,

in quo-

in quorum parœcijs, tanquam Diœcesibus, sitæ erant, subessent: atque ipsemet Diaconus Cardinalis cuilibet Titulari suo, seu Parocho sacris operanti ministrare teneretur, vt tradunt Panuinius, Frances, Romanus, & Bagnus. Ideoque antiquiores Canonistæ dicentes, Cardinalem habere iurisdictionem Episcopalem, seu quasi, expresse loquuntur de Presbyteris Cardinalibus, aut de Cardinalibus in suis Titulis, quod idem est, cum ipsi soli habeant Titulum, vt post Hostiensem notant Scribentes: & Cardinales Diaconi nunquam per hanc dictionem Tituli denominentur, vt Canones constituunt, & scribunt Abbas, Franciscus Marcus, & Germonius.

Panuin. de Tit. Cardd *Franc.* de Ecc. Cathed. c. 27. numer. 86 & 87 *Roman.* de Rep. Chris. l. 3. c. 9. *Bagn.* de Præcip. S. R. E. Dign. tr. 11. pag. 167.

Host. in Cap. His quæ de Maior. & obed. & ibi *Scribentes*.

Cap. Penult. de Arbitr. Cap. Cum ex litteris de Iu. integr. restit. Cap. Ad audientiam de Præscript. *Abb.* in Cap. Coram de Elect. *Marcus* q. 1294. num. 1. 3. & 5. *Germon.* de Indult. Cardd. §. Titul.

Verùm à tempore Xysti IV. qui, teste eodem Panuinio, primus titulos cum Diaconijs confudit, illos Diaconis, hos Presbyteris cœpit promiscuè concedere, & per Constitutionem suam illos omninò quoad prærogatiuas æquiparauit, dubium non est, quin quoad iurisdictionem forensé æquales esse cœperint, vt notat D. Fagnanus. Hæc autem est omnino diuersa à potestate Ordinis, & de ea tantùm loquitur prædicta Constitutio: ideoque æquè possunt vtrique beneficia suis in ecclesijs conferre, easque & Clericos ibidem seruientes visitare, corrigere, eisque censuras irrogare, vt ait Antonius de Rosellis. Non tamen possunt Diaconi ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, sicuti neque illa, quæ sunt Ordinis Presbyteralis. Nam priuilegia contra ius commune debent strictè interpretari, vt sanciunt Canones, neque potest dari

Panuin. loc. cit.

Fagn. in Cap. His quæ de Maior. & obed. num. 29.

Ant. de Rosel. de Indulg. num. 365.

Cap. olim de Sign. verbor.

amplia-

ampliatio in ijs, quæ ſunt Ordinis.

Quare, ſi Cardinalis Diaconus non poteſt aquam, neque alia benedicere, quod tamen ſimplici ſacerdoti conceſſum eſt, multo minus poterit ſolemnem benedictionem, quæ Epiſcopalis eſt dignitatis; impertiri.

Confirmatur primò; nam Cardinalis Diaconus ſi ſolemniter baptizet, eſt irregularis. Ita in puncto Henriquez, & Sayrus; & tamen baptizandi munus eſt Ordinis Presbyteralis, qui Epiſcopali eſt inferior.

Henr. in Summ. l. 14. c. 6. §. 2. *Sayr.* de Cenſur. l. 7. c. 10. num. 4.

Confirmatur ſecundò: quia Cardinalis non Presbyter etiamſi ſit Legatus à latere nō poteſt conferre Ordines minores, neque conſecrare Virgines, neque Eccleſiam reconciliare, vt firmat Ioannes à Turri: *quia*, inquit, *ea, quæ pertinent ad poteſtatem conſecrationis, & reſpiciunt corpus Chriſti myſticum, poſſunt non Epiſcopis committi, ſed ſacerdotibus*. Ergo neque poterit ſolemniter benedicere. Quinimò Gondiſaluus de Villadiego Rotæ Auditor, & Zecchius tenent, poſſe Legatum à latere benedicere cum ſigno Crucis obuios, & ſolemnem benedictionem facere, dummodo ſit Epiſcopus.

Io: à Turri de Legat. à later. §. 4. l. 2.

Villad. de legat. qu. 6. nu. 5. *Zecch.* de Rep. Chriſt. tit. *De Stat. Illuſtr. leg. à later.*

Confirmatur tandem, quia Abbates, quibus priuilegium ſolemniter benedicendi conceſſum eſt, non poſſunt illo vti, niſi ſint actu ſacerdotes, vt inquiunt Suarez, & Tamburinus. Ergo neque poſſunt Cardinales tantùm Diaconi, quod innuere videtur D. Fagnanus, qui enumeratis facultatibus iuriſdictionalibus quas Cardinales tam Presbyteri, quàm Diaconi habent in ſuis eccleſijs, addit ea, quæ ſunt Ordinis,

Suar. de Relig. to. 4. l. 2. n. 4. *Tambur.* de Iur. Abb. diſp. 5. q. 12. per totam.

nis, videlicet ſolemnem benedictionem, & minorum Ordinum collationem, cum ea tamen limitatione, *Dummodo*, inquiens, *ſint ſacerdotali charactere inſigniti*.

Fagn. in Cap. Hiſquæ. de Maior. & Obed. n. 18. 24. 25.

Neque obſtat, Cardinales etiam Diaconos longè præſtantiores eſſe nedum Abbatibus, verùm etiam Epiſcopis, Archiepiſcopis, & Patriarchis. Id enim verum eſt quoad iuriſdictionem ad regimen vniuerſalis Eccleſiæ, quia cum Pontifice habent ſollicitudinem omnium Eccleſiarum, vt ſcribunt Bellarminus, & alij apud Azorium, & D. Fagnanum: atque, vt eiuſdem Pontificis cooperatores, ſiue, vt vocat S. Bernardus, *Collaterales, & coadiutores*, ipſos Epiſcopos creant, iudicant, & deponunt. Non ſunt autem his maiores Ordinis poteſtate, ob quam Epiſcopus Cardinali non Epiſcopo præſtantior eſt, & Abbas ſacerdos Cardinali non Presbytero, vt idem Bellarminus Cardinalis docet: ſicuti etiam Epiſcopus electus, & confirmatus, cum maior ſit iuriſdictione presbytero, ab eo tamen Ordinis poteſtate ſuperatur, ſi non eſt presbyter conſecratus, prout videre eſt apud Beyerum.

Azor. p. 2. l. 4. c. 1. qu. 1. & 9. *Fagn.* in Cap. Bonæ memoriæ de Poſtul. Prælat. num. 34. & ſeqq. & in Cap. Ex geſtis. de Cler. non reſid. num. 12: & ſeqq. *S. Bern.* l. 4. de Conſid.

Bellar. de Cler. c. 16. §. 3.

Beyer. de Eccleſ. Hier. q. 15. cap. 2.

Quin imò etiam in ijs, quæ ſunt iuriſdictionis, & dignitatis maior eſt Epiſcopus in ſua diœceſi, & Abbas in ſuo territorio, quàm Cardinalis in ſuo Titulo. Nam illi poſſunt ferre leges, congregare ſynodum, diſpenſare, punire, indulgere, quæ Cardinalibus minimè competunt, vt tradit idem Cardinalis Bellarminus, idemque firmat Mandoſius, dicens, quòd Cardinales in Eccleſijs ſibi ſubiectis tantam

Bellar. loc. cit. §. *Pari ratione.*

Mandoſ. in Reg. 7. Cancell. qu. 2. num. 7.

non habeant iurisdictionem, vt possint causas criminales, vel ciuiles cognoscere, ac iudicare, sicuti possunt Episcopi, & plerique Abbates in suis Ecclesijs; neque habent ea, quæ à Concilio Tridentino sunt concessa Episcopis, prout etiam inquit D. Fagnanus. Idque est, quod intellexit Barbatia dicens, eos æquiparari Episcopis quoad quid, non autem simpliciter.

Fagn. d. Cap. His quæ numer. 16. & 52.

Barbat. de Cardd. præstan. p. 1. qu. 3. num. 6.

Præterea neque habent Cardinales vsum Baculi, vt Episcopi, & Abbates, qui est signum iurisdictionis, & dignitatis, quem ideo legimus Marinum Vicarium Romanum in octaua Synodo auferri Photio ingredienti iussisse, *Quia baculus*, inquit, *signum est dignitatis Pastoralis, quod hic habere nullatenùs debet, quia lupus est, & non pastor*. Multò igitur minùs possunt Cardinales Diaconi habere ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, cum generaliter etiam de Cardinalibus id asserat Germonius. Et quidem Baldus, ac Felinus tenent, Cardinales, si sint Episcopi, habere sanè ea, quæ sunt Ordinis, non autem æquè, si sint Presbyteri, vel Diaconi. Et ideo idem Germonius ait, Cardinales in suis Titulis perquàm similes esse Episcopis electis, & nondum consecratis, qui possunt ea, quæ sunt iurisdictionis, non autem Ordinis.

Baron. Tom. 10. Ann. pag. 427.

Germ. de Indult. Cardd. §. *tam ratione*. num. 20. *Bald.* in Cap. His quæ de Maior. & Obed. & ibid. *Felinus*.

Germ. loc. cit. nu. 30. & 31.

Secùs autem dicendum est de Cardinalibus Diaconis, actu tamen sacerdotibus, vt in conclusione dictum est. De his enim non dubito, quin possint in suis Diaconijs benedicere. Nam cum priuilegium solemniter benedicendi (idem dico de priuilegio pontificalia exercendi, &

con-

conferendi Ordines minores) ſit conceſsum Collegio Cardinalium, ablato in Diaconis inferioris Ordinis obſtaculo, nihil ampliùs impedit, quin ipſe ad ſacerdotium promotus cenſeatur capax eiuſdem priuilegij, non ſecùs ac quilibet alius Presbyter Cardinalis, & eodem modo poſsit in ſua Diaconia ſolemniter benedicere, vt in ſimili cenſuit Rota, licèt eam non ſequatur D. Fagnanus. *Rot.* dec. 244. par. 3. rec. *Fagn.* in Cap. Ad hæc de Off. Archid. nu. 21. & ſeqq.

Non aduerſantur modò à D. Magro adducta ſpecialiter pro Diaconis Cardinalibus: & primò, quòd, cum hi habeant inſignia pontificalia, videlicet Compagos, & mitram, ideo etiam poſsint ſolemniter benedicere. Aliud enim eſt, & perquàm diuerſum pontificalia exercere, aliud inſignibus pontificalibus vti. Primum enim, cum non conueniat niſi ſaltem Abbatibus, & Cardinalibus Presbyteris, non eſt ambigendum, quin ipſis dumtaxat ſolemnis benedictio, tanquam quid annexum, conueniat: ſecùs autem ijs, qui nudam habent inſignium geſtationem, vt ſunt Cardinales Diaconi, qui mitram geſtant, etiam antequam Ordine Diaconali initientur. Atque hoc ipſo albæ mitræ priuilegio in Concilio Florentino primùm vſos fuiſse conſtat, vt ex Andrea de ſancta cruce notauit Sauſsay: nam antiquitùs, & viuente D. Gregorio Pontifice Compagos, ſeu Campagos tantùm geſtaſse legimus in Canone, quos etiam diuerſos fuiſse, ſeu colore, ſeu forma à ſandalijs Epiſcoporum, & Presbyterorum cenſet idem Sauſsay; ipſoque hoc Compagorũ priuilegio Diaconos Cardinales non vſos *Sauſ.* in Panop. Epiſc. l. 7. c. 9. Cap. Peruenit diſt. 89. *Sauſ.* loc. cit.

probat clarè ex Iuone Carnotensi, qui floruit primo seculo post millenarij Christiani elapsum. Quidquid tamen id sit, sola quidem, & nuda mitræ, & sandaliorum gestatio, quæ ad decorem tantùm Ecclesiæ, & non ad Ordinem designandum, neque ad ampliationem officij sæpiùs ab Apostolica Sede concessa est, vt inquiunt Io. Andreas, & Franciscus Marcus, nullam dat solemniter benedicendi authoritatem. Nam & Canonici Ecclesiæ Messanensis, quibus etiam olim Compagorum vsus fuerat concessus, & Clerici Lugdunenses Primoris Classis, non modò Primatialis Ecclesiæ, sed Collegiatarum quoque eidem subiectarum sacri ministri diuinis operantes, nimirùm Presbyter, Diaconus, & Subdiaconus infulati solemni ritu altari deseruiunt, teste eodem Saussay, nec tamen propterea omnes prædicti solemniter benedicunt.

Andr. in cap. Vt Apostolicæ de priuil. in 6. *Marc.* q. 1086. num. 2.

Sauss. in Panop. Episc. l. 1. c. 3.

Non obstat secundò, quòd Cardinales Diaconi ex consuetudine dent indulgentias, & censuras relaxent. Etenim quoad indulgentias, non dant propriè loquendo, sed datas à Summo Pontifice in casibus præscriptis, & cum determinata mensura dispensant, seu publicant. Quin scribit Antonius de Rosellis, id posse Cardinales Diaconos ex consuetudine quadam tolerata potiùs, quàm à iure communi; prout etiam docent Iacobatius, Pauinus, & Nauarra; solus enim Summus Pontifex est propriè dispensator Ecclesiæ thesauri, vt ait Henriquez. Atqui certum est iuxtà D. Thomam, Azorium, & alios, actum conferendi indulgentias non

Ant. de Rosell. de Indulg. num. 272.

Iacob. de Conc. p. 1. l. 1. ar. 1. num. 205. *Pauin.* de Visit. p. 1. qu. 1. num. 20. & 21. *Nauar.* de Indulg. not. 31. n. 7. *Henr.* in Summ. l. 7. c. 2.

D. Tho. 4. sent. dist. 20. q. 3. ar. 3. *Azor.* instit. moral. p. 2. l. 3. c. vlt.

esse

esse Ordinis, sed iurisdictionis, quia est quædam pœnæ relaxatio; & in puncto de Cardinali Diacono scribit Bagnus. Quarè Papa statim ac electus est, quamuis non sit sacerdos, potest indulgentias dare, & Episcopus pariter electus, & confirmatus ante consecrationem authoritate Papæ. Idem dicendum est de censuris, quarum inflictio, & absolutio sunt actus iurisdictionales, & meri imperij, & possunt committi nedum Diaconis, sed etiam clericis in minoribus constitutis, vt est communis omnium Doctorum sententia apud Torreblancam Villalpandum, qui addit, posse etiam laico nudum ministerium concedendi indulgentias, & absoluendi à censuris virtute Bullæ Cruciatæ committi.

Bagn. de Præcip. S.R.E. dignit. tr. 12. pag. 201.

Villal. l. 14. iur. spirit. practic. c. 1. numer. 1. ad 4. & cap. 14. num. 32. & 33.

Tertiò non releuat ratio deducta ex Paez, dum monet, Sacerdotem coram Diacono Cardinali non debere benedicere sine tacita eius licentia; quare infert D. Magrus: *Ergo Cardinalis Diaconus benedicendi authoritatem Sacerdoti delegat; multò igitur magis ipse poterit exercere id, quod delegat, secundùm vulgatum axioma, propter quod vnumquodque tale, & illud magis.* Nemo autem dixit, licentiam illam benedicendi, quam sacerdos coram Episcopo, Archiepiscopo, Patriarcha, aut Cardinali tacitè, vel expressè petere debet, esse authoritatis delegationem. Hanc planè facultatem habet sacerdos ex proprio officio, & ministerio. Ita quidem sentiunt ad vnum omnes tàm Theologi, quàm Canonistæ, & aiunt, tacitam illam licentiam requiri tantùm ex quadam reuerentia, quæ etiam Cardinali

Dia-

Diacono debetur propter eminentem eius dignitatem. Ita pariter idem actus obseruantiæ fieri debet coram Episcopo electo, & confirmato, etiamsi nondum sacris ordinibus sit initiatus. Demus tamen, Cardinalem Diaconum benedicendi facultatem sacerdoti concedere posse, non propterea sequitur, Diaconum Cardinalem posse benedicere. Non enim militat axioma illud philosophicum in rebus Moralibus, & Theologicis. Potest enim Papa non consecratus committere Confirmationem simplici sacerdoti, quam ipse non potest ministrare. Ita Suarez. Potest Episcopus non consecratus, imò & Capitulum Sede vacante, & Vicarius Capitularis dare alteri Episcopo licentiam exercendi ea, quæ sunt Ordinis. Ita Abbas, Io. Andreas, & Gerunda. Nemo autem eorum illa exercere potest, quamuis exercendi licentiam concedere valeat.

Suar. in 3. p. to. 3. disp. 36. ar. 11. sec. 2.

Abb. in Cap. 1. de Transf. Episc. n. 10. *Andr.* in cap. Cũ ex eo de Elect. in 6. *Gerun.* de Episc. p. 2, l. 7. disp. 8. c. vnic. per tot.

Non obstat tandem S. Antoninus, qui loquens de presbyteris, qui populis benedicunt, statim subdit: *Quamuis enim benedicant Diaconi Cardinales, sed hoc nullus Archidiaconus præsumit.* Omnes enim Cœremonistæ id penitùs inusitatum, inauditumque testantur: in primis verò Paris Crassus ait: *Diaconus Cardinalis accedens ad Ecclesiam suam, & apud illam manens, nunquam à se ipso, vtpote Reuerendissimo Cardinali, nec virtute sui Diaconalis Ordinis priuatè, nec publicè, neque simpliciter, nec solemniter, idest in cantu, sed nec populum, neque rem aliquam benedicere, nec denique vllam benedictionem facere potest.* Et nulla omnino in contrarium extat apud tot antiquissimos Cœremonia-

Paris. Crass. de Cœrẽ. Cardd. l. 2. c. 23.

rum

rum magiſtros memoria. Quare cum D. Antoninus non doceat, quid iuris ſit, ſed ita fieri referat, dicendum eſt, aut ipſum ab aliquo minùs probatæ fidei authore deceptum erraſſe (vti patet in fabula Ioannæ Papiſſæ, quam nimis credulus ſuis Annalibus inſeruit, quod tamen neque eius doctrinæ, neque ſanctitati derogat) aut nullam forſitan diſtinctionem feciſſe inter Cardinales in Diaconos quidem cooptatos, ſed ſacerdotium, ſæpe etiam Epiſcopatum obtinentes, de quibus nullum eſt dubium, quin poſſint benedicere, & eos, qui tantùm Diaconi ſunt, quos benedicere poſſe contendimus. Itaq; quoad primos D. Antonini aſſertionem amplector; hoc enim modo etiã Archidiaconus benedicere præſumit, & Archipresbytero defertur, vt dictum eſt, cum iam ab antiquiſſimo tempore, ex quo ſcilicet interdicta fuit per Canones Diaconorum in Presbyteros iuriſdictio, vſus inualuerit, vt Archidiaconi ex Presbyterorum ordine eligantur, vt colligitur ex Hoſtienſi, Butrio, Io: Andrea, & alijs apud D. Fagnanum, & tradit Beyer, quod neque D. Antoninus aduertit.

Fagn. in cap. Ad hæc de Off. Archid. nu. 17. *Bayer* de Hier. Eccleſ. qu. 15. c. 4. prope finem.

Præter autem D. Antoninum, ex Theologis neminem hactenus legi huius opinionis fautorem. Ex Canoniſtis verò Laudenſem ſolùm, & Manfredum, quorum neuter tamen eſt ſibi conſtans. Laudenſis enim ſic habet. *Cardinales etiam non Epiſcopi habent ex priuilegio, vt poſſint portare inſignia, & conferre minores ordines: nam vltra officium ſacerdotale, nihil habent à iure ſecundùm Hoſtienſem, & Io: Andr. In cap. 1. de Supplen.*

Laud. tr. 1. de Cardd. q. 32.

plen. negl. Prælat. & not. in cap. Clerici de Vit. & honest. cleric. Alibi verò oblitus eorum, quæ scripserat, ita tradit. *Vtrum D. Cardinalis non Episcopus benedictionem solemnem facere possit; Respondetur posse, nam Presbyteri, & Diaconi Cardinales, etsi nullam sacerdotalem ordinationem receperunt, tamen solemniter benedicunt secundùm DD. in cap. Licèt de Elect. & 23. dist. c. In nomine Domini*: & ideo magna cum dubitatione eum refert potiùs, quam sequitur Cohellius inquiens: *Si Laudensis vera scribit.*

Laud. tr. 2. de Cardd. q. 31.

Cohel. in Not. Cardd. c. 16. Priu. 9.

Manfr. dec. 78.

Manfredus autem Laudensem, à quo accepit, quamuis eum non alleget, in hoc sequitur. Doctores autem, quos adducit, videlicet Pauinus, & Iacobatius, contrarium dicunt, vt infra videbimus. Quemadmodum alibi ipsemet sibi contrarius est: nam, postquam dixit, Cardinales Presbyteros pontificijs ornamentis vti in diuinis peragendis, sacris initiare, ac benedicere de more, sicut Episcopi solent, subdit. *Diaconi Cardinales, licèt sacra non faciant, nec benedicant, cetera tamen insignia Pontificia, & dignitates aliorum Cardinalium in tertio suo ordine habent.* Nec mirum, nam tractatus ille *De Cardinalibus* non est ipsius Manfredi, sed Bernardi de Rosacio Theologiæ Magistri, & V. I. D. quem citat Cardinalis Iacobatius, sed illum typis excusum Manfredus, vti proprium opus, falsò sibi adscripsit, & suo nomine edidit Bononiæ anno 1564. Corniculæ Horatianæ, siue Esopicæ similis, quod deprehendisse Cardinalem Lancellottum, collato Manfredi tractatu cum vetusto codice ipsius Bernardi, manuscripto

Manfr. de Cardd. c. 5. circa fin.

Iacob. l. 1. de Concil.

Ano-

Anonymus quidam I. C. testatur in quadam Nota satis antiqua, & præfixa eidem tractatui à me diligenter perlecta, qui prædictæ collationi interfuisse affirmat in Bibliotheca locupletissima D. Lancellotti tunc Rotæ Auditoris anno 1580. Solæ itaque decisiones ad Cardinalatum spectantes, quæ post tractatum reperiuntur, sunt Manfredi Farinæ, in quibus non semel turpiter lapsus est, præsertim vbi contra omnium Doctorum sententiam firmat, Cardinales non Episcopos posse sacros Ordines conferre, & allegat Hostiensem, Io. Andream, Laudensem, Bertacchinum, & Iacobatium, quorum nemo vnquam id asserere somniauit, vt aduertit Cohellius.

Manfr. dec. 87.

Cohel. loc. cit.

Quanquam verò nedum prædicti, qui suamet inconstantia, & vanitate refelluntur, sed alij præterea Canonistæ reperirentur, qui similiter dicerent, Cardinales Diaconatu tantummodò initiatos, posse solemniter benedicere; cum tamen articulus iste sit de re ad Ordinis sacramentum spectante, atque ita originem trahat ab Euangelio, potiùs Theologis adhærendum est, quàm Canonistis, vt in simili dixit Cardinalis Albanus, videlicet, Canonistarum authoritatibus minimè credendum esse, nisi quatenùs iurium, vel rationum robore muniantur. Non enim ex Authorum multitudine, sed ex ratione ius constituendum est: idque etiam Dominus monuit dicens: *In iudicio non acquiesces plurimorum sententiæ, vt à veritate deuies.*

Alban. de Cardd. qu. 37.

L. 1. §. sed neque C. de Vet. iur. enucl.

Exod. cap. 23.

Verùm in hac nostra quæstione non solùm Theologi, sed Canonistæ omnes (Laudensi, &

Manfredo exceptis) priuilegium ſolemniter benedicendi Presbyteris Cardinalibus, non autem Diaconis conuenire decernunt, quos ideo ſingillatim adduco.

Doctores tenentes, quòd Cardinales Diaconi non poſſint benedicere.

Maiol. de Irreg. l. 4. c. 13. num. 1. & 2.

PRimò Maiolus, qui poſtquam firmauit, quòd ſimplex ſacerdos, ſi benedicat vt Epiſcopus, illis verbis, *Sit nomen Domini &c.* ſit irregularis, ſubdit; *Cardinalis tamen nondum Epiſcopus poteſt publicam benedictionem dare ex proprio priuilegio DD. in cap. licèt de Elect. Iacobat. in tract. de Conc. lib. 1. tit. de Cardd. & Patriar. verſ. item aliud priuilegium.*

Tambur. de Iur. Abb. diſp. 23. qu. 1. num. 1.

II. Tamburinus ait, benedictionem ſolemnem ſimplici ſacerdoti non competere, exceptis S. R. E. Cardinalibus, qui ex antiquiſſima conſuetudine ſolemniter benedicere poſſunt.

Gund. de Cardd. qu. 13.

III. Scribit Gundiſaluus. *Presbyteri Cardinales, licèt ſuper ſacerdotalem Ordinem nullam benedictionem habeant, vtuntur tamen Epiſcopalibus inſignijs, & minores ordines conferunt, & ſolemniter benedicunt.*

Pauin. de Viſit. p. 1. qu. 2. num. 21.

IV. Ioannes Franciſcus Pauinus, loquens de Cardinalibus Presbyteris, addit. *Qui licèt ſupra ſacerdotalem Ordinem nullam habeant benedictionem, vtuntur tamen Epiſcopalibus inſignijs, & minores ordines conferunt, & ſolemniter benedicunt, vt refert Io. Andr. in cap. 1. de ſupp. negl. Præl. In Nouella in verb. Quod non habet.*

V. Car-

V. Cardinalis Albanus ait. *Cardinalis etiam non Episcopus solemniter benedicere poterit, vt per Scribentes habetur in cap. 1. de suppl. negl. Prał. Firman. in tract. de Episc. q. 15. lib. 3.*

Alban. de Cardd. qu. 42. priuil. 18.

VI. Franciscus Marcus, qui vixit circa annum 1498. inquit. *Simile videmus in Cardinalibus Presbyteris, qui ex priuilegio conferunt ordines minores, & benedicunt solemniter, & tamen non sunt, nisi presbyteri secundùm Panormitanum in d. cap. Inter monasterium.*

Marc. qu. 1086. num. 3.

VII. Blasius Bagnus Canonicorum Regularium S. Saluatoris Prior Generalis scripsit. *Cardinales verò Presbyteri vtuntur Pontificijs ornamentis in diuinis peragendis, benedicunt de more, sicut Episcopi solent. Diaconi autem Cardinales, licèt sacra non faciant, nec benedicant, cetera tamen insignia, & dignitates aliorum Cardinalium in tertio ordine habent.*

Blas. Bagn. de Præcip. S.R.E. dignit. tract. 11.

VIII. Hostiensis etiam dixit. *Puto Papam posse priuilegiare quemlibet simplicem sacerdotem, quia benedictio Abbatis non est Ordinis, sed est simplex, sicut patet in Presbyteris Cardinalibus, qui, etsi nullam benedictionem supra sacerdotalem ordinationem receperint, & sic tantùm salua honoris reuerentia simplices presbyteri sint, tamen vtuntur insignijs Episcoporum, & minores ordines conferunt, atque solemniter benedicunt.*

Hostien. in Cap. 1. de suppl. negl. Prælat.

IX. Itidem Francus docet ex Io. Andrea Cardinales posse solemniter benedicere, quia vtuntur insignibus Pontificalibus, & conferunt ordines minores.

Franc. in Cap. Abbates de priuil. in 6.

XI. Io. Andreas idem ait, quod Hostiensis, videlicet, quòd Cardinales Presbyteri, licèt supra sacerdotalem ordinationem nullam benedictionem habeant vtuntur tamen Episcopali-

Io. Andr. in Cap. 1. de suppl. negl. Prælat. num. 14.

bus insignijs, minores ordines conferunt, & solemniter benedicunt. Fons, & Tuba iuris Canonici floruit circa annum 1332.

Felin. in Cap. Inter monasterium num. 2. de re iud.

XII. Felinus quoque ait. *Patet in Cardinalibus Presbyteris, qui licèt supra sacerdotalem Ordinem nullam iurisdictionem habeant, vtuntur tamen Episcopalibus insignijs, & conferunt minores ordines, & solemniter benedicunt.*

Zabar. in Cap. 1. Clem. de priuil.

XIII. Zabarella pariter dixit, posse Papam benedictionem solemnem simplici sacerdoti concedere.

Graff. dec. aur. par. 2. l. 5. c. 15. num. 28.

XIV. Non dissentitur Graffius inquiens. *Sed an Papa possit hanc simplici sacerdoti concedere. Dic, quod sic.*

XV. Videndi sunt Canonistæ in Cap. licèt de Elect. & in Cap. In nomine Domini dist. 23.

Hæc tamen dicta, non contentionis gratia sed veritatis indagandæ studio meliori iudicio libenter subijcio: & D. Magrum, meum Conciuem, quem amo, & recolo, nec minimum lædere in animo fuit. Huc vsque D. Bonamicus.

Vt clariùs elucescat, quod superiùs asseruimus de S. Gordiano patre S. Gregorij Magni, ex illius habitu innuente, eum fuisse Diaconum Regionarium, non incongruum duximus, aliud hic addere luculentum testimonium Iosephi Vicecomitis post impressionem nostræ disceptationis visum. Ille igitur ait. *Non est etiam apud me dubium, quin* Caligarum *nomine sandalia intellexerit Ioannes Diaconus in Vit. S. Gregorij lib. 4. cap. 83. vbi de Gordiani, ipsius Gregorij patris, habitu inquit.* Cuius Gordiani habitus ca-

Vicecom. de Miss. App. l. 3. c. 6.

stanei

ſtanei coloris planeta eſt, & ſub planeta dalmatica, in pedibus caligas habens. *Si enim obijcias non videri, quomodo Gordiano, videlicet homini coniugij ſocietate coniuncto, ſandalia, quæ ſacrorum hominum erant veſtes, attribui potuerint; expediam me reſponſione illa, quam alibi memini me attuliſſe, ideſt Gordianum fuiſſe Diaconum Regionarium, nempe ex ſeptem Cardinalibus Diaconis vnum. Quod oſtendunt ipſa Ioannis Diaconi verba non modò quæ attulimus, ſed etiam quæ antecedunt, dum Gordianum expreſsè* Regionarium *appellat.*

Quidquid in quæſtionem deducitur, quo magis à diuerſis diuerſimodè pertractatur, eo magis patefacit veritatem. Hinc, vt erudito Lectori fieret ſatis, poſt noſtram hac de re diſceptationem, aliorum etiam ſtudia adnectere libuit, & pergratum eidem fore ducimus, dum modò apponimus noſtri Bibliothecarij diſſertationem, in qua pro eodem argumento plurima afferuntur ex antiqua Hebraicæ legis diſpoſitione. 1. Cor. 10. num. 11. Cum enim *Omnia in figura contigerint* in Ad Hebr. c. 10. num. 1. veteri Teſtamento, quod *Vmbram futurorum bonorum*, videlicet Euangelicæ legis, appellat Apoſtolus, ex eo Eccleſiaſticæ Regulæ non rarò deſumuntur, & corroborantur.

DE

DE BENEDICTIONE DIACONALI

D. FRANCISCI GRISENDI

DISSERTATIO.

CERTVM est, ex antiqua Synagogæ hierarchia à Deo instituta, & in sacris paginis descripta, prodijsse Ecclesiasticos ministros; adeò vt hi ad illius exemplum fuerint constituti: quare dixit S. Hieronymus; *Sciamus traditiones Apostolicas sumptas de veteri testamneto, quòd Aaron, filij eius, atque Leuitæ in templo fuerint, hoc sibi Episcopi, Presbyteri, Diaconi in Ecclesia vindicant.*

S. Hier. in Epist. ad Euagrium epist. 85.

Antiquis igitur Leuitis successerunt Diaconi, sortiti eumdem in Ecclesia locum, vt post Isidorum, Amalarium, & Rabanum scribunt Hieronymus Garçias, Fermosinus, Ysambertus, Cellotius, & diffusè Morinus, docetque Binius in Concilijs, ab ipso relatis, Diaconos denotari sub Leuitarum nomenclatura. Idcircò, cum Leuitæ, in altaris ministerium, & ad ferendam arcam electi, ab anno quinto supra vigesimum inseruirent, in ordinandis pariter Diaconis eamdem olim requirebant ætatem Canones, & Concilia relata à Barbosa: & S. Stephanum Diaconum, & Leuitæ nomine condecora-

Isid. l. 2. de Eccl. off. c. 8. & l. 7. etym. c. 2. & habetur in cap. 1. dist. 21 *Amal.* l. 2. de Diu. off. c. 12. *Raban.* l. 1. de Inst. Cler. c. 7. *Garc.* in QQ moral. tr. 1. diff. 1. dub. 6. num. 1. *Fermos.* in cap. Si Archiepiscopus q. 3. num. 20 de Temp. ordin. *Ysamb.* de Sacr. Ord. disp. 5. ar. 2. *Cellot.* l. 6. de Hier. c. 13. *Morin.* de Sacr. Ordin. p. 3. c. 3. *Bin.* to. 4. Conc. Gen. pag. 602. col. 1.

Num. c. 3. & 4. 8. v. 24. & 1. Par. 23. ver. 23.

Barb. to. 1. de Iur. Eccl. l. 1. c. 35. num. 14.

cora-

coratum *Altaris ministrum* vocat S. Ambrosius: ac de Cardinalibus Diaconis (vltra recentiorem huiusce memoriam nouissimè editam ab Eminentissimo Raspono) scripsit Innocentius Tertius. *Diaconi Cardinales mensam Lateranensis altaris supra humeros suos in die Cœnæ deportant, & reportant in Sabatho, semper ipsi summum Pontificem, velut arcam fœderis, portantes.* Et inquit Cardinalis Iacobatius, quòd si vnà cum Cardinali Diacono assumetur Cardinalis Presbyter ad seruiendum Pontifici celebranti, Cardinalis Diaconus præferetur, & à dextris Pontificis sedebit, non quia sit dignior, sed quia seruire, & assistere Pontifici est proprium Diaconi officium, & non Presbyteri assumpti in alterius defectum ad seruiendum.

S. *Ambr.* l. 3. de Virgin.

Card. Raspo l. 2. de Basil. Later. c. 8. pag. 140. *Innoc. III.* l. 1. de myst. miss. c. 5.

Iacob. l. 1. de Conc. ar. 12. pag. 49. col. 1. in fine.

Cognita igitur Leuitarum translatione ab antiqua Synagoga ad Catholicam Ecclesiam, non erit incongruum, solemnis etiam benedictionis translationem agnoscere. Siquidem olim Synagoga publicam, solemnemque benedictionem impertiendi munere non caruit, quin eam iussit Deus inquiens. *Sic benedicetis filijs Israël & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, & custodiat te: ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui: conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem.* Hac benedictionis formula vtuntur adhuc in proseucis infelices Hebræorum turbę elatis manibus eam impertientes iuxta veterem sanè morem, cum legatur de Aarone: *Et extendens manum ad populum benedixit ei:* ac de benedictionibus à Simeone Iusto elargitis in secundo Hierosolymæ templo ait Siracides: *Ma-*

Num. c. 6. v. 23.

Leuit. c. 9. ver. 24.

nus

[Eccles. c. 50. v. 22.] *nus ſuas extulit in omnem congregationem filiorum Iſraël.* Huic planè conſuetudini alluſit paraphraſis Chaldæa inquiens. כמא יאין כהניא בערן דפרסין ידיהון וקימין על דוכנהון ומברכין לעמא בית ישראל [Par. Chald. in Cant. c. 3.] *Quàm pulchri ſunt ſacerdotes in tempore, quo extendunt manus, & ſtantes in ſuggeſtu ſuo benedicũt populo domus Iſraël.* Et eumdem benedicendi morem euidenter adhibuit Dei Filius aſcendens in cœlum, & Apoſtolis benedicens, [S. Luca cap. vlt. v. 50.] ſcribente D. Luca: *Eleuatis manibus ſuis benedixit eis.* Tunc ſanè adimpletum fuit, quod inquiunt Hebræi, videlicet, [Vide lib. Elle Debarim Rabba post princ.] אמר יהוה לישראל בעולם הזה הייתם מתברכים על ידי אחרים לעתיד לבא אני אברך שנאמר אלהים יחננו ויברכנו וגו׳ *Dixit Deus Iſraëli: in hoc ſeculo alienis manibus benedicti eſtis, ſed in futuro ego benedicam, iuxta illud, Deus miſereatur noſtri, & benedicat nobis &c.* [Psal. 66. v. 7.]

A præfata benedictionis formula exortum eſſe Catholicæ benedictionis morem firmant Innocentius III. Rabanus, Durantes, Suarez, Sauſſay, alijque communiter: [*Innoc. III.* l. 6. de Myſt. Miſſ. c. 14. *Rab.* l. 2. de Inſt. Cler. c. 55. *Duran.* l. 2. de Rit. Eccl. c. 57. *Suar.* p. 3. to. 3. diſp. 83. ſec. 1. *Sauſ.* in Panopl. Sacerd. pag. 559.] & affinem quiſq; reperiet vtramque benedictionem, ſi ritus ab Hebræis deſcriptos, & adhibitos in veteri benedictione perpendet, [*Moyſ. Aegypt.* in Birchàth Accoanim. c. 14. §. 11. *Bachiè* in Pentat pag. 156. col. 4. *Ioſeph Carus* in Sciulòan. p. 1. c. 128. §. 14.] quòd ſcilicet fuerit impertita elatis manibus, verbiſque Hebraicis, & eleuata voce, à benedicente ſtante, & ad populum conuerſo cum pronunciatione diuini nominis *Tetragrammaton*. Qui ſanè ritus agnoſcuntur etiam in Catholica benedictione latinis tantummodò verbis prolata (vt olim Hebraicis nempe ſacris, non autem Syriacis vtpote vernaculis) pro qua pariter in Cœremoniali iubetur Epiſcopis benedicentibus, [*Coer. Epiſc.* pag. mihi 133.] vt priùs eleuent ad cœlum ſimul oculos, & manus, idque

vltra

Vltra Durantem monet Paris Crassus, & rationem reddit Rubeus inquiens: *Episcopus benedicens tenet manus more Aaron super populum eleuatas*: oculosque ad cœlum elatos in Hebraica benedictione demonstrat Nouarinus, quem sequitur Sperellus. Si verò dexterà tantùm in Ecclesia confertur benedictio, sciendum est ex Hebraica Glossa apud Moysen Ægyptium, & ex Iosepho Caro, quòd in effundenda Hebraica benedictione dextera aliquantò sublimior sinistrà fuerit: & Bachiè rationem reddens, cur de Aaron dicatur, *Et extendens manum*, cum data fuerit benedictio vtraque manu, ait, לפי שהיה הימין יותר נכבד מן השמאל *Quia dextera nobilior est sinistrà*. Et eamdem sanè rationem ex pluribus reddit Raynaudus pro Ecclesiastica benedictione, dexterà tantùm impertienda.

Duran. l. 5. diu. off. c. 59. num. 7. *Crass.* l. 1. cap. 42. *Rub.* l. 2. diu. off. c. 89.

Nouar. de Agn. Euchar. numer. 897. *Sperel.* in Paren. Teleturg. c. 58. nu. 3. in fin.

Moys. Aegypt. loc. cit. §: 3.

Carus loc. cit. §. 12.

Bach, l. c. pag, 130. col. 3.

Rayn. To. 2. Het. Spir. page 204. col. 2.

Insuper videtur non impar vtriusque benedictionis collatio, dum Hebraica effundebatur sub præfata, ac trina *Domini* inuocatione, nempe sub Sanctissimæ Trinitatis nomine, vt adnotant Innocentius III. Rabanus, Durantes, Rupertus, & Voisin ex Rabbinis obseruat. Addo, quòd non solùm sacrosanctum Triadis mysterium inclusum fuerit in diuino nomine *Tetragrammaton* iuxta Galatinum, Kircherum Scottum, & Caramuelem; verùm etiam habeatur ex Palacio, & Iansenio, quòd in Hebraica benedictione, ex manuum motu sursum, deorsum, sinistrorsum, ac dextrorsum, signum crucis efformaretur. At quamuis hoc non inuenerim in Hebraicis voluminibus de benedictione differentibus, videant tamen alij,

Innoc.III Raban. Duran. loc. cit. *Rupert.* l. 1. in Num. c. 16. *Voisin* in Not. ad Pug. Fid. pag. 556. col. 2.

Galat. l. 2. c. 10. *Kirch.* to. 2. Oedip. class 4. §. 2. *Scott.* to. 2. Tecn. Curios. l. 12. c. 11. §. 3 *Caram.* tom. 1. Mathes. pag. 69. col. 1. *Palac.* & *Iansen.* in Eccl. c. 50.

an congruè assertum ritum de motione manuum Bonartius, quem sequitur Pinna, dixerit *Incertum*.

Bonart. de Miss. l. 2. c. 34. *Pinna* in Eccl. 50.

Affirmat Galatinus, apud Hebræos elargitã benedictionem tribus digitis singulæ manus erectis, ac duobus depressis, eosque digitos erectos Raynaudus ex eodem Galatino asserit, extitisse pollicem, indicem, & medium, vel iuxta Kircherum tres medij digiti fuere. Si tamen respicimus hodiernum (ni volumus dicere *Antiquum*) Synagogæ ritum, res secùs se habet. Inquit enim Iosephus Carus de sacerdotibus benedicẽtibus. פושטים ידיהם וחולקים אצבעותיהם ומכווים לעשות חמשה אוירים בין שתי אצבעות לשתי אצבעות אויר אחד ובין אצבע לגודל ובין גודל לגודל. *Extẽdẽtes manus suas, ac diuidentes digitos, quinum interuallum curent efformare: vnum inter binum, ac binum digitum; & inter indicem, & pollicem; ac inter vtrumque pollicem.* Id autẽ facillimè percipitur ex adnexa ipsarum manuum iconographia, quam hodiè fictitij Hebræorum sacerdotes, ex Aaronica stirpe propriam iactitantes genesim, pro sacerdotij tessera, & signo pingere, & incidere solent.

Galat. l. 2. c. 10.

Rayn. l. c. pag. 274.

Kirch. l. c. §. 4. & in Prod. Copt. pag. 210.

Carus l. c. §. 12.

Hinc etiam patet, quòd ex bini digiti connexione, vnus quodammodo sanè digitus efformetur, & quoq; tres dumtaxat digiti in singula manu diuidantur, non ob aliam planè rationem, quàm ob arcanum SS. Triadis mysterium, vti firmant allegati Scriptores.

Nec huiusmodi conditione caret Ecclesiastica benedictio. Quamuis enim antiquus fuerit in Ecclesia vsus formandæ crucis vnico digito,

gito, vt ex Sozomeno, Sophronio, Marciano, Gregorio Magno, & Epiphanio probat Gretſerus: quam conſuetudinem peſſimè ſecuti ſunt, vel iterarunt Iacobitæ, Monothelitarum aſſeclæ, non ad denotandam vnam in Trinitate perſonam, vt perperàm refert Philippus à SS. Trinitate, ſed ad profitendam vnam in Chriſto naturam, prout ex eorum Catecheſi, & Dauid Barphaulos teſtatur Eckellenſis, eoq; prior ex Græcis ſcripſit apud Aliatium Demetrius Cyzicenus ad Conſtantinum Porphyrogennetam; eumdemque morem eadem de cauſa ſecuti ſunt olim Armeni, teſte Nicephoro, & improbè quidem in Latinos obiecit Ioannes, Claudiæ Metropolita, dicens apud Allatium: *Quam ob cauſam cum pollice voſmetipſos ſignatis Monothelitarum hæreſim in faciem figurantes?* cum Latini ſequantur conſuetudinem Monophyſitis antiquiorem. Antiquus itidem vſus tribus digitis impertiendi benedictionem arguitur non ſolùm ex vetuſtis imaginibus SS. Petri, Sylueſtri, Gregorij, aliorumque Pontificum apud Baronium, Boſſium, Kircherum, & Eminentiſſimum Raſponum (vt prætercam æneum ſimulacrum S. Petri in Baſilica Vaticana non ſecùs hodie benedicentis, cuius confractionem minitatus eſt Leo Iſaurus, & Iconoclaſta, vt habetur ex epiſtola Gregorij II.) ſed etiam eruitur ex vetuſtis imaginibus Chriſti Domini benedicentis tribus extenſis digitis apud Ditmarum, Boſſium, Grimaldum, Alemannum, & Eminentiſſimum Raſponum: eodemque planè modo pro SS. Triadis myſte-

Gretſ. de Cruce l. 4. c. 2.

Phil. in Itin. l. 5. c. 8.

Eckel. in Præfat. ad *Habed.*

Allat. de conſ. vtr. Eccl. col. 1357.

Niceph. l. 18. c. 53.

Allat. de conſ. vtr. Eccl. col. 3400.

Bar. to. 8. an. 604. *Boſ.* l. 2. Rom. ſubter. c. 3: 21. *Kirch.* in Hiſt. Euſtach-Mar. pag: 120. *Card. Raſp.* de Patr. Later. pag. 287. & ſeqq.

Greg. II. epiſt. 2. ad *Leon. Iſaur.* Vide *Bar.* to. 9. p. 70.

Ditmar. l. 3. Chron. *Boſ.* l. 3. Rom. Sub. c. 23. 40. in fin: *Grim* apud *Martinel.* in Imag. Vindic. pag. 12. *Alem.* de Pariet. Later. c. 10. in fin. *Card. Raſp.* l. c. pag. 336.

rio exprimendum ſignum crucis, & impertiendam benedictionem docent Innocentius Tertius, Lucas Tudenſis, & Synodus Vdalrico tributa. Non tamen recedo à Craſſo ſcribente, elargiendam benedictionem tota aperta manu, quam Latinorum conſuetudinem improbè calumniatus eſt præfatus Ioannes inquiens: *Ex quibus porrò didiciſtis venerandam Crucem cum quinque digitis in fronte deſignare?* nam extenſis tribus prioribus digitis, & duobus poſterioribus paululùm incuruatis, incaſsùm Græci Latinos ſuccenſent apud Calecam: *Cum alicui benedictionem impertiunt, quinque digitos adhibere, cum in conſignationibus ita diſponi debeant digitos, vt per eos duæ in Chriſto naturæ, & tres perſonæ in diuinis ſignificentur.*

Inn. III. l. 2. de Miſſa. c. 45. *Tuden.* l. 2. con. Albig. c. 12. *Syn. Vdal.* c. 19.

Craſſ. l. 2. c. 42.

Vide *Allat.* d. col. 1480.

Calec. adu. Græc. l. 4.

Cum igitur Hebraica benedictio Chriſtianę benedictionis fuerit figura, & vtraque in myſterijs inuicèm cohæreat, neceſſe quidem videtur, quòd hodie non interſit diſparitas ab officio eorum, qui benedictionem antiquitùs largiebantur, vt figuræ figuratum adamuſſim reſpondeat.

Eſt ſanè indubium, benedictionis munus ad ſacerdotes olim ſpectaſſe, vt clarè habetur ex ijs verbis ad Moyſen: *Loquere Aaron, & filijs eius, ſic benedicetis filijs Iſrael &c.* Ad quem igitur ſpectet in Eccleſia benedicendi munus elicitur ex S. Anacleto Pontifice, dum ait. *Contemplari oportet, Aaron ſummum ſacerdotem, ideſt Epiſcopum fuiſſe: porrò filios eius presbyterorum demonſtraſſe figuram.* Itidem educitur ex Sancto Hieronymo ſcribente: *Quod Aaron, & filios eius*

Num. c. 6. v. 23.

S. Anacl. epiſt. 2. de Ord. Epiſc.

S. Hier. epiſt. ad Nepot. & habetur in cap. Eſto. diſt. 96.

eius hoc Episcopum , & presbyteros esse nouerimus . Idemq.docuit Atto Episcopus apud Dacheriũ. *Atto* in Capitul. c. 2. *Dacher.* To. 8. Spicileg.

At D.Magrus, asserens Moysen fuisse Leuitam, obijcit textum, in quo dicitur. *Ingressi autem Moyses, & Aaron in tabernaculum testimonij, & deinceps egressi benedixerunt populum.* Leuit. c. 9. v, 23.

Sed, vt obiectioni fiat satis, necesse est, eorũ verborum intelligentiam eruere è sacro textu, qui ait. *Et extendens Aaron manum ad populum benedixit ei. Sicque completis hostijs pro peccato, & holocaustis, & pacificis descendit. Ingressi autem Moyses, & Aaron in tabernaculum testimonij, & deinceps egressi benedixerunt populo. Apparuitque gloria Domini &c.*

Apud Hebræos Salomon Iarchi, priorem benedictionem Aaron interpretans, asserit, sacerdotalem fuisse, eo modo, quem superiùs diximus. Posteriorem verò benedictionem, ob causas ab eo relatas, affirmat huiuscemodi fuisse. יהי נועם יהוה אלהינו יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, *Complacet Domino Deo nostro, complacet, vt diuinitas habitet in opere manuum vestrarum.* *Sal. Iarch.* c. 9. Leu.

Apud Christianos non secùs interpretatur Abulensis priorem benedictionem, sed de posteriori scribit. *Dicitur, quòd benedixerunt populum in exitu suo. Potest autem accipi dupliciter ista benedictio, vno modo, quo fit comprecatio quædam alicuius futuri boni, sicut comprecantur homines inuicèm. Alio modo, quòd sit benedictio, idest, prænunciatio de aliquo bono euenturo, & isto modo pertinet benedictio ad Prophetas, quoniam bonum aliquod nobis ex Deo prænunciant. Bonum autem, quod isti prænunciabant, est, quòd Deus citò demonstraret eis gloriam suam. Ap-* *Abul.* in d. cap. 9. qu. 9. & qu. 13.

paru-

paruitque gloria Domini omni multitudini, quæ autem sit ista gloria Domini, subiungitur immediatè, cum dicitur: Et ecce ignis &c.

Ex his igitur Scriptoribus habetur, quòd Moysis benedictio, vnà cum Aaron præstita, non fuerit sacerdotalis, sed quædam tantummodò futuri boni deprecatio: quam sanè deprecationem cum quisquis exhibere valeat, ideo ex ea non inferendum videtur ad comprobandam Diaconalem benedictionem.

Verumtamen apud Hebræos Abraham Sceuàh identificat posteriorem benedictionem cum priori, vnicam in Moyse & Aaron constituens benedictionem, & dicens. ויצאו ויברכו את העם לפי שעדיין לא ברכו אותם ואמר ויבא משה ואהרן אהל מועד ליטול רשות מהשם יתברך שיסכים על ידן וזהו שיצאו ברשות ויברכו את העם Et egressi benedixerũt populum, *nondum enim benedixerant eos, & ait*: Et ingressus est Moyses, & Aaron in tabernaculum testimonij, *vt Deus assentiretur super eorum manus, & ab eo facultatem acciperent, & hoc est illud*, Et egressi sunt, *videlicet accepta facultate, & benedixerunt populum.*

Abr. in Tserôr Ammòr pag. 95. col. 1.

Hæc sanè interpretatio dissona non videtur inspecta Hebraicæ linguæ proprietate, in qua præteritum tempus iuxta exigentiam in alia resoluitur tempora: hinc ea verba, *Ingressi Moyses, & Aaron, & deinceps egressi benedixerunt populum*, Italicè ita transtulit Deodatus. *Hor Moyse, & Aaron erano entrati nel tabernacolo della conuenenza: poi, essendone vsciti, haueuano benedetto il popolo: e fuoco era vscito dal cospetto di Dio, & haueua consumato l'holocausto, & i grassi in su l'altare.*

Huiusce translationis intelligentia non renuitur à Catholicis, quare Vatablus etiam vertit: *Iam ingressi fuerant Moyses, & Aaron tabernaculum fœderis, & egressi erant, & benedixerunt populum.* Tandem vtriusque benedictionis identitatem comprobat Caietanus inquiens. *Fuit data benedictio, quæ adscribitur Moysi, & Aaron, quoniam ab vtroque processit, sed Aaron tanquam nouus Pontifex, volente Moyse, eleuauit manus suas, & protulit verba.*

Vatab. d. c. 9. in Schol. n. 23.

Caiet. in d. c. 9.

Communior tamen apparet opinio pro bina benedictione: vnde apud Hebræos ait Isaac Abrauanellus. הנה התבאר ששתי ברכות היו לישראל ביום אחד אחת מפי אהרן בהיותו על המזבח מקריב קרבנותיו והשנית מפי משה ואהרן שניהם יחד אחר שירד אהרן מעל המזבח ונכנסו שניהם להתפלל באהל מועד ויצאו ויברכו את העם, *Ecce liquet quòd duæ fuerint in vnica die benedictiones Israëli: prior ex ore Aaron offerentis sacrificia super altare: & posterior ex ore Moysis, & Aaron amborum insimul, postquam descenderat Aaron ex altari, & ingressi fuerant ambo ad orandum in tabernaculo testimonij, & exeuntes benedixerunt populum.* Hanc etiam expositionem alteri superiùs relatæ prætulit Caietanus, inquiens. *Posset tamen, & aliter intelligi littera &c. Et exierunt Moyses, & Aaron, & populo iam prostrato super facies suas ambo benedixerunt ratione tantæ deuotionis; priùs enim solus Aaron benedixerat populo, & hic sensus iudicio meo est sensus litteralis &c.*

Abrau. in Pent. pag. 342. col. 1.

Caiet. loc. cit.

Admissa igitur bina benedictione quærendum est, quo ritu posterior benedictio fuerit impertita: illius enim ritus, vt notat Gretserus, in sacris paginis non exprimitur. Superiùs

Grets. l. 1. de Bened. c. 4.

riùs vidimus, ſacerdotalem non extitiſſe benedictionem, ſed tantùm ſimplicem bonorum deprecationem. Sed inquit Abrauanellus.

Abrau. loc. cit.

והיו משה ואהרן מברכים שניהם ככהנים בעת נשיאות כפיהם, *Moyſes, & Aaron ambo benedicebant veluti ſacerdotes, cum manus eleuant*. Itidem Lorinus huic

Lorin. in d. c. 9.

adhæret ſententiæ, poſteriorem benedictionem exiſtimans ſolemnem, nec à priori per Aaronem dumtaxat præſtita diſſimilem, eiuſ-

Rub. l. 2. diu. offic. c. 89.

demque opinionis Rubeus apparet.

Attamen hac etiam admiſſa opinione, ex hoc Moyſis exemplo non videtur inferenda in Diacono poteſtas ſolemniter benedicendi: nam canente Pſalte,

Pſal. 98. v. 6.

Moyſes, & Aaron in ſacerdotibus eius, diſcitur, quòd Moyſes, tanquam ſacerdos præſtiterit benedictionem.

Caſtr. in Apolog.

Non eſt quidem aſſentiendum Caſtrio, quòd nunquam in ſacris paginis *Sacerdos* accipiatur pro *Principe*, quam fortè ſententiam hauſit

Abenez. in Pſ. 99.

ex Abenezra ſcribente: מלת כהן בכל מקרא משרת יהוה, *Dictio* Sacerdos *in tota ſcriptura ſignificat miniſtrum Domini*. Contrarium enim euidenter eli-

2. Reg. 8. verſ. 18.

citur ex ijs verbis, *Filij Dauid ſacerdotes erant*, dum neminem latet, Dauidis filios è tribu Iuda, non autem Leuitica prognatos eſſe: quamobrem eadem verba alibi explicantur,

1. Par. 18. verſ. 17.

Filij Dauid primi erant ad manum Regis, quia, exponit

Lyran. d. c. 18. & in Exod. c. 2. & cap. 19.

Lyranus, *erant primi in honoribus, & ideò vocantur ſacerdotes, ideſt, maiores inter illos, qui aſſiſtebant Regi Dauid*. Et ex ijs pariter verbis pro

2. Reg. 20. verſ. 26.

Iairite deſcriptis היה כהן לדוד, *Erat ſacerdos Dauid*, Chaldæus paraphraſtes tranſtulit הוה רב לדוד, *Erat princeps Dauid*. Cauſam ſiue analogiam affert

Fo-

Forerius, quia videlicet ſacerdos ſit miniſter, & familiaris Dei: Rex autem ſit quaſi quidam Deus in terra, & familiares eius vocentur ſacerdotes. Hinc ait Pineda: *Rex eſt quidam Deus, qui ergò Regi familiares, ij quidam ſacerdotes eius ſunt*. Verumtamen in allegatis verbis, *Moyſes, & Aaron in ſacerdotibus eius* verbum *Sacerdos* preſsè, & propriè eſt accipiendum ex Septuaginta interpretatione ἐν τοῖς ἱερεῦσιν, qui pro filijs Dauid illud *Sacerdotes* trãsferũt αὐλάρχαι. Ergo, ſi Moyſes ſolemnem præſtitit benedictionem, eam præſtitit, non vti Leuita, ſed vti ſacerdos.

Forer. in Iſa. c. 61. verſ. 6.

Pined. in Iob. c. 12. verſ. 19. num. 1.

Opponet quiſpiam, Moyſen non fuiſſe ſacerdotem ex inſtitutione, neque ex naturæ priuilegio. Non ex inſtitutione, quia in ſacris paginis ea tacetur, quód ſecùs eſt pro ſacerdotio Aaron. Non ex naturæ priuilegio, quia iuxta DD. Hieronymum, & Thomam, alioſque communiter antè Aaronici ſacerdotij inſtitutionem primogeniti fuere ſacerdotes. Hinc veſtes Eſau, quas pro obtinenda paterna benedictione induit Iacob, & ex Hebraica voce החמרת vocat Vulgata *Valde bonas*, Pagninus *Concupiſcibiles*, Vatablus *Pretioſiores*, Onkelós דכיתא *Puras*, Septuaginta στολὴν καλὴν *Veſtem pulchram*, ac tandem Hebręi Hiſpani *Los pannos cobdiciados*, non quia iuxtà Rabbinorum expoſitionem veſtes fuerint Nembroth, quibus vſus fuerat Adam in horto Eden, ſed quia iuxta D. Clementem, Hieronymum, Thomam, alioſque veſtes Eſau ſacerdotales fuerint, eique vti primogenito debitæ. Item quod de Ruben Iacobi

S. Hier. epiſt. 126. ad Euagr. *D Thom.* 1. 2. q. 103. ar. 1. ad 3. & ad Hebr. c. 9. Vide *Tiraquell.* de Primog. in præfat. num. 18.

Gen. c. 27. verſ. 15. *Vatab.* d. c. 27. in Schol. verſ. 15.

Vide *Bereſcith Rabbà* ſec. 65

S. Clem. l. 8. Conſt. cap. 3. *S. Hier.* in QQ. Hebr. in Geneſ. c. 27. *D. Thom.* 2. 2. q. 100. ar. 4. *Abulen.* in Geneſ. c. 26. q. 6. & in Exod. c. 17. q 7. *Alcuin.* in Geneſ. c. 27. *Archid. & Alex.* in cap. Quàm periculoſum. 7. q. 1. *Io. Andr. Hoſt. & Panorm.* in cap. Licet de Vot.

cobi primogenito apud Vulgatam dicitur, *Prior in donis, maior in imperio*, translatum est in Genes. c. 49. vers. 3. Chaldæa paraphrasi הוה חזי למיסב תלתא חולקין בכורתא כהונתא ומלכותא *Accepturus eras partes tres, primogenituram, sacerdotium, & regnum.* Exod. c. 24. vers. 5. Idemque elicitur ex ijs Exodi verbis, in quibus de Moyse dicitur: *Misitque iuuenes de filijs Israël, & obtulerunt holocausta*, vbi Onkelòs paraphrastes, communiter receptus, pro voce *Iuuenes* transtulit בכורי *Primogenitos*. Denique adnectitur pro coronide ratio ab Hebræis allata, ob quam Iacob expetierit primogenituram Esau, & huiusmodi redditur. Thalm. in tract. Zeuachim. c. 14. & in Berescith Rabba sec. 63. §. 16. תנינן עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות משהוקם המשכן נאסרה הבמה ועבודה בכהנים *Tradunt, quòd, priusquam erigeretur tabernaculum, licita fuerint delubra, atque in primogenituris ministerium: erecto autem tabernaculo interdicta fuere delubra, & ministerium fuit in sacerdotibus.* Hinc est, quòd Esau *Propter vnam escam* sacrum primogenituræ ius vendens *Prophanus* ab Apostolo appelletur. Ad Hebr. c. 12. vers. 16. Ex supradictis igitur infertur, Moysen non fuisse sacerdotē naturæ priuilegio; is enim triennio minor fuit Aarone, asserente sacra Scriptura: Exod. c. 7. ver. 7. *Erat autem Moyses octoginta annorum, & Aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem.*

Sed respondetur quoad primum, quòd licèt non recenseatur in sacris paginis sacerdotalis institutio Moysis, nihilominùs ipse sacerdotio non caruit ex speciali Dei priuilegio, vtpote sacerdos vnctus oleo inuisibili iuxta Abulensem, Abul. in Exod. c. 17. q. 7. & in Leuit. c. 8. qu. 6. aliosque inferiùs citandos: eo planè modo, & genere sacerdotij, quod tem-

pore

pore legis naturalis in vſu erat, non ſecùs ac Melchiſedech, qui aliqua viſibili cœremonia conſecratus non fuit, vt ex D. Ambroſio, & Chryſoſtomo docet Suarez. Hinc ait Hieronymus Garçias: *En a quel tiempos no era neceſſario eleccion, ni conſagracion*: quare Moyſes poſt victoriam ex Amalecitis relatam ædificauit altare Domino tanquam ſacerdos, teſte eodem Abulenſi. Item ædificato rursùs altari ad montem Sinai, & ex immolatis victimis *Accipiens*, ait Apoſtolus, *ſanguinem vitulorum, & hircorum cum aqua, & lana coccinea, & hyſopo ipſum quoque librum, & omnem populum aſperſit dicens*. Hic ſanguis teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus: *Etiam tabernaculum, & omnia vaſa miniſterij ſanguine ſimiliter aſperſit*. Accedit Aaronica conſecratio per Moyſen patrata in ſummum ſacerdotem, quod ſanè miniſterium vnà cum alijs ſupradictis, iuxta communem interpretum ſententiam, abſque ſacerdotali dignitate fieri nequijt.

Suar. p. 3. to. 1. qu.22.ar.6. diſp. 46. ſec. 4. *Garc*. in QQ. mor. tr. 1. dif.1. dub.1. pun. 1. num. 9.

Exod. c. 17. & ibid. *Abul*. qu. 7.

Exod. c. 24. verſ. 8. & ad. Hebr. c. 9. verſ. 19.

Quoad ſecundum, videlicet de naturali lege antiquitùs impertiente ſacerdotium primogenitis, diſtinguendum eſt cum Abulenſi. Nam, aut loquimur de ſacerdotio priuatæ domus, & pietatis: aut de ſacerdotali munere in communitate, & reſpectu publici nominis. In priori caſu nemo ibit inficias, primogenitos functos fuiſſe ſacerdotali munere, non tamen ſemper alijs non primogenitis excluſis, vt obſeruat Salianus. Nam poſthabita apud Haruillæum incertitudine primogenituræ pro Sem filio Noë (qui Sem pro Melchiſedeco agno-

Abul. in Geneſ. c. 13. q. 3.

Salian. a. m. 2223. num. 3.

Haruill. in Iſag. Chron. l. 1. §. 35.

ſcitur in Chaldæa translatione tum Ionathanis, tum Hieroſolymitana iuxta communem Hebræorum ſententiam à D. Hieronymo relatam, quam defendit Suarez, ſed nouiſſimè refellit Capizuccus) nemini dubium eſt ex S. Auguſtino, Torniello, Saliano, & alijs, Abrahamum non fuiſſe primogenitum, & nihilominùs eum affirmant ſacerdotem non ſolùm Thalmudici, ſed & S. Thomas, & ex Origene Caramuel.

Hier. in QQ. Hebr. in Geneſ.

Suar. 3. p to. 1. qu. 22. ar. 6. d. 46. ſec. 4.

Capiz. de Melchiſ. §. 3.

S. Auguſt. in Geneſ. qu. 25. *Torn.* a. m. 1979. *Salian.* a. m. 1979.

Thalm. in Trac. Nedarim. cap 2. *D. Tho.* 3. p qu. 31. ar. 2. *Caram.* de Hier. Eccleſ. num. 151.

Quare dicendum videtur vnà cum Bonfrerio, & Babelio, cuique patrifamilias, ſeu capiti familiæ, hoc ſacerdotij ius competiſſe, eo tamen defuncto, ſicut primogenitus ſuccedebat in locum patris effectus familiæ caput, quamdiu ipſe cum fratribus vnam familiam conflabat, ita illi ſolùm, & non reliquis hoc ius ſacerdotij conueniſſet; ita tamen, vt quilibet ipſorum ſtatim hoc ipſo, quo in aliam familiam commigrabat factus familiæ caput, hoc ipſum ius illi competeret. Idem igitur aſſerendum eſt de Moyſe, quamuis non primogenito, quem patremfamiliæ, & caput ex ſacris paginis quiſque agnoſcit.

Bonfr. in Exod. c. 24. *Babel.* in Eccl. Noach. pag. 29.

Si verò loquimur de ſacerdotio reſpectu communitatis, & publici nominis, cũ nemo dici potuiſſet cõmunitatis primogenitus, quilibet etiã non primogenitus iuxtà Abulenſem ad ſacerdotale officium poterat deſtinari dummodò, is nõ extitiſſet vnus è plebecula, quod ſanè crimen obijcitur Ieroboamo, quia feciſſet *De nouiſſimis populi ſacerdotes.* Et poſthabita prophana eruditione qua clarè detegitur, antiquitùs in Regibus coniunctum

Abul. d. c. 13. qu. 9.

3. Reg. 13. verſ. 33.

iunctum

iunctum fuisse regnum, & sacerdotium, id liquidò percipitur ex sacris literis, in quibus Melchisedech non modò *Sacerdos*, sed etiã *Rex* appellatur: quemadmodum ijsdem prærogatiuis insignitum fuisse Iob asserunt Suarez, Coninck, Molina, & alij, quos refert, & sequitur Hieronymus Garçias; quamuis regiam dignitatem in Iob perneget Spanhemius, & non exprimat sacerdotalem.

Garf. loc. cit. num. 9.

Span. in Hist. Iob. c. 4.

Porrò regiam in Moyse dignitatem, licèt perneget Marcus Antonius de Dominis, vir damnatæ memoriæ, concedunt communiter Catholici, & præcipuè Mendoza, Barbosa, & Caramuel: eamque antiquitùs fassi sunt Onkelos paraphrastes, & Philo, alijque recentiores Synagogæ magistri vltra Moysen Ægyptium. Neque dissentitur Ecclesia, vel Romana, vel Alexandrina, vti licet videre apud S. Clementem, & Eckellensem. Itaque probabiliùs censendum est, Moysen non post eius mortem iuxta D. Clementem Alexandrinum, neque in eius ortu, vt ait Cedrenus, sed adhuc in vita degentem, & in Israëlitico regimine nuncupatum fuisse *Melchi*, videlicet *Regem*. Sic etiam Imperatoris asseclæ pro defensione Concilij Chalcedonensis *Melchitæ* sunt vocati, *Melchi enim Syris Rex est*, explicat Nicephorus. Itaque cum naturæ tempore Reges fruerentur sacerdotio, & Moyses regia potitus sit nomenclatura, vtique sacerdotium ei non est denegandũ. Fallitur quidem Hoornbeeck, inquiens, neminem vnquam fuisse Prophetam, Regem, & Sacerdotem præter Christum Dominum:

M. Ant. l. 1. de Rep. Eccles. c. 12. num. 37.

Mend. 1. Reg. 2. nu. 10. annot. 15. sec. 3. nu. 25. & numer. 17. annot 19. nu. 5. & nu. 32. nu. 9 *Barb.* l. 3. de Iur. Eccl. c 3. num. 25. *Caram* loc. cit. num. 164. *Onkel:* *Deut.* 33. v. 4. *Phil.* l. 3. de Vit Mos. & lib. de Præm. & pœnis. *Scemoth Rabba* sec. 48. fol 156. col. 1. & sec. 52. fol. 164. col. 1. *Moys. Aegypt.* in tr. Beth Abbechirà. cap. 6. §. 11.

S. Clem. l. 2. Const. cap. 29. *Eckell.* de Orig. Eccl. Alex. pag. 178.

S. Clem. Alex. l. 1. strom.

Cedr. in Comp. Histor. pag. 42. Edit. Paris.

Niceph. l. 18. c. 52.

Hoorn. de Conuin. & conuers. Iud. l. 3. c. 1. pag. 235.

minum: easdem enim prærogatiuas habuit Moyses, ipsius Christi figura.

Sed D. Magrus allegans Kimchium, affirmat, in septem diebus Aaronicæ consecrationis Moysen sacerdotale munus tantùm exercuisse: & cum ipse vnà cum Aarone benexerit octaua die, scilicet altera die post septimum diem consecrationis elapsum, vt apertè testantur sacræ paginæ, iam sacerdotium Moysis expirasse, & ab ipso, tanquam Leuita solemnem benedictionem impertitam dicendum videtur.

Leuit. c. 9. v. 1.

Aduertendum tamen est, quòd duplex extet apud Hebræos opinio de duratione quoad sacerdotium Moysis, quare legitur רבנן אומרין כל שנה שהיו ישראל במדבר שמש משה בכהנה ויש אומרין לא אלא שבעת ימי המלואים ורבי ברכיה בשם רבי סימון כל ארבעים שנה שימש משה בכהנה, *Inquiunt magistri, cunctis annis ab Israële transactis in deserto Moysen inseruijsse sacerdotio: alij verò concedunt in septem diebus consecrationis. R. Berachias nomine R. Simonis ait; per quadraginta annos pontificatus munere functum fuisse Moysen.* Et pluribus quidem in locis apud Hebræos leguntur huiusmodi opiniones. Sed quoad Kimchiū dicitur, quòd licèt ipse agnoscat sacerdotalem Moysis dignitatem in Aaronica consecratione, non tamen proinde neget, sacerdotem deinceps fuisse: imò refert antiquos Rabbinos asserentes perpetuum Moysis sacerdotium: ille enim ait. ומה שאמר בכהנים כי גם משה כהן היה והוא שמש בכהנה תחלה ששמש שבעת ימי המלואים ובדרש רב׳ יונתן בשם רבי יוסי בשם רבי ברכיה בשם רבי יהושע בן קרחה אומר כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נמנע משה מלשמש בכהנה גדולה דכתיב משה

Scemòth Rabbà sect. 37.

Scemòth Rabbà sec. 3. & 48. & 52. Vaicra Rabbà sec. 11. Jalcùth in Psal. 99. & ibid. Midràse Theillìm. *Gloss.* in Rabbòth pag. 113. à tergo.

וכני

ואהרן בכהניו אמר רבי ברכיה בשם רבי יהושע מקרא מלא הוא ובני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן וגו' ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי משמע שהוא נקרא כהן אבל בניו יקראו על שבט הלוי

Et in eo, quod ait, In ſacerdotibus, *innuit, quòd etiam Moyſes fuerit ſacerdos, & primùm inſeruijt ſacerdotio in ſeptem diebus conſecrationis. Et in Deràſc R. Ionathan nomine R. Iosè, nomine R. Berachiæ, nomine R. Ioſue filij Corchæ ait. Cunctis quadraginta annis, quibus fuit Iſraël in deſerto non prohibitus fuit, quin pontificatu fungeretur, ſicut ſcriptum eſt;* Moyſes, & Aaron in ſacerdotibus eius. *Inquit R. Berachias nomine R. Ioſue; textus eſt perfectus:* Et filij Amram Aaron, & Moyſes, & ſeparatus eſt Aaron &c. Et Moyſes vir Dei, filij eius adnumerati ſunt in tribu Leui. *Patet, quòd ipſe adnumeratus ſit ſacerdos, ſed eius filij recenſiti fuerint in tribu Leui.* Conſtat igitur euidenter, quòd Kimchius non improbet opinionem Rabbinorum affirmantium in Moyſe ſacerdotium poſt ſeptem dies Aaronicæ conſecrationis. Si quis verò fuerit anceps pro fide Hebraici Textus ſuperiùs adducti, videat omnia Kimchij ſuper Pſalmos commentaria, tum typis edita, tum manuſcripta, & præſertim adeat idem cōmētarium Kimchij egregiè manuſcriptum charactere Rabbinico, & punctis pro vocalibus eleganter inſignitum (qua ſtudij diligentia reliqua carent commentaria) & aſſeruatum in præclariſſima Bibliotheca Eminentiſſimi Domini mei Cardinalis Brancatij, ac deſcriptum ab Alphonſo de Samora in prouincia Alcalæ de Enares cum Hiſpanicis difficiliorum vocum declarationibus, ad margi-

1. Par. 23. v. 14.

marginem positis, & absolutum die 22. Martij 1541. scriptumque D. Francisco de Bobalilia Episcopo Ecclesiæ Coriensis, & Toletanæ Ecclesiæ Archidiacono, cuius quidem Alphonsi aliud elucet Romæ testimonium apud Bibliothecã Angelicam in ædibus Monasterij Eremitarum S. Augustini, nempe Dictionarium Hebraicum R. Ioseph Ben Caspì eodem planè modo ab ipso scriptum anno salutis 1519 in Alcala de Enares. Et hæc sanè leguntur in fine vtriusque codicis ab eodem Alphonso Hebraicè adnotata.

Genebr. in Ps. 98. *Castill.* de Ornam. Aaron. sec. 1.

Petric. de Eccl. mil. & triumph. l. 2. disp. 6. *Abul.* in Leuit. c. 8. q. 6. in fin.

Lorin. in Psal. 98.

Præfatos Rabbinos, relatos à Kimchio, citant etiam, & sequuntur Genebrardus, & Dydacus de Castillo pro firmando sacerdotio Moysis toto tempore, quo vixit Israël in deserto, eamdemque opinionem expresè fatetur Petricca. Et quamuis asserat Abulensis, instituto Aarone in sacerdotem, non licuisse Moysi ministrare, respondet Lorinus. *Satiùs fuisset dicere, non quòd non licuerit, sed quòd opus non fuerit: nunquam enim desijt sacerdos esse, quamuis alius esset, qui sacerdotalia munera obire posset circa sacrificia. Nec speciale Dei priuilegium circa sacerdotalem dignitatem Moysi concessum aliter concedo, quàm quòd constituto Aarone in summum sacerdotem, quod erat priùs Moyses, voluit Deus, vt ea dignitas descenderet ad solos posteros de Aaronis familia. Alioqui quoad vixit Moyses, dici potuit, & debuit absolutè sacerdos, & ordinarius ratione functionis, tametsi non ratione successionis, quia eam dignitatem simpliciter accepit, non ad tempus &c. Qua in re similitudo quædam erat cum eo, quod postea in Apostolis contigit,*

ex quibus Petrus solus fuit, cui succederetur tanquam ordinario Pastori totius Ecclesiæ; alij ratione istius successionis erant Pastores ordinarij secundùm illam amplam potestatem in totam Ecclesiam, quæ tamen etiam Petro subordinabatur. Discrimen adhuc est, quòd Aaroni prælatus est Moyses à Deo, Apostolis autem Petrus; sed non præcisè propterea Moyses maior Aarone extitit, quia ordinarium sacerdotium secundùm dictam suorum successionem habeat, sed quia ita Deus voluit: alioqui Petro superiores fuissent Apostoli, quia respectu ipsius erant extraordinarij ad eum scilicet modum, quem dixi. Denique quod extraordinariè Moysi concessum est, propter ipsius mortem ordinarium fuit in summis sacerdotibus ex familia Aaron, vt nimirùm etiam de religione, ac fide responderent, quod Moyses, dum viueret, faciebat, non Aaron; quæ potestas ordinaria communicata soli Petro est, & successoribus, nullis alijs etiam extraordinariè, nec viuente Petro, nec post illius mortem, quàm dictis successoribus.

Præfatam similitudinē pro ordinario sacerdotio Aaronis quoad S. Petrum, & pro extraordinario sacerdotio Moysis quoad reliquos Apostolos afferunt etiam Bellarminus, Ambianates, Gretserus, Raynaudus, alijque omnes communiter: at libeat audire Hieronymum Garçiam, qui Moysen, & Aaronem faciens insimul summos Sacerdotes addit. *Pero con esta diferencia, que a Aaron se le dio el sumo Pontificado para el; y sus hijos, y assi fue sumo Pontifice iure ordinario: como se dixessemos, cuyo beneficio, y dignidad le colò Moysen por mandado di Dios con particular ritu, y ceremonia, come se dixe Ecclef. 45. n. 8. pero Moysen aunque fue sumo Pontifice, empero non*

Bellarm. l. 3. de Verb. Dei cap. 4. *Ambian.* in *Tertull.* de Scorp. c. 13. obseru. 1. *Grets.* in Defens. *Bellarm.* l. 3. c. 4. *Rayn.* in Coron. Aur. subnor. 2. verit. 3.

Garc. l. c. pun. 2.

fue ordinario, sino estraordinario, y sus hijos non le succedian en la dignidad, sino solo en el orden leuitico: de suerte, que Moysen fue Pontifice, Capitan y Principe &c. Quare dicendum videtur de Moyse, quod de Melchisedecho asserunt Thalmudici, qui pro eodem exponentes illud, *Ipse erat sacerdos Altissimi*, inquiunt. חוא כחן ואין זרעו כחן *Ipse fuit sacerdos, eius posteri non fuerunt sacerdotes.*

Genes. c. 14. v. 18. *Thalm.* d. c. 2.

Non igitur incongruè vtrumque gladium Moysi concedunt Glossa, Ancharanus, Hostiensis, Vantius, Albinianus, Ansaldius, & alij. Neque concedendum est Abulensi, Moyse maiorem in spiritualibus fuisse Aaronem: nam sicut respectu administrationis Moysen Aarone maiorem facit, sic quoad sacerdotalem consecrationem vtrumque æquiparat Glossa, licèt asserat, quòd Aaron obtulerit sacrificia, Moyses verò preces, & vota: eamque Glossam sequuntur Felinus, Ioannes à Capistrano, Albinianus, Boerius, Iacobatius, Lauorius, Bagnus, & alij.

Gloss. 2. in Cap. Causam quæ Qui fil. sint leg. in fin. *Anchar.* cons. 30. col. 1. *Host.* in summ. d. tit. § *qualiter, & à quo* col. 3. *Vant.* de Nullit. & defec. iurisd. n. 58. *Albin.* de Potest. Papæ. numer. 103. *Ansald.* de Iurisd. § 1. c 2. num. 82. *Abul.* in Leu. c. 9. qu. 10.

Gloss. in cap. Sacrosancta dist. 22.

Felin. in Rubr. de Maior. & Obed. col. 6. post princ. *Capistr.* de Auct. Pap. p. 1. numer. 10. *Albin.* de Pot. Pap. nu. 73. *Boer.* de Ord. grad. vtr. for. n. 17. *Iacob.* l. 6. de Conc. nu. 128. *Lauor.* Tit. 4. Iucub. c. 3. nu. 9. *Bagn.* de Præcip. Eccl. dignit. tr. 10. pag. mihi 145.

Ex prędictis igitur simul collatis non solùm habetur euidenter contra Iosephum Arboreum, & Lyranum ab eo allegatum, quòd Moyses fuerit verè sacerdos, sed etiam, quòd post elapsos septem dies Aaronicæ consecrationis adhuc sacerdotale munus non amiserit. Hanc autem postremam partem reijciunt Caluinus, Munsterus, VVitackerus, & reliqui Acatholici in odium Romani Pontificis, vt colligitur ex Rauanello ipsorum assecla, dum ait. *Negari non potest, Moysen constitutum fuisse sacer-*

Arbor. l. 11. Theosop. c. 9.

Calu. l. 4. inst. cap. 11. §. 8. *Munst.* in Leuit. c. 8. *VVitach.* apud *Gretserum* loc. cit.

Rauan. in Bibl. verb. *Sacerdotes temporarij.*

ſacerdotem (nam eum ſacerdotalem functionem obiuiſſe conſtat ex Exod. c. 29. & 40.) ſed extra ordinem, & ad tempus, vſque dum ſacerdotium leuiticum, ſeu ordinarium conſtitutum eſſet : nam hoc conſtito, Moyſes nunquam ſacerdotis partes obiuiſſe legitur. Itaque iſto exemplo Moyſis non probatur, Papam legitimè obire, & ſummi Pontificis, & ſummi Principis temporalis functionem.

Catholicum igitur eſt axioma, Moyſis perpetuum ſacerdotium, quod illimitatè, & indefinitè quoad tempus, & miniſterium, vltra allegatos Authores, docent SS. Clemẽs (1) Anacletus, Areopagita, Leo, Nazianzenus, Ephrem, Damaſus, Hieronymus, Auguſtinus, Ambroſius, Nilus, Damianus, & alij. Ita pariter firmãt (2) Concilium Hiſpalenſe II. Magiſter ſententiarũ, Bellarminus, Syluius, Becanus, Henriquez, Bozzius, Cellotius, Hallier, & alij. Ita etiam ſcribunt (3) Origenes, Lipomanus, Eſtius, Cornelius à Lapide, Bonfrerius, Ribera, Lorinus, & Lenfant : ita denique aſſerunt (4) Gloſſa, Innocentius, Felinus, Tuſchus, Barboſa, Anſaldius, Beyerlinck, & alij quàm plurimi.

Eſt etiam obſeruandum, quòd diuinum pręceptum ſuperiùs relatum, & in hodierno Vulgatæ textu à Deo iniunctum ſacerdotibus, videlicet (5) *Sic benedicetis filijs Iſraël*, iuxta latinam translationem, quam referunt, & ſequuntur (6) Innocentius III. Iſidorus, Rabanus, Durantes, Rubeus, & alij; appareat, impoſitum fuiſſe ipſi Moyſi, iubente Deo : *Sic benedices populum meum, & benedicam eos*. Vnde elicitur, Moyſi

(1.) *SS. Clem.* l. 2. Conſt. c. 29. *Anaclet.* ep. 3. ad omnes Epiſcopos. c. 3. & habetur in cap. *Sacroſancta* diſt. 22. *Areopag.* de Eccleſ. Hier. c. 5. *Leo* epiſt. 88. *Nilus* l. 2. ep. 64. edit. Barber. *Ephrem* de Sacerd. *Damaſ.* epiſt. 5. *Hier.* ep. 1. in Iouin. & habetur in cap. Si quis vult. diſt. 26. *Aug.* in Leuit. qu. 23. & in Pſ. 98 *Ambr.* ep. 25. *Damian.* epiſt. 16. c. 9.

(2.) *Conc. Hiſp. II.* cap. 7. *Mag. Sent.* diſt. 19. *Bellarm.* l. 5. de Rom. Pont. c. 9 & de Cler. c. 3. *Sylu.* in Suppl. 3. p. q. 36. ar. 4. ad 3. *Becan.* in Anal. nou. & vet. teſt. c. 7. q. 2. *Henriq.* in Sum. l. 10. c. 21. *Bozz.* de Eccl. Monar. to. 1. p. 1 l. 3. c. 12. & l. 5. c. 10. *Cellot.* l. 8. de Hier. c. 13. *Hallier.* de Ordin. ſec. 5. c. 1. ar. 1. §. 1. num. 2.

(3.) *Orig.* in Ioſ. hom. 15. *Lipom.* in Exod. c. 28. 29. 40. *Eſt.* in Leu. c. 8. *Corn. à Lap.* in proem. Sac. Script. nu. 71. *Bonfr.* in Exod. c 9. *Riber.* l. 3. de Temp. c. 1. *Lorin.* in præf. in Leuit. c. 4. *Lenf.* in Bibl. Aug. Exod. 4. & Pſ. 98.

(4.) *Gloſſ.* diſt. 21. verb. *Et minores.* *Innoc.* in cap. Solitæ de Maior. & Obed. *Felin.* in cap. Ad audientiam nu. 2. de Homicid. volunt. *Tuſc.* To. 1. litt. A. concl. 2. *Barb.* l. 3. de Iur. Eccl. c. 3. *Anſald.* de Iuriſd. p. 5. tit. 4. c. 5. nu. 23. *Beyer.* to. 4. Theat. Vit. Hum. fol. 524. col. 1.

(5.) Num. c. 6. ver. 23.

(6.) *Innoc. III.* l. 6. de Myſt. Miſſ. c. 14. *Iſid.* l. 2. de Eccl. offic. c. 17. *Raban.* l. 2. de Inſt. Cler. c. 55. *Duran.* l. 2. de Rit. Eccl. c. 57. *Rub.* loc. cit.

iussam fuisse sacerdotalem benedictionem: & habetur ex SS. Augustino, & Thoma, quòd benedicendi præceptum Moysi, & Aaroni fuerit impositum: ideòque Moyses, quatenùs non fuisset sacerdos, ex speciali tamen Dei priuilegio, ac dispensatione benedixit.

S. Aug. de QQ. Vet. Test. c. 11. *D. Tho.* in 4. sent. dist. 19. qu. 1.

Sed aliquis adhuc vrgere poterit, quòd si Moysis exemplo non probatur in Leuitis benedicendi potestas, probetur saltem ex ijs verbis Sacræ Scripturæ. *Surrexerunt autem sacerdotes, atque Leuitæ benedicentes populo, & exaudita est vox eorum, peruenitque oratio in tabernaculum sanctum Dei.*

2. Par. 30. ver. 27.

At respondetur in Hebraico, & Græco textu deesse particulam *Atque* in ijs verbis *Sacerdotes, atque Leuitæ*: quæ sanè verba, cum Hebraicè legantur כהנים הלוים, pluriès in Vulgata translata fuere, *Sacerdotes Leuitici generis*, quemadmodum in præfato textu Deodatus Italicè transtulit, *Sacerdoti Leuitici*. Hinc Pagninus prætermisit dictam particulam vertens, *Sacerdotes Leuitæ*, & nulla facta Leuitarum mentione, præfata Vulgatæ verba de sacerdotibus tantùm explicat Estius inquiens. *His discimus duo: nempe ad sacerdotum officium pertinere, vt populo benedicant, idest bene precentur, & Dei gratiam super illos implorent, tum etiam illud, quòd benedicentes populo à Deo exaudiantur, idque iuxta diuinam promissionem factam Num. 6. vbi de sacerdotibus dicitur: Inuocabuntque nomen meum.* Itidem præfatum textum, nulla facta Leuitarum mentione, de sacerdotibus exponunt etiam Cornelius à Lapide, Carrier, & Rauanellus.

Deut. 17. v. 9. 18. cap. 24. v. 8. cap. 27. v. 9. Ios. 3. v. 11. cap. 21. v. 10. 20. Iud. 17. v. 13. 1. Par. 15. v. 12. cap. 24. v. 31. cap. 28. v. 13. 2. par. 31. v. 2. cap. 35. nu. 51. 2. Esd. 13. v. 29. Est. 11. v. 1.

Estius d. c. 30.

Corn. à Lap. in Eccles. cap. 36. v. 19. *Carr.* in Leuit. c. 9. *Rauan.* to. 2. Bibl. verb. Sacerdotes num. 6.

Atta-

Attamen obſeruatur, aliquando in Hebraica Scriptura ellipſim copulatiuæ fieri, quam *Aſyndeton* vocant, idque exemplis oſtendunt Pagninus, Buxtorphius, & Glaſſius. Ideòque pro tuenda latina verſione præfati textus dici poſſet, in Hebracio textu ſubintelligendam eſſe copulatiuam dictionem, prout tacitè intellexerunt non ſolùm Iudæi Hiſpani transferentes, *Y leuantaronſe los ſacerdotes (y) los Leuitas*, ſed etiam Vatablus vertens, *Sacerdotes (atque) Leuitæ*. Quamobrem dictionem copulatiuam ibidem expreſsè appoſuit translatio Syriaca, & Arabica: quin ea clarè reperitur in Hebraico textu Bibliæ Complutenſis.

Pagn. l. 1. Inſt. Hebr. c. 25. *Buxt.* l. 2 Gram. Hebr. c. 21. *Glaſſ* to. 1. Phil. ſac. l. [illegible] tr. 1. pag. 879.

Sed, hac etiam admiſſa ratione, reſpondetur cum Lorino. *Fuit illa non benedictio propria ſacerdotum, ſed communis his, & Leuitis oratio, quia de oratione mentio expreſſa ſit, & de voce, quæ dicuntur* קול Kol, & תפילה Thephillàh, *non autem de benedictione, quas etiam exauditas hiſtoria eadem tradit*. Ab hac reſponſione nullatenùs diſcrepat interpretatio Menochij ſcribentis. *Non videtur ex loco Num. 6. ius fuiſſe Leuitis, vt populo benedicerent. Dicuntur ergo benedixiſſe, vel quia ſimul cum ſacerdotibus, populo benedicentibus, orarunt; vel quia muſico cantu, vt ſolet chorus, aliquid cecinerunt, quo & ipſi populo bene precati ſunt*.

Lorin. loc. cit.

Menoch. d. c. 30.

Ex hactenùs deductis patet, nullam in antiquis Leuitis extitiſſe poteſtatem ſolemniter benedicendi, eandemque non competere Diaconis Leuitarum ſucceſſoribus.

Dicet forſitan aliquis, quòd, ſi ſolemnis benedictio non competat ſimplicibus Diaconis,

nis, competat saltem Eminentissimis Diaconis ratione dignitatis.

Pro responsione reuertamur ad antiquos Leuitas, in quibus obseruandus est varius status, & gradus: cum ex illis aliqui fuerint infimi, & aliqui supremi, prout sacerdotes erant inferiores, & summi. Hinc non solùm apud
Ioseph. l. 10. Ant. c. 3. Iosephum legimus *Leuitarum Primarios, & Præ-*
Tolet. to. 2. in Ioan. c. 18. pag. mihi 242. col. 2: 1: Esd: 8: *sules*, sed etiam ex Toleti adnotatione inueniuntur apud Esdram *Principes Leuitarum*: & S. Chry-
S. Chrys. in Io: homil. 14. sostomus obseruat, sacerdotes, & Leuitas fuisse ex Hierosolymis missos ad S. Ioannem Baptistam, ideòque non quoslibet eos credit, *sed maioris authoritatis, & nominis.*

Nec est prætermittendum apud Hebræos maximum Hierosolymis extitisse Synedrium,
Act. 22. v. 5. à D. Luca vocatum πρεσβυτέριον, quod Dei iussu
Deut. 17. v. 9. Moyses instituit, ad cuius exemplum (teste
Baron. to. 10. ann. 882. n. 8. Ioanne VIII. apud Baronium, & Xysto V.
Cherub. to. 2. Bull. pag. 556. apud Cherubinum) Romæ agnoscitur Cardinalium Senatus non solùm in æquali Senatorum numero, sed in coadiuuando Pontifice quoad sacerdotalis officij executionem, vt
Cap. Per venerabilem Qui fil. sint legit. *Cherub.* tom. 1. Bull. pag. 351. §. 4. post Innocentium III. docet Eugenius IV.

Neque tacendum est, quòd sicut quisquis in Cardinalium Senatu cooptatus nobilitatis
Garc. de Nobil. glos. 48. §. 3. num. 10. *Barbos.* l. 3. decis. 125. num. 27. fulgore insignitur à Garçia, Barbosa, alijsque communiter & ad eosdem spectet Pontificis creatio: ita & de præfato Synedrio scripsit
Moys. Aegyp. in Chelè Amnikdasc cap. 4. Moyses Ægyptius אין מעמידין כהן גדול אלא בית דין של עא׳ *Nemo præter Synedrium Pontificem constituit*: & à
S. Marc. 15. ver. 43. D. Marco Ioseph ab Aramathia appellatur *Nobilis Decurio*, vel ex Græca voce βελδυτής

Con-

Consul, vel *Senator* (prout etiam translatum legitur in Syra, & Persica versione, cui Græcæ voci alluditur in Thalmude asserente, dictum Synedrium vocatum fuisse לשכת בלווטי *Conclaue* βουλευτικὸν) eo quòd iuxta Sigonium, Cornelium à Lapide, Tyrinum, Marsilium, & alios esset vnus ex viris prædicti Synedrij, scribente D. Luca, *Hic non consenserat consilio, & actibus eorum*.

Thalm. in tr. Iomà fol. 82.
Sigon. l. 6. de Rep. Hebr. c. 7. *Corn. à Lap.* d. c. 15.
Tyr. in Matth. c. 27. *Marsil.* in Vit. Chr. to. 8. l. 2. c. 30.
S. Luc. 23. ver. 51.

His igitur præmissis, licèt asserat Ioseph, Hebraicam Rempublicam administratam fuisse à sacerdotibus, & habeatur ex DD. Marco, & Luca, præfatum Synedrium constitisse ex sacerdotibus, populi senioribus, & scribis, nihilominùs etiam Leuitę inter eos adlegebantur, vti testantur Moyses Ægyptius, Abraham Zacuthius, & Abrauanellus, & ex ijs, alijsque affirmant Cuneus, Seldenus, Lempereur, & Leusden. Legitur etiam Leuitarum sex millia à Dauid constituta fuisse in Præpositos, & Iudices: & pariter Iosaphat *constituit in Hierusalem Leuitas, & sacerdotes, & Principes familiarum, vt iudicium, & causam Domini iudicarent*. Quare Menochius refert sapientiam tum Leuitarum, tum Hebraici Synedrij, qua de re vltra Iudam Leuitam, Moysen Aegyptium, Cuneum, Seldenum, & Leusden videndi sunt Caninius, Quinquarboreus, & Sigonius.

Ios. l. 2. con. App.
S. Marc. 15. v. 1.
S. Luc. 22. v. 66.
Moys. Aegyp. in tr. Sanedrin. c. 2.
Zacuth. in lib. Iuchas pag. mihi 246. *Abrau.* in Pent. pag. 366. col. 2. *Cun.* li. de Rep. Hebr. c. 12. *Seld.* l. 2. de Syned. cap. 8. *Lemp.* ad Bertram. de Rep. Iud. c. 11. *Leusd.* in Phil. Hebr. dist. 46. & in Spicil. Philol. c. 46. n. 8.
1. Par. 23. v. 4.
2. Par. 19. v. 5.
Menoch. l. 1. de Rep. Hebr. c. 6. num. 6. & lib. 2. c. 2. num. 18. *Iud.* in Cozri. p. 2. §. 64.
Moys. Aegypt. l. c. cap. 2. *Cun.* l. c. *Sold.* l. c. cap. 9. *Leusd.* d. dist. 46. *Canin.* in Collect. *Quinq.* in Not. ad Paraph. Chald. *Sigon.* d. c. 7.

Attamen Leuitis, vel in præfectura constitutis, vel in Synedrio adlectis solemnem benedictionem sacerdotali more competijsse quis dicet? profectò nemo. Hæc autem asseruntur, non vt Eminentissimi Diaconi antiquis Hebraici Synedrij Leuitis penitùs adæquentur,

sed

ſed vt probetur, Leuitis quantumuis in maxima dignitate conſtitutis, ſacerdotalem benedicendi facultatem nunquam competijſſe.

Et hæc dicta ſint pro Eccleſiaſticis Diaconis inſpecta antiquæ legis diſpoſitione. Sed conſiderata Romani Pontificis poteſtate promanante ex Euangelica lege, non inficiamur in Eminentiſſimis Diaconis, ex Pontificia diſpenſatione, benedicendi facultatem. Concedimus quidem quidquid pro Hebraicis Leuitis dixit Moyſes Aegyptius, videlicet הלוים מוהרים שלא לעבוד עבודת הכהנים *Admonentur Leuitæ, ne ſacerdotali munere fungantur*: attamen nonnulla, Epiſcoporum propria, à Romanis Pontificibus conceſſa videntur Eminentiſſimis Diaconis, quæ eiuſdem penè generis olim Leuitis, etiam nobilibus, ex priuilegio non competebant. Exemplum ſumamus à ſacris veſtibus. Habent enim Epiſcopi ornamenta, & præcipuè mitram, & Compagos: proprias item veſtes habebant Hebraici ſacerdotes, & Leuitæ: hi quidem laneas, illi verò lineas. Sed ex Pontificum conceſſione Eminentiſſimi Diaconi iurè geſtant mitram, & Compagos: Synedrium verò Leuitis, lineas veſtes, vtpote ſacerdotum proprias, concedere non poterat. Quarè legitur apud Ioſephum iuxta Gelenij interpretationem: *Leuitæ Tribus homines, quorum erat ſacros hymnos in templo canere, adito Rege* (Agrippa) *induxerunt eum precibus, vt, aduocato concilio, decerneret eis vſum ſtolæ lineæ, quæ tum ſolis erat conceſſa ſacerdotibus: hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipſius regni memoriam. Neque*

Moyſ. Aegypt. in Chelè Ammikdàſc. c. 3.

Ioſ. l. 20. Ant. c. 17.

fru-

frustra fuit eorum postulatio. *Rex enim de concilij sententia permisit hymnorum cantoribus Vt deposito priori habitu lineum, vt voluerunt, sumerent. Aliam etiam eiusdem Tribus partem addictam templi ministerijs, ipsorum precibus motus, permisit sacros hymnos canendos ediscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nunquam violatæ absque piaculo*. Cum igitur Leuitæ sacerdotum vestes etiam ex Synedrij concessione gestare nō potuerint: Eminentissimi verò Diaconi ex Pontificum dispensatione gerant Episcoporum insignia, euidenterpatet, quòd ex Pontificio priuilegio Eminentissimi Diaconi aliquid possint, quod non poterant antiqui Leuitæ.

Hæc autem attulisse sufficiat ex Hebraicis literis & ex veteri Testamento, vbi *quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, & in figura facta sunt nostri*; & Apostolus iuxta Vasquez in his verbis *non intelligit per figuram eam, quæ continet mysticum sensum, sed exemplum, quod per accommodationem plurimùm valet ad suadendum*. Et sicuti ad vitandam prolixiorem dissertationem nonnulla prætermittuntur, ita veritatis æmulatione, & studio hæc à me descripta fuerunt.

Ad Rom. c. 15. & 1. Cor. cap. 10.

Vasq. p. 1. q. 1. ar. 10. disp. 14. cap. 6.

DE ALTARIVM CONSECRATIONE.

Euerendiſſimus Ioannes Chriſtophorus Epiſcopus Auguſtanus Sanctiſſimo Domino Noſtro inſtitit pro declaratione, an ſufficiat Sanctorum Reliquiarũ repoſitio in altaribus, è quibus ipſæ detractæ fuerant, ijs precibus, cæremonijſque ſolummodò ſeruatis, quæ in earum collocatione tantùm exiguntur, ceteriſque dimiſſis, quæ in Romano Pontificali, vt idonea, aptaque ſint pro ſacrificijs, præſcribuntur.

Cum enim poſtremis Suecorum bellis in eius Ciuitate, & Diœceſi Auguſtana ſupra duodecim millia Sanctarum Reliquiarum direptione denudata remanſiſſent altaria, ferè impoſsibile videbatur, ſi ſtatæ omnes cæremoniæ, adhibitis ex Ordine ipſo Epiſcopis, cuſtodirentur.

Re ad Sacram Rituum Congregationem à Sanctiſſimo Papa reiecta, mihi iniunctum fuit, vt inter varias Scriptorum opiniones tutiorem, & aliàs in praxi receptam ſeligerem DD. meis Collegis proponendam.

Hinc operæ pretium exiſtimaui, rem, quæ in controuerſiam, diſceptationemque vocabatur,

tur, ad trutinam iuris expenſam, EE. Veſtrarum iudicio ſiſtere ex inſtituto.

Primum igitur ſe obtulit examinandum; an, vt ritè in ara ſacrificium offeratur, neceſſariò condendæ ſint Sanctorum Reliquiæ.

Secundò, an, prætermiſſis ſuetis cæremonijs à Romano Pontificali præſcriptis, poſsit cõcedi, vt Lipſanorum ſola in altariũ ſepulchra illatione rectè in ipſis offerri poſsit, cum tabulæ, neque fractæ, neque notabiliter læſæ dicantur.

Tertiò, an è conuerſo ſolæ preces, aqua luſtrali, & Chriſmate adhibito, religioſam reddant aram, idoneamque, vt ſuper ea ſacris operari ſit permiſſum.

Quartò, an ſimplicibus ſacerdotibus delegari poſſit, vt altaria benedicant in caſu noſtro.

Et quidem in prima inſpectione duæ occurrunt Scribentium opiniones (prætermiſſa tertia, cum hìc non loquamur de aris, quæ vulgò *Portatiles* dicuntur) altera affirmantium, Reliquias eſſe de ſubſtantia, adeòque illicitum exiſtimantium abſque ipſis in ijs offerri; & altera negantium.

Primam ſententiam ſecuti ſunt Gloſſa, Abbas, Butrius, Io: Andreas, & aliqui alij ex Canoniſtis. Itẽ Syluester, Tabiena, Armilla, Summa Piſana, Miranda, Azorius, Bonacina, Fauſtus, Scortia, Lublin, Thomas Hurtadus, Syluius, qui tamen ſupponit, quòd ex indultu Pontificis poſſint abſque Reliquijs altaria conſecrari, Bordonus, Piaſecius, Fuſcus, Barboſa, Pax Iordanus, Gauantus, Ferrandus, & alij.

Gloſſ. in Can. De fabrica de Conſecr. diſt. 1. & in cap. Placuit. verb. *Reliquia* cotit. *Abb. Butr. Io. Andr. &* *Canoniſtæ* in cap. 1. de Conſecr. Eccleſ. *Sylu.* in Sum. verb. *Altare.* qu. 1. *Tabiens* in Sum. verb. *Altare* nu. 4. *Armil.* eod. verb. *Altare* num. 5. & 7. *Sum. Piſan.* verb. *Conſecratio* nu. 3. *Miran.* Manual. tom. 2. q. 39. ar. 3. conc. 1. *Azor.* par. 1. l. 10. c. 27. q. 8. *Bonac.* diſp. 4. de Sacram. q. vlt. pun. 9. n. 14. *Fauſt.* de Euchar. l. 2. de Sacrif. Miſſ. q. 209. *Scort.* de Sacrif. Miſſ. l. 2. c. 14. n. 4. *Lublin.* in Sum. verb. *Altare.* n. 5. *Tho. Hurtad.* p. 1. reſ. mort. tr. 2. c. 6. reſ. 23. nu. 254. *Sylu.* in 3. p. q. 83. ar. 3. q. 5. *Bord.* var. reſ. p. 2. reſol. 83. nu. 21. *Piaſec.* in Prax. Epiſc. p. 1. c. 2. ar. 4. num. 9. *Fuſc.* de Viſit. l. 1. c. 21. num. 2. *Barboſ.* de Vniu. iur. Eccl. l. 2. c. 7. n. 7. & alibi. *Iord.* to. 1. Lucubr. l. 5. tit. 10. nu. 19. *Gauant.* in Rubr. Miſſ. p. 1. tit. 20. lit. O. *Ferran.* de Reliq. l. 1. c. 3. ar. 2. ſec. 1.

Horum opinio non solùm tot DD. innititur authoritati, sed etiam sacris Canonibus, & Pontificum Constitutionibus. Vigilius siquidem Papa in sexto seculo, scribens ad Eutherium, innuere videtur ex mente Glossæ, quòd si ab altaribus Reliquiæ fuerint ablatæ, rursùm aliæ reponantur, & ita sanctificationem accipient cum Missarum solemnitate.

Habetur in Can. De fabrica de Consecr. dist. 1. *Glos.* ibid. in secundo responso.

Idem comprobatum antea fuerat ex Concilio Africano, seu potiùs Carthaginensi quinto sub Anastasio Papa anno 390. æra 428. in quo statuitur, altaria euertenda esse, in quibus Sanctorum Reliquiæ non habentur.

Conc. Afric. can. 50. habetur in cap. Placuit de Consecr. dist. 1.

Adde argumentum ab exemplo D. Gregorij Magni, qui. dum Arianorum olim ecclesiam dedicare voluit, illam introductis SS. Sebastiani, & Agathæ Reliquijs consecrauit. Et priùs in tertio seculo S. Felix Papa, vt habetur in eius Actis apud Anastasium Bibliothecarium, *Constituit supra sepulchra Martyrum Missas celebrandas esse*, forsan ex eo, quod in Apocalypsi legitur: *Vidi subtùs altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium, quod habebant.*

S. Greg. l. 3. Dial. c. 30. & *Io. Diac.* in Vit. S. Greg. l. 2. c. 31. *Baron.* tom. 8. an. 591. Hinc corrigẽdus *Pancirolus* de Eccles. Rom. pag. 177. & alij afferentes pro consecratione prædictæ Ecclesiæ adhibitas Reliquias SS. Stephani, & Marthæ: vel SS. Stephani, & Agnetis iuxta *Stephan. Duran.* lib. 1. de Rit. Eccl. c. 25. & alios.

Apoc. cap. 6. vers. 9.

Pariter assertum habemus in septima Synodo Generali, siue Nicæna secunda anno 787. ibi. *Quæcumque templa consecrata sunt absque Reliquijs Martyrum, in eis fieri statuimus Reliquiarum depositionem cum consuetis precibus: qui autem templum consecrauerit sine sanctis Reliquijs, deponatur.* Et Gregorius Turonensis, qui vixit circa annum Salutis sexcentesimum, id innuit, dum ait. *Erecto altari, loculumque in eo ad recipiendas Sanctorum Reliquias præparatum &c.*

Syn. Nic. can. 7.

Greg. Turon. in Vit. Patr. cap. 13.

Et Alexander tertius valde ad caſum inquit. *Si altare motum fuerit, aut lapis ille ſolummodò ſuprapoſitus, qui ſigillum continet, confractus, aut etiam diminutus, debet denuò conſecrari.*

Cap. 1. de Conſecr. Eccleſ. vel altar.

Circumfertur tandem declaratio ſacræ Congregationis Concilij Tridentini Interpretum 10. Iunij 1585. vt apud Piaſecium, quæ hanc ſectata eſt ſententiam.

Piaſec. in Prax. Epiſc. p. 1. cap. 2. num. 9.

Ex quibus omnibus nixam validis fundamentis affirmatiuam conſpicimus opinionem.

Alteram tamen, & negatiuam, non eſſe ſcilicet de actionis ſubſtantia, vt Sanctorum Reliquiæ apponantur in ara, ideòque fas eſſe, ſacrum in ea myſterium expleri non exiſtentibus Lipſanis, neque inde aliquam peccati labem contrahi, magis communem, & probabiliorem exiſtimandam iudicarem.

Et huic etiam opinioni ſubſcribentes adnumerandi ſunt Authores, videlicet Abbas, Suarez, Sotus, Vaſquez, Leander, Cardinalis de Lugo, P. Franciſcus de Lugo, Auerſa, Conink, Caſtropalaus, Paſqualigus, Dicaſtillus, Fagundez, Reginaldus, Rodriquez, Angelus, Gaſpar Hurtadus, Trullus, Arriaga, Baſſæus, Valerus, Caſpenſis, Bonartius, Amicus, Hieronymus Garçias, Lezana, Granadus, Zerola, Tamburinus S.I. & alius Tamburinus, Pellizarius, Quartus, Filiuccius, Ricciullus, alij tres apud Paſqualigum, Frances, qui reſpondet latè contrarijs, & teſtatur de communi vſu, Maſcareñas, Diana,

Abb. in cap. 1. de Conſec. Eccleſ. n. 1. *Suar.* in 3. p. qu. 83. ar. 3. diſp. 81. ſec. 5. *Sot.* in 4. diſt. 13. q. 2. n 17. *Vaſq.* diſp. 7. qu. 6. *Card. de Lugo* de Sacr. Euchar. diſput. 20. ſec. 3. n. 75. P. *Fran. de Lugo* de Sacram. to. 1. l. 5. c. 7. q. 1. n. 11. *Auerſ.* de Sacram. Euchar. q. 11. ſec. 13. *Conink* de Sacram: q. 83. ar. 3. dub. 1. n. 241. *Caſtr. Pal.* p. 3. tr. 22. diſp. Vnic. pun. 9. n. 5. *Paſqual.* de Sacrif. Miſſ. tr. 1. q. 678. n. 4. & q. 601. n. 4. *Dicaſt.* de Sacram. tr. 5. diſp. 4. dub. 8. n. 146. *Fagund*: præcep. 1. Eccleſ. l. 3. c. 22. n. 8. *Reginal.* in Prax. for. Pœnit. l. 29. c. 9. ſec. 6. n. 190. *Rodrig.* in Comp. QQ. Regul. teſ. 9. nu. 9. *Angel.* in Sum. verb. *Altare*: num. 3. *Gaſp. Hurt.* de Sacram: c. 8. dub. 16. n. 3. *Arriag.* to. 7. in 3. p. D. Thomæ diſp. 55. ſec. 1. n. 14. verſ. *Tertiò quæritur.* *Baſſ.* in Flor. Theol: p. 2. verb. *Altare* n. 2. *Valer.* in diff. vtr. fori verb. *Miſſa* diff. 2. in fin. *Caſpen.* p. 2. Curſ. Theol. tr. 23. diſp. 3. ſec. 4. n. 76. in fin. *Bonart.* de Miſſ. l. 1. c. 18. n. 16. *Amic.* in Curſ. Theol. to. 6. diſp. 33. nu. 349. *Hier. Garc.* in QQ. mortal. tr. 3. diff. 8. dub. 3. p. 2. n. 7. *Lezan.* in Sum. verb. *Altare.* n 6. *Granad* in 3. p. controu. 6. tr. 14. diſp. 12. n. 2. *Zerol.* in Prax. Epiſc. p. 1. verb. *Altare* *Tamb. S. I.* de Sacrif. Miſſ. t. 1. c. 5. §. 1. nu. 10. *Tambur* de Iur. Abb. tom. 1. diſp. 23. q. 6. nu. 3. *Pelliz.* in Man. Regul. tom. 2. tr. 8. c. 5. ſec. 3. nu. 120. *Quart.* in Rubr. Miſſ. p. 1. tit. 20. dub. 3. diffic. 1. *Filiuc.* in Sum. tr. 5. c. 4. n. 121. *Ricciul.* l. 1. Lucubr. c. 40. nu. 7. *Paſqual.* loc. cit. n. 2. *Franc.* de Eccleſ. Cathed. c. 5. nu. 167. *Maſcaren.* de Sacram. tr. 5. de Sacrif. Miſſ. diſp. 5. cap. 7. num. 327.

Dian. 10. 11. tr. 6. Miscel. resol. 25.

Diana, & alij, quos ne fastidium Lectori afferamus, referre prætermisimus.

Neque huic sententiæ desunt præsidia rationum, & Ecclesiasticæ historiæ fundamenta; Etenim vt certum agnoscimus, quòd ab initio nascentis Ecclesiæ ad quartum seculum vsque, & saltem in tertio ad sanctum Felicem Papam, incruentum nouæ legis sacrificium sacerdotes obtulerint super ligneas aras, vt plurimùm, & in priuatis plerumque domibus furtim rem diuinam facere coacti fuerint; & Sanctorum corpora Martyrum, aut in Arenarijs, aut in Fidelium prædijs, & Catecumbis delituerint. Vnde publicum non adhuc exceperant cultum, adeo vt sub aris, vel in lapideis altarium mensis non inferrentur: & sic super ijs, vel cum ijs, vsque ad Ecclesiæ pacem à Constantino redditam, Christianis sacerdotibus licuerit operari. Cum autem postea sacris Reliquijs publica accesserit veneratio Summorum Pontificum constitutionibus, & sacrarum Synodorum decretis, nil mirum, si requisita fuerint Sanctorum Lipsana in altaribus, templisque præsertim consecrandis.

Notat *Io. Stephanus Durantes* de Rit. Eccl. Cathol. l. 1. c. 25. nu. 3. ex *Alex. de Ales.* p. 4. qu. 36. membr. 1. & *S. Tho.* 3. p. qu. 83. art. 3. *Bellarm.* to. 2. controu. l. 1. c. 16. in fin. de Missa.

Et de S. Felice Pontifice refert Anastasius in eius Vita, vt diximus. *Hic cõstituit super memorias, seu sepulchra Martyrum Missas celebrari.* Vnde Baronius, Bzouius, & Spõdanus asseruerunt, ante S. Felicem, Martyrum sepulchra substinuisse altarium vices, & super illa offerri consueuisse sacrificia, adeo vt Pontifex, quod traditione seruabatur, scripto canone sanxerit. Non desunt tamen, qui affirmauerint, S. Felicis consti-

Baron. Tom. 2. Annal. pag. 636. in edit Rom. *Bzou* To. 1. Hist. Eccl. *Spond.* in Epit. Annal. to. 1. ann. 275.

conſtitutionem intelligi debere de memoria, & (vt hodie dicimus) commemoratione in Miſſis facienda de Sancto. Quare de eodem Pontifice inquit Stella. *Martyrum deuotioni consulens mandauit, vt ſingulis annis ſacrificia Martyrum à Chriſti ſacerdotibus de cetero celebrarentur.* Idem affirmat Ioannettus, neque diſſentire videtur Platina, dum ait. *Felix Martyrum gloriæ conſulens ſtatuit, vt quotannis ſacrificia eorum nomine celebrarentur.* Eiſdem concinit Illeſcas inquiens. *Fue Felix el que inſtituyo, que celebraſſen cada vn año las fieſtas, y martirios de los Santos, y que ſe dixeſſen Miſſas en ſu honor, y memoria. De donde ſe debe notar, quan ſanta, y loable, y quan antigua coſa es honorar los Santos, poniendolos por interceſſores entre Dios, y nos otros: y dezir Miſſa en memoria ſuya, y para nueſtro remedio, y quam fuera de razon reprehende eſtos hereges, lo que tan ſantos, y tan antiguos Padres ordenaron, y hizieron.* Idque erui poſſe non abs re videtur ex epiſtola eiuſdem Felicis ad Galliæ Epiſcopos, ibi. *Tales autem perturbatores Eccleſiæ non ſolùm prædicta agunt mala, ſed & memorias Martyrum execrantur. Quapropter in præfata conſtituimus Synodo, vobiſque, & omnibus Eccleſiis tenendum, & agendum mandamus, vt ſuper memorias Martyrum Miſſæ celebrentur, ne memoriæ eorum à talibus extingui, aut veneratio poſſit prohiberi.* Plerique namque Martyres, quorum Reliquiæ ſub aris conditæ fuere, nobis ignoti non permanerent, ſi eorumdem memoriæ ſacrificijs cultæ nobis tranſmiſſæ conſiſterent.

Stell. in Vit. Pontif.

Ioan. in lib. Pontif. c.26.

Plat. in Vit. Pont.

Illeſ. in Hiſt. Pontif. To. 1. c.29.

To. 1. Concil. pag. 198. edit. Binianæ.

Hinc argui certè poterit non eſſe neceſſarium, vt ſuper Martyrum Reliquias, vel cum

iis apta reddantur altaria ad incruentam illam myſticam oblationem.

Imò ex multis aſtrui fas erit, quòd rarò in ipſorum conſecratione Reliquiis vterentur, & ſaltem in Oratoriis, quæ Concilium Epaonenſe *Villaria* appellat: ibi enim hæc habentur. *Sanctorum Reliquiæ in Oratorijs Villaribus non ponantur, niſi forſitan clericos cuiuſcunque parochiæ vicinos eſſe contingat &c.* Et tamen, vt optimè aduertit Dominus Le Maiſtre, Miſſæ in iis habebantur; & coniici poteſt ex canone eiuſdem Concilii, in quo ſtatuitur, altaria, niſi lapidea, infuſione Chriſmatis non ſacranda. Et rationem ſuſpicor fuiſſe, quòd indecorum videri potuerit, Sanctorum Reliquias poſſe celebriori carere cultu ex clericorum, & celebrantium infrequentia.

Can. Epaon. can. 35.

D. Le Maiſtr. de Bon. & poſſ. Eccleſ. l. 2. c. 5. pag. 180.

Conc. Epaon. can. 26.

Indeque forſan, vt noſtram confirmemus aſſertionem, D. Auguſtinus nullam de Reliquijs mentionem facit, dum ait. *Conſecrationem altaris hodie celebramus, & iuſtè, ac meritò gaudentes celebramus feſtiuitatem, in qua benedictus, vel vnctus eſt lapis, in quo nobis diuina ſacrificia conſecrantur.* Vbi tantùm de benedictione, & vnctione, non autem de Reliquijs mentio habetur, vt neceſſarium exiſtimari poſſet. Et Rabanus, innuens modum conſecrationis aræ, *Poſt aſperſionem aquæ*, inquit, *Chriſmate perungitur ad imitationem Patriarchæ Iacob &c.* addens rationem, quæ excludit Reliquiarum neceſſitatem, ibi: *Benè decet, vt res ſacrificandæ ſacro Chriſmatis liniantur vnguento, vt demonſtretur, quòd omnis ſanctificatio conſtat in Spiritu Sancto, cuius vir-*

D. Aug. ſerm. 255. de Tempore.

Rab. lib. 2. de Inſtit. Cler. cap. 45.

tus inuiſibilis ſancto chriſmate ad ſanctificationem præbendam permixta eſt. Cui conſonat Concilium Agathenſe.

Conc. Agath. can. 14. & habetur in can. Altaria il 2. de Conſecr. diſt. 1.

Hincque in antiquis Miſſalibus Rubrica celebrantes admonebat, quòd ſi Reliquiæ in ara ſaltem portatili non adeſſent, omittenda erant illa verba in Introitu: *Quorum reliquiæ hic ſunt*; ſed tantùm oſcularentur altare ad verba, *Vt indulgere digneris*, addit Gauantus; quidquid perperàm dicat Bordonus argumento ducto à Miſſali, edito cura Ioannis Burcardi magiſtri Cæremoniarum anno 1533. in quo deſideratur huiuſmodi admonitio, perinde ac ſi Burcardus errare nequiuiſſet hoc prætermittens.

Gauan. in Rubr. Miſſ. de Introitu c. 4. ex *Cantono* in Ord. diu. off. & *Frances* de Eccl. Cathed. c. 5. nu. 166. *Bordon.* to. 3. reſ. 83. nu. 21.

Sed rationem à priori affert Paſqualigus. Aduertit ſiquidem, quòd ſacræ Reliquiæ ex natura ſua vim non habeant ſanctificandi, nec ſunt aliquid ſacramentale ab Eccleſia ad ſanctificandum inſtitutum, ſicut eſt chriſma, aqua benedicta &c. ergo non ſunt de ſubſtantia conſecrationis, aut ad liturgicum opus omninò prærequiſitæ.

Paſqual. l. c. num. 5.

Accedat denique numerus, (ſecundùm ea, quę proponuntur à Reuerendiſſimo Epiſcopo) altarium euerſorum ferè duodecim millium; vnde moralis excluditur potentia, iterùm illa ſacris Reliquijs ad ſacrificium concinnandi, ſi ex cæremonijs Romani Pontificalis Lipſana omninò reponenda denuò forent.

Adde, quòd tam exceſſiuus ipſorum numerus non ſuppeteret, aut ita facilè conquireretur. Nam ſi D. Ambroſio iuſtam præſtitit

excuſationem ſacrarum Reliquiarum difficultas ad vnicam conſecrandam Baſilicam, ne manus admoueret operi, vt ibi: *Cum ego Baſilicam dedicare vellem, multi tanquam vno ore interpellare cœperunt dicentes; ſicut in Romana, ſic Baſilicam dedices. Reſpondi; faciam, ſi Martyrum Reliquias inuenero*: quomodò hoc tentare potuiſſet Reuerendiſſimus Epiſcopus Auguſtanus pro tot millium altarium numero? Vnde conſultiſſimè ad diſpenſationem obtinendam Sanctiſſimo Domino Noſtro recurrit.

S. Ambr: ep. 54. ad *Marcell.* foror. lib. 7.

Supereſſet nunc contrarijs reſpondere, & rationibus, & exemplis, niſi hoc nobis onus præripuiſſent Paſqualigus, & Frances. Aliquibus tamen, quæ remanſerunt, faciendum ſatis apertiùs, ſolidiùſque conabor, vt inoffenſo pede noſtra poſſit ſententia procedere.

Paſqual. l. 1. num. 7. & ſeqq. *Franc.* l. 1. & cap. 16. eius tractatus num. 205. & ſeqq.

Itaque non officiunt ea, quæ ex diuerſis S. Gregorij Magni epiſtolis pro contraria afferuntur ſententia. Non enim abnuimus, id conſuetum, & magis conueniens, decorumque eſſe, & præſertim id exigendum in Eccleſiarum conſecrationibus, vt eorum, quibus dicabantur, Lipſana conderentur: idque oſtendunt epiſtolæ eiuſdem S. Pontificis ſcriptæ Leontio Epiſcopo Ariminenſi, Paſſiuo Epiſcopo Firmano, & Paſchaſio Epiſcopo Neapolitano. Ex his autem, & ſimilibus nullam prorsùs legem, aut præceptum, vel ſaltem neceſſitatem argui mihi poſſe videtur, ſed maiorem operis dignitatem, & decentiam, cum id fieri facilè poteſt

S. Greg. l. 5. Ind. 14. ep. 50. ad *Palladium Epiſcopum*, & lib. 5. ep. 45. *Leontio Epiſcopo Ariminenſi*, & lib. 7. Ind. 2. ep. 73. *Paſſiuo Epiſcopo Firmano*, & l. 10. ep. 86. *Benenato Epiſcopo Fundaritano*: & lib. 9. ep. 26. *Paſchaſio Epiſcopo Neapolitano.*

teſt. At in caſu noſtro omnem penitùs difficultatem abeſſe, non eſt qui non agnoſcat.

Vrgere magis videtur Vigilij epiſtola ad Eutherium, ibi. *Si verò ſanctuaria* (videlicet, *Reliquiæ*, vt explicat Gloſſa) *quæ habebat, ablata ſunt* (prout contingit in caſu noſtro) *rurſùm eorum repoſitione, & Miſſarum ſolemnitate reuerentiam ſanctificationis accipiet*. Sed facilè explicatur: id enim oſtendit, quod conuenienter, & congruè fieri debebat, non autem vt præceptum formaliter induxit; idque neq; eiuſdem epiſtolæ inſitio in corpus Canonicum operatur, vt communiter de huiuſmodi appoſitione aſſerunt Doctores. Ita etiam canon Concilij Africani nullum pariter negotium à nobis faceſſit; reſpicit ſiquidem apertè abuſum tollendum, ne altaria paſſim, tanquam Martyrum memoriæ conſtruantur, ſi legitimè de Reliquiarum veritate, aut certitudine priùs non conſtiterit, quod etiam Sacrum Tridentinum Concilium poſtremò decreuit.

Habetur in can. De fabrica diſt. 1. de Conſect, *Gloſſ.* ibidem.

Habetur in can. Placuit de Conſecr, diſt, 1.

Conc. Trident. ſeſſ. 25. in Dec; de Inuocat, & Reliq. Sanc.

Hinc ſecundo, & tertio quæſito ex dictis ſatisfactum videtur, quibus addi poterunt ea, quæ Frances abundè collegit. Suppoſito enim, quod congruentius, non autem neceſſarium ſit Reliquias in altaribus reponi, in quibus incruentum offertur ſacrificium, nulla apparet inde repugnantia, quin committi poſſit ſacerdotibus non epiſcopis, vt rectè firmauit Auerſa poſt ceteros, quos retulimus.

Franc. l. c. c, 16. præſertim à num. 296.

Auerſ. in Tract, de Euchar; q. 11, ſec, 13.

Et hinc ad quartum etiam reſponſio maniſeſtè deſumitur. Vnde Sacra Rituum Con-

gregatio die xxi. Aprilis 1668. me referente; censuit, concedi posse Reuerendissimo Episcopo Augustano, quod petierat, si Sanctissimo Domino Nostro placuerit. Et facta per D. Secretarium eidem Sanctissimo relatione, Sanctitas Sua annuit die prima Maij eiusdem anni.

FINIS.

IN-

INDEX RERVM NOTABILIVM.

A.

Se-

pel-

Po-

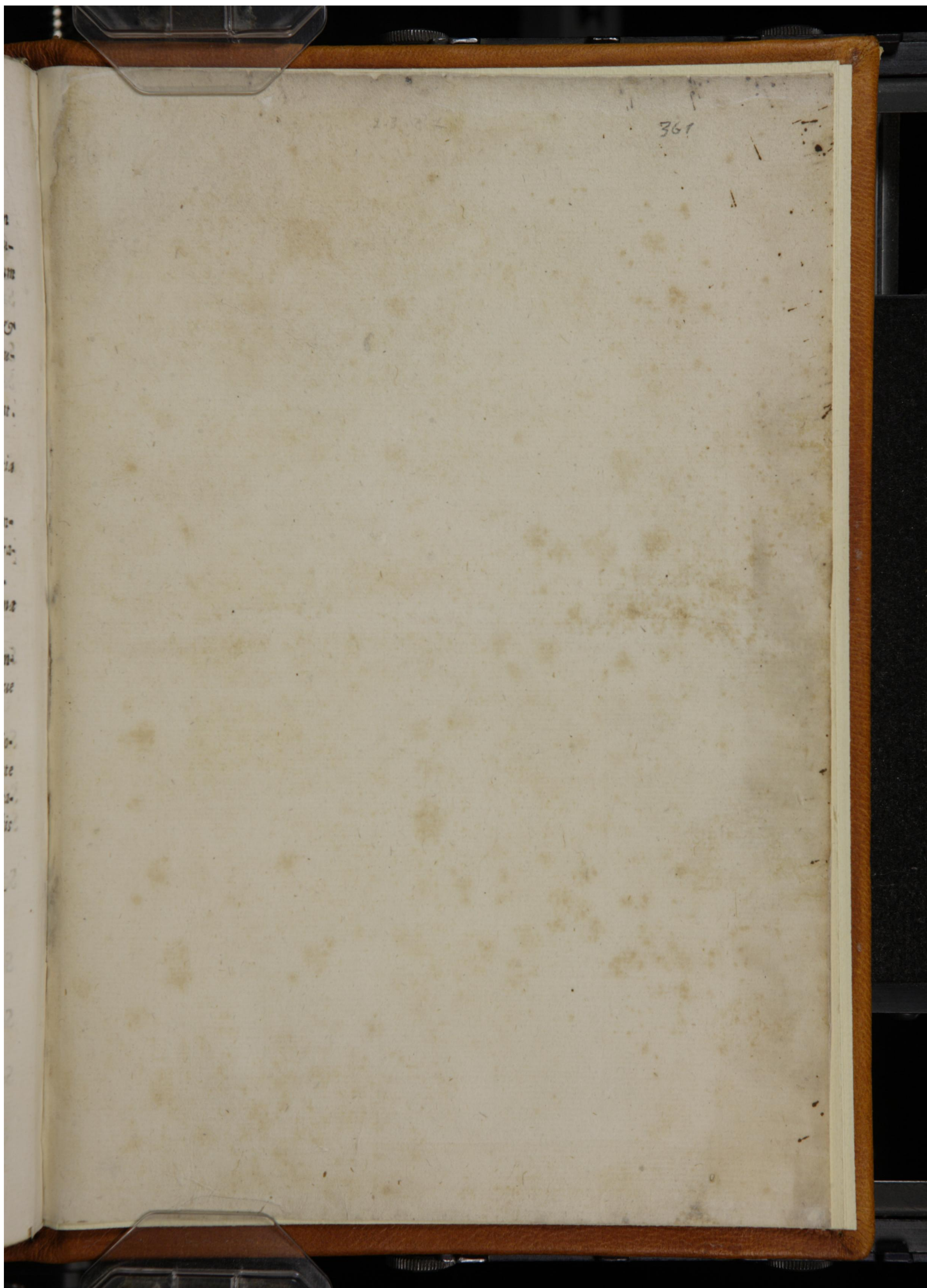
Quam-

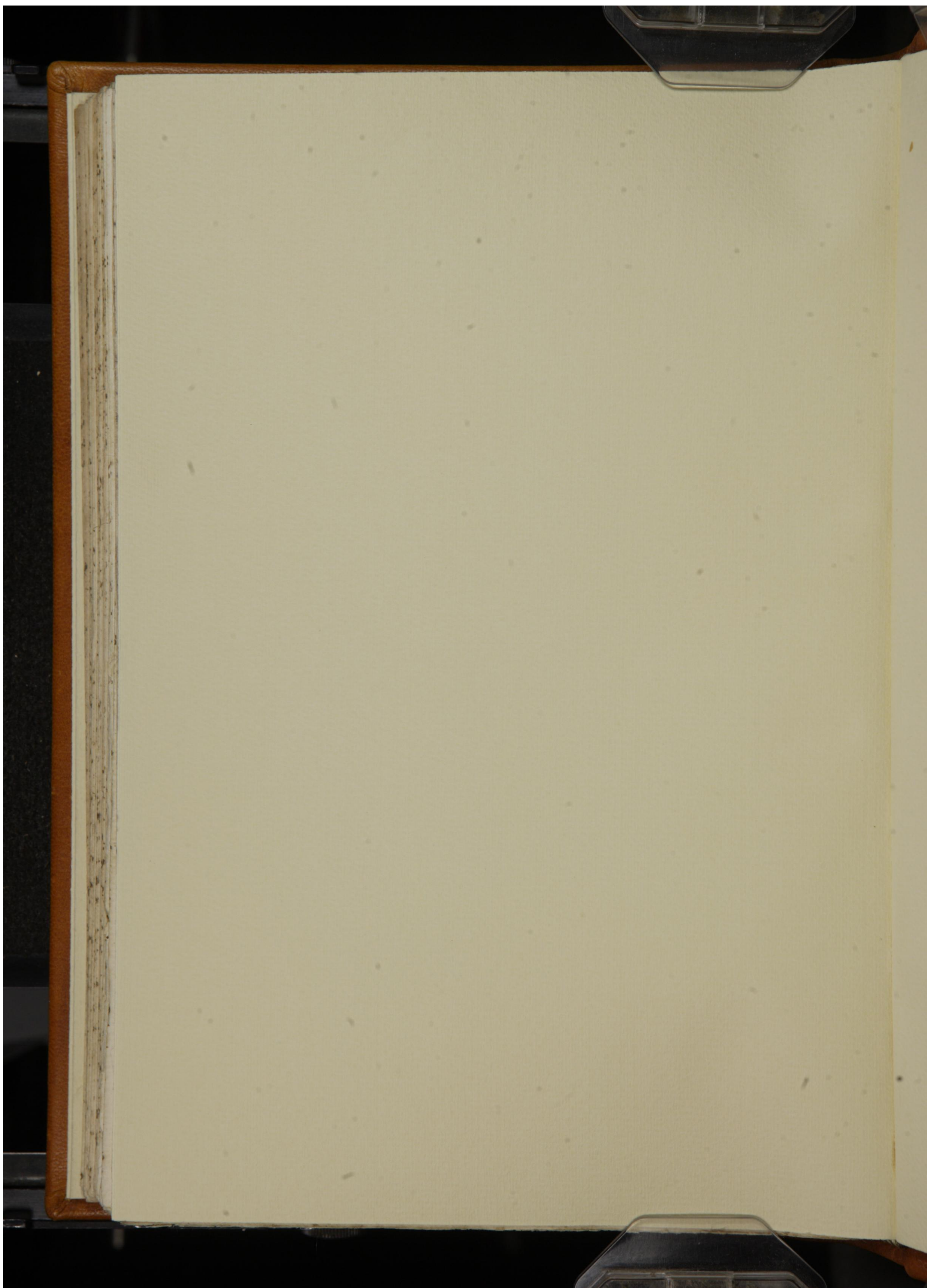
Pœ-

CORRIGENDA.

Pag. 3.	lin. 18.	rememorandum erit
	lin. vlt.	tirannorum
Pag. 8.	lin. 14.	Et hæ
Pag. 10.	lin. 24.	poterunt
Pag. 20.	lin. 10.	ad aliquod
Pag. 27.	lin. 20.	Loaiſam
Pag. 57.	lin. 13.	apud nos
Pag. 72.	lin. 6.	marginem alio luteo ambiente
Pag. 75.	lin. 11.	extitiſſe
Pag. 142.	lin. vlt.	qualibet
Pag. 125.	lin. 21.	omne etenim
Pag. 167.	lin. 13.	Nazianzenus
Pag. 213.	lin. 15.	reſpondendum
Pag. 229.	lin. 23.	fieri ad conſeruationem
Pag. 253.	lin. 25.	torſit ſimul
Pag. 273.	lin. 3.	ſingulos ordines
	lin. 5.	Sacramento
	lin. 6.	inſtituto
Pag. 306.	lin. 8.	teſtamento
Pag. 307.	lin. 28.	proſeuchis
Pag. 324.	lin. 3.	Caurienſis
Pag. 325	lin. 24.	Ambianas
Pag. 329	lin. 24.	Bibliorum Complutenſium
Pag. 338.	lin. 8.	ſacrificium
Pag. 341.	lin. 7.	Hic

Reliqua fortè corrigenda Lectoris iudicio relinquuntur.

361

0 05645854

Angelo Pandimiglio
restauratore
825650
8274800